

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ**

Διπλ.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΥΠΙΚΩΝ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ*

Σπουδάστρια: Καραχάλιου Αικατερίνη, ΑΜ: 2004112

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Χριστίνα Δαούση

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2014

1202

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω, την καθηγητριά μου κ. Χριστίνα Δαούση για την αμέριστη συμπαράσταση, την πολύτιμη βοήθεια και τις θετικές υποδείξεις της, σε όλα τα στάδια εκπόνησης της εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου για την ηθική συμπαράστασή τους στην όλη προσπάθειά μου ολοκλήρωσης των σπουδών μου.

Καραγάλιου Αικατερίνη

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ 7

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΩ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ)

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ 8

1.1. ΑΕΙΦΟΡΟΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ) ΑΝΑΠΤΥΞΗ 8

1.1.1. Εισαγωγικά στοιχεία 8

1.1.2. Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης 11

1.1.3. Συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης 23

1.2. ΑΕΙΦΟΡΟΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ) ΓΕΩΡΓΙΑ 26

1.2.1. Εισαγωγικά στοιχεία 26

1.2.2. Η έννοια της Αειφόρου Γεωργίας 27

1.2.3. Συνιστώσες της Βιώσιμης Γεωργίας 31

1.3. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ 43

1.3.1. Εισαγωγικά στοιχεία 44

1.3.2. Η έννοια της βιολογικής παραγωγής και των βιολογικών προϊόντων 45

1.3.3. Συνιστώσες της βιολογικής παραγωγής και των βιολογικών προϊόντων 47

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΔΡΩΝΤΩΝ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ 50

Εισαγωγικά στοιχεία 50

2.1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ «FOOD SOVEREIGNTY» (ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ) ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ 50

2.1.1. Εισαγωγικά στοιχεία 50

2.1.2. Το διεθνές κοινωνικό και αγροτικό κίνημα της Via Campesina 50

2.1.3. Τι είναι το κίνημα Food Sovereignty 51

2.1.4. Η έννοια της «Food Sovereignty» (Διατροφική Κυριαρχία) 51

2.1.5. Το περιεχόμενο της Food Sovereignty (τι περιλαμβάνει η Food Sovereignty)

52

2.1.6. Οι 7 αρχές του Food Sovereignty, είναι: 53

2.2. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ	54
2.2.1. FAO - Food and Agriculture Organization of the United Nations	54
2.2.2. Ο.Ο.Σ.Α. - The Organisation for Economic Co-operation and Development	56
2.3. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ	57
2.3.1. Εισαγωγικά στοιχεία	57
2.3.2. Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία	59
2.3.3. Κατευθύνσεις για μια Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα»	63
2.4. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	76
2.4.1. Εισαγωγικά στοιχεία: Γεωργία και Περιβάλλον	76
2.4.2. Οι περιβαλλοντικές πτυχές της Γεωργίας : πολιτικές και θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	77
3.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	99
Εισαγωγικά στοιχεία	99
3.1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΟΦΙΜΑ	100
3.1.1. Ιστορική ανασκόπηση	100
3.1.2. Σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία	103
3.1.3. Σύντομη ανασκόπηση νομικού πλαισίου	108
3.1.4. Παραγωγή και επισήμανση βιολογικών προϊόντων	110
3.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	
115	
3.2.1. Ιστορικό	115

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

3.2.2. Ευρωπαϊκά συστήματα ποιότητας - Πράσινη βίβλος της 15^{ης} Οκτωβρίου 2008 σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων.....115

3.2.3. Η σκοπιμότητα εισαγωγής της Ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» ως προαιρετικής ένδειξης ποιότητας.....148

4.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ 153

4.1. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΟΦΙΜΑ 153

4.2. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ 156

5.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ : ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ..... 169

5.1. Η ΠΑΡΟΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ 169

5.2. Η ΔΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΔΟΓΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.....178

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΩ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ) ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (ΜΕΣΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ) .....Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 194

1. Εισαγωγικά στοιχεία 194

2. Γεωγραφικός Προσδιορισμός.....194

3. Γεωμορφολογία.....195

4. Κλίμα 196

5. Πληθυσμιακά στοιχεία.....197

6. Οικονομικά στοιχεία.....197

7. Κοινωνικά στοιχεία 197

8. Περιβάλλον και περιβαλλοντική κατάσταση 198

9. Παραγωγικοί τομείς 202

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ .....Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	211
2. ΔΕΙΓΜΑ	211
3. ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	211
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ....	211
5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	212
6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	212
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	227
Συμπεράσματα	227
Βιβλιογραφία.....	229
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	231
Ερωτηματολόγιο.....	231

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή

Η βιολογική καλλιέργεια είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα παραγωγής και διαχείρισης αγροτικών προϊόντων, που προστατεύει το περιβάλλον σε όλα τα στάδια διαχείρισης του οικοσυστήματος, προασπίζοντας ταυτόχρονα την υγεία των καταναλωτών.

Κύριο χαρακτηριστικό της βιολογικής καλλιέργειας είναι η απουσία χημικών λιπασμάτων, ζιζανιοκτόνων, φυτοφαρμάκων, ορμονών και άλλων εξίσου επικίνδυνων χημικών ουσιών σε όλα τα στάδια της παραγωγής.

Επιπλέον τα βιολογικά προϊόντα δεν περιέχουν συντηρητικά, πρόσθετα και διάφορες άλλες χημικές ουσίες στη σύνθεσή τους.

Οι πρακτικές της βιολογικής καλλιέργειας είναι τέτοιες που προστατεύουν το περιβάλλον, προφυλάσσοντας έτσι τη βιοποικιλότητα του οικοσυστήματος. Με τις πρακτικές της βιολογικής καλλιέργειας επιτυγχάνεται ένα ισορροπημένο σύστημα, καθώς σε αντίθεση με τη συμβατική γεωργία, η βιολογική γεωργία αντιμετωπίζει με σεβασμό την φύση και προστατεύει άμεσα το έδαφος, την ατμόσφαιρα και τα αποθέματα νερού.

Με σεβασμό στη σοφία της φύσης, οι βιοκαλλιεργητές συνδυάζοντας την παράδοση με τη σύγχρονη γνώση, χρησιμοποιούν μόνο φυσικά λιπάσματα, ενισχύουν τη γονιμότητα του εδάφους εναλλάσσοντας τα είδη που καλλιεργούν και επιτρέπουν τη φυσική ωρίμανση των καρπών χωρίς να εντατικοποιούν ή να επιταχύνουν την παραγωγή με τεχνητές μεθόδους.

Το πλάνο που ακλούθησα για την πτυχιακή εργασία έγινε από την προτεινόμενη εργασία της καθηγήτριας κύριας Δαούση Χριστίνας.

Μεθοδολογία έρευνας

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε για να κατανοήσουμε κατά πόσο η βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων, είναι διαδεδομένη στην περιοχή του δήμου Καλαμάτας του νομού Μεσσηνίας. Πιο συγκεκριμένα, η περίπτωση του βιολογικού και ποιοτικού ελαιόλαδου.

Για την πραγματοποίηση της έρευνάς μας, χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου όπου το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε 100 άτομα. Εξ αυτών, τα 57 ήταν γυναίκες και τα υπόλοιπα 43 άνδρες.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 29 άτομα είχαν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 24 άτομα την δευτεροβάθμια, 31 είχαν πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ 16 άτομα είχαν μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους σπουδών

Από το σύνολο των συμμετεχόντων, 16 άτομα ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, 12 ιδιωτικοί υπάλληλοι, 11 ελεύθεροι επαγγελματίες, 14 επιχειρηματίες, 21 συνταξιούχοι, 13 φοιτητές/τριες και τέλος, 13 άτομα ασχολούνταν με οικιακές εργασίες.

Το 27% ανήκε στην ηλικιακή κατηγορία από 18 έως 24 ετών, το 18% ήταν μεταξύ 25 και 34 ετών, το 22% μεταξύ 35 και 44 ετών, το 17% μεταξύ 45 και 54 ετών, ενώ, τέλος, 16 άτομα (16%) ήταν άνω των 55 ετών.

40 άτομα ήταν έγγαμα, 41 άγαμα, 11 διαζευγμένα και 8 χήροι/ες.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΩ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ)

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

1.1. ΑΕΙΦΟΡΟΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ) ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1.1. Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται σε ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον τους σε βραχυπρόθεσμη, σε μεσοπρόθεσμη και κυρίως, σε μακροπρόθεσμη βάση. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει τριπλό στόχο: μια οικονομική ανάπτυξη, αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.¹

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στον ορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών έχει ουσιαστική σημασία για την επίτευξη του στόχου της αειφόρου ανάπτυξης. Η αρχή αυτή, η οποία επιβεβαιώθηκε στην συνθήκη του Μάαστριχτ και τη σύνοδο κορυφής του Κάρντιφ το 1998, έθεσε τα θεμέλια για μια συντονισμένη δράση σε κοινοτικό επίπεδο για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις πολιτικές της ΕΕ.

Τον Μάιο του 2001 εγκρίθηκε στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία αναθεωρήθηκε το 2005 ώστε να δοθεί μια νέα ώθηση στον τομέα αυτόν. Η παγκόσμια σύμπραξη για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 2002, της προσέδωσε μια εξωτερική διάσταση.

Η παγκόσμια κοινότητα αναγκάστηκε να επιζητήσει έναν ορισμό της ανάπτυξής της, με προοπτική, επειδή αντιλήφθηκε ότι οι επιλογές της, η χρήση των πηγών, η εξέλιξη της τεχνολογίας οδηγούσαν με μια ανάπτυξη, θα τολμήσω να πω, χωρίς αύριο.

Ο πλανήτης ήδη έχει κρούσει τον κώδωνα και μόνος του μας έδειξε πως η **αιεφορία** δεν είναι επιλογή αλλά **μονόδρομος**, χωρίς παρεκκλίσεις από αυτόν και υπερβολές ως προς αυτόν.

Χωρίς να το καταλάβουμε (έτσι θέλω να πιστεύω), **ξεκινήσαμε ακήρυχτο πόλεμο με τον ίδιο μας τον πλανήτη, που μας φιλοξενεί.**

Δεν αντιληφθήκαμε ότι αυτός είναι ο ισχυρός, ότι είμαστε προέκταση του και ότι αν αυτός πάψει να υπάρχει, θα έχει προηγηθεί η δική μας εξαφάνιση.

Τώρα καλούμαστε να τρέξουμε και να αντιστρέψουμε το χρόνο. Για να επιβιώσουμε και οι δύο, πρέπει οι ρυθμοί της αλλαγής της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς μας, να είναι πιο γρήγοροι, από αυτούς της επέκτασης της των βλαπτικών μεταβολών του κλίματος στον πλανήτη.

Καλούμαστε ακόμα να δώσουμε μια μάχη μαθηματικής σχέσης. Το κέρδος, ο ανταγωνισμός, τα συμφέροντα, «κάνανε» ένα (1) και έφτασε η ζημιά στο πλανήτη να είναι δέκα (10). Τώρα, τώρα που το περιβάλλον αντέδρασε και εκδικείται, εμείς πρέπει να κάνουμε δέκα (10) διορθωτικές επεμβάσεις για να είναι η θετική μεταβολή της τάξης τους ενός(1), αν είναι και τότε.

Εμείς, ποιοι εμείς; Τι έκανε ο εργαζόμενος μια κωμόπολης, ο εργάτης στα χωράφια μιας ορεινής περιοχής, ο ψαράς στο νησί του, ο μαθητής στην τάξη του, ο πολίτης των μεγαλουπόλεων, που έβλαψε το περιβάλλον; Ή καλύτερα πόσο η δράση του, η με χωρίς ιδιαίτερη, αν θέλετε, περιβαλλοντική προστασία, έβλαψε, σε σχέση με αυτά που κάνουνε οικονομικοί γίγαντες;

Ελάχιστα, συγκριτικά. Όμως η μάχη αυτή, ο αγώνας αυτός μας αφορά όλους και δεν είναι ώρα για καταμερισμό ευθυνών. **Ναι φταίνε οι ισχυροί περισσότερο, πολύ περισσότερο, όμως κινδυνεύουμε όλοι το ίδιο!**

Ο πλανήτης δεν επιμερίζει τη βλάβη και δεν την στρέφει επιλεκτικά προς κάποιους. Μας θεωρεί όλους το ίδιο υπεύθυνους.

Η αυτοδιοίκηση έχει την τύχη και την ευθύνη να είναι πιο κοντά από όλες τις μορφές διοίκησης, στον πολίτη. Σ' αυτά τα πλαίσια καλείται να δώσει και αυτή τη μάχη για τη σωτηρία μας.

Πρέπει να βρει τον τρόπο να αλλάξει την περιβαλλοντική συνείδηση των τοπικών κοινωνιών, να ενεργοποιήσει τους πολίτες σε δράσεις και τρόπο ζωής φιλικά προς το

περιβάλλον, να οργανώσει τη λειτουργία της ,τις προσφερόμενες από αυτήν υπηρεσίες, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιβαρύνεται τα περιβάλλον.

Να βρει τρόπους να μεταφέρει στην πράξη στις τοπικές κοινωνίες τον ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης και τον τριπλό στόχο που έχει αυτή. Να αναπτύξει τις τοπικές κοινωνίες, κάνοντάς τις οικονομικά ισχυρές, προσφέροντας το αίσθημα της κοινωνικής δικαιοσύνης στα μέλη της, σε πόλεις που να μπορούν να κινούνται, να αναπνέουν, να ζουν.

Έχει και μια άλλη δύσκολη αποστολή η αυτοδιοίκηση, ίσως τη δυσκολότερη. Να πει σε μέλη των τοπικών κοινωνιών και να τα πείσει γι αυτό, ότι είναι και μέλη της παγκόσμιας κοινωνίας. Ότι πέρα από το τοπικό δημοτολόγιο και την εθνική υπηκοότητα, την περιβαλλοντική. Αυτή δεν έχει όρια και σύνορα, δεν την ορίζουν τοπικές, κρατικές ή διακρατικές συνθήκες. Ορίζεται από τον πλανήτη.

Η υπηκοότητα παρέχει σε αυτόν που την έχει μια σειρά από αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, πολύ φοβούμαι όμως πως στην περίπτωση της οικολογικής υπηκοότητας μόνο υποχρεώσεις θα έχουμε, με μεγαλύτερη όλων να ανατρέψουμε τον οικολογικό κατήφορο, στον οποίο αλόγιστα οδηγήσαμε τον πλανήτη.

Έχουν γίνει αμέτρητοι πόλεμοι, για πολλές αιτίες, με πολλά αποτελέσματα. Κάποιοι νίκησαν, κάποιοι έχασαν. Τώρα, που χάσαμε το μέτρο του κέρδους, της ανάπτυξης, της εκμετάλλευσης, τώρα θα δώσουμε ΟΛΟΙ μαζί έναν πόλεμο και όλοι μαζί θα τον χάσουμε ή θα τον κερδίσουμε. Ξέρετε, όλοι ζεσταίνονται το ίδιο, όλοι πεινάνε το ίδιο, όλοι διψάνε το ίδιο, όλοι πνίγονται το ίδιο.

Αντίπαλός μας οι εαυτοί μας, (ο πιο δύσκολος αντίπαλος). Σύμμαχός μας το αίσθημα της αυτοσυντήρησης, (ο πιο ισχυρός σύμμαχος). Στόχος μας η αειφόρος ανάπτυξη. Συγκεκριμένο στίγμα, γιατί πολλές φορές θα χαθούμε μεταξύ μας σ' αυτόν το πόλεμο, η ανάγκη μας να επιβιώσουμε σ' έναν πλανήτη που θα έχει μέλλον

1.1.2. Συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Περιβάλλον

Από τις πιο σημαντικές συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης είναι το περιβάλλον και αυτό γιατί η καταστροφή του περιβάλλοντος επηρεάζει την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, καθιστώντας απαραίτητη τη λήψη μέτρων ώστε να περιοριστούν όλες οι μορφές ρύπανσης.

Η καταστροφή του περιβάλλοντος από την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων και η ρύπανση που έχει προκληθεί σε αυτό, απαιτεί τον περιορισμό όλων αυτών καθώς και την προστασία του. Απαιτείται δηλαδή η βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων. Όταν λέμε βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων εννοούμε τη «χρήση των φυσικών πόρων, η οποία παραμένει πάντα στα όρια της περιβαλλοντικής δυναμικότητας και πάνω σε αυτή τη βάση ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, ιδιαίτερα των φτωχών, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες».

Στις τελευταίες δεκαετίες όμως με τη ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στα αστικά κέντρα, τη γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, οι ανθρώπινες ανάγκες για τις υπηρεσίες του φυσικού περιβάλλοντος αυξήθηκαν με τρομακτικό ρυθμό. Η εξόρυξη ορυκτών μεταλλευμάτων και καυσίμων υλών επιταχύνθηκε, η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας και αγαθών πολλαπλασιάστηκαν, η δημιουργία ανεπιθύμητων καταλοίπων και η απόρριψη τους στο νερό, στην ατμόσφαιρα και το έδαφος έφτασαν στα ύψη. Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έγινε πλέον όχι μόνο οξύ αλλά και παγκόσμιο, γιατί δεν υπάρχει περιοχή της γης που δεν υφίσταται περιβαλλοντικές καταστροφές (Κωττής, 1994). Όσο τα προβλήματα προς το περιβάλλον μεγαλώνουν τόσο οι συνέπειες σ' αυτό αυξάνονται. Τέτοιες συνέπειες είναι και οι εξής: α) την **Αύξηση της θερμοκρασίας**: Τα τελευταία χρόνια, οι θερινοί καύσωνες είναι πλέον πολύ συχνόι και το χειμώνα έχουμε λιγότερες παγωνιές. Μέσα στον 20ο αιώνα, η θερμοκρασία της ατμόσφαιρας, κοντά στην επιφάνεια της Γης, αυξήθηκε κατά 0,74 βαθμούς Κελσίου. Μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, η θερμοκρασία μπορεί να έχει αυξηθεί μέχρι και 6,4 βαθμούς Κελσίου, σε σχέση με τη θερμοκρασία της εικοσαετίας 1980 – 1999 β) **Άνοδος της στάθμης και της θερμοκρασίας της θάλασσας**: Η θερμοκρασία της θάλασσας αυξήθηκε κατά 0,7 βαθμούς Κελσίου, τα τελευταία 30 χρόνια. Επίσης, η στάθμη της θάλασσας ανέβηκε, κατά 10cm από το 1900. Μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα, μπορεί η στάθμη της θάλασσας να ανέβει ακόμα και ένα μέτρο. Η άνοδος αυτή θα «καταπιεί» παραλιακές εκτάσεις, νησιά και θα βάλει σε κίνδυνο εκατομμύρια ανθρώπους. γ) **Λιώσιμο πάγων**: Οι πάγοι λιώνουν. Τα παγόβουνα εξαφανίζονται. Όσο περισσότερο υποχωρούν οι πάγοι, στην Ανταρκτική, τόσο αυξάνει η θερμοκρασία του πλανήτη. Όσο αυξάνει η θερμοκρασία του πλανήτη, τόσο περισσότερο λιώνουν οι πάγοι. δ) **Ακραία καιρικά φαινόμενα**: Σε όλο τον κόσμο καταγράφονται πιο έντονες και συχνότερες πλημμύρες.

Τροπικές καταιγίδες και τυφώνες ερημώνουν ολόκληρες περιοχές. Άνθρωποι χάνουν τα σπίτια τους, ακόμα και τις ζωές τους. ε) **Φυτά και ζώα:** Έχουν, ήδη παρουσιαστεί αλλαγές στον τρόπο, που ζουν τα φυτά και τα ζώα. Η αύξηση της θερμοκρασίας στις βορειότερες περιοχές, οδηγεί ψάρια και ζώα και φυτά να μεταναστεύσουν, από τις νοτιότερες εύκρατες ή ζεστές περιοχές, σε βορειότερες θάλασσες και χώρες. Κάποια, από αυτά, ίσως, δεν καταφέρνουν να προσαρμοστούν, αρκετά σύντομα και έτσι θα οδηγηθούν στον αφανισμό. Κάποια άλλα θα επικρατήσουν στα ήδη υπάρχοντα, στην περιοχή, φυτά και ζώα, με απρόβλεπτες συνέπειες, για τη βιοποικιλότητα. Εάν η θερμοκρασία της γης αυξηθεί κατά 2 βαθμούς Κελσίου, 30% της πανίδας και της χλωρίδας θα απειληθεί με αφανισμό. στ) **Αυξημένο οικονομικό κόστος:** Οι ασφαλιστικές εταιρείες εκτιμούν ότι η ετήσια αύξηση των εξόδων ενός νοικοκυριού, για να αντιμετωπίσει τις κλιματικές αλλαγές θα κυμανθεί πάνω από 4%. Το κόστος, από την αδράνειά μας να αναλάβουμε δράση, μπορεί να φτάσει και το 20% του ετήσιου ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος. Αντίθετα οι δράσεις, για τη μείωση των εκπομπών θα κοστίσουν περίπου 1% του ετήσιου ακαθάριστου παγκόσμιου προϊόντος. ζ) **Τροφή και νερό:** Η αύξηση της θερμοκρασίας και η μεταβολή των βροχοπτώσεων, απειλούν με σημαντικές μειώσεις την παραγωγή στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ινδία. Το καθαρό και το πόσιμο νερό θα μειωθούν, λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων, το αλάτι λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας μπορεί να εισέλθει στις υπόγειες φυσικές δεξαμενές νερού, στις παραθαλάσσιες περιοχές. Οι άνεμοι θα γίνουν ισχυρότεροι. Μέχρι το 2090, 3 δισεκατομμύρια περισσότεροι, από ότι σήμερα, άνθρωποι θα διψούν. η) **Ερημοποίηση:** Μεγάλες περιοχές (συμπεριλαμβανομένων και ελληνικών) θα ερημοποιηθούν. θ) **Ασθένειες:** Η αύξηση της θερμοκρασίας θα προκαλέσει ασθένειες, όπως ελονοσία, δάγκειο πυρετό κ.λπ. Επίσης, αυτές οι ασθένειες θα παρουσιαστούν και σε άλλες περιοχές, όπου σήμερα είναι άγνωστες. Μέχρι το 2080, 290 εκατομμύρια επιπλέον των σημερινών ασθενών, θα ασθενήσουν από ελονοσία. ι) **Δάση της βροχής:** Μεγάλες περιοχές των δασών της βροχής στη Βραζιλία και την Κεντρική Αφρική θα εξαφανιστούν, λόγω μείωσης των βροχοπτώσεων. Αυτά τα δάση σήμερα απορροφούν μεγάλες ποσότητες CO₂, το οποίο θα προστεθεί, στην ήδη άσχημη σημερινή κατάσταση¹

¹ Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιών Περιοχών. Η Περίπτωση της Βουλαγαμνης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα:

Η ραγδαία αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη είναι το μεγαλύτερο και σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα καθώς προκαλεί κλιματική αλλαγή όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα αυτής της αλλαγής είναι, πλέον, πολύ αισθητά και τα ζούμε καθημερινώς. Πολύ ζεστά καλοκαίρια, κρύοι και επικίνδυνοι χειμώνες και ξαφνικές κακοκαιρίες είναι μερικά από τα αποτελέσματα που έχει δημιουργήσει η κλιματική αλλαγή.

Ο ΟΗΕ, γνωρίζοντας το μέγεθος του προβλήματος, προχώρησε στη διοργάνωση της Διάσκεψης του Ρίο το 1992. Αμέσως μετά έλαβαν χώρα και άλλες συνδιασκέψεις με τη πιο σημαντική στο Κιότο της Ιαπωνία το 1997, στο οποίο υπογράφηκε πρωτόκολλο που θέτει εθελοντικούς εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για κάθε ανεπτυγμένη βιομηχανικά χώρα. Για να αναδειχτεί η έντονη συσχέτιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τις ανθρώπινες δραστηριότητες ακολουθεί η παράθεση ορισμένων χαρακτηριστικών τους:

- ✓ Η κατασκευή δρόμων, σιδηροδρομικών γραμμών, καναλιών και αγωγών υποβαθμίζει ή καταστρέφει τις βιοκοινωνίες και αλλάζει τις απορροές, διασπώντας τη συνέχεια των οικοσυστημάτων.
- ✓ Ο αριθμός των κατοίκων αναμένεται να διπλασιάζεται κάθε 35 χρόνια για να εξυπηρετήσει τους υφιστάμενους ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού του πλανήτη.
- ✓ Τα τεχνικά έργα προσβάσεων και διασυνδέσεων για οικιστικούς σκοπούς καθώς η εκχέρσωση και το μπάζωμα φυσικών εκτάσεων απειλούν σοβαρά τα οικοσυστήματα και ιδιαίτερα τη βιοποικιλότητα.

Η κυκλοφορία, η θέρμανση και η βιομηχανική δραστηριότητα θεωρούνται από τους βασικούς παράγοντες ατμοσφαιρικής ρύπανσης .

Βέβαια οι Διασκέψεις δεν σταμάτησαν σε αυτή τη χρονολογία και ακολούθησαν και άλλες όπως το 2000 στη Χάγη, το 2001 στη Βόννη, το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ, το 2003 στο Μιλάνο, το 2004 στο Μπουένος Άιρες, το 2005 στο Μόντρεαλ, το 2006 στο Ναϊρόμπι, το 2007 στη Μόσχα, το 2008 στο Μπαλί, το 2009 στην Κοπεγχάγη, το 2010 στο Κανκούν του

Μεξικό,² το 2011 στο Ντερμπάν της Νοτίου Αφρικής και το 2012 στην πιο σημαντική από όλες στη Ντόχα του Κατάρ.

Το 2012 στο Κατάρ έγινε μία κίνηση – «σώσιβιο» για την μετρίων προσδοκιών διάσκεψη του ΟΗΕ στην Ντόχα του Κατάρ, όπου και αποφασίστηκε η επέκταση της ισχύος του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών ως το 2020. Τα σχεδόν 200 κράτη που συμμετείχαν, επέκτειναν το Σάββατο την ισχύ του Πρωτοκόλλου του Κιότο με στόχο να αποτρέψουν μια νέα αποτυχία στις προσπάθειες που καταβάλλει ο ΟΗΕ να σταματήσει η αύξηση των παγκόσμιων εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η οκταετής επέκταση πέραν του 2012 του σχεδίου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη το διατηρεί ζωντανό ως το μόνο νομικά δεσμευτικό σχέδιο για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού.

Ωστόσο, η απόφαση αυτή διαταράχθηκε από την αποχώρηση της Ρωσίας, της Ιαπωνίας και του Καναδά. Αυτοί που το συνυπογράφουν αναλογούν τώρα στο 15% των παγκοσμίων εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Για πρώτη φορά αποφασίστηκε ότι τα πλούσια κράτη θα πρέπει να κινηθούν προς την αποζημίωση φτώ. Πολλές χώρες, κυρίως αναπτυσσόμενες, ανησυχούν για τη χρήση αυτών των πιστώσεων «θερμού αέρα», επιχειρηματολογώντας ότι θα επιτρέψουν τη μείωση των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου μόνο στα χαρτιά. Ένα σύνολο αποφάσεων που ελήφθησαν στη διάσκεψη στην Ντόχα αναβάλλει ως το 2013 την συζήτηση για τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών για περισσότερα χρήματα ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την υπερθέρμανση του πλανήτη. Όλες πλευρές δηλώνουν ότι οι αποφάσεις της Ντόχα υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους που είχαν θέσει οι επιστήμονες για αποφασιστικότερη δράση που θα βοηθούσε να αποτραπούν περισσότεροι καύσωνες, αμμοθύελλες, πλημμύρες, ξηρασίες και μεγαλύτερη άνοδος της στάθμης της θάλασσας χότερων κρατών που υφίστανται τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Η νέα συμφωνία για

---

² Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιων Περιοχών. Η Περίπτωση της Βουλιαγμένης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2021/1/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82,%20%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%82.pdf>

επέκταση του Πρωτοκόλλου του Κιότο για οκτώ χρόνια θα εφαρμοστεί από το 2013, διευκρίνισε ο αλ Ατίγια (2012). Το Πρωτόκολλο του Κιότο υποχρέωνε περίπου 35 βιομηχανικές χώρες να μειώσουν την εκπομπή των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά μέσο όρο τουλάχιστον 5,2% κάτω από τα επίπεδα του 1990 την περίοδο 2008-2012. Οι κύριοι υποστηρικτές του είναι η ΕΕ και η Αυστραλία. Φέτος οι παγκόσμιες³ εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,6% και είναι περισσότερο από 50% υψηλότερες από ότι ήταν το 1990. Η πρόσφατη αύξηση προέρχεται κυρίως από τις αναδυόμενες οικονομίες, των οποίων ηγούνται η Κίνα και η Ινδία.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι μέχρι και τον Ιούλιο του 2012 βρισκόταν σε εξέλιξη το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, το οποίο έθεσε τους περιβαλλοντικούς στόχους και τις προτεραιότητες που θα αποτελέσουν κομμάτι της πολιτικής που πρόκειται να υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα με το πρόγραμμα αυτό μπήκαν οι βάσεις

- ✓ για υποστήριξη του δικτύου IMPEL και η επέκτασή του στις υποψήφιες χώρες·
- ✓ εκπόνηση εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του περιβαλλοντικού δικαίου·
- ✓ γνωστοποίηση των αξιολογότερων ή και των μετριοτέρων αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας·
- ✓ βελτίωση των προτύπων περιβαλλοντικού ελέγχου·
- ✓ καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος·
- ✓ διασφάλιση της εφαρμογής με προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.
- ✓ ευρύτερη εφαρμογή του κοινοτικού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS)·
  - ⇒ παρότρυνση των επιχειρήσεων να δημοσιεύουν τις επιδόσεις τους και να τηρούν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις·
  - ⇒ θέσπιση συστημάτων ανταμοιβής για τις επιχειρήσεις που σέβονται το περιβάλλον·

³ Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιών Περιοχών. Η Περίπτωση της Βουλγαγμένης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2021/1/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82,%20%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%82.pdf>

- ⇒ ενθάρρυνση των αυτοδεσμευτικών συμφωνιών·
- ⇒ εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων·
- ⇒ προώθηση της χρησιμοποίησης οικολογικών σημάτων και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους·
- ⇒ προαγωγή μιας πολιτικής δημόσιων συμβάσεων που θα σέβεται το περιβάλλον·
- θέσπιση νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη.

Στις 11 Ιανουαρίου 2012, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δανική Προεδρία της ΕΕ αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με το: «7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, συνέχεια του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον» (διερευνητική γνωμοδότηση). Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Απριλίου 2012.

Οικονομία

Βασικός στόχος της πολιτικής όλων των χωρών αποτελεί η ανάπτυξη της οικονομίας καθώς συμβάλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας της ζωής. Όλες οι επιχειρήσεις έχουν ως κύριο στόχο την αύξηση του κέρδους και η μείωση του κόστους παραγωγής, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα, αφού οι επιχειρήσεις δεν ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος προκειμένου να πετύχουν τους στόχους τους η στροφή προς το καταναλωτικό τρόπο ζωής ενθαρρύνουν τον άνθρωπο να προσανατολίσει την προσοχή του και τη δραστηριότητα του στο πώς να παράγει και να καταναλώνει όσο γίνεται περισσότερα αγαθά (Κωττής, 1994). Με αυτό τον τρόπο κοιτάζοντας το τώρα θέτουν ε κίνδυνο τις μεταγενέστερες γεννές. Η οικονομία είναι ένας κλάδος που αναπτύσσεται ραγδαία γιατί υπάρχει η άποψη ότι εξασφαλίζει σε όλους μια ζωή άνετη και ποιοτική, οι χώρες δίνοντας σημασία στην οικονομική ανάπτυξη αδιαφόρησαν για την χειροτέρευση του φυσικού περιβάλλοντος (Raid, 1999). Η εμπλοκή του οικονομικού συστήματος στη βιώσιμη ανάπτυξη κρίνεται επιτακτική η παρουσίαση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τον Απρίλιο του 1994, υπέγραψαν οι εκπρόσωποι 120 χωρών στο Γύρο των διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), με σκοπό να μειώσει τους δασμούς του παγκόσμιου εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Η Γενική Συμφωνία Δασμών και

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιητικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσοσημία

Εμπορίου, ακρώνυμο ΓΕΣΔΕ, γνωστότερη διεθνώς ως GATT, εκ της ονομασίας της στην αγγλική "Ettner Agreement on Tariffs and Trade", αποτελεί σήμερα έναν παγκόσμιο οργανισμό που μέσα από θεσμοθετημένες συνεδρίες - διαπραγματεύσεις επιβάλλει κανόνες αναγκαστικού χαρακτήρα, επί της αρχής της αμοιβαιότητας, επιδιώκοντας την βελτίωση και επέκταση των όρων και δυνατοτήτων του διεθνούς εμπορίου. Βασικότερη σήμερα σε ισχύ συμφωνία είναι του 1994, που τελεί επί των βασικών αρχών του 1947. Μερικά πλεονεκτήματα από τη συνάντηση αυτή είναι τα εξής:⁴

⁴ □ □ Εύνοια στις αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων τα προϊόντα βρίσκονται σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση στην παγκόσμια αγορά

□ □ Επιτρέπει στους καταναλωτές να αγοράσουν περισσότερα πράγματα σε φθηνότερες τιμές, τονώνοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις χώρες,

□ □ Υψηλότερο παγκόσμιο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, υγείας και ασφάλειας εργαζομένων.

Οι περισσότερες περιβαλλοντικές οργανώσεις και διάφορες άλλες ομάδες είναι αντίθετες με τις απόψεις αυτές γιατί ενδιαφέρονται για την προστασία του καταναλωτή και την ασφάλειά του εργαζόμενου. Οι λόγοι που οι οικολογικές οργανώσεις είναι αντίθετες με τις απόψεις τους GATT είναι οι εξής:

□ □ Θα αυξήσει την οικονομική και πολιτική δύναμη των πολυεθνικών και θα μειώσει τη δύναμη των μικρών επιχειρήσεων, πολιτών και πολιτικών.

□ □ Η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η απώλεια των φυσικών πόρων θα αυξηθούν και αυτό γιατί οι συμφωνίες είναι σχεδιασμένες να ενισχύσουν την οικονομική άνθιση και όχι να προωθούν την οικολογικά βιώσιμη ανάπτυξη.

□ □ Η νέα άποψη της GATT δε θέτει οικονομικά πλεονεκτήματα σε όλους.

---

⁴ Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιων Περιοχων. Η Περίπτωση της Βουλγαγμενης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2021/1/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82,%20%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%82.pdf>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

==Στην ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη από το 1987 καθορίζεται η ενιαία αγορά που θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη η οποία θα σέβεται το περιβάλλον. Σύμφωνα με τη συμφωνία της GATT η δυναμική που έχει αναπτυχθεί στην υλοποίηση της ενιαίας αγοράς, έδωσε ώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει στη Θέσπιση σημαντικών κριτηρίων για την οικοδόμηση της ΟΝΕ και στη διαμόρφωση ενός ισχυρού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.

==Η Ελλάδα μέσω της ένταξης στην ενιαία νομισματική ζώνη από το 1999, υιοθετεί παράλληλα και τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος συνοδεύει τη νέα οικονομική πραγματικότητα

==Στην ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη από το 1987 καθορίζεται η ενιαία αγορά που θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη η οποία θα σέβεται το περιβάλλον.

Ερχόμενοι στο σήμερα, η Ελλάδα ως μέλος της Ευρώπης και της νομισματικής ζώνης υιοθετεί παράλληλα και τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος συνοδεύει τη νέα οικονομική πραγματικότητα. Στη πραγματικότητα της κρίσης των ημερών μας αναζητείται ένα νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που θα προωθεί παράλληλα και την έννοια της βιωσιμότητας.

Η **πράσινη οικονομία** αφορά αυτό το νέο μοντέλο οικονομικής που θα αντιμετωπίζει το περιβάλλον και την ποιότητα αυτού σαν ζωτικό πυλώνα της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και της βιωσιμότητας της κοινωνίας. Η πράσινη οικονομία είναι γνωστή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και στις Ηνωμένες Πολιτείες. σαν η μόνη διέξοδος αντιμετώπισης της σημερινής κατάστασης των μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων, αλλά και της οικονομικής κρίσης που υπάρχει σε όλο τον κόσμο, αλλά κυρίως δε στην Ευρώπη . Σύμφωνα με τις αρχές της, η μέχρι τώρα πεποίθηση για την ανάπτυξη της οικονομίας χωρίς όρια, θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα μοντέλο που θα ενσωματώνει και συμπεριλαμβάνει τις την ελευθερία της αγοράς και αναζητώντας νέα επιχειρηματικά πεδία βασισμένα στο περιβάλλον. Η πράσινη οικονομία στηρίζεται λοιπόν στην αντίληψη της βιωσιμότητας. Για την εδραίωση της είναι απαραίτητος ο συνδυασμός της **καινοτομίας, της έρευνας και των νέων τεχνολογιών**, αλλά και η συμμετοχή του **ιδιωτικού κεφαλαίου** παράλληλα με τις υποστηρικτικές κυβερνητικές πολιτικές.

Σήμερα η πράσινη οικονομία έχει συμπαραστάτες και υποστηρικτές, από ποικίλες δυνάμεις του πολιτικού και όχι μόνο φάσματος ως η μόνη, ρεαλιστική απάντηση στην υπάρχουσα κατάσταση. Σε έναν κόσμο που ο T.Friedman χαρακτηρίζει ως καυτό, η κλιματική αλλαγή, η εξάντληση των φυσικών πόρων που αδυνατούν να καλύψουν την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση, ο μεγάλος (σε αριθμό) πληθυσμός της γης, η ρύπανση του περιβάλλοντος που υποβαθμίζει αισθητά την ποιότητα και τη διαδικασία ζωής καθιστούν αναγκαία μια πράσινη επαναστατική πολιτική που θα ανοίγει νέα πεδία κερδοφορίας, ικανά, για να υπερβεί το σύστημα την σημερινή κρίση του. Καθόλου, τυχαία λοιπόν ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών χαρακτηρίζει την πράσινη οικονομία σαν μία αναγκαία «μεταμόρφωση» για να αντιμετωπιστούν οι πολλαπλές κρίσεις της σύγχρονης εποχής.

Επομένως, η πράσινη οικονομία διακηρύττει τη λήψη μέτρων για την κλιματική αλλαγή, τη μείωση των ρύπων που ενισχύουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, την καλύτερη διαχείριση της ενέργειας καθώς και την χρήση των Ανανεώσιμων Πηγών. Οι ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι δεν μπορούν να περιοριστούν ποσοπικά βρίσκονται σε αντίθεση με τους μη ανανεώσιμους (τα ορυκτά καύσιμα, τους τόπους αλιείας, τα δάση, την γεωργική γη και το έδαφος) καθώς αυτοί δύναται να χρησιμοποιηθούν και στο μέλλον, να έχουν δηλαδή βιώσιμη χρήση. Για την προώθησή των παραπάνω απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη επιχειρηματικών κινήτρων που θα εξασφαλίσουν την στήριξη και τις επενδύσεις του ιδιωτικού κεφαλαίου (Starke, 2008).⁵

Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι αντιληπτό πως μέσα από την πράσινη οικονομία αναπτύσσεται η **πράσινη επιχειρηματικότητα**. Έχουμε να κάνουμε με μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας, που βασίζεται αρχικά σε ζωτικές ανάγκες που έχουν σχέση με την ποιότητα της ζωής και του περιβάλλοντος και αποτελεί έναν επιχειρηματικό κλάδο με μεγάλη ευρύτητα πεδίου. Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής αφορούν στην εκμετάλλευση των προστατευόμενων περιοχών (π.χ περιοχών Natura) ως πόλους πράσινης ανάπτυξης, στην παραγωγή και πώληση πιστοποιημένων προϊόντων των

⁵ Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιων Περιοχων. Η Περίπτωση της Βουλιαγμενης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2021/1/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82,%20%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%82.pdf>

προστατευμένων αυτών περιοχών, στην παραγωγή και πώληση προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, αλλά και στην ανάπτυξη της οικοξενάγησης και του οικοτουρισμού.

Ταυτόχρονα, έμφαση δίνεται στη **διαχείριση των φυσικών πόρων και των απορριμμάτων, στην ανακύκλωση αλλά και στις «πράσινες υποδομές»**. Προκρίνεται η εφαρμογή συνδυασμένων μεταφορών, η ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, η επένδυση στις φιλικές προς το περιβάλλον μεταφορές που θα περιορίζουν τις εκπομπές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εδώ αποτελεί ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας. Στην πρόσφατη διεθνή έκθεση που έλαβε χώρα στην Φρανκφούρτη το Σεπτέμβριο του 2009, οι συμμετέχοντες προσπάθησαν να αποδείξουν ότι η οικολογία και η οικονομία δεν χρειάζεται να αποκλίνουν δίνοντας βάρος στην βελτίωση μοντέλων που θα μειώσουν τις εκπομπές. Δεν υπήρχε ούτε ένας κατασκευαστής από τους συμμετέχοντες (θυμίζουμε ότι Mitsubishi, Honda, Nissan ήταν τρεις από τις «βροντερές» απουσίες λόγω της οικονομικής κρίσης), που να μην είχε έστω και ένα μοντέλο – παραγωγής ή πρωτότυπο- το οποίο να «δηλώνει» φιλικό προς το περιβάλλον. Από υβριδικά μέχρι αμιγώς ηλεκτρικά και από κινητήρες με εναλλακτικά καύσιμα μέχρι και κινητήρες υδρογόνου με μόνο «κατάλοιπο» καύσης καθαρό νερό. Ωστόσο, η ουσία βρίσκεται στο γεγονός πως όλοι ανεξαιρέτως οι κατασκευαστές έκαναν στροφή προς την οικολογική αυτοκίνηση. Ιδιαίτερα τα νέα υβριδικά μοντέλα φαίνεται ότι αποτελούν το μέλλον των πληγέντων από την οικονομική κρίση μεγάλων αυτοκινητοβιομηχανιών.

Στα εγχώρια πλαίσια, οι υποστηρικτές της πράσινης οικονομίας αντιλαμβάνονται την ύπαρξη συγκριτικού πλεονεκτήματος της Ελλάδας στην πράσινη οικονομία και επιχειρηματικότητα λόγω του πλούσιου, γόνιμου φυσικού περιβάλλοντός της και της γεωγραφικής της θέσης, ενώ προβάλλεται ιδιαίτερα το πλεονέκτημά της όσον αφορά στις βιώσιμες-ανανεώσιμες μορφές ενέργειας και ιδιαίτερα στην ηλιακή και την αιολική και κάνουν οτιδήποτε είναι δυνατόν για να μπορέσουν να τις χρησιμοποιήσουν στο έπακρο

Κοινωνία

Άλλη μια σημαντική συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ο κοινωνικός παράγοντας. Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς ικανοποιεί

κοινωνικές ανάγκες ασφάλειας, εκπαίδευσης, υγείας κλπ, των πολιτών ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την ποιότητα ζωής τους.

Σύμφωνα με τον οργανισμό IUCN⁶, η βιώσιμη κοινωνία είναι «η κοινωνία που εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης των σημερινών ανθρώπων και των απογόνων τους στηριζόμενοι σε ορισμένες βασικές αρχές, όπως: Σεβασμός και φροντίδα για την κοινότητα, προστασία της ζωτικότητας και της βιοποικιλότητας των μη ανανεώσιμων πόρων, προσαρμογή των ανθρωπίνων κοινωνιών στα όρια της φέρουσας δυναμικότητας της γης, αλλαγή της στάσης ζωής κάθε ανθρώπου και συμμετοχή σε παγκόσμιες συμμαχίες που προωθούν τη βιώσιμη διαβίωση». Η οικονομική και κοινωνική συνοχή των κοινωνιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης προσδιορίστηκε ως βασικός στόχος της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη προώθηση της κοινωνικής ευημερίας δημιούργησε σαν στόχο τη Λευκή Βίβλο. Η λευκή Βίβλος θέσπισε από το 1994 το φόρουμ κοινωνικής πολιτικής, το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινωνικών φορέων με στόχο την προσφορά διαλόγου των πολιτών για θέματα που προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη (Μυτούλα, 2003) Η ανάπτυξη της κοινωνίας ως τώρα, φαίνεται να μην ικανοποιεί πλήρως τια ανάγκες των ανθρώπων, ενώ συχνά καταστρέφει και υποβάθμιζε τη βάση των πόρων που χρησιμοποιεί. Είναι σαφές ότι η ανθρωπότητα χρειάζεται μια μορφή ανάπτυξης, που να βελτιώνει συνεχώς το επίπεδο και τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων, ότι οι έννοιες ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μπορούν να συνυπάρχουν και ότι αυτές αποτελούν ουσιώδη μέρη μιας ζωτικής διαδικασίας, που εξασφαλίζει τη διατήρηση του ανθρωπίνου γένους πάνω στη γη.

Η κοινωνική βιωσιμότητα προϋποθέτει μέριμνα για τη προώθηση της ευημερίας, μέσω της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών των πολιτών και την αφύπνιση της επιθυμίας για λήψη αποφάσεων που προάγουν την ποιότητα ζωής.

Πολιτισμός

Διερευνώντας τις γενικές κατευθύνσεις αλλά και τις προκριθείσες δράσεις που έχουν ως στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, σε κάθε τομέα διακρίνεται σεβασμός στα στοιχεία του πολιτισμού.

---

⁶ *International Union for Conservation of Nature* (Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης)

Η εξέταση της ιστορικής και πολιτισμικής πορείας ενός λαού κατά το παρελθόν συμβάλλει αποφασιστικά στην κατανόηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του, στην εμπέδωση της πολυφωνίας και την πολυμορφίας του ανθρώπινου πολιτισμού, παράγοντα ιδιαίτερα κρίσιμου για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική διεθνή συνεργασία. Παράλληλα χρησιμεύει στην άντληση χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν για τη θεώρηση του μέλλοντος, στα ουσιαστικά ιδανικά και τις αξίες του ανθρώπου. Το παρελθόν είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό και περιέχει αξιόπιστες πληροφορίες για τις διεργασίες που το διαμόρφωσαν. Στη Διεθνή σύμβαση της ΟΥΝΕΣΚΟ στη Χάγη το 1954 με τον όρο «πολιτιστικό αγαθό» δηλώνονται «τα κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού». Στο κείμενο της Σύμβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972 η έννοια της «πολιτιστικής κληρονομιάς» περιλαμβάνει τα έργα αρχιτεκτονικής, τα οικοδομικά συγκροτήματα και τους χώρους. Όσον αφορά τους χώρους αναφέρονται έργα του ανθρώπου ή δημιουργήματα από κοινού της φύσης και του ανθρώπου (Μυτούλα, 2003). Τα τελευταία χρόνια η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς εντείνεται σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ο πολιτισμός συντελεί στη βιωσιμότητα των πόλεων και έχει ενταχθεί ως γενικότερη πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο στόχος που τέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο δράσης για η βιώσιμη αστική ανάπτυξη είναι : «Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τυπικών φορέων και πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών». ⁷

Γίνεται σαφές ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες προάγουν αφενός τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και αφετέρου προσθέτουν στην ποιότητα στη ζωή των κατοίκων της πόλης, δίνοντας την ευκαιρία στους κάτοικους να αναδείξουν τα ταλέντα και τις δεξιότητές του συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα της πόλης.

⁷ Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Ανάπτυξη Παρακτιών Περιοχών. Η Περίπτωση της Βουλιαγμένης» (Πτυχιακή Εργασία), Αθήνα, Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, 2013, σελ.23, αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/>, στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2021/1/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82,%20%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%82.pdf>

1.1.3. Έρευνα (στατιστικά στοιχεία)

Η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη συνδέεται όλο και περισσότερο με την ικανότητα των περιφερειακών οικονομιών να υιοθετούν αλλαγές και καινοτομίες. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να καταβάλλονται περισσότερες προσπάθειες για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A). Η προαγωγή της καινοτομίας αποτελεί, συνεπώς, κεντρικό στοιχείο των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων που προβλέπονται από τη στρατηγική της Λισαβόνας και βασική προτεραιότητα των νέων προγραμμάτων 2007-2013 της πολιτικής για τη συνοχή.

Στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν, αφενός, την ύπαρξη σημαντικών διαφορών ανάμεσα στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της ΕΕ στους τομείς της καινοτομίας και της E&A και, αφετέρου, μιας σταθερής απόκλισης σε σχέση με τους κυριότερους ανταγωνιστές της σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ευρώπη πρέπει να αποκτήσει μια πιο δημιουργική προσέγγιση και ικανότητα ταχύτερης προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και στις προτιμήσεις των καταναλωτών και να εξελιχθεί σε μια κοινωνία και οικονομία δεκτική στην καινοτομία. Ωστόσο, αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας στρατηγικής προσέγγισης που θα προβλέπει τη συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τους εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς φορείς και τον δημόσιο τομέα. Η έρευνα και η καινοτομία αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό επίπεδο και, για τον λόγο αυτό, η κάλυψη των ανισοτήτων ανάμεσα στις διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες συνιστά βασικό στόχο της πολιτικής για τη συνοχή. Στο πλαίσιο αυτό, τέσσερις είναι οι κυριότεροι τομείς επενδύσεων: E&A και καινοτομία, επιχειρηματικότητα, υιοθέτηση ΤΠΕ και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Επιπλέον, μέσω της πρωτοβουλίας «Περιφέρειες για οικονομική αλλαγή» η ΕΕ προωθεί τη δικτύωση και την αμοιβαία ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των περιφερειών για τη βελτίωση του δυναμικού καινοτομίας, καθώς και των συνδέσεων ΤΠΕ, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την προώθηση της καινοτομίας στα συμπλέγματα επιχειρήσεων.

Το διάστημα 2007 – 2013, θα διατεθούν 86,4 δισ. ευρώ (σχεδόν το 25% του συνολικού προϋπολογισμού της πολιτικής για τη συνοχή) για E&A και καινοτομία, περιλαμβανομένων

της ενσωμάτωσης καινοτόμων δράσεων και πειραματικών εφαρμογών σε άλλα προγράμματα. Το ποσό αυτό θα κατανεμηθεί ως εξής:⁸

- 50,5 δισ. ευρώ για **E&A και καινοτομία με τη στενή έννοια του όρου**, εκ των οποίων 10,2 δισ. ευρώ για υποδομές ETA και ειδικευμένα κέντρα, 9 δισ. ευρώ για υποδομές σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με την έρευνα, 5,8 δισ. ευρώ για δραστηριότητες ETA σε ερευνητικά κέντρα, 5,7 δισ. ευρώ για βοήθεια σε ETA, ειδικότερα σε MME, 5,6 δισ. ευρώ για μεταφορά τεχνολογίας με στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας των δικτύων, 4,9 δισ. ευρώ για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας και 2,6 δισ. ευρώ για την ενίσχυση MME με στόχο την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και μεθόδων παραγωγής·

- 8,3 δισ. ευρώ για την **επιχειρηματικότητα**, εκ των οποίων 5,2 δισ. ευρώ για προηγμένες υπηρεσίες στήριξης επιχειρήσεων και 3,2 δισ. ευρώ για τη στήριξη της αυτοαπασχόλησης και της σύστασης νέων επιχειρήσεων·

- 13,2 δισ. ευρώ για καινοτόμες **τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών** με στόχο την προώθηση της ζήτησης ΤΠΕ, ειδικότερα 5,2 δισ. ευρώ για υπηρεσίες και εφαρμογές προς όφελος των πολιτών (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, κ.λπ.) και 2,1 δισ. ευρώ για υπηρεσίες και εφαρμογές MME (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και επιμόρφωση, δικτύωση, κ.λπ.), και

- 14,5 δισ. ευρώ για **ανθρώπινο κεφάλαιο**, εκ των οποίων 9,7 δισ. ευρώ για την ανάπτυξη συστημάτων και στρατηγικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, την επιμόρφωση και την παροχή υπηρεσιών στους υπαλλήλους προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα προσαρμογής τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και να προωθηθεί η επιχειρηματικότητα και η αλλαγή, 2,8 δισ. ευρώ για την ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών απασχόλησης, επιμόρφωσης και στήριξης που συνδέονται με την αναδιάρθρωση και την ανάπτυξη συστημάτων πρόβλεψης των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες και 1,9 δισ. ευρώ για τον σχεδιασμό και τη διάδοση καινοτόμων και πιο παραγωγικών μεθόδων οργάνωσης της εργασίας.

---

⁸ Περιφερειακή πολιτική – Inforegio. Έρευνα και καινοτομία. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/research/index_el.htm

Οι επενδύσεις αυτές στην καινοτομία και την Ε&Α είναι υπερτριπλάσιες σε σχέση με τις αντίστοιχες επενδύσεις της προηγούμενης περιόδου (2000-2006). Το σχετικό ποσό υπερβαίνει επίσης κατά πολύ τον προϋπολογισμό του 7ου προγράμματος-πλαίσου για την έρευνα (50,5 δισ. ευρώ) και του προγράμματος-πλαίσου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (3,6 δισ. ευρώ). Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, καθώς και τις επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα, να αξιοποιήσουν τις συνέργειες ανάμεσα στις επενδύσεις της πολιτικής για τη συνοχή και τα αντίστοιχα κοινοτικά προγράμματα που αποτελούν αντικείμενο κεντρικής διαχείρισης, κυρίως με τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για τις δυνατότητες χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας από την ΕΕ.

1.2. ΑΕΙΦΟΡΟΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ) ΓΕΩΡΓΙΑ

1.2.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Η νέα θεώρηση, από τη δεκαετία του 1970, διεκδικεί ένα ολοένα και αυξανόμενο μερίδιο στην προβληματική της ανάπτυξης του γεωργικού τομέα και ευρύτερα κάθε τομέα της οικονομίας.

Από πολλά χρόνια δηλώνεται κατηγορηματικά ότι όσες γεωργίες πρασινίσουν θα είναι και αυτές οι οποίες θα ευημερήσουν τα επόμενα χρόνια. Η διαπίστωση αυτή αποκτά μεγαλύτερη αξία στη σημερινή εποχή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της αναμενόμενης ανόδου των τιμών των τροφίμων στα επόμενα έτη ως αποτέλεσμα των κλιματικών αλλαγών, της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού και της στροφής προς την παραγωγή βιοκαυσίμων.⁹

Η αειφορική γεωργία ήρθε ως απάντηση στα αδιέξοδα της συμβατικής ή σύγχρονης ή χημικής γεωργίας την οποία ασκούμε σήμερα. Είναι μια προσπάθεια να διασφαλίσουμε την ικανότητα των γεωργικών πόρων να συνεχίσουν να παράγουν τρόφιμα και άλλες ύλες απαραίτητες για την επιβίωση των ανθρώπων, όχι μόνο για μερικές ακόμα δεκαετίες αλλά εσαεί.

⁹ Αειφορική γεωργική ανάπτυξη - <http://www.daoutop.gr>. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.daoutop.gr/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%B1/%CE%B1%CE%B5%CE%B9%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7_en

Η αειφορική γεωργία προσεγγίζει τα θέματα της γεωργικής παραγωγής εξετάζοντας το σύνολο του γεωργικού συστήματος. Προσπαθεί να εξισορροπήσει την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και την οικονομική βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Παράλληλα, φροντίζει για τη διαγενεακή ασφάλεια στη διαθεσιμότητα της τροφής και των άλλων προϊόντων που παράγει η γεωργία.

Η αειφορική γεωργία για να καταστεί πραγματικότητα πρέπει να στηριχθεί στις παρακάτω τέσσερις βασικές αρχές:

- Διατήρηση των φυσικών πόρων που στηρίζουν τη γεωργία,
- Ελαχιστοποίηση των εισροών που προέρχονται εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης,
- Διαχείριση και όχι έλεγχος των εχθρών και παρασίτων μέσα από εσωτερικούς ρυθμιστικούς μηχανισμούς, και
- Επανάκαμψη του γεωργικού συστήματος από τις διαταραχές που προκαλεί η καλλιέργεια και η συγκομιδή

Οι αρχές αυτές συνοψίζονται στον παρακάτω απλό ορισμό για την αειφορική γεωργία:

Αειφορική είναι η γεωργία η οποία παράγει τρόφιμα, ζωοτροφές και φυτικές ίνες σήμερα με τρόπους (γεωργικές πρακτικές) που εξασφαλίζουν τη δυνατότητά μας να παράγουμε τα ίδια προϊόντα και στο μέλλον

Η πορεία προς την αειφορική γεωργία πρέπει σύντομα να καταστεί μια συνειδητή επιλογή όλων των εμπλεκόμενων φορέων οι οποίοι οφείλουν να ενσωματώσουν τις αρχές της στις κοινωνικές αξίες και πρακτικές της καθημερινής ζωής, στην εκπαίδευση και στην τοπική οικονομία. Η μετάβαση δεν είναι δύσκολη αν αναλογιστούμε ότι ο Μακεδονικός χώρος είναι γεμάτος από αειφορικές πρακτικές που μας κληρονόμησαν οι προηγούμενες γενιές και τις οποίες εμείς απεμπολήσαμε τις τελευταίες δεκαετίες.

1.2.2. Η έννοια της Αειφόρου Γεωργίας

Η επιστήμη των Οικονομικών του Περιβάλλοντος βλέπει την Οικονομία ως ανοικτό σύστημα. Για να λειτουργήσει δηλαδή χρειάζεται *εξόρυξη* πόρων από το περιβάλλον (καύσιμα και πρώτες ύλες), την *επεξεργασία* τους (για την μετατροπή τους σε καταναλωτικά προϊόντα ή την προσφορά υπηρεσιών) και την *διάθεση* των αποβλήτων αυτών των διεργασιών πίσω στο περιβάλλον. Πρόκειται για την ιδέα πίσω από τον όρο '**ισορροπία των υλικών**' (materials balance) την άποψη δηλαδή πως όσο περισσότερη είναι η εξαγωγή

πόρων από το περιβάλλον τόσο μεγαλύτερη θα είναι η απόρριψη τους πίσω σε αυτό, με κίνδυνο να σπρώξουμε στα όρια την δυνατότητα αυτοκαθαρισμού της φύσης με δυσάρεστες συνέπειες στους ανθρώπους, γλωρίδα και πανίδα (Kneese *et al*, 1970). Έτσι ερχόμαστε στην έννοια των **Οικολογικών ορίων** (ecological limits) στην οικονομική δραστηριότητα, όρια τα οποία καθορίζονται από την αντοχή του φυσικού περιβάλλοντος (Meadows *et al*, 1972). Η έννοια των οικολογικών ορίων στηρίχθηκε στην δουλειά των Malthus (1798), Ricardo (1817), Marx (1867). Ο *Malthus* μίλησε για ‘απόλυτα όρια’ (absolute limits) και την δημιουργία μιας ‘στατικής μορφής οικονομικής ανάπτυξης’ (stationary state, steady-state economy) καθώς η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και η συνεπακόλουθη οικονομική ανάπτυξη θα υπερσκέλιζε την δυνατότητα παραγωγής φυσικών πόρων και αφομοίωσης αποβλήτων. Ο *Ricardo* υιοθέτησε μια πιο αισιόδοξη άποψη σύμφωνα με την οποία η πραγματική απειλή για την Οικονομία είναι τα ‘σχετικά όρια’ (relative limits). Υποστήριξε πως η σπανιότητα/έλλειψη φυσικών πόρων εξαρτάται από τα αυξανόμενα κόστη άντλησης τους. Καθώς η εξάντληση των πιο οικονομικά εκμεταλλεύσιμων πόρων θα γίνεται αισθητή, η προσοχή θα στραφεί στην χρήση των πόρων, η άντληση / εκμετάλλευση των οποίων δεν θεωρούνταν οικονομική. Το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση του κόστους άντλησης / εκμετάλλευσης (αλλά και του περιβαλλοντικού κόστους αποφυγής της ρύπανσης/διατάραξης) και έτσι περιορισμός της οικονομικής δραστηριότητας που στηρίζεται σε αυτούς τους πόρους¹⁰ [3]. Ο *Marx* τον 19^ο αιώνα, υποστήριξε ότι η ανάπτυξη περιορίζεται από κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες μέσα στην εθνική οικονομία και κοινωνία, αναπτύσσοντας έτσι την έννοια των κοινωνικών ορίων (social limits). Την δεκαετία του 70, η έννοια των ‘κοινωνικών ορίων προεκτάθηκε για να συμπεριλάβει ηθικούς παράγοντες όπως τα δικαιώματα των μελλοντικών γενεών για χρήση των φυσικών πόρων, άποψη η οποία ενσαρκώνεται στον ορισμό της Βιώσιμης Ανάπτυξης που αναπτύσσεται παρακάτω.¹¹

¹⁰ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογειών 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

¹¹ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης:

Την ίδια δεκαετία (1970) παρατηρήθηκε μια αλλαγή στην νοοτροπία του δυτικού κόσμου. Σε διάφορες στατιστικές οι άνθρωποι δήλωναν μη ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής παρότι οι ρυθμοί ανάπτυξης αυξάνονταν ραγδαία. Αυτό έστρεψε την προσοχή στην επανεξέταση των δεικτών ανάπτυξης (παραδοσιακά κατά κεφαλή ΑΕΠ) και την προσπάθεια για εξεύρεση δεικτών που να περιλαμβάνουν μη μετρήσιμες ποσοτικά ανθρώπινες αξίες όπως το περιβάλλον και η ανεργία (OECD, 1991a; Pearce and Turner, 1991). Υπό το πρίσμα των παραπάνω δεν ήταν τυχαία η διατύπωση του όρου ‘Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη’ από τον Gro Harlem Brundtland την πρώην πρωθυπουργό της Νορβηγίας το 1987. Ο όρος αυτός είχε χρησιμοποιηθεί από τους εισηγητές της αγρο-οικολογίας την δεκαετία του ‘70 (διαχείριση δασών) και προϋπήρχε του Brundtland. Όμως η αίγλη και η διάδοση του οφείλεται στην Έκθεση Brundtland (WCED, 1987) η οποία υποβλήθηκε το 1987 στην Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED). Εκεί ο όρος περιγραφόταν ως *η ανάπτυξη που επιτρέπει την ικανοποίηση των σημερινών αναγκών χωρίς να συμβιβάζονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη*. Έκτοτε έχουν προταθεί αναρίθμητοι ορισμοί του όρου και έχει χυθεί πολύ μελάνι στην βιβλιογραφία. Προσωπικά προτιμώ τον ορισμό μιας Αιγύπτιας πολυετούς η οποία υποστήριζε πως η έννοια αφορά την ηθική υποχρέωση να παραδώσουμε στα παιδιά μας τον κόσμο όπως τον παραλάβαμε από τους γονείς μας. Η βιβλιογραφία σχετικά με την Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι ανεξάντλητη αλλά γενικά συμφωνεί ως προς τα παρακάτω χαρακτηριστικά της:

- **χώρος:**
  - ο *κάθετη θεώρηση χώρου*: τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, και διεθνές επίπεδο ανάπτυξης (think globally, act locally),
  - ο *οριζόντια θεώρηση χώρου*: ισόρροπη ανάπτυξη των υπό ανάπτυξη χωρών - τρίτες χώρες (intra-generational equity, Pearce *et al*, 1990),
- **χρόνος** (μακροπρόθεσμοι στόχοι/διάρκεια και βραχυπρόθεσμη δράση, ισότητα ευκαιριών για ανάπτυξη ανάμεσα στις τωρινές γενιές και τις μελλοντικές (inter-generational equity, Page,

1982), σχετική είναι εδώ η έννοια της 'απώλειες αξίας' (discounting) και το πρόβλημα της τιμής του το οποίο θα πρέπει να ορισθεί στο μηδέν σύμφωνα με τις αρχές της ΒΑ)

- θεματολογία: 3 συστατικά της ΒΑ (Οι παρακάτω παράγοντες εξετάζονται ως προς το αντικείμενο κάθε φορά καθώς και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους):
  - ο Οικονομία (Οικονομική Ανάπτυξη)
  - ο Κοινωνία (Κοινωνική Δικαιοσύνη)
  - ο Περιβάλλον (Περιβαλλοντική Προστασία, Constanza and Daly, 1992)
- ολοκλήρωση (integration) (κοίτα Πίνακα 4): η όσο το δυνατόν πλήρης ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και η εξέταση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων που υπεισέρχονται σε αυτήν (έννοια η οποία έχει υιοθετηθεί στο 5^ο και 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Η έννοια της 'ολοκλήρωσης' (integration)

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια της 'ολοκλήρωσης' αποτελεί από μόνη της μια θεμελιώδη έννοια όμοια της ΒΑ αφού προϋποθέτει την ταυτόχρονη ενσωμάτωση των 3 παραπάνω παραγόντων στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Θεωρείται όμως πως διαδικαστικά βρίσκεται ένα στάδιο πριν την ΒΑ, είναι δηλαδή μία έννοια που ενσωματώνεται στην ΒΑ. Ένα παράδειγμα της διαφορετικότητας τους αφορά στην μέχρι τώρα διεθνή εμπειρία με τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), τις ολοκληρωμένες ΜΠΕ και τις Βιώσιμες ΜΠΕ. Ποια είναι η διαφορά. Η κλασικές ΜΠΕ (σύμφωνα με την μέχρι τώρα εμπειρία) περιλαμβάνουν την εκπόνηση μελετών ξεχωριστά από την διαδικασία σχεδιασμού του έργου. Παρότι τα αποτελέσματα τους πρέπει να ληφθούν υπόψιν κατά την λήψη αποφάσεων, εντούτοις δεν παίρνουν μέρος παράλληλα με την διαδικασία σχεδιασμού όπως γίνεται με τις ολοκληρωμένες ΜΠΕ. Επιπρόσθετα η Βιώσιμη ΜΠΕ αφού έχει περάσει από την φάση της ολοκλήρωσης περιλαμβάνει τον ταυτόχρονο συνυπολογισμό των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους, είτε κατά την διεξαγωγή της ΜΠΕ είτε κατά την διάρκεια της διαδικασίας σχεδιασμού (Zagorianakos E., 2001).¹²

¹² Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

Στην συνέχεια ο όρος χρησιμοποιήθηκε από διεθνείς οργανισμούς. Αυτή η έννοια, παρότι απλή στην διατύπωσή της είναι δύσκολη στο να εφαρμοστεί καθώς ανάλογα με την υιοθετούμενη άποψη μπορεί ο τρόπος εφαρμογής να αλλάξει σημαντικά. Υπάρχουν πολλές καταγεγραμμένες προσπάθειες τόσο για να οριστούν οι γενικές αρχές της ΒΑ όσο και για να εφαρμοστεί η έννοια στην πράξη. Σχετικά με τις προσπάθειες υιοθέτησης και εφαρμογής του, το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για την ΒΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσφέρει ένα ικανοποιητικό πλαίσιο αναφοράς για την εφαρμογή του όρου στην Ευρώπη.

1.2.3. Συνιστώσες της Βιώσιμης Γεωργίας

Οικονομία

Ένα ζήτημα που σχετίζεται άμεσα με την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, είναι το ‘εξωτερικό κόστος’ (external costs) της ρύπανσης ή το ‘κοινωνικό κόστος’ (social cost) της οικονομικής δραστηριότητας.¹³

Η Οικονομία είναι ένα ανοικτό σύστημα του οποίου οι κύριες δραστηριότητες περιλαμβάνουν την εξόρυξη φυσικών πόρων, την επεξεργασία τους και την παραγωγή προϊόντων/υπηρεσιών, καθώς και την ενσωμάτωση της παραγωγής αποβλήτων όλων αυτών των διαδικασιών τα οποία με τους διάφορους φυσικούς κύκλους βρίσκουν το δρόμο της επιστροφής τους πίσω στην φύση. Η υπερβολική διάθεση αποβλήτων όμως δημιουργεί μόλυνση (βιολογικές και άλλες αλλαγές στο περιβάλλον) και ρύπανση (αρνητικές επιπτώσεις στον ανθρώπινο οργανισμό, στην χλωρίδα και πανίδα). Αυτός είναι ο Οικολογικός ορισμός της ρύπανσης. Στην γλώσσα των Οικονομολόγων, η ρύπανση είναι ένας συνδυασμός των φυσικών επιπτώσεων της ρύπανσης και των ανθρώπινων αντιδράσεων/πεποιθήσεων για αυτές τις επιπτώσεις. Ήταν πρώτος ο Ρίγου (1920) που μίλησε για το εξωτερικό κόστος των εκπομπών ρύπων είτε αυτοί διοχετεύονται στον

---

¹³ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

ατμοσφαιρικό αέρα, το νερό ή το έδαφος. Ήταν αυτός που διαχώρισε το προσωπικό κόστος της παραγωγής (δηλαδή το κόστος για τις πρώτες ύλες και τα εργατικά/ανθρώπινο δυναμικό μιας επιχείρησης) και κατανάλωσης, από το κοινωνικό κόστος της παραγωγής και κατανάλωσης το οποίο το επωμίζεται η κοινωνία ως σύνολο. Υποστήριξε πως στην τιμή ενός προϊόντος για παράδειγμα, δεν συμπεριλαμβάνεται το οικονομικό κόστος από την ρύπανση το οποίο δεν το επωμίζεται αυτός που ρυπαίνει για να κατασκευάσει το συγκεκριμένο αγαθό, αλλά η κοινωνία ως σύνολο μέσα από τα έξοδα νοσηλείας για παράδειγμα λόγω αυξημένης συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων και το συνεπακόλουθο χάσιμο εργατοωρών από την μείωση του παραγωγικού έργου των εργαζομένων, τα έξοδα καθαρισμού δημόσιων κτιρίων και αγαλμάτων λόγω της όξινης εναπόθεσης (όξινη βροχή), τους θανάτους και καρκίνους του δέρματος από την μείωση της τρύπας του στρατοσφαιρικού όζοντος, την μείωση της παραγωγικής ικανότητας της γης λόγω της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων, το χάσιμο της οικονομικής αξίας μιας όμορφης αισθητικά φυσικής περιοχής λόγω κατασκευής υποδομών κ.α. ¹⁴

Ο Ρίγου λοιπόν υποστήριξε πως οι παραπάνω δραστηριότητες πρέπει να αξιολογούνται με όρους οικονομικούς και να ενσωματώνονται στην οικονομία τις αγορές. Αυτήν την ιδέα έχουν ενστερνιστεί η Agenda 2000 και το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CEC, 1992) όταν αναφέρονται στην ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στην διαδικασία λήψης αποφάσεων των κρατών μελών εφαρμόζοντας την αρχή 'ο Ρυπαίνων Πληρώνει'. Αυτή η αρχή μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε επιστημονικό πεδίο αλλά σε καθαρά οικονομικούς όρους σημαίνει πως **το κοινωνικό κόστος της παραγωγής ή κατανάλωσης αποτελείται από το προσωπικό κόστος (κόστος παραγωγής) συν το εξωτερικό κόστος από τις κοινωνικές επιπτώσεις της χρήσης περιβαλλοντικών πόρων (που το πληρώνει ο ρυπαίνων και ο καταναλωτής)**. Το πρόβλημα στην πραγματική ζωή, είναι πως η θεσμοθέτηση πολιτικών που θα στοχεύουν στην μηδενική μόλυνση είναι αυτή την στιγμή αδύνατη στην πράξη για τους εξής λόγους :

¹⁴ ¹⁴ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλητής: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

- Πρώτον, η ίδια η φύση έχει την δυνατότητα να απορροφά κάποια απόβλητα,
- Δεύτερον, επειδή το κόστος του ελέγχου της ρύπανσης τέτοιος κλίμακας είναι υπέρογκο, και
- Τρίτον επειδή η υπάρχουσα έρευνα και πληροφορία που θα κληθεί να στηρίξει μια τέτοια πολιτική είναι τις περισσότερες φορές μη ικανοποιητικής αξιοπιστίας. Αυτό οφείλεται τόσο στην φύση των επιπτώσεων (για παράδειγμα μακροχρόνιες εκθέσεις σε πολύ μικρές δόσεις είναι δύσκολο να ανιχνευθούν αλλά και συνεργιστικές επιδράσεις πολλών αερίων που από μόνες τους έχουν διαφορετικές επιπτώσεις), όσο και σε πολιτικούς λόγους (π.χ. απροθυμία αυτοκινητοβιομηχανίας να επενδύσει σε έρευνα για την τεχνολογία Υδρογόνου).¹⁵

Ένα άλλο ζήτημα που σχετίζεται άμεσα με την οικονομική της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι η **χρήση των ανανεώσιμων και μη πηγών ενέργειας**. Οι μη ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι περιλαμβάνουν τα ορυκτά καύσιμα, τους τόπους αλιείας, τα δάση, την γεωργική γη και το έδαφος γενικότερα. Ο όρος μη ανανεώσιμοι, δηλώνει ότι αυτοί οι πόροι είναι ποσοτικά περιορισμένοι και πως η χρήση τους τώρα, τους καθιστά μη χρησιμοποιήσιμους στο μέλλον (π.χ. από μελλοντικές γενιές, έτσι σύμφωνα με τον ορισμό της ΒΑ η μέχρι εξάντλησης χρήση τους είναι μη αειφορική). Η εξόρυξη και εκμετάλλευση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων εξαρτάται από παράγοντες όπως:

- Η ύπαρξη υποκατάστατων φυσικών πόρων όπως η χρήση φυσικού αερίου έναντι του πετρελαίου. Η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί με τις κρίσεις πετρελαίου οδήγησαν πολλές ευρωπαϊκές χώρες (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) στην όλο και αυξανόμενη χρήση φυσικού αερίου αντικαθιστώντας μερικώς το πετρέλαιο. Ας σημειωθεί πως το 60% των ενεργειακών αναγκών της Ελλάδας καλύπτεται σήμερα από την χρήση πετρελαίου. Η εισαγωγή 4 δις. m³/έτος φυσικού αερίου από την Ρωσία και την Αλγερία, το μεγαλύτερου μεταπολεμικά ενεργειακού έργου στην Ελλάδα, θα αλλάξει αυτήν την κατάσταση και αναμένεται να οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε μεγάλα οφέλη πολλούς τομείς της Εθνικής Οικονομίας (Γεντεκάκης, 1999). Τα πλεονεκτήματα του φυσικού αερίου έναντι του πετρελαίου είναι τα εξής:

---

¹⁵ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

- Είναι φθηνότερο γιατί υπάρχει σε μεγαλύτερα αποθέματα,
- Είναι πιο αποδοτικό από το πετρέλαιο,
- η καύση του εκπέμπει λιγότερους ρύπους,
- μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγή Υδρογόνου και την συνεπακόλουθη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω των κελιών καυσίμου (χρήση στα αυτοκίνητα και βιομηχανία),
- είναι τεχνολογικά ώριμο δηλαδή υπάρχουν συστήματα τροφοδότησης πόλεων και αυτοκίνητα που κινούνται με φυσικό αέριο (όπως τα λεωφορεία του Ολυμπιακού Χωριού και τα αστικά λεωφορεία της ΕΘΕΛ)
- τα επιτόκια που επικρατούν στην αγορά (αύξησή τους ισοδυναμεί με αύξηση των ρυθμών άντλησης αποθεμάτων). Έτσι ένας ιδιοκτήτης κοιτασμάτων θα αποφασίσει να αυξήσει τον ρυθμό άντλησης εάν τα επιτόκια των χρηματιστηριακών επενδύσεων είναι υψηλά, να επενδύσει τα οφέλη από την εξόρυξη και να αποκομίσει μεγαλύτερο κέρδος.
- τις καινούργιες τεχνολογίες εξόρυξης που θα επιτρέψουν φθηνότερους οικονομικά τρόπους εξόρυξης,
- την επάρκεια των αποθεμάτων (40 χρόνια για το πετρέλαιο και 70 χρόνια για το φυσικό αέριο). Η σχολή της (νέο)κλασικής οικονομίας υποστηρίζει πως οι δυνάμεις της αγοράς είναι ικανές να επιτρέψουν την εκταμίευση όλων των πόρων πετρελαίου για παράδειγμα καθώς οι τιμές θα ανεβαίνουν ενώ οι ποσότητες στα γνωστά και οικονομικώς εμπορεύσιμα αποθέματα θα μειώνονται. Η ζήτηση για πετρέλαιο είναι ως γνωστόν ανελαστική δηλαδή υπάρχουν μεγάλες αυξομειώσεις στην τιμή αγοράς σε σχέση με την αυξομείωση της προσφοράς. Έτσι οι συνεχής αύξηση των τιμών θα τις κάνει απαγορευτικές πριν αυτές εξαντληθούν και θα στρέψει την τεχνολογία σε άλλες μορφές (Αυτό τουλάχιστον θα υποστήριζε η σχολή που επικεντρώνει στην τεχνολογία (τεχνολογία ως κουτί της Πανδώρας που θα σώσει την ανθρωπότητα από όλα τα προβλήματα που η ίδια δημιούργησε).¹⁶

Επίσης ο ρυθμός εξόρυξης εξαρτάται από την χρήση τους και την ενσωμάτωση στην τιμή αγοράς/χρήσης/διαθεσης ενός μη ανανεώσιμου φυσικού πόρου, του 'κόστους χρήστη' το

¹⁶ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

οποίο εισήγαγε ο Gray το 1914 και πρόκειται για την άποψη πως η *πιθανή μελλοντική χρήση των μη-ανανεώσιμων φυσικών πόρων θα θυσιαστεί /χαραμιστεί εάν μονάδες των αποθεμάτων των πόρων εκμεταλλευθούν και χρησιμοποιηθούν σήμερα*. Έτσι με καθαρά οικονομικούς όρους μπορούμε να πούμε πως το κόστος από την χρήση μη-ανανεώσιμων φυσικών πόρων όπως κωκ, αέριο, πετρέλαιο και άλλα ορυκτά καύσιμα αποτελείται από το *άθροισμα του κόστους εξόρυξης* (π.χ. κόστη τοποθέτησης εκρηκτικών, έξοδα εκσκαφών) και του *κόστους χρήστη* (user cost) [υπό την μορφή για παράδειγμα περιβαλλοντικού φόρου ή ποινής για παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ή ενσωματωμένο στο οικονομικό μανάτζμεντ της επιχείρησης, με το κόστος τοποθέτησης αντιρρυπαντικών φίλτρων σε καμινάδα εργοστασίου]. Ο όρος του 'κόστους χρήστη' είναι σημαντικός για την ΒΑ επειδή λαμβάνει υπόψιν τις μελλοντικές ανάγκες της ανθρωπότητας και επιβάλλει τον συνυπολογισμό του κόστους πιθανής μελλοντικής χρήσης των αποθεμάτων από τις μελλοντικές γενεές, στις οικονομικές αποφάσεις της τωρινής γενιάς. Φυσικά αυτό προϋποθέτει τόσο την υιοθέτηση από τους πολιτικούς υπεύθυνους για την άσκηση της περιβαλλοντικής και οικονομικής ζωής ορισμένων κανόνων βιοηθικής που αναφέραμε προηγουμένως, όσο και την ακριβή γνώση αυτού του κόστους, πληροφορίες που σπάνια γίνονται γνωστές με ακρίβεια λόγω ατελούς γνώσης τόσο της αγοράς όσο και των περιβαλλοντικών φαινομένων.

Ο ρυθμός εξόρυξης των μη-ανανεώσιμων πόρων εξαρτάται από την κάθε φορά τιμή της 'απώλειας αξίας' (discounting) μια θεμελιώδης έννοια για τα οικονομικά της ΒΑ που εφαρμόζεται από τους οικονομολόγους στην οικονομική ανάλυση. Η περιγραφή της και η χρήση της στις τεχνικές οικονομικής αξιολόγησης είναι πολύπλοκη και έτσι γίνεται κατανοητή από πρακτικά παραδείγματα Ανάλυσης Ζημίας-Οφέλους (Cost Benefit Analysis). Η έννοια αυτή χρησιμοποιείται ευρέως από τους οικονομολόγους και μηχανικούς στην κατασκευή μεγάλων έργων όπως τα Ολυμπιακά. Σε αυτήν την εισαγωγική διάλεξη είναι αρκετό να αναφερθεί πως με την χρήση της 'απώλειας αξίας' στην οικονομική ανάλυση, δεχόμαστε πως τα μελλοντικά οφέλη (και οι ζημίες) (από την χρήση των μη-ανανεώσιμων πόρων) είναι λιγότερο σημαντικά σε σχέση με τα τωρινά οφέλη και ζημίες. Αυτό εκ πρώτης όψεως φαίνεται να αντιβαίνει τις αρχές της ΒΑ και τις περισσότερες φορές αυτό ισχύει. Υπάρχουν όμως επιχειρήματα υπέρ και κατά αυτής της άποψης. Με την υιοθέτηση για παράδειγμα ενός μεγάλου ποσοστού 'απώλειας αξίας' θα γίνουν λίγες επενδύσεις σε

έργα/προγράμματα/πολιτικές, ειδικά σε αυτά με μεγάλα αρχικά κόστη και μεγάλο χρονικό ορίζοντα απόσβεσης της επένδυσης (π.χ. διαχείριση υδροφορέων, υδροηλεκτρικά έργα). Έτσι η διατήρηση φυσικών οικοσυστημάτων είναι πιθανότερη με αυξημένο ποσοστό 'απώλειας αξίας' (συνήθως είναι 10%). Από την άλλη πλευρά, υψηλά ποσοστά 'απώλειας αξίας' (discount rates) οδηγούν σε αύξηση της τωρινής αξίας των πόρων (σε σχέση με το μέλλον) και έτσι αύξηση των ρυθμών εξόρυξης.¹⁷

Τέλος, ο ρυθμός εξόρυξης των μη-ανανεώσιμων πόρων εξαρτάται από τα δικαιώματα πρόσβασης και τα **ιδιοκτησιακά δικαιώματα** (property rights) (δικαιώματα χρήσης) που κάθε φορά ισχύουν ή δεν ισχύουν ή (συνηθέστερα) η τήρηση τους είναι ελαστική. Το τελευταίο έχει περισσότερη εφαρμογή στην περίπτωση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων (δάση, ψαρότοποι, τόποι αλιείας). Η δουλειά του Hotelling (1931) και του Gordon (1954) έδειξαν πως ο ρυθμός εξόρυξης είναι μεγαλύτερος στην περίπτωση όπου η πρόσβαση είναι εύκολη ή ελεύθερη. Η **ελεύθερη πρόσβαση** (free access) είναι πιθανή είτε λόγω της απουσίας 'ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων', είτε επειδή αυτά είναι ελαστικά στην εφαρμογή τους. Η ελεύθερη πρόσβαση είναι εννοιολογικά συγγενής με το '**πρόβλημα της κοινής ιδιοκτησίας**' (common property problem) και την '**τραγωδία της κοινής ιδιοκτησίας**' (tragedy of the commons, Tomas Hardy).

Κοινωνία

Αναφέρθηκε παραπάνω πως η ΒΑ παίρνει το σχήμα της ιδεολογίας και πεποιθήσεων του ατόμου / φορέα που προσπαθεί να την εφαρμόσει. (Toman, 1992) Αυτό κατά την γνώμη του γράφοντα συμβαίνει επειδή η έννοια δεν είναι κάτι το καινούριο (ως σύλληψη) αλλά περιλαμβάνει (και αυτή είναι η γοητεία της και ο λόγος για την διάδοσή της) διάφορες πεποιθήσεις για περιβαλλοντική προστασία που έχουν διατυπωθεί στο παρελθόν. Θα ήταν λοιπόν χρήσιμο εάν ειδωθεί ως ένας γενικός όρος 'ομπρέλα' κάτω από τον οποίον μπορούν

¹⁷ ¹⁷ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλητής: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

να βρουν έκφραση διάφορες πλευρές της Οικολογικής ιδεολογίας (κοίτα Πίνακα 2). Ας ρίξουμε όμως μια ματιά στις κυρίαρχες ιδεολογίες. Ίσως έτσι ο όρος γίνει περισσότερο κατανοητός.

Δύο ιδεολογικά στρατόπεδα μπορούν να ξεχωρίσουν: το τεχνολογικό (technocentrism) και το οικοκεντρικό (ecocentrism) (κοίτα Πίνακα 2). Ένας ακραίος υποστηρικτής της τεχνολογικής σχολής θα επιθυμούσε για παράδειγμα να μην τεθούν περιορισμοί σε καταναλωτές ή στον τρόπο που λειτουργούν οι αγορές. Θα υποστήριζε την αδιατάρακτη λειτουργία της αγοράς (χωρίς παρεμβάσεις από το κράτος) και θα στήριζε την επιχειρηματολογία του σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία στην δύναμη της τεχνολογίας για να ξεπεράσει τα 'προβλήματα που δημιουργεί η ανάπτυξη'. Αυτή η θέση αντιστοιχεί στην 'πολύ ήπια ή πολύ ασθενής αειφορία'¹⁸

---

¹⁸ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002

Πίνακας 2: Ιδεολογικές αποχρώσεις της Βιώσιμης ή Αειφόρου Ανάπτυξης

Κατηγορίες	Τεχνολογική Σχολή		Οικοκεντρική Σχολή	
	Πολύ ασθενής Αειφορία	Ασθενής Αειφορία	Ισχυρή Αειφορία	Πολύ Ισχυρή Αειφορία
Πράσινη Ιδεολογία	Εκμετάλλευση πόρων, αύξηση ΑΕΠ	Διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και τεχνοκρατικές απόψεις	Προστασία του περιβάλλοντος	Ακραίες θέσεις προστασία του περιβάλλοντος
Τύπος Οικονομίας	Αδιατάρακτη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς – Αντι- Οικολογικές Απόψεις	‘Πράσινη Οικονομία’ – Δημιουργία φιλο- περιβαλλοντικών αγορών οι οποίες στηρίζονται σε οικονομικά κίνητρα (ΟΚ)	Βαθιά ‘Πράσινη Οικονομία’ – Σταθεροί ρυθμοί ανάπτυξης επιτυγχάνονται με την χρήση ΟΚ και περιορισμών	Πού βαθιά ‘Πράσινη Οικονομία’ – Ισχυρός κρατικός παρεμβατισμός για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων από την εξάντληση των πόρων
Στρατηγικές Λαγχείρισης	Κυριότερος στόχος: αύξηση ΑΕΠ	Τροποποίηση της οικονομικής ανάπτυξης (Τροποποίηση ΑΕΠ)	Μηδενική Οικονομική και Πληθυσμιακή Ανάπτυξη	Οικονομική και Πληθυσμιακή μείωση

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τοπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

	<p>Υιοθέτηση της 'αξιωματικής' αντίληψης ότι η αδιατάρακτη λειτουργία της αγοράς σε συνδυασμό με την τεχνολογική πρόοδο θα εξασφαλίσουν απεριόριστες δυνατότητες αναπλήρωσης πόρων ώστε να αμβλύνουν τις επιπτώσεις από την υπεράντλησή τους</p>	<p>Υποκατάσταση πόρων - Υπερισχύει ο κανόνας του 'συνεχούς κεφαλαίου' επομένως αλλαγές οικονομίας κλίμακας είναι αναγκαίες</p>	<p>Υποκατάσταση πόρων - Συστημική θεώρηση - Ισορροπία όλου του οικοσυστήματος - Θεωρία της Γαίας</p>	<p>Μείωση αναπτυξιακής δραστηριότητας - για μερικούς η Γαία έχει προσωποποιηθεί (το ανθρώπινο γένος είναι ηθικά δεσμευμένο απέναντί της)</p>
--	--	--	--	--

<p>Πόικες Λειτουργίες</p>	<p>Ενίσχυση της ανθρωποκεντρικής παραδοσιακής λογικής: υπεράσπιση δικαιωμάτων και ενδιαφερόντων του μεμονωμένου ατόμου – αναγνώριση της λειτουργικής αξίας της φύσης αλλά από την πλευρά του ανθρώπου</p>	<p>Επέκταση των ηθικών δεσμεύσεων να συμπεριλάβει ‘την φροντίδα για τους συνανθρώπους μας’ – κοινωνική δικαιοσύνη για τωρινές και μελλοντικές γενιές (inter, intra generational equity), λειτουργική αξία της φύσης</p>	<p>Παραπέρα επέκταση των ηθικών δεσμεύσεων ώστε τα δικαιώματα του συνόλου να θεωρούνται πιο σημαντικά από αυτά του ατόμου – πρωταρχική αξία δίδεται στα οικοσυστήματα και δευτερογενής αξία στις λειτουργίες και υπηρεσίες τους</p>	<p>Αποδοχή κανόνων ‘βιοηθικής’ (ηθικά δικαιώματα εφαρμόζονται σε όλα τα μη-ανθρώπινα είδη ακόμα και σε αβιοτικά μέρη του περιβάλλοντος – εσωτερική αξία της φύσης (έχει αξία από μόνη της ανεξάρτητα από την ανθρώπινες παραδοχές)</p>
-------------------------------	---	---	---	--

Μια λιγότερο ακραία άποψη του ίδιου ιδεολογικού στρατοπέδου υποστηρίζει πως η ελεύθερη αγορά μπορεί να λειτουργήσει θετικά σε σχέση με το περιβάλλον με την προϋπόθεση ότι ο μεμονωμένος πολίτης σκέπτεται και δρα με 'πράσινο' τρόπο. Έτσι σε αυτήν την κοινωνία των πράσινων πολιτών, η αποκατάσταση φυσικών πόρων αλλά και η θέσπιση ορισμένων ορίων στην εκμετάλλευση πόρων 'κρίσιμου φυσικού κεφαλαίου' (critical natural capital) όπως το πετρέλαιο, είναι σημαντικά. Επίσης άλλοι φυσικοί πόροι μπορεί να προτιμηθούν προς χρήση εξαιτίας της δυνατότητάς τους για υποκατάσταση. Αυτό μπορεί να γίνει με την υποκατάστασή τους είτε από άλλους φυσικούς πόρους (π.χ. πετρέλαιο από φυσικό αέριο, βενζίνη από καύσιμο υδρογόνου και τεχνολογία κελιών καυσίμου) είτε από ανθρωπογενείς (ανθρώπινες ικανότητες, γνώση, εφευρετικότητα¹⁹[4]) και αναπτυξιακούς πόρους (μηχανήματα). Αυτός ο νόμος του 'συνεχούς κεφαλαίου' (constant capital) το οποίο μετασχηματίζεται ανάλογα με τις ανθρώπινες ανάγκες από φυσικό (natural capital) σε ανθρωπογενές κεφάλαιο (human and man-made capital) αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτού που ονομάζεται Αειφόρος Οικονομική Ανάπτυξη' (Sustainable Economic Development) και αντιστοιχεί στην 'ήπια ή ασθενής αειφορία'.²⁰

Ένα παράδειγμα της παραπάνω ιδεολογίας αποτελεί το γεγονός πως παρότι η τεχνολογία των κελιών καυσίμου στα αυτοκίνητα είναι ώριμη και οικονομικά επικερδής, η ελάχιστη έρευνα που έχει επενδυθεί από τις αυτοκινητοβιομηχανίες θα επιτρέψει μόλις το 2010 την εμπορική κυκλοφορία του πρώτου ηλεκτρικού αυτοκινήτου που θα κινείται με καύσιμο το υδρογόνο και θα έχει μηδενικούς ρύπους (από την εξάτμιση θα βγαίνει καθαρό νερό). Το λόμπι της παραγωγής πετρελαίου και κατασκευής αυτοκινήτων επιθυμεί την χρησιμοποίηση των ήδη υπαρχόντων αποθεμάτων πετρελαίου πριν επενδύσει σε άλλες ενεργειακές τεχνολογίες με περισσότερα πλεονεκτήματα για τον καταναλωτή και το περιβάλλον.

Ένα άλλο παράδειγμα της τεχνολογικής σχολής είναι αυτό της βιοτεχνολογίας, οι υποστηρικτές της οποίας ευαγγελίζονται την επίλυση των προβλημάτων πείνας του 3^{ου} κόσμου (ότι δηλαδή δεν κατάφερε η εκτεταμένη χρήση των φυτοφαρμάκων των προηγούμενων δεκαετιών), καθώς και των περιβαλλοντικών προβλημάτων αφού θα

---

²⁰ ²⁰ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm

χρειαστεί λιγότερη γη για την καλλιέργεια των τροφών που θα καταναλώνει ο άνθρωπος. Το παραπάνω ιδεολογικό σχήμα παρόλα αυτά δεν λαμβάνει υπ' όψιν τις πιθανές μακροχρόνιες μη-αντιστρεπτές αρνητικές επιπτώσεις στον άνθρωπο και τα οικοσυστήματα.

Από την άλλη πλευρά, η 'ισχυρή αειφορία' αντιπροσωπεύεται από την οίκο-κεντρική άποψη που υποστηρίζει την ιδέα της 'βαθιάς πράσινης οικονομίας' (deep green economy). Οι υποστηρικτές της υιοθετούν την άποψη πως τα τρέχοντα επίπεδα ανάπτυξης δεν θα πρέπει ούτε να αυξηθούν ούτε να μειωθούν. Η νοοτροπία των ορίων στην ανάπτυξη υπερισχύει και επιτάσσει μηδενική οικονομική ανάπτυξη (zero economic development) και μηδενική αύξηση πληθυσμού (zero population growth) με απώτερο σκοπό την εγκαθίδρυση μιας 'σταθερής κατάστασης στην οικονομία' (steady state economy, Daly, 1977).

Τέλος φθάνουμε στο άλλο άκρο της έννοιας της ΒΑ με την εξέταση της ιδεολογίας για την 'βαθιά οικολογία' (deep ecology) που αντιστοιχεί στην 'πολυ ισχυρή αειφορία'. Σε αυτήν την τάξη πραγμάτων, ο στόχος είναι η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον στην πηγή αλλά και στους αποδέκτες (minimum resource-take systems). Αυτό θα επιτευχθεί με την μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, μείωση κατά κεφαλή ΑΕΠ και πληθυσμιακή μείωση. Αυτή η ιδεολογία συνοδεύεται επίσης από την υιοθέτηση 'ηθικών κανόνων' η γνωστή ως 'βιοηθική'. Οι κανόνες βιοηθικής σχετίζονται με τις έννοιες τις κοινωνικής δικαιοσύνης για ισότητα ευκαιριών όσον αφορά την ανάπτυξη σε σημερινές γενιές (όπως μεταξύ τρίτων χωρών και ανεπτυγμένων χωρών η ανάμεσα σε ασθενέστερους και δυνατότερους οικονομικά πολίτες μιας χώρας) και μελλοντικές γενιές (ισότητα ευκαιριών ανάπτυξης ανάμεσα σε τωρινές και μελλοντικές γενιές). Στην ουσία πρόκειται για μια ηθική δέσμευση γιατί αναγνωρίζει την 'λειτουργική αξία' (instrumental value) των φυσικών πόρων και την χρήση τους για την κάλυψη των αναγκών άλλων ανθρώπων. Με άλλα λόγια αυτή η θεώρηση της δυνατής Αειφορίας μας προτρέπει να λειτουργούμε λιγότερο ως 'τυπικοί καταναλωτές' και περισσότερο ως κοινωνικά υπεύθυνοι πολίτες.²¹

²¹ Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλητής: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm>

Οι υποστηρικτές της *πολυ ισχυρής αειφορίας* προχωρούν ένα βήμα παρακάτω και αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των μη ανθρώπινων πόρων θεωρώντας πως η υπόλοιπη ζωή στον πλανήτη έχει 'εσωτερική αξία' (intrinsic value). Έτσι έχουμε την ιδέα των δικαιωμάτων των ζώων, της διατήρησης των οικοσυστημάτων και - τελικά με την 'θεωρία της Γαίας' (Gaian theory) - ολόκληρου του πλανήτη Γη (Boulding, 1966, Lovelock, 1988, Watson, 1991, Wallace and Norton, 1992). Η θεωρία της Γαίας έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί δείχνει την συσχέτιση της συστημικής θεώρησης της Οικολογίας με την έννοια της ΒΑ. Οι υποστηρικτές αυτής της θέσης οι οποίοι μπορούν να ταξινομηθούν στην κατηγορία των οπαδών της *πολυ ισχυρής αειφορίας* ή 'βαθιάς Οικολογίας' θεωρούν την επιβίωση κάθε ζωής στον πλανήτη και το παγκόσμιο περιβάλλον ως δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Η Γη, υποστηρίζουν μπορεί να ειπωθεί ως ένα σύστημα με ένα δίκτυο λειτουργιών (ένα Οικοσύστημα) το οποίο έχει την δυνατότητα να 'επιδιορθώνει' τον εαυτό του και να αυτορυθμίζει την λειτουργία του. Το όλο σύστημα θα μπορούσε να παρουσιαστεί με ένα αυτορυθμιζόμενο κλιματιστικό μηχανισμό το οποίο το έχουμε ρυθμίσει σε μια μέση θερμοκρασία (π.χ. 21⁰C). Εάν ανοίξουμε τα παράθυρα και είναι χειμώνας, το κλιματιστικό θα δώσει θερμότητα στο χώρο ενώ σε μια ζεστή καλοκαιρινή μέρα με κλειστά τα παράθυρα το κλιματιστικό θα δροσίσει το χώρο μειώνοντας την θερμοκρασία. Το σύστημα Γη λοιπόν θα μπορούσε να βρεθεί εκτός ισορροπίας λόγω ανθρώπινης παρέμβασης και παρόλα αυτά να θεραπεύσει τον εαυτό της. Αυτή όμως η δυνατότητα αυτορύθμισης του παγκόσμιου περιβάλλοντος αφορά μόνο το σύστημα Γη και όχι την επιβίωση κάθε συγκεκριμένου είδους, ούτε φυσικά του ανθρώπινου. Οι οπαδοί της βαθιάς Οικολογίας υποστηρίζουν πως κάθε απόφασή μας η οποία ενδέχεται αν έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, θα πρέπει να διέπεται από μια συστημική/συνολική/ολοκληρωμένη ματιά των πραγμάτων αφού από τις πολύ μικρές και καθημερινές ενέργειες όλων μας δημιουργείται μια κατάσταση Γήινης ανισορροπίας από την οποία το ανθρώπινο είδος μπορεί να βγει χαμένο.

Στην πραγματικότητα τα ιδεολογικά στρατόπεδα της Βιώσιμης Ανάπτυξης που περιγράφηκαν παραπάνω αλληλεπικαλύπτονται καθώς διάφορες αποχρώσεις της ενυπάρχουν σε κάθε άνθρωπο ανάλογα με την κατάσταση που εξετάζεται κάθε φορά.

Θα σταματήσω εδώ την αναφορά μου στην ιδεολογία της ΒΑ η οποία προσέφερε ελπίζω μια γεύση των διαφορετικών απόψεων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι αυτόν τον τόσο ασαφή όρο.²²

²² Οικονομία, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλήτης: Ευθύμης Ζαγοριανάκος Διοργάνωση ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18, Αθήνα. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο

Θα ήταν πιστεύω ενδιαφέρον να ρίχναμε μια σύντομη ματιά στο πώς να βαδίσουμε προς την Αειφορία χρησιμοποιώντας όρους οικονομικούς (Opschoor and Turner, 1993; OECD, 1991b). Ας πούμε δυο λόγια λοιπόν για τα οικονομικά εργαλεία τα οποία τα δανειστήκαμε από τον επιστημονικό κλάδο των Οικονομικών του Περιβάλλοντος και έχουν άμεση σχέση με την εφαρμογή της έννοιας στην χάραξη πολιτικής (διεθνών και εθνικών οργανισμών όπως ΕΕ, Συνθήκη Κιότο, εθνικές περιβαλλοντικές πολιτικές όπως δακτύλιος, φορολογία αυτοκινήτων πολλών ίππων), την σύνταξη σχεδίων και επιχειρησιακών προγραμμάτων, καθώς και τις φάσεις προγραμματισμού και οργάνωσης μεμονωμένων επιχειρήσεων και οργανισμών

1.3. ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

1.3.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Η βιολογική καλλιέργεια είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα παραγωγής και διαχείρισης αγροτικών προϊόντων, που προστατεύει το περιβάλλον σε όλα τα στάδια διαχείρισης του οικοσυστήματος, προασπίζοντας ταυτόχρονα την υγεία των καταναλωτών.

Κύριο χαρακτηριστικό της βιολογικής καλλιέργειας είναι η απουσία χημικών λιπασμάτων, ζιζανιοκτόνων, φυτοφαρμάκων, ορμονών και άλλων εξίσου επικίνδυνων χημικών ουσιών σε όλα τα στάδια της παραγωγής.

Επιπλέον τα βιολογικά προϊόντα δεν περιέχουν συντηρητικά, πρόσθετα και διάφορες άλλες χημικές ουσίες στη σύνθεσή τους.

Οι πρακτικές της βιολογικής καλλιέργειας είναι τέτοιες που προστατεύουν το περιβάλλον, προφυλάσσουν έτσι τη βιοποικιλότητα του οικοσυστήματος. Με τις πρακτικές της βιολογικής καλλιέργειας επιτυγχάνεται ένα ισορροπημένο σύστημα, καθώς σε αντίθεση με τη συμβατική γεωργία, η βιολογική γεωργία αντιμετωπίζει με σεβασμό την φύση και προστατεύει άμεσα το έδαφος, την ατμόσφαιρα και τα αποθέματα νερού.

Με σεβασμό στη σοφία της φύσης, οι βιοκαλλιεργητές συνδυάζοντας την παράδοση με τη σύγχρονη γνώση, χρησιμοποιούν μόνο φυσικά λιπάσματα, ενισχύουν τη γονιμότητα

στην ιστοσελίδα :

file:///C:/Users/artemis/AppData/Local/Temp/%C3%8E%C2%B1%C3%8E%C2%B5%C3%8E%C2%B9%C3%8F%E2%80%A0%C3%8E%C2%BF%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%BF%20%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B5%C3%8F%E2%80%B0%C3%8F%C2%81%C3%8E%C2%B3%C3%8E%C2%B9%C3%8E%C2%B1.htm

του εδάφους εναλλάσσοντας τα είδη που καλλιεργούν και επιτρέπουν τη φυσική ωρίμανση των καρπών χωρίς να εντατικοποιούν ή να επιταχύνουν την παραγωγή με τεχνητές μεθόδους.²³

1.3.2. Η έννοια της βιολογικής παραγωγής και των βιολογικών προϊόντων

Ο όρος «βιολογική» στην καλύτερη περίπτωση είναι αυτός που αναφέρεται στην έννοια της γεωργικής εκμετάλλευσης, όπου όλα τα συστατικά στοιχεία – το έδαφος και τα ορυκτά του στοιχεία, η οργανική ύλη, οι μικροοργανισμοί, τα έντομα, τα φυτά, τα ζώα και τα ανθρώπινα όντα – αλληλεπιδρούν για να δημιουργήσουν ένα συμφυές και σταθερό σύνολο. Όλα τα είδη τροφίμων μπορούν να παραχθούν βιολογικά, όπως τα σιτηρά, φρούτα, λαχανικά, αυγά, γαλακτοκομικά, κρέας και πουλερικά. Εστιάζεται στη διατήρηση και τη βελτίωση της γενικής υγείας του συμπλόκου συστήματος (έδαφος – μικρόβια – φυτά – ζώα), το οποίο επηρεάζει τις παρούσες και μελλοντικές αποδόσεις.

Η βιολογική καλλιέργεια διαφέρει από τα άλλα συστήματα καλλιέργειας. Ευνοεί τους ανανεώσιμους πόρους και την ανακύκλωση, επιστρέφοντας στο χώμα τις θρεπτικές ουσίες των αποβλήτων. Ενθαρρύνονται οι βιολογικές διαδικασίες των διαθέσιμων θρεπτικών συστατικών και ενισχύεται η άμυνα έναντι των εχθρών των καλλιεργούμενων φυτών. Το έδαφος είναι το κεντρικό σημείο αυτού του συστήματος. Όταν πρόκειται για ζωική παραγωγή, η παραγωγή κρέατος και πουλερικών έχει ως κύριο μέλημα την ευημερία των ζώων με τη χρήση φυσικών τροφών.

Από το 1980 το Υπουργείο Γεωργίας των Η.Π.Α. έχει ορίσει ως βιολογική γεωργία «Το παραγωγικό σύστημα, το οποίο αποφεύγει ή αποκλείει σε μεγάλο βαθμό τη χρήση χημικώς συντεθειμένων λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, ρυθμιστικών αυξητικών ουσιών και προσθετικών στα ζωικά σιτηρέσια. Σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα βιολογικά γεωργικά συστήματα βασίζονται σε αμειψισπορές καλλιεργειών, σε φυτικά κατάλοιπα, σε ζωική οργανική ουσία, σε ψυχανθή, σε χλωρά λίπανση, σε οργανικά κατάλοιπα εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης, στη μηχανική καλλιέργεια του εδάφους, στο είδος των συστατικών του εδάφους και στους χειρισμούς που αφορούν στο βιολογικό έλεγχο (αντιμετώπιση) των παρασίτων για τη διατήρηση της παραγωγικότητας και υφής του καλλιεργούμενου εδάφους, τον εφοδιασμό των φυτών με θρεπτικά συστατικά και τον έλεγχο των εντόμων, των ζιζανίων και λοιπών

²³ InOut, «Τι σημαίνει βιολογική καλλιέργεια;», κείμενο δικτυακά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο InOut.gr: <http://www.inout.gr>, στην ιστοσελίδα: <http://www.inout.gr/showthread.php?t=37001>.

παθογόνων μικροοργανισμών».

Βιολογικό σημαίνει κάτι τόσο απλό, όσο το να πάρεις ένα σκουλήκι που μολύνει την ντομάτα και να το πατήσεις αντί να το ψεκάσεις²⁴

Τον Ιούνιο του 1999, η επιτροπή Codex Alimentarius (Κώδικας τροφίμων) ενέκρινε τις κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν στην παραγωγή, στην μεταποίηση, στη σήμανση και στην εμπορία των τροφίμων που προέρχονται από τη βιολογική παραγωγή (30). Ο ορισμός που δίνεται στις οδηγίες αυτές για τη βιολογική γεωργία είναι «Η οργανική (βιολογική) γεωργία συνίσταται σε συνολικά συστήματα παραγωγής, τα οποία προωθούν και ενισχύουν την υγεία το αγροοικοσυστήματος, περιλαμβάνοντας τη βιοποικιλότητα, τους βιολογικούς κύκλους και τη βιολογική δραστηριότητα στο έδαφος. Τα συστήματα βιολογικής παραγωγής βασίζονται σε εξειδικευμένα και λεπτομερή πρότυπα παραγωγής, που έχουν στόχο να εξασφαλίζουν άριστη αειφορία σε αγροσυστήματα που είναι κοινωνικά, οικολογικά και οικονομικά αειφορικά».

Ο όρος βιολογική γεωργία χρησιμοποιείται στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, ενώ ο όρος οργανική γεωργία (organic farming) χρησιμοποιείται κυρίως στις αγγλόφωνες χώρες (Μ. Βρετανία, Η.Π.Α).

Ο όρος οικολογική γεωργία αν και τις περισσότερες φορές ταυτίζεται με τη βιολογική γεωργία, δίνει ιδιαίτερο βάρος στο ενεργειακό ισοζύγιο της γεωργικής δραστηριότητας στοχεύοντας στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε όλα τα στάδια παραγωγής και κατανάλωσης βιολογικών προϊόντων. Δίνει επίσης μεγάλη σημασία στην εντός εποχής καλλιέργεια των φυτών και στην κατανάλωση των αγροτικών προϊόντων στον τόπο παραγωγής τους ή εκεί κοντά.²⁵

²⁴ Πτυχιακή 35. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/89/1/Ptychiaki35.pdf>

²⁵ Πτυχιακή 35, σελ 34. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/89/1/Ptychiaki35.pdf>

1.3.3. Συνιστώσες της βιολογικής παραγωγής και των βιολογικών προϊόντων²⁶

Περιβάλλον

Η βιολογική γεωργία είναι μια μέθοδος παραγωγής τροφίμων η οποία σέβεται:

Τη φύση

Οι καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζονται στη βιολογική γεωργία αποσκοπούν, εκτός της προστασία του καταναλωτή και του παραγωγού, στην προστασία του ίδιου του αγροοικοσυστήματος. Η άγρια ζωή (χλωρίδα και πανίδα) αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο και απαραίτητο «συστατικό» της βιολογικής γεωργίας. Για το λόγο αυτό, μια σειρά πρακτικές, όπως, η διατήρηση της άγριας βλάστησης στα περιθώρια των αγροτεμαχίων, η διατήρηση ή/και λήψη των καταλλήλων μέτρων για την αύξηση των φυσικών εχθρών των εντομών-εχθρών των καλλιεργειών, η απαγόρευση χρήσης συνθετικών φυτοφαρμάκων και ανόργανων λιπασμάτων, ως στόχο έχουν την προστασία του αγροοικοσυστήματος και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Τον υδροφόρο ορίζοντα

Η απορροή των ρυπογόνων χημικών φυτοφαρμάκων και η έκπλυση, κυρίως των ανόργανων νιτρικών λιπασμάτων, που χρησιμοποιούνται αλόγιστα στη συμβατική καλλιέργεια, ως αποτέλεσμα έχουν τη ρύπανση και τη σημαντική επιβάρυνση του υδροφόρου ορίζοντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σημαντικής επιβάρυνσης του υδροφόρου ορίζοντα με νιτρικές ουσίες, αποτελούν οι περιοχές καλλιέργειας βάμβακος. Αντιθέτως, στη βιολογική γεωργία η απαγόρευση χρήσης ανόργανων λιπασμάτων και συνθετικών φυτοφαρμάκων, έχει ως αποτέλεσμα την ελάχιστη επιβάρυνση του υδροφόρου ορίζοντα.

Το έδαφος

Η μονοκαλλιέργεια η οποία ως γνωστό εξαντλεί τα εδάφη, δεν εφαρμόζεται στην βιολογική καλλιέργεια. Αντιθέτως, στη βιολογική γεωργία είναι απαραίτητη η εφαρμογή κατάλληλου προγράμματος αμειψισποράς, το οποίο, σε συνδυασμό με την χλωρή λίπανση του εδάφους και τη χρήση οργανικών ουσιών, αποσκοπεί στη διατήρηση και την αύξηση της γονιμότητας και της βιολογικής δραστηριότητας του εδάφους.

Τα εκτρεφόμενα ζώα

Ο Γκάντι είχε αναφέρει κάποτε «Το μεγαλείο της ανθρωπότητας και η πρόοδος της ηθικής μπορούν να κριθούν από τον τρόπο που κάθε κοινωνία μεταχειρίζεται τα ζώα της».

²⁶ Πτυχιακή 35, σελ 57. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/89/1/Ptychiaki35.pdf>

Η βιολογική κτηνοτροφία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο διαβίωσης και γενικότερα στην ευζωία των ζώων. Για τον λόγο αυτό, στη νομοθεσία που διέπει την βιολογική εκτροφή των ζώων, προβλέπονται αυστηροί κανόνες σχετικά με τις συνθήκες σταβλισμού, την απαίτηση πρόσβασης των ζώων σε υπαίθριους χώρους άσκησης και βοσκοτόπους, στις συνθήκες υγιεινής των ζώων καθώς και στον τρόπο μεταφοράς και σφαγής τους.

Την υγεία των παραγωγών

Που αποφεύγουν την επαφή με τα επικίνδυνα χημικά - συνθετικά παρασιτοκτόνα, τα οποία, αποδεδειγμένα, ευθύνονται σε σημαντικό βαθμό για την εμφάνιση διαφόρων μορφών καρκίνου.

Την ελληνική ύπαιθρο

Καθώς αποτελεί αποτελεσματικό τρόπο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων πολλών Ελλήνων παραγωγών, δίνοντάς τους την ευκαιρία πρόσβασης σε νέες αγορές.²⁷

Οικονομία

Τιμές βιολογικών προϊόντων. Οι τιμές των βιολογικών προϊόντων συχνά είναι υψηλότερες από των συμβατικών και έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην επέκταση του ενδιαφέροντος για τη βιολογική παραγωγή τροφίμων. Σε έρευνα του Αμερικάνικου Υπουργείου Γεωργίας, για 29 βιολογικά τρόφιμα, βρέθηκε ότι ήταν κατά 82% ακριβότερα από τα συμβατικά και σε έρευνα που έγινε για την πόλη της Νέας Υόρκης, βρέθηκε ότι η τιμή σε 7 βιολογικά τρόφιμα ήταν μέχρι και 114% υψηλότερη από τα συμβατικά. Αυτό το υψηλότερο κόστος μπορεί να δικαιολογηθεί ως αποτέλεσμα των αυστηρότερων κυβερνητικών κανονισμών για την καλλιέργεια, τη μεταφορά και την αποθήκευση των βιολογικών προϊόντων.

Εμπορία βιολογικών προϊόντων. Μολονότι τα προϊόντα αυτά πωλούνται μέσω των συνηθών καναλιών εμπορίας, οι επιτυχημένοι βιοκαλλιεργητές πωλούν και ιδιωτικά αλλά και σε εξειδικευμένες αγορές. Συνεταιρισμοί παραγωγών, επίσης, εμπορεύονται βιολογικά προϊόντα σε υψηλές τιμές. Τα κέρδη από την αγορά βιολογικών προϊόντων συμβάλλουν κατά πολύ στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος.

Κοινωνία

Απασχόληση. Δεδομένου ότι οι βιολογικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι κατά κανόνα

²⁷ Βιολογικά Προϊόντα και Περιβάλλον. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://www.bio-hellas.gr/el/%CE%92%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%B1FAQ/%CE%92%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD/tabid/99/Default.aspx>

περισσότερο εντατικές σε ανθρώπινη εργασία απ'ότι οι συμβατικές, συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη και προσφέρουν περισσότερες θέσεις εργασίας και τοπικής απασχόλησης.

Ανθρώπινη υγεία. Η ανθρώπινη υγεία ήταν ο σημαντικότερος λόγος ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Η βιολογική παραγωγή τροφίμων προστατεύει αρχικά την υγεία των ανθρώπων καθώς δεν εκτίθενται σε χημικές ουσίες λόγω επαγγελματικής χρήσης, όπως συμβαίνει με τους παραγωγούς συμβατικών προϊόντων. Παράλληλα, το κέντρο βιολογικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης συμπεραίνει, ότι η διατροφή με φρέσκα βιολογικά φρούτα και λαχανικά μειώνει σημαντικά την έκθεση των ανθρώπων σε φυτοφάρμακα, μειώνοντας έτσι και την πιθανότητα εμφάνισης προβλημάτων υγείας που οφείλονται σ'αυτά. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα βρέφη και τα παιδιά που είναι πιο επιρρεπή στις μολύνσεις.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΔΡΩΝΤΩΝ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

Εισαγωγικά στοιχεία

2.1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ «*FOOD²⁸ SOVEREIGNTY*» (ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ) ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ

2.1.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Το μερίδιο της βιολογικής γεωργίας αυξάνεται στα περισσότερα κράτη μέλη. Η άνοδος της καταναλωτικής ζήτησης είναι ιδιαίτερα αισθητή τα τελευταία χρόνια. Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις της κοινής γεωργικής πολιτικής, με την έμφαση που έδωσαν στον προσανατολισμό στην αγορά και στην προσφορά ποιοτικών προϊόντων που θα ικανοποιούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών, πιθανώς θα τονώσουν ακόμη περισσότερο την αγορά των βιολογικών προϊόντων. Με τα δεδομένα αυτά, η νομοθεσία για τη βιολογική παραγωγή διαδραματίζει ολοένα σημαντικότερο ρόλο στο πλαίσιο της γεωργικής πολιτικής και συνδέεται στενά με τις εξελίξεις στις αγορές των γεωργικών προϊόντων.

Η **βιολογική παραγωγή** είναι ένα συνολικό σύστημα διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και παραγωγής τροφίμων, το οποίο συνδυάζει βέλτιστες περιβαλλοντικές πρακτικές, υψηλό βαθμό βιοποικιλότητας, τη διατήρηση των φυσικών πόρων, την εφαρμογή υψηλού επιπέδου προτύπων στη μεταχείριση των ζώων και παραγωγή που ανταποκρίνεται στην προτίμηση ορισμένων καταναλωτών σε προϊόντα που παράγονται με φυσικές ουσίες και διεργασίες. Ως εκ τούτου, οι βιολογικές μέθοδοι παραγωγής επιτελούν διττό κοινωνικό ρόλο, αφενός τροφοδοτώντας μια ειδική αγορά που καλύπτει την καταναλωτική ζήτηση βιολογικών προϊόντων και, αφετέρου, προσφέροντας δημόσια αγαθά που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και της καλής διαβίωσης των ζώων, καθώς και στην αγροτική ανάπτυξη.

2.1.2. Το διεθνές κοινωνικό και αγροτικό κίνημα της *Via Campesina*

Η *Via Campesina* (από το ισπανικό *La Via Campesina*, ο τρόπος των χωρικών, ή ο τρόπος των αγροτών), περιγράφει τον εαυτό της ως "ένα διεθνές κίνημα που συντονίζει τις αγροτικές οργανώσεις των μικρής και μεσαίας κλίμακας παραγωγών, των γεωργικών εργατών, των

---

²⁸ *Via Campesina* Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://en.wikipedia.org/wiki/Via_Campesina

γυναικών και των ιθαγενών κοινοτήτων της Ασίας, της Αφρικής, της Αμερικής και της Ευρώπης".

2.1.3. Τι είναι το κίνημα Food Sovereignty

Το Food Sovereignty (Διατροφική Κυριαρχία) είναι ένας όρος ο οποίος περιλαμβάνει ένα πλαίσιο τακτικών, που αφορούν το αδιαμφισβήτητο δικαίωμα των λαών να καθορίζουν την τροφή τους όπως θέλουν οι ίδιοι, μέσω των μεθόδων που χρησιμοποιούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία, ώστε να μην εξαρτώνται από τις διεθνείς δυνάμεις της αγοράς.

Το Food Sovereignty ξεκίνησε από μέλη της Via Campesina το 1996 και βρήκε ανταπόκριση σε πολλούς αγρότες και κτηνοτρόφους μικρής κλίμακας, ιθαγενείς και γυναικεία και περιβαντολλογικά κινήματα, σε όλο τον κόσμο.

2.1.4. Η έννοια της «Food Sovereignty» (Διατροφική Κυριαρχία)

Ένας από τους πιο ουσιαστικούς τρόπους καταπολέμησης της άνιση κατανομής πλούτου μεταξύ των χωρών, είναι η επανάκτηση της αυτάρκειας και της αυτοδιαχείρισης των λαών που βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση.

Η παγκόσμια αγορά πιέζει προς την κατεύθυνση της εντατικοποίησης της εκμετάλλευσης των καλλιεργούμενων εδαφών (μονοκαλλιέργειες, αυξημένη χρήση χημικών και γενετικά τροποποιημένων οργανισμών) και προς την βιομηχανοποίηση της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μικρής κλίμακας αγρότες στις αναπτυσσόμενες χώρες, είναι ο κατακλυσμός από εισαγωγές γεωργικών προϊόντων, τα οποία έχουν υπερβολικά χαμηλές τιμές που οι ντόπιοι παραγωγοί δεν μπορούν να ανταγωνιστούν. Αυτή η πολύ επιθετική πολιτική εμπορίου που χρησιμοποιούν τόσο η ΗΠΑ όσο και η ΕΕ ονομάζεται ντάμπινγκ, και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) την καταδικάζει όταν προκαλεί, ή απειλεί να προκαλέσει σοβαρή ζημιά στον εγχώριο κλάδο παραγωγής της χώρα εισαγωγής παρόλα αυτά δεν την απαγορεύει.

Από την άλλη μεριά, στις φτωχότερες περιοχές, χωρικοί απομακρύνονται από τη γη τους, ώστε να την εκμεταλλευτούν ξένες εταιρίες. Στον βωμό της μεγιστοποίησης της παραγωγής καταστρέφονται δασικές εκτάσεις, ενώ ταυτόχρονα οι συνθήκες της εργασίας που προσφέρουν οι εταιρίες αυτές στους ντόπιους είναι, στις περισσότερες περιπτώσεις, απαράδεκτες. Η παραγόμενη τροφή δεν προορίζεται για να καλύψει τις ανάγκες του εγχώριου πληθυσμού, αλλά

εξάγεται

στη

δύση.

Ο σκοπός των στρατηγικών εμπορίου που ακολουθούνται είναι καθαρά η αύξηση των κερδών συγκεκριμένων εταιριών - κολοσσών και όχι η καταπολέμηση της φτώχειας ή η εξάλειψη της πείνας που πλήττει έναν μεγάλο αριθμό χωρών του πλανήτη.

Η τροφή προέρχεται από τη γη. Η υιοθέτηση πρακτικών που όχι μόνο αποτρέπουν από περαιτέρω εξασθένηση του εδάφους, αλλά αντίθετα, βοηθούν στη δημιουργία γόνιμων και αποδοτικών εκτάσεων, καλύπτουν τις διατροφικές ανάγκες του πληθυσμού και δίνουν ώθηση στις τοπικές οικονομίες, είναι ζωτικής σημασίας για τα ασθενέστερα κράτη.²⁹

2.1.5. Το περιεχόμενο της Food Sovereignty (τι περιλαμβάνει η Food Sovereignty)

Την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στην επιλογή της αγροτικής πολιτικής που ακολουθείται. Οι γυναίκες, οι οποίες έχουν ένα πολύ ουσιαστικό ρόλο στην παραγωγή της τροφής, θα πρέπει να συμμετέχουν σε όλες τις σχετικές λήψεις αποφάσεων.

Οι γεωργοί, πρέπει να έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο παράγουν την τροφή τους, ενώ οι πολίτες χρειάζεται να γνωρίζουν πληροφορίες που σχετίζονται με τα τρόφιμα, όπως το πώς παράχθηκαν και από ποιον, και με βάση αυτά τα στοιχεία να επιλέγουν τι θα καταναλώσουν.

Οι αγρότες και οι ακτήμονες, θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε γη, νερό και σπόρους ενώ επιβάλλεται η αναγνώριση της εργασίας τους και του δικαιώματός τους να ζουν με αξιοπρέπεια.

Οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις, κατά το Food Sovereignty στοχεύουν στην διατήρηση και την ελεύθερη διακίνηση των ντόπιων σπόρων, έτσι εκ των πραγμάτων το κίνημα αντιτίθεται στις καλλιέργειες που χρησιμοποιούν γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ). Είναι επίσης ενάντια στην αλόγιστη χρήση των αγροχημικών που μολύνουν τα εδάφη και τον υδροφόρο ορίζοντα και αποτελούν απειλή για την υγεία τόσο των αγροτών όσο και των καταναλωτών. Υποστηρίζει όλες τις μορφές βιώσιμης γεωργίας.

Οι διατροφικές ανάγκες του πληθυσμού θα πρέπει να καλύπτονται κατά κύριο λόγο από την κατανάλωση των τοπικών γεωργικών προϊόντων, ενώ οι χώρες οφείλουν να υπερασπίζονται τον εαυτό τους από τις πολύ χαμηλές τιμές των εισαγόμενων γεωργικών προϊόντων, με το δικαίωμα τους να επιβάλλουν φόρους στις υπερβολικά φθηνές εισαγωγές και με ελέγχους των τιμών στο εσωτερικό της αγοράς.³⁰

²⁹Σκέψη – τροφή – κίνηση . Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://skepsitrofikinisi.blogspot.gr/2011/04/food-sovereignty.html>

³⁰Σκέψη – τροφή – κίνηση . Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://skepsitrofikinisi.blogspot.gr/2011/04/food-sovereignty.html>

2.1.6. Οι 7 αρχές του Food Sovereignty, είναι:

- **Τροφή - Ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα**

Όλοι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ασφαλή, θρεπτική και πολιτισμικά κατάλληλη τροφή, σε επαρκή ποσότητα και ποιότητα για τη διατήρηση μιας υγιούς ζωής, με αξιοπρέπεια. Κάθε έθνος, πρέπει να αναγνωρίσει ότι η πρόσβαση σε τρόφιμα αποτελεί συνταγματικό δικαίωμα και να εγγυηθεί την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ώστε να εξασφαλιστεί η υλοποίηση αυτού του θεμελιώδους δικαιώματος.

- **Αγροτικές Μεταρρυθμίσεις**

Η δημιουργία γνήσιων αγροτικών μεταρρυθμίσεων είναι αναγκαία, ώστε να δίνει σε ακτήμονες και γεωργούς - κυρίως γυναίκες - ιδιοκτησία και έλεγχο στη γη που δουλεύουν, και να επιστρέφει εδάφη στους αυτόχθονες πληθυσμούς. Το δικαίωμα στη γη πρέπει να είναι ελεύθερο, χωρίς διακρίσεις λόγω φύλου, θρησκείας, φυλής, κοινωνικής τάξης ή ιδεολογίας- η γη ανήκει σε αυτούς που την καλλιεργούν.

- **Προστασία των Φυσικών Πόρων**

Η Διατροφική Κυριαρχία συνεπάγεται την αειφόρο φροντίδα και χρήση των φυσικών πόρων, και ιδιαίτερα του εδάφους, του νερού, καθώς και των σπόρων και των φυλών των ζώων. Οι άνθρωποι που δουλεύουν τη γη πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ασκούν βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και διατήρηση της βιοποικιλότητας, χωρίς περιοριστικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσα από μια υγιή οικονομική βάση με την ασφάλεια της γαιοκτησίας, με υγιή εδάφη και μείωση της χρήσης αγροχημικών ουσιών.

- **Αναδιόργανωση του Εμπορίου Τροφίμων**

Τα τρόφιμα είναι πρώτα και κύρια πηγή διατροφής και μόνο δευτερευόντως είναι στοιχείο του εμπορίου. Οι εθνικές γεωργικές πολιτικές πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην παραγωγή με σκοπό την εγχώρια κατανάλωση και τη διατροφική αυτάρκεια. Οι εισαγωγές τροφίμων δεν πρέπει να εκτοπίζουν την τοπική παραγωγή ούτε να συμπιέζουν τις τιμές.

- **Τερματισμός της παγκοσμιοποίησης της πείνας**

Η Διατροφική Κυριαρχία υπονομεύεται από πολυμερείς οργανισμούς και από κερδοσκοπικά κεφάλαια. Ο αυξανόμενος έλεγχος των πολυεθνικών εταιρειών στη γεωργική πολιτική έχει διευκολυνθεί από τις οικονομικές πολιτικές των πολυμερών οργανισμών όπως ο ΠΟΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ. Είναι επομένως απαραίτητοι οι κανονισμοί, καθώς και η φορολόγηση των κερδοσκοπικών κεφαλαίων και η αυστηρή τήρηση του Κώδικα Δεοντολογίας για τις πολυεθνικές.

- **Κοινωνική Ειρήνη**

Καθένας έχει το δικαίωμα να είναι απαλλαγμένος από τη βία. Τα τρόφιμα δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως όπλο. Τα αυξανόμενα επίπεδα φτώχειας και της περιθωριοποίησης στην ύπαιθρο, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη καταπίεση των εθνοτικών μειονοτήτων και των αυτοχθόνων πληθυσμών, επιδεινώνουν τις καταστάσεις της αδικίας και της απελπισίας. Η συνεχιζόμενη μετακίνηση, αναγκαστική αστικοποίηση, καταπίεση και αυξανόμενη συχνότητα του ρατσισμού σε μικροκτηματίες αγρότες, δεν μπορεί να γίνει ανεκτή.

- **Ο δημοκρατικός έλεγχος**

Οι μικροκτηματίες αγρότες πρέπει να έχουν άμεση συμβολή στην διαμόρφωση της γεωργικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα. Τα Ηνωμένα Έθνη και οι συναφείς οργανισμοί θα πρέπει να υποβληθούν σε διαδικασία εκδημοκρατισμού, ώστε να μπορέσει αυτό να γίνει πραγματικότητα. Καθένας έχει το δικαίωμα σε ειλικρινείς, ακριβείς πληροφορίες και σε ανοικτή και δημοκρατική λήψη αποφάσεων. Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν τη βάση της ορθής διακυβέρνησης, της ευθύνης και της ισότιμης συμμετοχής στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή, απαλλαγμένη από κάθε μορφής διάκρισης. Στις γυναίκες της υπαίθρου, ιδιαίτερα, πρέπει να παρέχεται το δικαίωμα για άμεση και δραστική λήψη στις αποφάσεις σχετικά με τα τρόφιμα και τα αγροτικά θέματα.

2.2. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ

2.2.1. FAO - Food and Agriculture Organization of the United Nations

Τι είναι ο FAO, ποιος ο σκοπός του και ποιες οι κύριες κατευθύνσεις του για μια αειφόρο γεωργία

Η Διεθνής Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας, (Food and Agriculture Organization), γνωστή και με το διεθνές αρκτικόλεξο FAO, είναι ένας αυτόνομος διεθνής διακρατικός οργανισμός που συνδέεται με τον ΟΗΕ, του οποίου και αποτελεί εξειδικευμένη οργάνωση.

Η ιδέα της δημιουργίας του FAO ανήκει στον Πρόεδρο των ΗΠΑ Φραγκλίνο Ρούσβελτ, στο Χοτ Σπριγκς στη Βιρτζίνια, το 1943, όταν τότε 34 κράτη-μέλη του ΟΗΕ συγκρότησαν τον διεθνή αυτόν οργανισμό του οποίου και η πρώτη σύνοδος συνήλθε στο Κεμπέκ (Καναδά) τον Οκτώβριο του 1945, όπου και συνομολογήθηκε και υπεγράφη ο καταστατικός χάρτης του. Η έδρα σήμερα του FAO είναι στη Ρώμη (Ιταλία).

Η έδρα της είναι η Ρώμη και από τα 191 μέλη της συμπεριλαμβάνεται και η Ρωσία από 11 Απριλίου 2006. Έχει ως σκοπό τη βελτίωση του επιπέδου διατροφής των κατοίκων των πιο καθυστερημένων οικονομικά ζωνών, την εξασφάλιση και βελτίωση των συστημάτων παραγωγής και διανομής των γεωργικών πόρων και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των αγροτικών, κτηνοτροφικών και αλιευτικών πληθυσμών, με απώτερο σκοπό τη συμβολή ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας.

Το Συμβούλιο αποτελείται από 27 μέλη τα οποία εκλέγονται για μια τριετία από τη Συνέλευση ή Γενική Διάσκεψη, που αποτελεί το εκτελεστικό όργανο και εξασφαλίζει τη συνέχεια της δράσης της οργάνωσης, έχοντας υπό συνεχή έλεγχο την κατάσταση της γεωργίας και της διατροφής στο κόσμο. Διαθέτει περιφερειακά γραφεία που εδρεύουν στην Ουάσινγκτον, στο Κάιρο, στην Μπανγκόκ, στο Σαντιάγο και στο Ρίο ντε Τζανέιρο³¹. Η Συνέλευση εκλέγει επίσης το συμβούλιο που συγκροτείται από εκπροσώπους 49 Κρατών-μελών. Η Συνέλευση ή Γενική Διάσκεψη εκλεγεί επίσης τον Γενικό Διευθυντή. Για την περίοδο Ιανουάριος 2012 μέχρι Ιούλιος 2015 Διευθυντής έχει εκλεγεί ο Χοσέ Γκραζιάνο ντα Σίλβα από την Βραζιλία, ο οποίος διαδέχθηκε το Ζακ Ντιούφ.³² Για την πραγματοποίηση των σκοπών αυτών η Fao:

1. Διατηρεί μια υπηρεσία πληροφοριών που συγκεντρώνει στοιχεία και στατιστικές σχετικά με τη διατροφή, τη γεωργία, την αλιεία και τη δασοκομία.
2. Αναπτύσσει δράση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την βελτίωση όλων των πλευρών της παραγωγής, του εμπορίου, της συντήρησης και μεταφοράς των προϊόντων της γεωργίας και της αλιείας.
3. Προσφέρει τεχνική βοήθεια, που άπτεται στους διάφορους τομείς της αρμοδιότητά της, στα κράτη μέλη τα οποίας ανήκουν στην οργάνωση, όταν το ζητήσουν.³³

³¹ Εγκυκλοπαίδεια Δομή, τόμ. 29 σ.641

³² Α. Ζιμπουλάκη "Διεθνές Δίκαιο" - Αθήνα 1979 σ.131

2.2.2. Ο.Ο.Σ.Α. - The Organisation for Economic Co-operation and Development

Τι είναι ο Ο.Ο.Σ.Α., ποιος ποιος ο σκοπός του και ποιες οι κύριες κατευθύνσεις του για μια αειφόρο γεωργία

Ο **Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)** (αγγλικά: Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD), είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Δημιουργήθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (Organisation for European Economic Co-operation - OEEC), με πρώτο γενικό γραμματέα τον Γάλλο Robert Marjolin, με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ (Marshall) για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα η ιδιότητα μέλους της επεκτάθηκε και σε μη ευρωπαϊκά κράτη, και το 1960 μετασηματίστηκε στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξη.

Ο οργανισμός παρέχει ένα περιβάλλον όπου οι κυβερνήσεις μπορούν να συγκρίνουν εφαρμογές πολιτικής, να βρουν απαντήσεις στα κοινά προβλήματα, να προσδιορίσουν τις καλές πρακτικές και να συντονίσουν τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές. Είναι φόρουμ όπου η όμοια πίεση μπορεί να ενεργήσει ως ισχυρό κίνητρο για να βελτιώσει την πολιτική και να εφαρμόσει το «μαλακό νόμο» - μη δεσμευτικά όργανα που μπορούν περιστασιακά να οδηγήσουν στις δεσμευτικές συνθήκες.

Οι ανταλλαγές μεταξύ των κυβερνήσεων του Ο.Ο.Σ.Α. ρέουν από τις πληροφορίες και την ανάλυση που παρέχονται από την γραμματεία στο Παρίσι. Η γραμματεία συλλέγει στοιχεία, παρακολουθεί τις τάσεις και αναλύσεις, καθώς και τις προβλέψεις οικονομικής ανάπτυξης. Επίσης ερευνώνται οι κοινωνικές αλλαγές ή πιθανά εξελισσόμενα σενάρια στο εμπόριο, το περιβάλλον, η γεωργία, η τεχνολογία, τη φορολογία και διάφορα άλλα πεδία.

Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, ο Ο.Ο.Σ.Α. είχε αντιμετωπίσει μια σειρά οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων εμβαθύνοντας περαιτέρω τη σχέση και δέσμευσή του με τις επιχειρήσεις, τα συνδικάτα και άλλους αντιπροσώπους της κοινωνίας. Οι διαπραγματεύσεις του Ο.Ο.Σ.Α. αφορούν την φορολογία μεταφοράς καθώς και την τιμολόγηση προϊόντων. Με άλλα λόγια ο Ο.Ο.Σ.Α., έχει προετοιμάσει το έδαφος για τις διμερείς φορολογικές συνθήκες σε όλο τον κόσμο.

Μεταξύ άλλων πεδίων, ο Ο.Ο.Σ.Α. έχει πάρει έναν ρόλο στο συντονισμό της διεθνούς δράσης κατά της δωροδοκίας και της διαφθοράς, που δημιουργούν τη Συνθήκη αντι-διαφθοράς του Ο.Ο.Σ.Α., η οποία είναι ενεργή από τον Φεβρουάριο του 1999.

Ο Ο.Ο.Σ.Α. έχει επίσης δημιουργήσει μια ομάδα anti-scam, η οποία εξέδωσε λεπτομερή έκθεση, με αρκετά χρήσιμα έγγραφα σχετικά με τα προβλήματα scamming στις αναπτυσσόμενες χώρες, τις καλύτερες προτεινόμενες πρακτικές για τους παροχείς Διαδικτύου, τα εμπορικά sites ηλεκτρονικού ταχυδρομείου καθώς και των εμπλεκομένων με το Διαδίκτυο.

Η έδρα του Ο.Ο.Σ.Α. είναι στο Παρίσι.

2.3. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ

2.3.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν αποτελέσει βασικό μέλημα της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ). Η γεωργία και η δασοκομία βασίζονται στη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων και η εκμετάλλευση των εν λόγω πόρων μπορεί να συνεπάγεται περιβαλλοντικές πιέσεις. Η διαφοροποίηση του φυσικού τοπίου και της σχετικής βιοποικιλότητας, που έχουν διαμορφωθεί μέσα στους αιώνες από τη γεωργία, δύναται να καταστεί επιζήμια μέσω της εγκατάλειψης της χρήσης της γης. Στο παρόν έγγραφο περιγράφονται συνοπτικά η περιβαλλοντική σπουδαιότητα του γεωργικού τομέα και η συνολική προσέγγιση για την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στο πλαίσιο της ΚΓΠ.

Η ανάγκη ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών προβλημάτων ελήφθη υπόψη στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986. Στη Σύνοδο Κορυφής του Ρίο, τα συνυπογράφοντα κράτη ενέκριναν βασικές δηλώσεις και συμβάσεις που αφορούσαν τη γεωργία και τη δασοκομία. Με το Πέμπτο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Δράσης και την αναθεώρησή του κατά το 1995, ενισχύθηκε η ανάγκη ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών θεμάτων στο πλαίσιο της ΚΓΠ. Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ η αειφόρος ανάπτυξη καθίσταται στόχος της ΕΕ, ενώ διατηρούνται οι υφιστάμενες βάσεις της συνθήκης σχετικά με την πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος και της γεωργίας.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ, τον Ιούνιο του 1998, διαπιστώνονται οι προσπάθειες της Επιτροπής να εντάξει τα περιβαλλοντικά προβλήματα στο πλαίσιο όλων των κοινοτικών πολιτικών, καθώς και η ανάγκη να αξιολογηθεί τούτο σε μεμονωμένες αποφάσεις. Στο

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης, τον Δεκέμβριο του 1998, υπογραμμίστηκε η ανάγκη να διασφαλιστεί η επαρκής αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ένταξης στις αποφάσεις που πρόκειται να ληφθούν για τις πολιτικές στον γεωργικό τομέα, στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης 2000.

Στους προβληματισμούς για την ένταξη των περιβαλλοντικών στοιχείων στην ΚΓΠ απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη τα γενικά μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής για την πρόληψη της ρύπανσης, την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικά επιζήμιων γεωργικών δραστηριοτήτων και τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς. Η ιδιαίτερης σημασίας για τον γεωργικό τομέα νομοθεσία της ΕΕ περιλαμβάνει τις οδηγίες για τους φυσικούς οικοτόπους και τα άγρια πτηνά, την νομοθεσία για την προστασία του ύδατος και την οδηγία για τα νιτρικά άλατα.³³

Η νέα μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, όπως παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης 2000, σχεδιάστηκε για την επίτευξη των απαραίτητων διαρθρωτικών προσαρμογών στα κυριότερα καθεστάτα της αγοράς και για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, η οποία καθίσταται το δεύτερο θεμέλιο της ΚΓΠ. Οι περιβαλλοντικοί προβληματισμοί που αποσκοπούν στη διασφάλιση των απαραίτητων γεωργικών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου, αποτελούν σημαντικό στοιχείο των προτάσεων της Επιτροπής. Ο γενικός προσανατολισμός είναι ότι οι γεωργοί θα πρέπει να τηρούν ένα ελάχιστο επίπεδο περιβαλλοντικών πρακτικών, ως αναπόσπαστο τμήμα των καθεστώτων στήριξης, κάθε όμως επιπλέον περιβαλλοντική υπηρεσία που παρέχεται, πέρα από το βασικό επίπεδο της ορθής γεωργικής πρακτικής και της τήρησης των περιβαλλοντικών νόμων, πρέπει να αμείβεται από το κοινωνικό σύνολο μέσω των γεωργο-περιβαλλοντικών προγραμμάτων.

Στο πλαίσιο των κοινών οργανώσεων αγοράς, οι προτάσεις περιλαμβάνουν την επιλογή να συνδεθούν οι άμεσες πληρωμές με την τήρηση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων. Τα γεωργο-περιβαλλοντικά μέτρα θα ενισχυθούν και θα αποτελέσουν υποχρεωτικά τμήμα των προγραμμάτων αγροτικής πολιτικής. Τα γεωργο-περιβαλλοντικά μέτρα καλύπτουν τρόπους χρησιμοποίησης της γεωργικής γης, οι οποίοι είναι συμβατοί με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των στοιχείων του, των φυσικών πόρων, του εδάφους και των γενετικών πόρων. Οι βασικοί στόχοι των μέτρων στις μειονεκτικές περιοχές εξακολουθούν να είναι γενικά αμετάβλητοι και συγκεκριμένα συνίστανται στη διασφάλιση της συνέχισης των γεωργικών δραστηριοτήτων και τη διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας, τη

³³ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία /* COM/99/0022 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0022:EL:HTML>

διατήρηση του φυσικού τοπίου και την³⁴ προώθηση της συνέχισης της αειφόρου γεωργίας. Ειδική διάταξη προβλέπει ότι οι πληρωμές ενδέχεται να καλύπτουν το κόστος της τήρησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την περιβαλλοντική νομοθεσία. Η στήριξη στο δασοκομικό τομέα θα προωθήσει την αειφόρο διαχείριση και ανάπτυξη των δασών. Τα δάση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, ιδίως του ύδατος, του εδάφους και της ατμόσφαιρας.

Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από βιομάζα ή βιοκαύσιμα συμβάλλει στην καταπολέμηση των κλιματικών μεταβολών.

Οι προτάσεις της Επιτροπής παρέχουν στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες τα απαραίτητα μέσα για τη διασφάλιση της τήρησης ελάχιστων περιβαλλοντικών προτύπων και την προώθηση της διατήρησης και της βελτίωσης της अपαραμίλλης περιβαλλοντικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

Το παρόν έγγραφο συμπληρώνει και επεξηγεί το περιβαλλοντικό πλαίσιο των προτάσεων του Προγράμματος Δράσης 2000 και υπογραμμίζει την ανάγκη για τη συνεχή διαδικασία ολοκλήρωσης και παρακολούθησης της προόδου.

2.3.2. Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΓΕΩΡΓΙΑ

1 Η γεωργική και η δασική έκταση καλύπτει πάνω από τα τρία τέταρτα του εδάφους της ΕΕ(1). Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς τις περιβαλλοντικές αξίες και τις χρήσεις της γης από τη Μεσόγειο έως τις υποαρκτικές περιοχές, είναι προφανές, σε ολόκληρη την ΕΕ, η ύπαρξη σημαντικού επιπέδου αλληλεξάρτησης μεταξύ της γεωργίας και της διατήρησης του περιβάλλοντος.

2 Ως εμπορικές δραστηριότητες, η γεωργία και η δασοκομία έχουν ως κύριο στόχο την παραγωγή, η οποία βασίζεται στη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων και κατά την εκμετάλλευση των εν λόγω πόρων ασκούνται περιβαλλοντικές πιέσεις. Οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι εμπορικής φύσης προβληματισμοί για τη μεγιστοποίηση του κέρδους και την ελαχιστοποίηση του κόστους, έχουν οδηγήσει κατά τα τελευταία 40 έτη σε έντονη εντατικοποίηση της γεωργίας. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ο ρόλος της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) όσον αφορά τη συμβολή της στην εντατικοποίηση.

³⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία /* COM/99/0022 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0022:EL:HTML>

3 Το υψηλό επίπεδο στήριξης εννόησε την εντατική γεωργία και την αυξανόμενη χρήση λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη ρύπανση υδάτων και εδάφους και προκάλεσε βλάβες σε ορισμένα οικοσυστήματα· το προκύπτον υψηλό κόστος αποκατάστασής τους το ανέλαβαν υποχρεωτικά οι καταναλωτές και οι φορολογούμενοι.

4 Μεταξύ των εξελίξεων στο περιβάλλον, στην επιτάχυνση των οποίων συνέβαλε η ΚΓΠ, αναφέρονται οι αλλαγές του τοπίου λόγω της εντατικοποίησης της γεωργίας. Η καταστροφή φυτικών διαχωριστικών φρακτών, ξηρολιθιών και αυλακιών και η αποξήρανση υγροτόπων συνέβαλαν στην απώλεια πολύτιμων ενδιαιτημάτων πολλών πτηνών, φυτών και άλλων ειδών. Η εντατικοποίηση σε ορισμένες περιοχές οδήγησε σε υπερβολική χρήση των υδατικών πόρων και αύξηση της διάβρωσης του εδάφους.

5 Κατά τα τελευταία 15 έτη συνειδητοποιήθηκε ότι το διαφοροποιημένο φυσικό τοπίο και η σχετική βιοποικιλότητα, που έχουν διαμορφωθεί από τον γεωργικό τομέα μέσα στους αιώνες και που έχει δημιουργήσει ένα μοναδικό ημι-φυσικό περιβάλλον με πλούσια ποικιλία ειδών, που εξαρτάται από τη συνέχιση των γεωργικών δραστηριοτήτων, ενδέχεται να πληγούν από την εντατικοποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων. Η εντατικοποίηση δύναται να δημιουργήσει προβλήματα όχι μόνο σε σχέση με το φυσικό τοπίο και τη βιοποικιλότητα, αλλά και για το έδαφος, το νερό και την ατμόσφαιρα.

6 Η εγκατάλειψη της χρήσης της γης για γεωργικούς σκοπούς, η οποία πραγματοποιείται κυρίως για οικονομικούς λόγους, δημιουργεί επίσης πιέσεις για το φυσικό τοπίο και τη βιοποικιλότητα. Στην Ευρώπη, η εγκατάλειψη γεωργικών δραστηριοτήτων μπορεί να βλάψει τη βιοποικιλότητα και οπωσδήποτε δεν θα οδηγήσει στην αναδημιουργία της αρχικής φυσικής κατάστασης. Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν τόσο από την εντατικοποίηση όσο και από την εγκατάλειψη των γεωργικών δραστηριοτήτων, θίγουν επομένως ζητήματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ της γεωργίας και του περιβάλλοντος και τη μελλοντική βάση του ευρωπαϊκού προτύπου μιας αειφόρου γεωργίας.³⁵

7 Η επιθυμητή σχέση μεταξύ γεωργίας και περιβάλλοντος δύναται να αποδοθεί με τον όρο "αειφόρος γεωργία". Η αειφορία αποτελεί τον βασικό προβληματισμό του Πέμπτου Προγράμματος Περιβαλλοντικής Δράσης, το οποίο αναφέρεται στην αειφόρο ανάπτυξη ως "ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες". Τούτο συνεπάγεται τη διατήρηση της συνολικής ισορροπίας και αξίας των φυσικών αποθεμάτων και τον επαναπροσδιορισμό των

³⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία /* COM/99/0022 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0022:EL:HTML>

βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προοπτικών, έτσι ώστε να αντικατοπτρίζουν το πραγματικό κοινωνικο-οικονομικό κόστος και όφελος της κατανάλωσης και της διατήρησης.

8 Η "αιεφόρος γεωργία" απαιτεί τη διαχείριση φυσικών πόρων κατά τρόπο που να διασφαλίζεται ότι θα προκύψουν οφέλη και στο μέλλον. Ο ορισμός αυτός της αιεφορίας αντικατοπτρίζει το ατομικό συμφέρον των γεωργών. Εντούτοις, η ευρύτερη κατανόηση της αιεφορίας οδηγεί σε μια ευρύτερη δέσμη χαρακτηριστικών που συνδέονται με τη γη και τη χρήση της γης όπως είναι η προστασία του φυσικού τοπίου, των φυσικών οικοτόπων και της βιοποικιλότητας, καθώς και στους γενικούς στόχους όπως είναι η ποιότητα του πόσιμου ύδατος και της ατμόσφαιρας. Επομένως, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προοπτικής, η επωφελής χρησιμοποίηση της γης και των φυσικών πόρων για τη γεωργική παραγωγή, θα πρέπει επίσης να σταθμίζεται σε σχέση με κοινωνικές αξίες που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και την πολιτιστική κληρονομία.

9 Η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ανάγκη να ενταχθούν οι περιβαλλοντικοί προβληματισμοί στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, προβλέφθηκε στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986. Προβλέφθηκε επίσης η ένταξη των αιετήσεων περιβαλλοντικής προστασίας στο πλαίσιο άλλων πολιτικών. Κατά το 1987 η Επιτροπή συνέταξε επί του θέματος αυτού ένα έγγραφο με τίτλο "Γεωργία και περιβάλλον".

10 Η συζήτηση για την περιβαλλοντική ενσωμάτωση δεν περιορίστηκε στην Ευρώπη και κατά το 1992, στη Σύνοδο Κορυφής του Ρίο, τα συνυπογράφοντα κράτη ενέκριναν μια σειρά από βασικές δηλώσεις και συμβάσεις σχετικά με τη γεωργία και τη δασοκομία. Ειδικότερα, συμφωνήθηκε η έννοια της αιεφόρου ανάπτυξης και συνήφθησαν νομικά δεσμευτικές συμβάσεις για τις κλιματικές μεταβολές, τη βιολογική ποικιλότητα και την απερίμωση.³⁶

11 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 1992 περιελάμβανε ειδικά μέσα για την ενθάρρυνση μιας λιγότερο εντατικής παραγωγής, έτσι ώστε να μειωθούν τα πλεονάσματα στην αγορά και να καταστούν ασθενέστερες οι περιβαλλοντικές πιέσεις. Η μεταρρύθμιση αυτή συνοδεύτηκε από τα γεωργο-περιβαλλοντικά προγράμματα και τα προγράμματα δάσωσης, που είχαν ειδικό περιβαλλοντικό στόχο. Τα γεωργο-περιβαλλοντικά μέτρα έχουν αποτελέσει το επίκεντρο της περιβαλλοντικής προσέγγισης της Κοινότητας για το γεωργικό τομέα στο πλαίσιο της ΚΓΠ από το 1992.

---

³⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Κατευθύνσεις για μια αιεφόρο γεωργία /* COM/99/0022 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0022:EL:HTML>

12 Το Πέμπτο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Δράσης(2), στο οποίο τίθενται μεταξύ άλλων στόχοι που αφορούν τη διατήρηση του ύδατος, του εδάφους και των γενετικών πόρων, στόχευε τον γεωργικό τομέα ως έναν από τους πέντε τομείς προτεραιότητας. Η αναθεώρηση(3) του προγράμματος δράσης ενίσχυσε την ανάγκη ένταξης των περιβαλλοντικών θεμάτων και υπογράμμιζε την ανάγκη ένταξης των περιβαλλοντικών θεμάτων και υπογράμμιζε την ανάγκη βελτίωσης της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στα καθεστώτα της κοινής αγοράς, συμπεριλαμβάνοντας την καταγραφή των περιβαλλοντικών κριτηρίων και ορθών πρακτικών και την αξιολόγηση των βασικών πολιτικών.

13 Με την Συνθήκη του Άμστερνταμ η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί στόχο της ΕΕ, ενώ διατηρούνται οι υφιστάμενες βάσεις της Συνθήκης σχετικά με την περιβαλλοντική και γεωργική πολιτική. Η γεωργία παραμένει μια κοινοτική πολιτική στην οποία όλα τα μέσα της ΚΓΠ αποφασίζονται από το Συμβούλιο Υπουργών. Τούτο επιτρέπει την ανάπτυξη, τη θέσπιση και την εφαρμογή περιβαλλοντικών μέτρων σε ολόκληρη την ΕΕ και τούτο κατά τρόπο αποτελεσματικό και με άμεσο αποτέλεσμα.³⁷

14 Η νέα μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), που προτάθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης 2000(4), σχεδιάστηκε για την επίτευξη των απαραίτητων διαρθρωτικών προσαρμογών σε ορισμένα από τα βασικά καθεστώτα της αγοράς και για τη θέσπιση μιας ισχυρής μιας ισχυρής πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Οι περιβαλλοντικοί προβληματισμοί, ένα κεντρικό στοιχείο της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αποτελούν σημαντικό στοιχείο των προτάσεων της Επιτροπής, τόσο για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στους κανόνες της κοινής γεωργικής πολιτικής, όσο και για τη διασφάλιση των απαραίτητων γεωργικών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου.

15 Εκτός από τις προσαρμογές των καθεστώτων της αγοράς στις συνθήκες που θα αντιμετωπίσει η γεωργία κατά τον επερχόμενο αιώνα, με τη μεταρρύθμιση θα αναπτυχθεί μια συνεκτική ολοκληρωμένη πολιτική αγροτικής ανάπτυξης που θα αποτελέσει το δεύτερο θεμέλιο της ΚΓΠ, χρηματοδοτούμενη σε μεγάλο βαθμό από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ(5). Όπως προβλέπεται στην πρόταση, τα περιβαλλοντικά στοιχεία των προτάσεων συνίστανται ουσιαστικά στο γεγονός ότι οι γεωργοί θα πρέπει να τηρούν ένα ελάχιστο επίπεδο περιβαλλοντικής πρακτικής ως προϋπόθεση για την εφαρμογή των καθεστώτων στήριξης, κάθε

³⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία /* COM/99/0022 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0022:EL:HTML>

όμως επιπλέον περιβαλλοντική υπηρεσία που παρέχεται πέρα από το βασικό αυτό επίπεδο, θα πρέπει να αμείβεται από το κοινωνικό σύνολο μέσω γεωργο-περιβαλλοντικών προγραμμάτων.

16 Οι αριθμοί που αφορούν την γεωργοπεριβαλλοντική πτυχή στο λευκό βιβλίο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας [COM(97) 599] δείχνουν ότι οι αναμενόμενες εξελίξεις στον τομέα της βιομάζας θα συμβάλλουν σημαντικά στη μείωση των εκπομπών του CO₂.

Στο τμήμα 2 του παρόντος εγγράφου περιγράφεται συνοπτικά η ανάπτυξη της πολιτικής που αφορά την αλληλεπίδραση γεωργίας και περιβάλλοντος. Το τμήμα 3 καλύπτει τη διαδικασία αναθεώρησης και αξιολόγησης της πολιτικής και στο τμήμα 4 καθορίζεται η στρατηγική που ακολουθείται στις προτάσεις μεταρρύθμισης του Προγράμματος Δράσης 2000, για την επίτευξη ικανοποιητικότερης ενσωμάτωσης των απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας στον ορισμό και την εφαρμογή της ΚΓΠ.

2.3.3. Κατευθύνσεις για μια Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα»

1. εισαγωγή

Στην στρατηγική της «Ευρώπη 2020»[1], η Επιτροπή υπογραμμίζει το ρόλο της έρευνας και της καινοτομίας ως βασικών στοιχείων κατά την προετοιμασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων. Στους προσανατολισμούς για «την ΚΓΠ στην πορεία προς το 2020»[2] υπογραμμίζεται ότι η καινοτομία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την προετοιμασία της γεωργίας της Ένωσης ώστε να αντιμετωπίσει το μέλλον. Στον Προϋπολογισμό για την «Ευρώπη 2020»[3] περιλαμβάνεται ποσό 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για την έρευνα και την καινοτομία με επίκεντρο την επισιτιστική ασφάλεια, τη βιοοικονομία και τη βιώσιμη γεωργία.

Αυτός ο πρωταρχικός ρόλος της έρευνας και της καινοτομίας αναπτύσσεται περαιτέρω στην εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ για το 2020 με τίτλο «Ένωση καινοτομίας»[4] που εισάγει την έννοια των Ευρωπαϊκών Συμπράξεων Καινοτομίας (ΕΣΚ) ως της νέας μεθόδου για την προώθηση της καινοτομίας. Έχει εγκαινιασθεί η εφαρμογή πιλοτικής ΕΣΚ με αντικείμενο την «ενεργό και υγιή γήρανση». Εξάλλου, έχουν δρομολογηθεί οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την ανάπτυξη ΕΣΚ με θέμα τις «πρώτες ύλες», την «αποδοτική από πλευράς υδάτινων πόρων Ευρώπη» και τη «Γεωργία». Αποστολή των ΕΣΚ είναι η οικοδόμηση γεφυρών ανάμεσα στην επιστήμη και την εφαρμογή των καινοτόμων προσεγγίσεων στην πράξη. Το Συμβούλιο τόνισε

την ανάγκη να εστιάζονται σαφώς οι ΕΣΚ, αλλά εξήρε παράλληλα τη σημασία της συμμετοχής των κρατών μελών και του αποτελεσματικού εξορθολογισμού των υφιστάμενων μέσων.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται η σύλληψη της «παραγωγικότητας και βιωσιμότητας του γεωργικού τομέα» των ΕΣΚ για την οποία γίνεται λόγος στην «Ένωση καινοτομίας». Οι ΕΣΚ ακολουθούν τους στρατηγικούς προσανατολισμούς της «Ευρώπης 2020» και της «ΚΓΠ στην πορεία προς το 2020». Στηρίζονται στις διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη και αντλούν τα διδάγματα που έχουν αποκομισθεί από την πιλοτική ΕΣΚ για την «ενεργό και υγιή γήρανση», εντάσσοντας σε αυτά την ανάπτυξη του «Στρατηγικού Σχεδίου Εφαρμογής» της, καθώς και τις συζητήσεις στο Συμβούλιο, αλλά και τις ανάγκες και τις ιδέες που εκφράζονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη.³⁹

2. Οι κοινωνικές προκλήσεις

Η παγκόσμια ζήτηση τροφίμων αναμένεται να αυξηθεί κατά 70% έως το 2050 (FAO). Η δραματική αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης τροφίμων θα συνοδεύεται από απότομη αύξηση της ζήτησης για ζωοτροφές, ίνες, βιομάζα και βιοϋλικά. Αυτό θα προκαλέσει αναπόφευκτα αντίδραση στο σκέλος του εφοδιασμού από τη γεωργία της Ένωσης που αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους προμηθευτές στις παγκόσμιες αγορές γεωργικών προϊόντων. Η γεωργία της Ένωσης αντιπροσωπεύει το 18% των εξαγωγών τροφίμων παγκοσμίως, αξίας 76 δισεκατομμυρίων ευρώ. Σε αξία παραγωγής, η γεωργία της Ένωσης προμηθεύει περισσότερο από το 40% της συνολικής παραγωγής τροφίμων στις χώρες του ΟΟΣΑ. Φυσικά, το μερίδιο της συμβολής στην παραγωγή τροφίμων της Ένωσης ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών και περιφερειών, λόγω των μεγάλων διαφορών στην οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη των κλάδων της γεωργίας.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η γεωργία γνώρισε σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας· ωστόσο, η τάση αυτή επιβραδύνθηκε στις ανεπτυγμένες χώρες τα τελευταία χρόνια. Αυτά τα κέρδη επιτεύχθηκαν εν μέρει με την άσκηση σοβαρών πιέσεων στους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον. Το 45% των ευρωπαϊκών εδαφών αντιμετωπίζουν προβλήματα στο θέμα της ποιότητας του εδάφους, πράγμα που αποδεικνύεται από τα χαμηλά επίπεδα των οργανικών ουσιών, ενώ το ένα τέταρτο σχεδόν πάσχει από μέτρια έως έντονη διάβρωση. Πολύτιμα οικοσυστήματα και μαζί με αυτά πολύτιμες υπηρεσίες που παρέχουν τα οικοσυστήματα έχουν καταστραφεί ή και έχουν μάλιστα εξαφανιστεί. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, τα πτηνά σε γεωργικές εκτάσεις μειώθηκαν κατά ποσοστό 20-25% και οι πεταλούδες στις χορτολιβαδικές εκτάσεις κατά 70%, παράλληλα με τις σοβαρές απειλές που διαγράφονται για επικονιαστές, όπως οι μέλισσες. Περίπου το 40% της γεωργικής γης είναι ευάλωτο στη

νιτρορρύπανση, απειλώντας τους υδάτινους πόρους. Ο γεωργικός τομέας συμβάλλει εξάλλου κατά 9% στις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η γεωργία και η δασοκομία έχουν κάνει μεγάλα βήματα όσον αφορά τη συμφιλίωση της παραγωγής με την ανάγκη διαχείρισης των φυσικών πόρων με βιώσιμο τρόπο και διαφύλαξης του περιβάλλοντος. Αυτές οι θετικές εξελίξεις μπορεί ωστόσο να υπονομευθούν από την αναμενόμενη αύξηση της γεωργικής παραγωγής, συνεπεία της αύξησης της παγκόσμιας ζήτησης. Αν η αύξηση αυτή συντελεσθεί σύμφωνα με τις τρέχουσες προσεγγίσεις, αυτό θα οδηγήσει με τη σειρά του σε περαιτέρω ζημία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος.³⁸

Τα φαινόμενα αυτά δεν περιορίζονται στα τεχνολογικά πιο προηγμένα σκέλη της γεωργίας της Ένωσης. Η Ευρώπη έχει επίσης τεράστιες δυνατότητες σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από μικρές και παραδοσιακές εκμεταλλεύσεις. Ωστόσο, εάν οι εν λόγω γεωργικές εκμεταλλεύσεις ακολουθήσουν το καθιερωμένο σύστημα ανάπτυξης, θα προκληθούν σημαντικές περιβαλλοντικές ζημιές στα υφιστάμενα, συχνά πλούσια ενδιαιτήματα και βιοποικιλότητα, καθώς και στη λειτουργικότητα του εδάφους και των υδάτινων πόρων.

Είναι απαραίτητη η μεταστροφή προς διαφορετική πορεία ανάπτυξης, ώστε να δημιουργηθεί η ανταγωνιστική και βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, ζωοτροφών, ινών, βιομάζας και βιοϋλικών. Για να επιτευχθεί αυτό, η αποτελεσματικότητα της προσφοράς πρέπει να συμπληρωθεί από τη μείωση των δραματικών απωλειών μετά τη συγκομιδή. Πρέπει επίσης να συμπεριλάβει την προσαρμογή στις αλλαγές του κλίματος, τη συνετή χρήση της βιοποικιλότητας και την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών που παρέχουν τα οικοσυστήματα· πρέπει να στηρίζεται στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και στις δυνατότητες που διανοίγονται από τη γενετική ποικιλομορφία, έτσι ώστε να συνδυάσουμε την πλούσια γενετική βάση μας με τις ποικιλόμορφες γεωργικές πρακτικές, τόσο νέες, όσο και παλαιές, και να διασφαλίσουμε την καλύτερη κατανομή και αξιοποίηση των περιορισμένων πόρων μας. Οι αλυσίδες διατροφής είναι διαφορετικές και οι ιδιαιτερότητές τους πρέπει να ενοποιηθούν: Στις «μακροσκελείς» αλυσίδες εφοδιασμού ενσωματώνονται πτυχές όπως η διατήρηση και η αποθήκευση, ενώ στις «μικροσκελείς» αλυσίδες εφοδιασμού δίνεται έμφαση στην τοπική παροχή τροφίμων και σε ιδιάζοντα χαρακτηριστικά ποιότητας. Οι καταναλωτές πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο όλων

³⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα» /* COM/2012/079 final */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0079:FIN:EL:HTML>

αυτών των προσπαθειών, έτσι ώστε να κατευθύνουν την παραγωγή προς ασφαλή, υψηλής ποιότητας και με βιώσιμο τρόπο παραγόμενα είδη διατροφής.³⁹

Η αύξηση της παραγωγής πρέπει να συμβαδίζει με τη βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας για τους πρωτογενείς παραγωγούς που έχουν υποστεί μείωση του μεριδίου της προστιθέμενης αξίας στην αλυσίδα διατροφής μέσα την τελευταία δεκαετία. Χωρίς μεγαλύτερη κερδοφορία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η οικολογική βιωσιμότητα θα καταστεί ακόμη πιο δυσχερής.

Η αυξημένη και βιώσιμη γεωργική παραγωγή θα είναι εφικτή μόνο με ευρύτερες προσπάθειες έρευνας και καινοτομίας σε όλα τα επίπεδα. Οι ερευνητές και οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν επανειλημμένα επισημάνει το χάσμα μεταξύ της διάθεσης των αποτελεσμάτων της έρευνας και της εφαρμογής καινοτόμων προσεγγίσεων στις γεωργικές πρακτικές. Χρειάζεται πολύς χρόνος για να φτάσουν οι νέες προσεγγίσεις στο χώρο της εφαρμογής τους, ενώ οι ανάγκες των έμπρακτων μορφών καλλιέργειας δεν γνωστοποιούνται επαρκώς στην επιστημονική κοινότητα. Επομένως, σημαντικές καινοτομίες δεν εφαρμόζονται στην απαιτούμενη κλίμακα, ενώ δεν δίνεται πάντοτε στους σχετικούς τομείς έρευνας η προσοχή που χρειάζονται.

Για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας επιβάλλεται, πρώτα απ' όλα, η βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, ώστε να παράγονται τα προϊόντα με λιγότερο νερό, ενέργεια και λιπάσματα (ιδίως φωσφορούχα και αζωτούχα) και φυτοφάρμακα. Απαιτείται επίσης η αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η μείωση των αποβλήτων, με βάση τις κατευθύνσεις που χαράσσονται από τον «χάρτη πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη»[5]. Η βιωσιμότητα απαιτεί τη μείωση της ρύπανσης, την προστασία της ποιότητας του νερού και της λειτουργικότητας του εδάφους, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων που παρέχουν υπηρεσίες, καθώς και τη μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου. Οι λύσεις πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια της μεμονωμένης εκμετάλλευσης και να ενσωματώνουν επίσης το ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της δασοκομίας και των φυσικών αποθεμάτων. Σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης προσφέρουν οι κατάλληλες τεχνολογίες, η παροχή υποστήριξης σε θέματα ΤΠΕ και δορυφορικής πλοήγησης, καθώς και τα νέα εργαλεία διαχείρισης. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση έχουν καίρια σημασία για την ανάπτυξη των αναγκαίων δεξιοτήτων. Για την ενίσχυση της θέσης των γεωργών στην αλυσίδα εφοδιασμού απαιτείται η εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων που

³⁹ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα» /* COM/2012/079 final */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0079:FIN:EL:HTML>

ενισχύουν την διαφάνεια, την πληροφόρηση, και τις ικανότητες διαχείρισης και οδηγούν στην παροχή νέων προϊόντων ποιότητας.

Η βιώσιμη παραγωγή πρέπει να ενοποιήσει την υποκατάσταση των εισροών και των εκροών με την έξυπνη χρήση και την ανακύκλωση της βιομάζας και με τη βιοδιύλιση· θα πρέπει παράλληλα να μειώσει τις απώλειες μετά τη συγκομιδή. Η πρόκληση εκτείνεται στο σύνολο της αλυσίδας εφοδιασμού από την πρωτογενή παραγωγή έως τον καταναλωτή. Οι καταναλωτές μπορούν να μετριάσουν τις πιέσεις για αυξημένη πρωτογενή παραγωγή, αλλάζοντας καταναλωτικά πρότυπα. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση προσφέρουν τεράστιες δυνατότητες για την ενίσχυση της διατροφής, του υγιεινού τρόπου ζωής και τη μείωση της σπατάλης τροφίμων. Τα κριτήρια βιωσιμότητας, που εφαρμόζονται σε νευραλγικά σημεία σε όλο το μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού, θα συμβάλουν στην αύξηση της διαφάνειας, της εμπιστοσύνης, και των γνώσεων.

3. Προώθηση της ανταγωνιστικής και αειφόρου γεωργίας στην ενωση

Στόχος των ΕΣΚ είναι να προωθήσουν την ανταγωνιστική και βιώσιμη γεωργία και δασοκομία που «επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα με λιγότερους πόρους» και λειτουργούν υπό συνθήκες αγαστής αρμονίας με το περιβάλλον. Οι ΕΣΚ θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού πρωτογενούς τομέα που θα εξασφαλίζει την παγκόσμια διαθεσιμότητα ειδών διατροφής, διαφοροποιημένα προϊόντα και παραγωγή, τον μακροπρόθεσμο εφοδιασμό με διάφορες πρώτες ύλες προς χρήση στα τρόφιμα και εκτός της αλυσίδας διατροφής, καθώς και την καλύτερη κατανομή της προστιθέμενης αξίας σε όλη την έκταση της αλυσίδας τροφίμων.

Για να καταστούν βιώσιμες η αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας και της παραγωγής, η διαχείριση των φυσικών πόρων πρέπει να γίνεται με σωστό τρόπο, σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές επιταγές. Η γη είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποτελεί το μέσο όπου θα σημειωθεί η επιτυχία ή η αποτυχία στην πορεία προς περισσότερο βιώσιμες μορφές παραγωγής. Η γη αποτελεί τον βασικό πόρο για τη γεωργική παραγωγή. Οι χρήσεις της γης αλληλεπιδρούν με πολλούς τρόπους με την ποιότητα και την ποσότητα του νερού, τη βιοποικιλότητα, και την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος.

Η κλιματική αλλαγή δίνει έμφαση στο έδαφος εφόσον αποτελεί ιδιαίτερα ευάλωτο πόρο. Οι λειτουργίες του εδάφους, συμπεριλαμβανομένης της σταθερότητας των εδαφών, ο κύκλος του νερού του εδάφους, η ρυθμιστική ικανότητα των θρεπτικών συστατικών και η βιοτική ακεραιότητα του εδάφους αποτελούν ουσιώδεις παραμέτρους της παραγωγικότητας της γης. Η λειτουργία του ως δεξαμενή άνθρακα δίνει στο έδαφος βασικό ρόλο στο μετριασμό των κλιματικών αλλαγών. Με την κατάλληλη διαχείριση της γης πρέπει να αποτρέπεται η υποβάθμιση και η διάβρωση του εδάφους, να σταθεροποιούνται οι λειτουργίες του εδάφους και

να αντιμετωπίζονται τα φαινόμενα του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής.

Με βάση αυτούς τους αντικειμενικούς στόχους, έχουν προσδιοριστεί δύο πρωταρχικοί στόχοι για τις ΕΣΚ:

- Ως δείκτης για την προώθηση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας, του γεωργικού τομέα, οι ΕΣΚ έχουν θέσει ως στόχο να αντιστραφεί η πρόσφατη τάση της μείωσης των κερδών παραγωγικότητας έως το 2020[6].

- Ως δείκτης για τη βιωσιμότητα της γεωργίας, οι ΕΣΚ έχουν θέσει ως στόχο να εξασφαλίσουν τη λειτουργικότητα του εδάφους[7] στην Ευρώπη σε ικανοποιητικό επίπεδο έως το 2020. Η λειτουργικότητα του εδάφους συμπεριλαμβάνει την παραγωγική ικανότητα των εδαφών και τον βασικό ρόλο που διαδραματίζουν κατά τον μετριασμό και την προσαρμογή των κλιματικών αλλαγών και για την ευστάθεια των οικοσυστημάτων.

Ενώ οι εν λόγω πρωταρχικοί στόχοι αναφέρονται στην πρωτογενή παραγωγή, οι ΕΣΚ θα αντιμετωπίσουν επίσης τις πολυάριθμες αλληλεπιδράσεις σε όλο το φάσμα της αλυσίδας εφοδιασμού έως τον τελικό καταναλωτή. Οι ειδικοί στόχοι των ΕΣΚ θα επεξεργάζονται κατά τη συγκεκριμένη εφαρμογή τους, γεγονός που αντανακλά τις στρατηγικές κατευθύνσεις των πολιτικών στις οποίες στηρίζονται.

Οι επιχειρησιακοί στόχοι των ΕΣΚ περιλαμβάνουν την επιτυχή δημιουργία γεφυρών μεταξύ των ερευνών και τεχνολογιών αιχμής και των ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων των γεωργών, των επιχειρήσεων, της βιομηχανίας, των συμβουλευτικών υπηρεσιών και των ΜΚΟ. Αυτό θα βοηθήσει να μετατραπούν τα αποτελέσματα της έρευνας σε πραγματικές καινοτομίες, επιτυγχάνοντας την ταχύτερη μεταφορά των καινοτομιών στην πράξη, παρέχοντας συστηματική ανατροφοδότηση από τις πρακτικές εφαρμογές στην επιστήμη όσον αφορά τις ανάγκες της έρευνας, την ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανάγκη ανάληψης κοινών προσπάθειών για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε αειφόρες μορφές καινοτομίας.⁴⁰

Οι ΕΣΚ επιδιώκουν την επίτευξη συνεργιών μέσω της προώθησης ανταλλαγών μεταξύ των εταίρων από διάφορους τομείς πολιτικής, θεματικά πεδία, πρωτοβουλίες και έργα, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μέσων πολιτικής και στη συμπλήρωσή τους με νέες δράσεις, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

---

⁴⁰ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα» /* COM/2012/079 final */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0079:FIN:EL:HTML>

4. Οφέλη και ευκαιρίες

Οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων από κοινού αντιπροσωπεύουν σήμερα 17 εκατομμύρια θέσεις εργασίας (7,6% της συνολικής απασχόλησης) και το 3,5% της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην ΕΕ-27. Οι ΕΣΚ θα ενισχύσουν τη θέση της γεωργίας της Ένωσης ως κλάδου που είναι ανταγωνιστικός και χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους και θα συμβάλουν στην παγίωση περισσότερο βιώσιμων πρακτικών στο χώρο της δασοκομίας και των χρήσεων της γης. Οι τομείς στα προηγούμενα και στα επόμενα στάδια οι οποίοι παρέχουν «πράσινες» τεχνολογίες στους πρωτογενείς παραγωγούς πρέπει να ενσωματωθούν στις ΕΣΚ και θα αποκομίσουν επίσης οφέλη.

Για να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες που τους παρέχονται, ο ρόλος των γεωργών στην αλυσίδα εφοδιασμού πρέπει να ενισχυθεί. Οι αλλαγές στη ζήτηση των καταναλωτών προς είδη διατροφής που είναι ασφαλή, υγιεινά και υψηλής ποιότητας αποτελούν χαρακτηριστική ένδειξη για την αυξανόμενη σημασία για τις τοπικές αγορές. Η διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά για τρόφιμα, ζωοτροφές, ίνες, βιοϋλικά και βιοενέργεια προσφέρει οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση και δυνατότητες κοινωνικών καινοτομιών. Η χρήση της ευρωπαϊκής γενετικής ποικιλότητας απελευθερώνει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό, νέα προϊόντα και ευκαιρίες στην αγορά διανοίγονται στους πρωτογενείς παραγωγούς και οι ΕΣΚ θα βοηθήσουν στην αξιοποίησή τους.

Εάν απουσιάσει ο κινητήριος μοχλός καινοτομιών που συνιστούν οι ΕΣΚ, ο γεωργικός κλάδος της Ένωσης θα αντιμετωπίσει δυσκολίες να αυξήσει τις εκροές, αποφεύγοντας παράλληλα την περαιτέρω επιδείνωση του παραγωγικού δυναμικού και των φυσικών πόρων, και ιδίως του εδάφους, των υδάτινων πόρων και των υπηρεσιών που παρέχουν τα οικοσυστήματα. Όπως αναφέρεται στη μελέτη με τίτλο «Οικονομική των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας», η αξία της διατήρησης της βιοποικιλότητας από τα επίγεια συστήματα θα είναι της τάξης του 7% επί του ΑΕΠ που υπολογίζεται για το 2050. Για παράδειγμα, η μελέτη αναφέρεται στα έντομα επικονίασης, η αξία των οποίων ανέρχεται σε 15 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Πέραν αυτού, οι ΕΣΚ θα βοηθήσουν να εξασφαλισθεί η δέσμευση του άνθρακα και να περιοριστούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, αλλά και να μειωθούν οι ενεργειακές ανάγκες. Η καλύτερη γνώση των πτυχών της διατροφής θα αλλάξει τη συμπεριφορά των καταναλωτών και θα αποφέρει οφέλη όσον αφορά τη μεγαλύτερη ποικιλία και υψηλότερη ποιότητα των προϊόντων.

5. κινητοποίηση του δυναμικού

Τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν εκφράσει επανειλημμένα έντονο ενδιαφέρον για την προώθηση των καινοτομιών στη γεωργία μέσω της υιοθέτησης προσεγγίσεων που θα ισχύουν σε όλη την κλίμακα της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 20ής Ιουνίου 2008

τόνισε «την ανάγκη να συνεχιστούν οι εργασίες για την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής, προκειμένου ιδίως να βελτιωθεί η ενεργειακή της απόδοση, η αύξηση της παραγωγικότητας και η προσαρμοστικότητα της στην αλλαγή του κλίματος». Σε παρόμοια συμπεράσματα έχουν καταλήξει οι γεωργικές οργανώσεις και τα Γεωργικά Επιμελητήρια, ενώ στη διακήρυξη της G20 από τις Κάννες υπογραμμίζεται η πρωταρχική ανάγκη για επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία στον γεωργικό τομέα.

Η έννοια και το περιεχόμενο των ΕΣΚ για την «παραγωγικότητα και βιωσιμότητα του γεωργικού τομέα» έχουν αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων με ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων φορέων. Οι ενδιαφερόμενοι υπογράμμισαν την ανάγκη ύπαρξης ΕΣΚ στον γεωργικό τομέα και τόνισαν την ανάγκη να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ των γεωργικών πρακτικών και της επιστήμης μέσω ευφρών δικτύσεων.

Οι ΕΣΚ θα ενθαρρύνουν τους εταίρους σε διάφορα θεσμικά και γεωγραφικά επίπεδα και σε διάφορους τομείς να συνεργαστούν και να επωφεληθούν από τις απέραντες δυνατότητες συνέργειας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται από διαφορετικά θεματικά πεδία πολιτικής, και ιδίως από την Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ), από την πολιτική έρευνας και καινοτομίας στην Ένωση, την πολιτική συνοχής, την περιβαλλοντική πολιτική και την πολιτική για την αλλαγή του κλίματος, την πολιτική για τους καταναλωτές και την πολιτική υγείας, την πολιτική σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, τη βιομηχανική πολιτική και την πολιτική πληροφόρησης. Η στενή συνεργασία και η ανταλλαγή στοιχείων για τα διδάγματα που έχουν αντληθεί θα εξασφαλίζεται από κοινού με άλλες Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων των ΕΣΚ για τις «πρώτες ύλες» και των ΕΣΚ για «την αποτελεσματική από πλευράς υδάτινων πόρων Ευρώπη». Οι τελευταίες είναι αλληλένδετες με τις ΕΣΚ στον γεωργικό τομέα, δεδομένου ότι θα καλύπτουν τις υποδομές και την κατανομή των υδάτινων πόρων στις αγροτικές περιοχές, ενώ οι ΕΣΚ στον γεωργικό τομέα θα ασχολούνται με τη διαχείριση των υδάτων και τη μείωση της ρύπανσης σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης.

6. μετατροπή των καινοτομιών σε γεωργικές πρακτικές

Οι ΕΣΚ θα καλύψουν πολλαπλές φάσεις: από τον βασικό πυρήνα των διαδικασιών έρευνας και τη διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας έως την ανάπτυξη των προϊόντων και των τεχνικών και την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία. Σημαντικό ρόλο θα αναλάβουν επίσης οι διαδικασίες πιστοποίησης που επιβεβαιώνουν την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων της έρευνας.

Για τη μετατροπή των καινοτομιών σε γεωργικές πρακτικές, οι ΕΣΚ θα κάνουν χρήση του φάσματος των υφιστάμενων πολιτικών, και ιδίως της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στο

πλαίσιο της ΚΓΠ και της πολιτικής έρευνας και καινοτομίας της Ένωσης, για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων καινοτόμων δράσεων. Ενώ τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης αναπτύσσονται συνήθως εντός των ορίων των περιοχών του προγράμματος, ως επί το πλείστον σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, οι καινοτόμες δράσεις σε διαπεριφερειακό, διασυνοριακό, ή ενωσιακό επίπεδο πρέπει να συγχρηματοδοτούνται από την πολιτική έρευνας και καινοτομίας της Ένωσης. Πρέπει να αναζητούνται οι συνέργειες με τις ευκαιρίες που παρέχονται από την πολιτική συνοχής, ιδίως μέσω περιφερειακών στρατηγικών καινοτομίας και προγραμμάτων υπερεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Η προστιθέμενη αξία των ΕΣΚ έγκειται, αφενός, στο δυναμικό τους να εστιάζουν τις υφιστάμενες πολιτικές προς τις καινοτομίες και, δεύτερον, στη φύση τους, που λαμβάνει τη μορφή δυναμικής πλατφόρμας η οποία συνδέει τους αγρότες, τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους ερευνητές. Η εφαρμογή θα διοχετεύεται μέσω επιχειρησιακών ομάδων που ενεργούν ως βασικές οντότητες ανάληψης πρωτοβουλιών, με συμμετοχή φορέων όπως οι γεωργοί, οι επιστήμονες, οι σύμβουλοι, οι ΜΚΟ, και/ή οι επιχειρήσεις. Οι επιχειρησιακές ομάδες θα συγκροτούνται αυτοδύναμα με επίκεντρο τα θεματικά αντικείμενα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον και θα εκτελούν έργα με σκοπό τη δοκιμή και την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών, μεθόδων, προϊόντων, υπηρεσιών και τεχνολογιών. Σε διασυνοριακό επίπεδο ή στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι επιχειρησιακές ομάδες θα αναλαμβάνουν επίσης δραστηριότητες, ιδίως μέσω των πρωτοβουλιών των συσπειρώσεων και μέσω πιλοτικών έργων και έργων επίδειξης. Οι συγκεκριμένες δράσεις θα τροφοδοτούνται από την βάση των γνώσεων που προέρχονται από το πλαίσιο έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ

Θα συσταθεί εγκατάσταση δικτύου ΕΣΚ υπό την αιγίδα του Δικτύου Αγροτικής Ανάπτυξης. Το δίκτυο θα κινητοποιήσει τις δραστηριότητες της Ένωσης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Θα ενθαρρύνει τη δημιουργία επιχειρησιακών ομάδων και θα ενημερώνει για τις ευκαιρίες που παρέχονται από τις πολιτικές της Ένωσης. Σε αντάλλαγμα, οι επιχειρησιακές ομάδες πρέπει να υποβάλουν αναφορές προς το δίκτυο σχετικά με τα έργα τους. Έτσι, το δίκτυο θα ενεργεί ως μεσολαβητής για την ενίσχυση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ επιστήμης και πρακτικής. Θα βοηθήσει στην από κοινού ανταλλαγή εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων και των αποτυχιών, στην άντληση διδαγμάτων και στην εκμετάλλευση ορθών πρακτικών. Επιπλέον, θα προβλέπει συστηματικό μηχανισμό ανατροφοδότησης για την ενσωμάτωση των αναγκών στο χώρο της πρακτικής στην ερευνητική στρατηγική.

Η επιτυχής εφαρμογή των ΕΣΚ θα βασίζεται στην παροχή και τη μεταφορά συναφών γνώσεων από ευρύ φάσμα επιστημονικών κλάδων που αποτελούν μέρος της ευρωπαϊκής ερευνητικής κοινότητας. Σημαντική συμβολή για τη συζήτηση και την ανάπτυξη συνεκτικών και

σχετικών θεματικών προσανατολισμών αναμένεται να δοθεί από τις Πρωτοβουλίες Κοινού Προγραμματισμού (ΠΚΠ) (JPI), τη Μόνιμη Επιτροπή Γεωργικής Έρευνας (ΜΕΓΕ) (SCAR), τις ERA-NET[8] και τις Ευρωπαϊκές Τεχνολογικές Πλατφόρμες. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα αναζωογονήσουν τον διάλογο σχετικά με τις πιθανές καινοτόμες δράσεις και τις συζητήσεις για τις εμπειρίες που προέκυψαν. Μπορούν να ενθαρρύνουν τη σύσταση των επιχειρησιακών ομάδων με σκοπό τον πολλαπλασιασμό των καινοτόμων δράσεων. Το δίκτυο ΕΣΚ θα συμβάλει στην καλύτερη διασύνδεση αυτών των πρωτοβουλιών. Με την ανάλογη παρακολούθηση και αξιολόγηση θα εξασφαλίζεται η ορθή ενσωμάτωση.

7. δομη διακυβέρνησης

Ένα Διοικητικό Συμβούλιο υψηλού επιπέδου, με περιορισμένο αριθμό μελών το οποίο συναπαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών και από ενδιαφερόμενους, προερχόμενους τόσο από το χώρο της προσφοράς, όσο και της ζήτησης και διοριζόμενους σε προσωπική βάση, θα χορηγεί στρατηγικές συμβουλές και καθοδήγηση μέσω στρατηγικού σχεδίου εφαρμογής στο οποίο προσδιορίζονται οι τομείς προτεραιότητας για τις δράσεις και διατυπώνονται συστάσεις για το πώς θα επιτευχθούν οι στόχοι των ΕΣΚ.

Μετά από τις εμπειρίες του πιλοτικού-ΕΣΚ για την «ενεργό και υγιή γήρανση», το έργο του Διοικητικού Συμβουλίου θα τίθεται σε εφαρμογή με την πλήρη συμμετοχή των κρατών μελών και των ενδιαφερομένων στις συγκεκριμένες δράσεις και στην έμπρακτη παρακολούθηση των ΕΣΚ στον γεωργικό τομέα. Αυτό θα επιδιωχθεί επίσης και μέσω ομάδων εστίασης και θεματικών σεμιναρίων, που θα συγκροτούνται από το δίκτυο.

Οι ΕΣΚ θα βασίζονται στις υφιστάμενες πολιτικές της Ένωσης. Η χρηματοδότηση, η υλοποίηση και η ιεράρχηση των δράσεων θα διέπονται από αντίστοιχους μηχανισμούς, ενσωματωμένους στις εν λόγω πολιτικές. Με την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης καλούνται τα κράτη μέλη να καθορίσουν ποσοτικά ορόσημα (επίσης και για τις καινοτομίες), στα οποία θα αντανακλώνται οι στόχοι της Ευρώπης 2020. Η πολιτική έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ θα υποστηρίζει τα έργα που είναι σύμφωνα με τους στρατηγικούς προσανατολισμούς και τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων του «Ορίζοντα 2020». Το δίκτυο ΕΣΚ θα χρησιμοποιεί τους υφιστάμενους μηχανισμούς για την υποβολή αναφορών και την αλληλεπίδραση με τα κράτη μέλη και τις Διαχειριστικές Αρχές Αγροτικής Ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της Επιτροπής Αγροτικής Ανάπτυξης και των Επιτροπών Παρακολούθησης.

8. τομείς καινοτόμων δρασεων

Με βάση τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν κατά το πιλοτικό-ΕΣΚ, το περιεχόμενο και οι προτεραιότητες που πρέπει να επιδιωχθούν από τις ΕΣΚ πρέπει να ξεπροβάλουν πρόδηλα και να αντανακλούν την ανάγκη να υπάρξουν διαφορετικές λύσεις. Η μετατροπή των νέων

τεχνολογιών, μεθόδων και διαδικασιών σε γεωργικές πρακτικές και η δημιουργία χώρου για πρακτικά ζητήματα και καθοδήγηση επιβάλλει την προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω, σε συνδυασμό με την αποτελεσματική δικτύωση. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα που διατυπώθηκαν από τον ΟΟΣΑ[9], οι ΕΣΚ δεν θα βασίζονται σε μοντέλο καινοτομιών. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι η καινοτομία μπορεί να είναι τεχνολογική, μη τεχνολογική ή κοινωνική, και ότι μπορεί να βασίζεται σε νέες ή παραδοσιακές πρακτικές.

Διάφορες ενδεικτικές περιοχές προτεραιότητας για πρωτοβουλίες έρευνας και καινοτομίας έχουν επιλεγεί με βάση τις εισηγήσεις και την ανταλλαγή απόψεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους ερευνητές. Ο κατάλογος που παρατίθεται στη συνέχεια δεν προδικάζει το περιεχόμενο των δράσεων καινοτομίας στην πράξη. Η εφαρμογή των ΕΣΚ ενδέχεται να το συμπληρώσει.

· Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, της παραγωγής, και της αποτελεσματικότητας των πόρων

Αυτή η περιοχή των δράσεων καινοτομίας στοχεύει στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής, με παράλληλη εξασφάλιση της αποτελεσματικής και αειφόρου χρήσης των πόρων. Τα συστήματα χαμηλών εισροών παραγωγής θα θέτουν ως στόχο την αειφόρο χρήση των θρεπτικών στοιχείων (συμπεριλαμβανόμενου των φωσφορούχων και των αζωτούχων) και των φυτοφαρμάκων, τη βελτιστοποιημένη χρήση της ενέργειας, του νερού και των γενετικών πόρων και την μικρότερη εξάρτηση από τις εξωτερικές εισροές. Απαιτείται πρόοδος στους τομείς της ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών, του βιολογικού ελέγχου των ασθενειών των φυτών και των επιβλαβών οργανισμών, της βελτίωσης της χρήσης των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και της μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τη ζωική παραγωγή και από τα εδάφη. Η εξεύρεση λύσεων στα θέματα της ανακύκλωσης και της μείωσης των απωλειών μετά τη συγκομιδή θα περιορίσει τις πιέσεις που ασκούνται στους φυσικούς πόρους. Θα άξιζε να διερευνηθεί το δυναμικό πράσινων τεχνολογιών, όπως οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), η γεωργία ακριβείας, και συστήματα προειδοποίησης για επιβλαβείς ουσίες .

· Καινοτομίες προς στήριξη της βιοοικονομίας

Οι καινοτόμες λύσεις πρέπει να προσαρμόζονται σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού, καθώς και στην αυξανόμενη βιοοικονομία. Πρέπει να αναζητηθούν λύσεις για τη βιοδιύλιση, την ανακύκλωση και την έξυπνη χρήση της βιομάζας από τις καλλιέργειες, τα δάση και τα απορρίμματα τροφών, αξιοποιώντας τις πολλαπλές δυνατότητες, χωρίς μείωση των οργανικών ουσιών του εδάφους. Πρέπει επίσης να εξετασθεί το ενδεχόμενο υποκατάστασης της πρωτογενούς παραγωγής πρωτεϊνών από τα φύκια ή τη βιοζύμωση. Θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα εκτροφής ζώων και φυτών για την επίτευξη υψηλότερης παραγωγής,

τη μείωση των εκπομπών και/ή την βελτίωση της αντοχής στις ασθένειες, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας των τελικών προϊόντων (π.χ. με καλύτερα χαρακτηριστικά θρεπτικών συστατικών).⁴¹

· Βιοποικιλότητα, υπηρεσίες οικοσυστήματος και λειτουργικότητα του εδάφους

Οι καινοτομίες που ενισχύουν τη βιώσιμη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και τις πρακτικές στο χώρο της δασοκομίας αποφέρουν επίσης οφέλη για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος και τη λειτουργικότητα του εδάφους. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στα συστήματα ολοκληρωμένης οικολογικής γεωργικής παραγωγής, στα οποία ανήκουν η ενίσχυση της βιοποικιλότητας του εδάφους, η δέσμευση του άνθρακα, η συγκράτηση του νερού, η σταθερότητα του οικοσυστήματος και η ανθεκτικότητα, και οι λειτουργίες επικονίασης. Οι λύσεις θα μπορούσαν να εστιασθούν στη βελτίωση της διαχείρισης της γης (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται το ελαφρύ όργωμα και η συντήρηση των «πράσινων» υποδομών), στον ολοκληρωμένο χωροταξικό σχεδιασμό και τα νέα γεωργοδασοκομικά συστήματα, καθώς και στις φυσικές μεθόδους διατήρησης του οικοσυστήματος. Περαιτέρω θεματικά πεδία θα μπορούσαν να είναι η βελτιστοποίηση της χρήσης των γενετικών πόρων, συστήματα χαμηλών εισροών/ βιολογικής γεωργίας, η αύξηση της ποικιλότητας του γενετικού υλικού που χρησιμοποιείται στη γεωργία και η ανάπτυξη τεχνικών βιολογικής αποκατάστασης για μολυσμένα εδάφη, καθώς και η χάραξη καινοτόμων στρατηγικών προσαρμογής στις αλλαγές του κλίματος .

· Καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες για την ολοκληρωμένη αλυσίδα εφοδιασμού

Ο στόχος που επιδιώκεται είναι η ανάπτυξη και διάδοση των καινοτόμων προϊόντων, συσκευών και υπηρεσιών, παράλληλα με τη δημιουργία διαφανούς και βιώσιμης αλυσίδας εφοδιασμού. Το κύριο βάρος δίνεται σε καλύτερα συστήματα πληροφόρησης και εργαλεία διαχείρισης κινδύνων που θα αντανakλούν τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής, όπως η συγκριτική αξιολόγηση, τα πρότυπα αειφορίας, τα αποτυπώματα, η ανάλυση κύκλου ζωής (με έμφαση στη διαχείριση των αποβλήτων), και τα συστήματα πιστοποίησης. Οι λύσεις θα μπορούσαν να επεκταθούν στην καθιέρωση καινοτομιών σε θέματα διαχείρισης για τους αγρότες, ενισχύοντας το ρόλο τους στις αλυσίδες εφοδιασμού, π.χ. μέσα από ομάδες παραγωγών ή μικρές αλυσίδες τροφίμων. Νέα εργαλεία διάγνωσης θα βοηθήσουν το έργο της παρακολούθησης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων των γεωργικών

---

⁴¹ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα» /*
COM/2012/079 final */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0079:FIN:EL:HTML>

εκμεταλλεύσεων. Οι λύσεις θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν επίσης την αξιοποίηση του πλήρους φάσματος της ποικιλότητας του βασικού γενετικού υλικού μας, δημιουργώντας νέες και περισσότερο βιώσιμες ευκαιρίες, και τη θέσπιση θεσμικών καινοτομιών (π.χ. για τις αγορές διοξειδίου του άνθρακα). Τα αποτελεσματικά συστήματα παρακολούθησης θα μπορούσαν να κατευθυνθούν προς τον στόχο εντοπισμού καταλοίπων στα τρόφιμα (π.χ. από φυτοφάρμακα).⁴²

· Ποιότητα τροφίμων, ασφάλεια τροφίμων και υγιεινός τρόπος ζωής

Οι συνειδητές επιλογές στις οποίες καταλήγουν οι καταναλωτές έχουν καίρια σημασία, καθώς αποτελούν κυρίαρχα ερεθίσματα για το σύνολο της αλυσίδας εφοδιασμού. Στους τομείς δράσης συγκαταλέγονται η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων, για παράδειγμα με την ανάπτυξη νέων καθεστώτων για την ποιότητα των τροφίμων και συστημάτων προστασίας της υγείας των ζώων. Θα μπορούσαν να διερευνηθούν η βιοκατόπτρευση και οι δυνατότητες της ιατρικής χλωρίδας ως πόρου πρώτων υλών. Άλλα θεματικά πεδία θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν τις μεθόδους φυσικής θεραπευτικής αγωγής για τα ζώα και τα φυτά και νέες μεθόδους για την ανάλυση των βιολογικών ιδιοτήτων των ειδών διατροφής. Τα εργαλεία για την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και οι αντίστοιχοι λειτουργικοί μηχανισμοί εκπαίδευσης, πληροφόρησης και εκμάθησης, σε συνδυασμό με την περιεκτικότητα σε υγιή συστατικά των προϊόντων (π.χ. γάλα ή λάδι με ωμέγα-3 λιπαρά οξέα), η οποία επιτυγχάνεται με την περαιτέρω ανάπτυξη των θρεπτικών συστατικών ή με τα μέτρα που λαμβάνονται κατά την αναπαραγωγή των ζώων, θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της δημόσιας υγείας. Ο ρόλος των καταναλωτών για τη μείωση των απωλειών μετά τη συγκομιδή θα μπορούσε να τονωθεί με έξυπνες προσεγγίσεις σε θέματα συσκευασίας, καθώς και με μέτρα εκπαίδευσης και πληροφόρησης.

9. τα επομενα βηματα

Λόγω της ανάγκης μεταστροφής των μοντέλων ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης στο χώρο της γεωργίας, οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να αρχίσουν το συντομότερο δυνατόν. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ενθάρρυνση των συζητήσεων με τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τους στρατηγικούς στόχους και τη μορφή των ΕΣΚ στον τομέα της γεωργίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις που έχουν εκφράσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο επί της παρούσας ανακοίνωσης, θα προετοιμασθεί το στρατηγικό σχέδιο υλοποίησης.

⁴² ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα» /*
COM/2012/079 final */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0079:FIN:EI:HTML>

Το προπαρασκευαστικό βήμα θα είναι να χρησιμοποιηθεί η τεχνική βοήθεια που παρέχεται από την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης για τη δημιουργία εγκαταστάσεων δικτύου. Η έγκαιρη συγκρότηση του δικτύου ΕΣΚ είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση της πρώιμης πληροφόρησης των φορέων και των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με τις δυνατότητες για καινοτόμες δράσεις. Θα διευκολύνει τη διαδικασία της μετατροπής των προτεραιοτήτων σε συγκεκριμένες καινοτόμες δράσεις στην πράξη.

2.4. ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

2.4.1. Εισαγωγικά στοιχεία: Γεωργία και Περιβάλλον

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματισμών στην κοινή γεωργική πολιτική έχει ως στόχο να αποτρέψει τους κινδύνους υποβάθμισης του περιβάλλοντος και την ενίσχυση της αειφορίας των αγροτικών οικοσυστημάτων.

Περίπου το ήμισυ της γης της ΕΕ καλλιεργείται. Η γεωργία είναι σημαντική για το φυσικό περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γεωργικός και την επιρροή της φύσης ο ένας τον άλλο:

- Η γεωργία έχει συμβάλει κατά τη διάρκεια των αιώνων στη δημιουργία και τη διατήρηση μιας μοναδικό τοπίο. Τη διαχείριση των γεωργικών εκτάσεων έχει μια θετική δύναμη για την ανάπτυξη της **πλούσιας ποικιλίας των τοπίων και των οικοτόπων**, συμπεριλαμβανομένων ένα μωσαϊκό των δασών, των υγροτόπων και εκτεταμένες εκτάσεις ενός ύπαιθρο.

- Η οικολογική ακεραιότητα και η γραφική αξία των τοπίων, οι αγροτικές περιοχές ελκυστικές για την **εγκατάσταση των επιχειρήσεων**, για τις θέσεις για να ζήσει, καθώς και για τις **τουριστικές επιχειρήσεις και την αναψυχή**.

Οι δεσμοί μεταξύ του πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος και των γεωργικών πρακτικών είναι πολύπλοκοι. Πολλά πολύτιμα ενδιαιτήματα στην Ευρώπη διατηρούνται με την **εκτατική γεωργία**, καθώς και ένα ευρύ φάσμα των άγριων ειδών βασίζονται σε αυτούς για την επιβίωσή τους. Αλλά ακατάλληλες γεωργικές πρακτικές και χρήσεις γης μπορεί επίσης να έχει **αρνητικές επιπτώσεις στους φυσικούς πόρους**, όπως

- ρύπανσης του εδάφους, του νερού και του αέρα,
- κατακερματισμός των οικοτόπων και
- απώλεια της άγριας ζωής.

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) έχει εντοπίσει τρεις τομείς προτεραιότητας για την ανάληψη δράσης για την προστασία και την ενίσχυση της αγροτικής κληρονομιάς της ΕΕ:

- Βιοποικιλότητα και η διατήρηση και ανάπτυξη των «φυσικών» γεωργία και τη δασοκομία συστημάτων, καθώς και παραδοσιακά γεωργικά τοπία
- διαχείριση των υδάτων και τη χρήση
- αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Η ΚΓΠ διασφαλίζει ότι οι κανόνες του είναι συμβατή με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και ότι τα μέτρα της ΚΓΠ να προωθήσει την ανάπτυξη των γεωργικών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της υπαίθρου. Οι αγρότες ενθαρρύνονται να συνεχίσει να διαδραματίζει θετικό ρόλο στη διατήρηση της υπαίθρου και του περιβάλλοντος.

Αυτό επιτυγχάνεται με:

- στοχοθέτηση της ενίσχυσης σε μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, προωθώντας περιβαλλοντικά βιώσιμες γεωργικές πρακτικές, όπως τα γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα
- ενίσχυση της συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία με την επιβολή κυρώσεων για τη μη τήρηση αυτών των νόμων από τους αγρότες μέσω της μείωσης των πληρωμών στήριξης από την ΚΓΠ.

2.4.2. Οι περιβαλλοντικές πτυχές της Γεωργίας : πολιτικές και θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- **Κοινοτικό πλαίσιο δράσης για την προστασία και διαχείριση των υδάτων: η Οδηγία-πλαίσιο 2000/60 για τα ύδατα**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καθιερώνει κοινοτικό πλαίσιο για την προστασία και τη διαχείριση του ύδατος. Αρχικά, τα κράτη μέλη πρέπει να ταυτοποιήσουν και να αναλύσουν τα ευρωπαϊκά ύδατα, ταξινομημένα ανά υδρογραφική λεκάνη και ανά περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Στη συνέχεια εγκρίνουν σχέδια διαχείρισης και προγράμματα μέτρων, προσαρμοσμένα σε κάθε υδατικό σύστημα.

Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τα θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) θεσπίζει πλαίσιο για την προστασία:

- ❖ των εσωτερικών επιφανειακών,
- ❖ των υπογείων υδάτων,
- ❖ των μεταβατικών υδάτων, και
- ❖ των παράκτιων υδάτων .

Η παρούσα οδηγία-πλαίσιο έχει θέσει πολυάριθμους στόχους, όπως πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, προώθηση μίας βιώσιμης χρήσης του νερού, προστασία του περιβάλλοντος, βελτίωση της κατάστασης των υδατικών οικοσυστημάτων και το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων των πλημμυρών και της ξηρασίας.

Απώτερος στόχος της είναι να επιτύχει «καλή κατάσταση» από οικολογική και χημική άποψη σε όλα τα κοινοτικά ύδατα μέχρι το 2015.

• **Πολιτική προστασίας από τα νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης: η Οδηγία 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης**

Το συμβούλιο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, έχοντας υπόψη:

- ❖ τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 130 Ρ,
- ❖ την πρόταση της Επιτροπής ,
- ❖ τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,
- ❖ τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Εκτιμώντας ότι η περιεκτικότητα των υδάτων σε νιτρικά ιόντα σε ορισμένες περιοχές των κρατών μελών αυξάνεται και ότι είναι ήδη υψηλή σε σχέση με τις προδιαγραφές της οδηγίας 75/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1975 περί της απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων επιφανείας που προορίζονται για την παραγωγή ποσίμου ύδατος στα κράτη μέλη, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 79/869/ΕΟΚ.

Με τις προδιαγραφές της οδηγίας 80/778/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1980 περί της ποιότητας του πόσιμου νερού όπως τροποποιήθηκε από την πράξη προσχώρησης του 1985 G ότι το τέταρτο πρόγραμμα δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για το περιβάλλον, αναφέρει ότι η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει πρόταση οδηγίας για τον έλεγχο και τη μείωση της ρύπανσης των υδάτων που προέρχεται από τη διασπορά ή την απόρριψη ζωικών λυμάτων και την υπέρμετρη χρήση λιπασμάτων G ότι στην αναμόρφωση της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Όπως εκτίθεται στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Προοπτικές της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής», αναφέρεται ότι :⁴³

- ενώ η χρήση ορισμένων αζωτούχων λιπασμάτων και κόπρου είναι αναγκαία για την κοινοτική γεωργία, η υπέρμετρη χρήση λιπασμάτων αποτελεί περιβαλλοντικό κίνδυνο G
- απαιτείται κοινή δράση για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που ανακύπτουν από την εντατική κτηνοτροφία και ότι η γεωργική πολιτική πρέπει να λαμβάνει περισσότερο υπόψη την περιβαλλοντική πολιτική G,
- το ψήφισμα του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1988 για την προστασία της Βόρειας Θάλασσας και άλλων υδάτων στην Κοινότητα, καλεί την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις για τη λήψη μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο G,
- η κύρια αιτία της διάχυτης ρύπανσης των υδάτων στην Κοινότητα είναι τα νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης G, ότι πρέπει, συνεπώς, να μειωθεί η ρύπανση του νερού που οφείλεται άμεσα ή έμμεσα σε νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης και να προληφθεί η περαιτέρω επιδείνωσή της, προκειμένου να προστατευθούν η ανθρώπινη υγεία, οι ζώντες πόροι και τα υδάτινα οικοσυστήματα και να εξασφαλισθούν οι άλλες θεμιτές χρήσεις του νερού G
- προς το σκοπό αυτόν, πρέπει να ληφθούν μέτρα σχετικά με την αποθήκευση όλων των αζωτούχων ενώσεων και τη διασπορά τους στο έδαφος, καθώς και με ορισμένες πρακτικές διαχείρισης του εδάφους G
- αφού η νιτρορύπανση των υδάτων ενός κράτους μέλους μπορεί να επηρεάζει τα ύδατα άλλων κρατών μελών, πρέπει να αναληφθεί δράση σε κοινοτικό επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 130 Π G
- ενθαρρύνοντας ορθές γεωργικές πρακτικές, τα κράτη μέλη μπορούν να εξασφαλίσουν στο μέλλον ένα γενικό επίπεδο προστασίας όλων των υδάτων από τη ρύπανση G
- ορισμένες ζώνες από τις οποίες απορρέουν ύδατα ευάλωτα στη ρύπανση από αζωτούχες ενώσεις, χρειάζονται ειδική προστασία G ότι τα κράτη μέλη πρέπει να προσδιορίσουν τις ευπρόσβλητες ζώνες και να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν τα αναγκαία προγράμματα δράσης για να μειώσουν τη νιτρορύπανση των υδάτων στις ευπρόσβλητες ζώνες G
- τα προγράμματα αυτά δράσης πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα για τη μείωση της διασποράς αζωτούχων λιπασμάτων στο έδαφος, και ιδίως να καθορίζουν ειδικά όρια διασποράς ζωικής κόπρου στο έδαφος G

⁴³ Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0676:EL:HTML>

- πρέπει να παρακολουθούνται τα ύδατα και να εφαρμόζονται μέθοδοι αναφοράς για τη μέτρηση των αζωτούχων ενώσεων ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων G
- αναγνωρίζεται ότι, λόγω της υδρογεωλογίας ορισμένων κρατών μελών, τα μέτρα προστασίας θα οδηγήσουν σε βελτίωση της ποιότητας του νερού μόνον μετά την πάροδο πολλών ετών G
- πρέπει να συσταθεί μια επιτροπή που θα επικουρεί την Επιτροπή σε θέματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και την προσαρμογή της στην επιστημονική και τεχνική πρόοδο G
- τα κράτη μέλη πρέπει να καταρτίζουν και να υποβάλλουν στην Επιτροπή εκθέσεις για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας G
- η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει τακτικά έκθεση για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας από τα κράτη μέλη,

Η παρούσα οδηγία αποβλέπει στη μείωση της ρύπανσης των υδάτων που προκαλείται άμεσα ή έμμεσα από νιτρικά ιόντα γεωργικής προελεύσεως και - στην πρόληψη της περαιτέρω ρύπανσης αυτού του είδους.

- **Πολιτική προστασίας των υπόγειων υδάτων: Οδηγία 2006/118/ΕΚ για την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση**

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Έχοντας υπόψη:

- τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 175, παράγραφος 1,
- την πρόταση της Επιτροπής,
- τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
- τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της Συνθήκης, υπό το πρίσμα του κοινού σχεδίου που ενέκρινε η επιτροπή συνδιαλλαγής στις 28 Νοεμβρίου 2006,

Εκτιμώντας τα εξής:

- Τα υπόγεια ύδατα αποτελούν πολύτιμο φυσικό πόρο, και ως τέτοιος πόρος θα πρέπει να προστατεύεται από την υποβάθμιση και από τη χημική ρύπανση. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα οικοσυστήματα που εξαρτώνται από τα υπόγεια ύδατα καθώς και για τη χρήση των υπογείων υδάτων για παροχή νερού για ανθρώπινη κατανάλωση.

- Τα υπόγεια ύδατα αποτελούν το μεγαλύτερο και το πιο ευαίσθητο σύστημα γλυκών υδάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και κύρια πηγή εφοδιασμού του κοινού με πόσιμο ύδωρ σε πολλές περιοχές.
- Τα συστήματα υπογείων υδάτων που χρησιμοποιούνται για την άντληση πόσιμου νερού, ή προορίζονται για μια τέτοια χρήση μελλοντικά, πρέπει να προστατεύονται κατά τρόπον ώστε η υποβάθμιση της ποιότητας αυτών των υδάτινων συστημάτων να αποφεύγεται προκειμένου να μειώνεται το απαιτούμενο επίπεδο επεξεργασίας καθαρισμού για την παραγωγή πόσιμου νερού, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων .
- Η απόφαση αριθ. 1600/2002/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2002, για τη θέσπιση του έκτου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον, περιλαμβάνει στους στόχους της την επίτευξη επιπέδων ποιότητας των υδατικών πόρων που να μην έχουν σημαντικές επιπτώσεις, ούτε να ενέχουν κινδύνους, για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.⁴⁴
- Για την προστασία του περιβάλλοντος ως συνόλου και της ανθρώπινης υγείας ειδικότερα, οι επιζήμιες συγκεντρώσεις επιβλαβών ρύπων στα υπόγεια ύδατα πρέπει να αποτρέπονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται.
- Η οδηγία 2000/60/EK περιέχει γενικές διατάξεις για την προστασία και τη διατήρηση των υπόγειων υδάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 17 της εν λόγω οδηγίας, θα πρέπει να θεσπισθούν μέτρα πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων, συμπεριλαμβανομένων κριτηρίων για την αξιολόγηση της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, τον προσδιορισμό σημαντικών και διατηρούμενων ανοδικών τάσεων, και τέλος τον καθορισμό σημείων εκκίνησης για την αναστροφή των τάσεων.
- Λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης να επιτευχθούν αξιόπιστα επίπεδα προστασίας των υπόγειων υδάτων, θα πρέπει να καθορισθούν ποιοτικά πρότυπα και ανώτερες αποδεκτές τιμές και να αναπτυχθούν μεθοδολογίες με βάση μια κοινή προσέγγιση, ώστε να θεσπισθούν κριτήρια για την αξιολόγηση της χημικής κατάστασης των συστημάτων υπόγειων υδάτων.

⁴⁴

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΟΔΗΓΙΑ 2006/118/EK ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 12ης Δεκεμβρίου 2006

σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0118:EL:HTML>

- Θα πρέπει να καθορισθούν ποιοτικά πρότυπα για τη νιτρορύπανση, τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα και τα βιοκτόνα, ως κοινοτικά κριτήρια για την αξιολόγηση της χημικής κατάστασης των συστημάτων υπόγειων υδάτων, και να εξασφαλισθεί η συνοχή με την οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης, την οδηγία 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων, και την οδηγία 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998, για τη διάθεση βιοκτόνων στην αγορά, αντιστοίχως.
- Η προστασία των υπογείων υδάτων μπορεί, σε ορισμένες περιοχές, να απαιτεί αλλαγή των πρακτικών καλλιέργειας ή δασοκομίας, πράγμα που μπορεί να επιφέρει απώλεια εισοδήματος. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική προβλέπει χρηματοδοτικούς μηχανισμούς για την εφαρμογή μέτρων τήρησης των κοινοτικών προτύπων, συγκεκριμένα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης. (ΕΓΤΑΑ) [9]. Όσον αφορά τα μέτρα προστασίας των υπογείων υδάτων, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών η επιλογή των προτεραιοτήτων και των προγραμμάτων τους.⁴⁵
- Οι διατάξεις σχετικά με τη χημική κατάσταση των υπογείων υδάτων δεν εφαρμόζονται σε υψηλές συγκεντρώσεις ουσιών ή ιόντων που ανευρίσκονται στη φύση ή των δεικτών τους, που περιέχονται είτε σε σύστημα υπογείων υδάτων είτε σε συνδεδεμένα συστήματα επιφανειακών υδάτων, λόγω ειδικών υδρογεωλογικών συνθηκών, οι οποίες δεν καλύπτονται από τον ορισμό της ρύπανσης. Δεν εφαρμόζονται επίσης ούτε σε προσωρινές και χωρικά περιορισμένες αλλαγές της κατευθυνσης ροής και της χημικής σύνθεσης, οι οποίες δεν θεωρούνται διεισδύσεις.
- Θα πρέπει να θεσμοθετηθούν κριτήρια για τον εντοπισμό τυχόν σημαντικών και διατηρούμενων ανοδικών τάσεων στις συγκεντρώσεις ρύπων καθώς και κριτήρια για τον καθορισμό του σημείου εκκίνησης για την αναστροφή μιας τάσης, συνεκτιμώντας την πιθανότητα να επηρεασθούν αρνητικά υδατικά οικοσυστήματα και άμεσα εξαρτώμενα χερσαία οικοσυστήματα.
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει, εφόσον είναι δυνατόν, να χρησιμοποιούν στατιστικές διαδικασίες, εφόσον αυτές είναι σύμφωνες προς τις διεθνείς προδιαγραφές και συμβάλλουν στη

⁴⁵

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΟΔΗΓΙΑ 2006/118/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 12ης Δεκεμβρίου 2006

σχετικά με την προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0118:EL:HTML>

συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης μεταξύ των κρατών μελών σε βάθος χρόνου.

- Σύμφωνα με την τρίτη περίπτωση της παραγράφου 2, του άρθρου 22, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, η οδηγία 80/68/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1979, περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες πρόκειται να καταργηθεί από τις 22 Δεκεμβρίου 2013. Είναι ανάγκη να εξασφαλισθεί η συνέχεια της προστασίας που προβλέπεται με την οδηγία 80/68/ΕΟΚ, όσον αφορά τα μέτρα με στόχο την πρόληψη ή τον περιορισμό τόσο της άμεσης όσο και της έμμεσης εισαγωγής ρύπων σε υπόγεια ύδατα.
- Είναι αναγκαίο να γίνει διάκριση μεταξύ επικίνδυνων ουσιών, η εισαγωγή των οποίων θα πρέπει να προλαμβάνεται, και άλλων ρύπων, η εισαγωγή των οποίων θα πρέπει να περιορίζεται. Για τον προσδιορισμό των επικίνδυνων και μη επικίνδυνων ουσιών που αντιπροσωπεύουν πραγματικό ή δυνητικό κίνδυνο ρύπανσης, θα πρέπει να χρησιμοποιείται το Παράρτημα VIII της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, στο οποίο παρατίθεται κατάλογος των κυριότερων ρύπων των σχετικών με το υδάτινο περιβάλλον.
- Τα μέτρα για την πρόληψη ή τον περιορισμό της εισαγωγής ρύπων στα συστήματα υπόγειων υδάτων που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται στο μέλλον να χρησιμοποιηθούν για την άντληση πόσιμου ύδατος για την ανθρώπινη κατανάλωση, όπως αναφέρεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, θα πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2 της εν λόγω οδηγίας, να περιλαμβάνουν μέτρα τα οποία απαιτούνται προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι, υπό το εφαρμοζόμενο καθεστώς επεξεργασίας του ύδατος και σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, το ύδωρ που προκύπτει πληροί τις απαιτήσεις της οδηγίας 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Νοεμβρίου 1998, για την ποιότητα του ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 3 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, την καθιέρωση από τα κράτη μέλη ζωνών ασφαλείας, μεγέθους που κρίνεται αναγκαίο από τον αρμόδιο εθνικό φορέα προκειμένου να προστατευθούν τα αποθέματα πόσιμου ύδατος. Αυτές οι ζώνες ασφαλείας μπορούν να καλύπτουν ολόκληρο το έδαφος κράτους μέλους.
- Προκειμένου να εξασφαλισθεί η αξιόπιστη προστασία των υπόγειων υδάτων, τα κράτη μέλη με κοινά συστήματα υπόγειων υδάτων θα πρέπει να συντονίζουν τις δραστηριότητές τους όσον αφορά την παρακολούθηση, τον καθορισμό ανώτερων αποδεκτών τιμών και τον προσδιορισμό σχετικών επικίνδυνων ουσιών.⁴⁶

⁴⁶

- Αξιόπιστες και συγκρίσιμες μέθοδοι παρακολούθησης των υπογείων υδάτων αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την αξιολόγηση της ποιότητας των υπογείων υδάτων, καθώς και για την επιλογή των πλέον ενδεδειγμένων μέτρων. Το άρθρο 8, παράγραφος 3 και το άρθρο 20 της οδηγίας 2000/60/EK προβλέπουν την έγκριση τυποποιημένων μεθόδων για την ανάλυση και την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων και, εάν χρειασθεί, κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης.
- Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις από τα μέτρα πρόληψης ή περιορισμού της εισαγωγής ρύπων στα υπόγεια ύδατα. Οι εξαιρέσεις θα πρέπει να βασίζονται σε διαφανή κριτήρια και να περιγράφονται λεπτομερώς στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών.
- Οι επιπτώσεις επί του επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας και επί της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς από την ύπαρξη διαφορετικών ανώτερων αποδεκτών τιμών για τα υπόγεια ύδατα που καθορίζουν τα κράτη μέλη, θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ανάλυσης.⁴⁷
- Θα πρέπει να διεξαχθεί έρευνα για να προβλεφθούν καλύτερα κριτήρια για την εξασφάλιση της ποιότητας και της προστασίας του οικοσυστήματος των υπόγειων υδάτων. Όπου απαιτείται, τα εξαχθέντα πορίσματα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο ή κατά την αναθεώρηση της παρούσας οδηγίας. Είναι ανάγκη να ενθαρρυνθεί και να χρηματοδοτηθεί η εν λόγω έρευνα, καθώς και η διάδοση της γνώσης, της κτηθείσας πείρας και των πορισμάτων της έρευνας.
- Είναι ανάγκη να προβλεφθούν μεταβατικά εφαρμοστέα μέτρα για το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία εφαρμογής της παρούσας οδηγίας έως την ημερομηνία κατάργησης της οδηγίας 80/68/ΕΟΚ.
- Η οδηγία 2000/60/EK καθορίζει τους απαιτούμενους ελέγχους στους οποίους συμπεριλαμβάνεται η απαίτηση προηγούμενης αδειοδότησης του τεχνητού εμπλουτισμού ή αύξησης των υπόγειων υδάτων, υπό τον όρο ότι η χρησιμοποίηση της πηγής δεν θέτει σε

της 12ης Δεκεμβρίου 2006

σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0118:EL:HTML>

47

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΟΔΗΓΙΑ 2006/118/EK ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
της 12ης Δεκεμβρίου 2006

σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0118:EL:HTML>

κίνδυνο την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν καθορισθεί για την πηγή ή το εμπλουτιζόμενο ή αυξανόμενο σύστημα υπογείου ύδατος.

- Η οδηγία 2000/60/ΕΚ συμπεριλαμβάνει στο άρθρο 11, παράγραφος 2 και στο Μέρος Β. του Παραρτήματος VI, που αφορά το πρόγραμμα μέτρων, έναν μη εξαντλητικό κατάλογο συμπληρωματικών μέτρων τα οποία τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να θεσπίσουν στο πλαίσιο του προγράμματος μέτρων, όπως :νομοθετικά μέτρα, διοικητικά μέτρα, και συμφωνίες κατόπιν διαπραγματεύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Τα μέτρα που απαιτούνται για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να θεσπισθούν σύμφωνα με την απόφαση 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή
- Ιδίως, είναι αναγκαίο να εφαρμόζεται η κανονιστική διαδικασία με έλεγχο όσον αφορά μέτρα γενικής εμβέλειας τα οποία αποσκοπούν στην τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων της παρούσας οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της κατάργησης ορισμένων εξ αυτών ή της συμπλήρωσης της παρούσας οδηγίας με την προσθήκη νέων μη ουσιωδών στοιχείων.
- **Πολιτική για τους γενετικούς πόρους: ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 870/2004 για τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία**

Χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία

Έχοντας υπόψη τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 37,

την πρόταση της Επιτροπής, τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- i. Η βιολογική και γενετική ποικιλότητα στη γεωργία είναι ζωτικής σημασίας για την αειφόρο ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής και της υπαίθρου. Ως εκ τούτου, ενδείκνυται η λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση του δυναμικού της εν λόγω ποικιλότητας κατά τρόπο αειφόρο, στο πλαίσιο της προαγωγής των στόχων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ).
- ii. Η διατήρηση και αειφόρος χρήση των γενετικών πόρων στη γεωργία συμβάλλει επίσης στην προαγωγή των στόχων της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλομορφία, την οποία ενέκρινε η Κοινότητα με την απόφαση 93/626/ΕΟΚ του Συμβουλίου (¹), καθώς και της συναφούς

στρατηγικής της Κοι-νότητας για τη βιοποικιλότητα, η οποία περιλαμβάνει σχέδιο δράσης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προ-στασία των γενετικών πόρων στη γεωργία. Αποτελεί επίσης σημαντικό στόχο του συνολικού σχεδίου δράσης για τη διατήρηση και αειφόρο χρησιμοποίηση των φυτικών γενε-τικών πόρων στα τρόφιμα και στη γεωργία του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) καθώς και της διεθνούς συνθήκης για τους φυτικούς γενετι-κούς πόρους στα τρόφιμα και τη Γεωργία, που η Επιτροπή και τα κράτη μέλη υπέγραψαν στις 6 Ιουνίου 2002⁴⁸

- iii. Το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που ασκούνται στα κράτη μέλη, από φορέα του δημοσίου ή από φυσικά ή νομικά πρό-σωπα και από διάφορους διεθνείς οργανισμούς και προγράμ-ματα, όπως, π.χ.: ο FAO, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα συνεργ-ασίας για τα δίκτυα γενετικών πόρων καλλιεργούμενων φυτών (European Cooperative Programme for Crop Genetic Resources Networks — ECP/GR), η συμβουλευ-τική ομάδα για τη διεθνή γεωργική Έρευνα (Consultative Group on International Agricultural Research — CGIAR), το παγκόσμιο φόρουμ για τη γεωργική έρευνα (Global Forum on Agricultural Research — GFAR), η γεωργική έρευνα για την ανάπτυξη (Agricultural Research for Development — ARD), περιφερειακές και υποπεριφε ρειακές οργανώσεις που στηρίζονται από την Κοινότητα, το ευρωπαϊκό περιφερειακό εστιακό σημείο των εθνικών συντο-νιστών για τη διαχείριση των γενετικών πόρων των ζώων εκ-τροφείου, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δασικών γενετικών πόρων (European Forest Genetic Resources Programme— Euforgen) και οι συνδεδόμενες υποχρεώσεις της διαρκούς Διπλωματικής συνδιάσκεψης για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (Ministerial Conference on the protection of forests in Europe — MCPFE) όπου η Κοινότητα αποτελεί υπογεγραμμένο μέλος, απαιτούν αποδοτική ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και τη στενή συνεργασία μεταξύ των κοινοτικών κύριων συντελεστών και των οικείων ανά τον κόσμο οργανισμών όσον αφορά τη διατήρηση, τον χαρακτη-ρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία, έτσι ώστε να ενισχυθεί η θετική τους συμβολή στη γεωργία.
- iv. Οι προσπάθειες για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία μπορούν να συμβάλουν στη διαφύλαξη της βιολο-γικής ποικιλότητας, στη βελτίωση της ποιότητας των γεωρ-γικών προϊόντων, στην αύξηση της διαφοροποίησης στην ύπαιθρο και στη μείωση των εισροών και του κόστους της γεωργικής παραγωγής, μέσω της προαγωγής της αειφόρου γεωργικής παραγωγής και της συνεισφοράς

⁴⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 870/2004 του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/94 (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ). Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0870:EL:HTML>

στην αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

- v. Η *ex situ* και *in situ* διατήρηση των γενετικών πόρων στη γεωργία (συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης και ανάπτυξης *in situ*/στη γεωργική εκμετάλλευση), θα πρέπει να προαχθεί. Θα πρέπει να καλύπτει όλους τους φυτικούς, μι-κροβιακούς και ζωικούς γενετικούς πόρους που είναι ή θα μπορούσαν να αποδειχθούν χρήσιμοι για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των δασικών γενετικών πόρων, και σύμφωνα με τις ανάγκες της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, αποβλέποντας στη διατήρηση των γενετικών πόρων και στην αύξηση της χρήσης υποχρησιμο-ποιούμενων φυλών και ποικιλιών στη γεωργική παραγωγή.⁴⁹
- vi. Χρειάζεται να βελτιωθεί περαιτέρω η γνώση των γενετικών πόρων που υπάρχουν στην Κοινότητα, της προέλευσης και των χαρακτηριστικών τους. Θα πρέπει να συγκεντρωθούν πληροφορίες για τα διαθέσιμα μέσα και τις δραστηριότητες σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο σχετικά με τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία σε κάθε κράτος μέλος και να γνωστοποιηθούν στα άλλα κράτη μέλη και σε κοινοτικό, όπως και σε διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερα δε στις αναπτυσσόμε-νες χώρες, σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες
- vii. Είναι σκόπιμο να προαχθεί η ανάπτυξη αποκεντρωμένων μονίμων και ευρέως προσβάσιμων καταλόγων συνδεδεμένων με το διαδίκτυο, που θα συλλέγουν τις εν λόγω πληροφο-ρίες και θα διασφαλίζουν ότι είναι διαθέσιμες σε κοινοτική και διεθνή κλίμακα, με ιδιαίτερη αναφορά στις τρέχουσες προσπάθειες για την κατάρτιση καταλόγου των συλλογών *in situ* που υπάρχουν στις ευρωπαϊκές τράπεζες γονιδίων (η EPGRIS — Ευρωπαϊκή Υποδομή Πληροφοριών για τους Φυτικούς Γενετικούς Πόρους «EURISCO», που χρηματοδο-τείται από το πέμπτο πρόγραμμα-πλαίσιο).
- viii. Η Κοινότητα θα πρέπει να συμπληρώσει και να προαγάγει τις προσπάθειες των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση της βιολογικής ποικιλότητας στη γεωργία. Η σε κοινοτικό επίπεδο προστιθέμενη αξία πρέπει να προαχθεί, μέσω του συντονισμού των υφιστάμενων ενεργειών και της στήριξης της ανάπτυξης νέων διασυνοριακών πρωτοβουλιών που αφορούν τη διατήρηση, τον χαρακτηρι-σμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία.
- ix. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για μέτρα που συμπληρώνουν ή που υπερβαίνουν το πεδίο εφαρμογής, (ως προς τους αποδέκτες και/ή τις επιλέξιμες για χρηματο-δότηση δράσεις)

⁴⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 870/2004 του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/94 (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ). Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R0870:EL:HTML>

του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).

- x. Για την προαγωγή των στόχων αυτών, συνεστήθη κοινοτικό πρόγραμμα βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/94 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1994, για τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενε-τικών πόρων στη γεωργία, για περίοδο πέντε ετών. Το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1999 και θα πρέπει να αντικατασταθεί από νέο κοινοτικό πρό-γραμμα. Κατά συνέπεια, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/94 θα πρέπει να καταργηθεί.
- xi. Η επιλογή και εφαρμογή των υπό το νέο κοινοτικό πρό-γραμμα μέτρων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις δραστη-ριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης που υποστηρίζονται είτε σε εθνικό επίπεδο είτε από τα προγράμ-ματα-πλαίσιο της Κοινότητας για δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης. Η εμπορία των σπό-ρων προς σπορά και του πολλαπλασιαστικού υλικού που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί υπό το νέο πρόγραμμα θα πρέπει να τελεί υπό την επιρύλαξη των διατάξεων των οδη-γιών του Συμβουλίου 66/401/ΕΟΚ, της 14ης Ιουνίου 1966, περί εμπορίας σπόρων προς σπορά κτηνοτροφικών φυτών, 66/402/ΕΟΚ, της 14ης Ιουνίου 1966, περί εμπο-ρίας σπόρων δημητριακών προς σπορά, 68/193/ΕΟΚ, της 9ης Απριλίου 1968, περί εμπορίας υλικών αγενούς πολλα-πλασιασμού της αμπέλου , 92/33/ΕΟΚ, της 28ης Απρι-λίου 1992, για την εμπορία φυτωρίων και πολλαπλασια-στικού υλικού κηπευτικών εκτός των σπόρων προς σπορά , 92/34/ΕΟΚ, της 28ης Απριλίου 1992, για την εμπορία του πολλαπλασιαστικού υλικού οπωροφόρων φυτών και οπωρο-φόρων δένδρων που προορίζονται για την παραγωγή φρού-των, 98/56/ΕΚ, της 20ής Ιουλίου 1998, για την εμπορία πολλαπλασιαστικού υλικού καλλωπιστικών φυτών, 1999/ 105/ΕΚ, της 22ας Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με την εμπορία του δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού, 2002/ 53/ΕΚ, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών, 2002/54/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί εμπορίας σπόρων τεύτλων προς σπορά , 2002/55/ΕΚ, της 13ης Ιουνίου 2002, περί εμπορίας σπόρων προς σπορά κηπευ-τικών, 2002/56/ΕΚ, της 13ης Ιουνίου 2002, περί εμπο-ρίας σπόρων γεωμήλων προς φύτευση και 2002/57/ΕΚ, της 13ης Ιουνίου 2002, περί εμπορίας των σπόρων προς σπορά των ελαιούχων και κλωστικών φυτών.
- xii. Η συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (συμ-φωνία για τον ΕΟΧ) ορίζει ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) που συμμετέχουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ) οφεί-λουν, μεταξύ άλλων, να ενισχύσουν και να διευρύνουν τη συνεργασία στο πλαίσιο των κοινοτικών δραστηριοτήτων στον τομέα της διατήρησης, του χαρακτηρισμού, της συλ-λογής και της χρησιμοποίησης των γενετικών πόρων

στη γεωργία.

- xiii. Για την καλύτερη εκτέλεση του κοινοτικού προγράμματος, θα πρέπει να καταρτισθεί πρόγραμμα εργασίας για την περίοδο 2004-2006, καθορίζοντας τις σχετικές εφαρμο-στέες δημοσιονομικές διατάξεις.
- xiv. Για τους σκοπούς της εφαρμογής και παρακολούθησης του κοινοτικού προγράμματος, η Επιτροπή θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιεί τη συνδρομή επιστημονικών και τεχνικών συμβούλων.

- **Πολιτική διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας: η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για το οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών προστασίας, το «Natura 2000»**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) επιδιώκει τη διασφάλιση της βιοποικιλότητας μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο έδαφος των κρατών μελών. Προς τούτο δημιουργήθηκε ένα οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών προστασίας, το «Natura 2000». Η συνοχή του δικτύου εξασφαλίζεται και από άλλες δραστηριότητες που προβλέπεται να αναληφθούν στους τομείς του ελέγχου και της επιτήρησης, της επανεισαγωγής αυτοχθόνων ειδών καθώς και της εισαγωγής αλλοχθόνων ειδών, της έρευνας και της εκπαίδευσης

Με την οδηγία περί οικοτόπων συνίσταται το δίκτυο «Natura 2000». Το δίκτυο αυτό είναι το μεγαλύτερο οικολογικό δίκτυο παγκοσμίως. Αποτελείται από «ειδικές ζώνες διατήρησης» που έχουν χαρακτηριστεί από τα κράτη μέλη δυνάμει της παρούσας οδηγίας. Εξάλλου, περιλαμβάνει επίσης ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας περί πτηνών 2009/147/ΕΚ.

Τα παραρτήματα I και II της οδηγίας περιλαμβάνουν τον τύπο οικοτόπων και τα είδη των οποίων η διατήρηση απαιτεί τον χαρακτηρισμό περιοχών ως ειδικών ζωνών διατήρησης. Ορισμένα από αυτά ορίζονται ως τύποι οικοτόπων ή ειδών «προτεραιότητας» (που διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης). Στο παράρτημα IV απαριθμούνται τα ζωικά και φυτικά είδη που απαιτούν ιδιαίτερα αυστηρή προστασία.⁵⁰

50

Ο χαρακτηρισμός των ειδικών ζωνών διατήρησης γίνεται σε τρία στάδια. Βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στα παραρτήματα, κάθε κράτος μέλος προτείνει έναν κατάλογο τόπων όπου απαντώνται φυσικοί οικοτόποι και άγρια ζωικά και φυτικά είδη. Βάσει των εθνικών καταλόγων και σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη, η Επιτροπή εκδίδει **κατάλογο τόπων κοινοτικής σημασίας** για καθεμία από τις εννέα βιογεωγραφικές περιοχές της ΕΕ (αλπική, ατλαντική, Μαύρης Θάλασσας, αρκτική, ηπειρωτική, μακαρονησιακή, μεσογειακή, παννονιακή και στεπική). Μέσα σε μια εξαετία το αργότερο από την επιλογή ενός τόπου ως κοινοτικής σημασίας, το οικείο κράτος μέλος χαρακτηρίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης.

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η Επιτροπή διαπιστώνει ότι ένας τόπος, στον οποίο υπάρχει τύπος φυσικού οικοτόπου ή είδος προτεραιότητας, δεν έχει περιληφθεί σε ένα εθνικό κατάλογο, η οδηγία προβλέπει να κινείται διαδικασία διμερούς συνεννόησης μεταξύ του εν λόγω κράτους μέλους και της Επιτροπής. Αν η σχετική διαδικασία δεν καταλήξει σε ικανοποιητικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή διαβιβάζει στο Συμβούλιο πρόταση σχετικά με την επιλογή του εν λόγω τόπου ως τόπου κοινοτικής σημασίας.

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να εξασφαλίζεται η διατήρηση των οικοτόπων και να αποφεύγεται η υποβάθμισή τους καθώς και οι σημαντικές διαταραχές των ειδών. Η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα **συγχρηματοδότησης των μέτρων διατήρησης** από την Κοινότητα

Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τις εξής υποχρεώσεις:

- ✓ να ενθαρρύνουν τη διαχείριση των στοιχείων του τοπίου που θεωρούν ουσιαστικά για την μετανάστευση, τη γεωγραφική κατανομή και τη γενετική ανταλλαγή των αγρίων ειδών·
- ✓ να θεσπίσουν ιδιαίτερα αυστηρά συστήματα προστασίας για ορισμένα ζωικά και φυτικά είδη που απειλούνται και να μελετήσουν την σκοπιμότητα της επανεισαγωγής των ειδών αυτών στο έδαφός τους·
- ✓ να απαγορεύσουν τη χρήση μη επλεκτικών μέσων αφαίρεσης από το φυσικό περιβάλλον, σύλληψης ή θανάτωσης ορισμένων ζωικών και φυτικών ειδών.

Τα παραρτήματα της παρούσας οδηγίας τροποποιήθηκαν, ώστε να ληφθεί υπόψη η βιοποικιλότητα των κρατών μελών που προσχώρησαν στην ΕΕ το 2004 και το 2007. Η διεύρυνση δημιούργησε νέες προκλήσεις ως προς τη βιοποικιλότητα και συνεισέφερε νέους πόρους, μεταξύ των οποίων τρεις νέες βιογεωγραφικές περιοχές (Μαύρης Θάλασσας, παννονιακή, στεπική).

Το δίκτυο Natura 2000 αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου το 18 % του χερσαίου εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- **Πολιτική προστασίας του εδάφους: η Ανακοίνωση της Επιτροπής για την θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους**

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2006 με την οποία καθορίζεται το πλαίσιο για την προστασία του εδάφους και τροποποιείται η οδηγία 2004/35/ΕΚ.

Η θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) προτείνει μέτρα με στόχο την προστασία του εδάφους και τη διαφύλαξη της ικανότητάς του να επιτελεί τις οικολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες του

Η στρατηγική προβλέπει τη διαμόρφωση νομοθετικού πλαισίου για την προστασία και τη βιώσιμη αξιοποίηση του εδάφους, την ενσωμάτωση της προστασίας του εδάφους στις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές, την ενίσχυση του αντίστοιχου γνωστικού υπόβαθρου, καθώς και τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού.

Η πρόταση οδηγίας αποτελεί μείζον στοιχείο της στρατηγικής και θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να λάβουν τα δέοντα μέτρα ανάλογα με τις τοπικές επικρατούσες συνθήκες. Προβλέπει μέτρα που αποσκοπούν στον εντοπισμό των προβλημάτων, στην πρόληψη της υποβάθμισης του εδάφους και στην αποκατάσταση των ήδη υποβαθμισμένων ή μολυσμένων εκτάσεων.

- **Πρόληψη των κινδύνων, μετριασμός των συνεπειών και εξυγίανση (αποκατάσταση)**

Τα μέτρα στην πρόταση οδηγίας προβλέπουν ότι τα κράτη μέλη θα καταγράψουν τις περιοχές στις οποίες υφίστανται κίνδυνοι αποσάθρωσης, μείωσης της περιεκτικότητας του εδάφους σε οργανικά υλικά, καθίζησης (συμπύεσης), αλάτωσης ή κατολίσθησης, ή τις περιοχές στις οποίες έχει ήδη λάβει χώρα ανάλογη διαδικασία εδαφικής υποβάθμισης. Η ως άνω καταγραφή πρέπει να πραγματοποιηθεί βάσει των κριτηρίων που ορίζονται στην πρόταση.

Εν συνεχεία επιβάλλεται να καθοριστούν στόχοι και να εγκριθούν προγράμματα κατάλληλων μέτρων, ώστε να μειωθούν οι προαναφερόμενοι κίνδυνοι και να αντιμετωπιστούν οι συνέπειές τους. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να προβλέψουν μέτρα που θα επιτρέπουν τον περιορισμό της αδιαβροχοποίησης (στεγανοποίησης-σφράγισης) των εδαφών και θα αποκαθιστούν ιδίως τις εγκαταλελειμμένες τοποθεσίες ή, όταν η αδιαβροχοποίηση κρίνεται απαραίτητη, μέτρα που θα περιορίζουν τις συνέπειές της.

- **Μόλυνση των εδαφών**

Η πρόταση της οδηγίας προβλέπει επιπλέον ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα δέοντα μέτρα για να αποφεύγεται η μόλυνση των εδαφών από επικίνδυνες ουσίες.

Παράλληλα οφείλουν να συντάξουν μητρώο περιοχών που έχουν υποστεί μόλυνση από ανάλογες ουσίες, όταν οι συγκεντρώσεις τους συνεπάγονται σοβαρό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου ή το περιβάλλον, καθώς και των τοποθεσιών στις οποίες κατά το παρελθόν αναπτύχθηκαν ορισμένες δραστηριότητες [χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (χωματερές), αεροδρόμια, λιμένες, στρατιωτικές εγκαταστάσεις, δραστηριότητες που διέπονται από τις διατάξεις της οδηγίας για την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης κ.λπ.]. Στην πρόταση παρατίθεται κατάλογος των εν δυνάμει ρυπογόνων δραστηριοτήτων.

Κατά την πώληση ανάλογων τοποθεσιών, ο ιδιοκτήτης ή ο πιθανός αγοραστής οφείλουν να παρέχουν στην αρμόδια εθνική αρχή και στον εκάστοτε αντισυμβαλλόμενο έκθεση σχετικά με την κατάσταση του εδάφους. Η έκθεση εκπονείται από εγκεκριμένο οργανισμό ή εξουσιοδοτημένο πρόσωπο από το κράτος μέλος.

Τα κράτη μέλη οφείλουν εν συνεχεία να προβαίνουν στην εξυγίανση * των τοποθεσιών που έχουν υποστεί ρύπανση, στο πλαίσιο εθνικής στρατηγικής, το οποίο καθορίζει τις αντίστοιχες προτεραιότητες. Όταν είναι αδύνατο να αναλάβει ο υπεύθυνος το κόστος της εξυγίανσης της τοποθεσίας, το κράτος μέλος πρέπει να μεριμνά για τη χρηματοδότηση της αποκατάστασης.

– Η ανάγκη προστασίας του εδάφους

Το έδαφος ορίζεται εν γένει ως το ανώτατο τμήμα του γήινου φλοιού. Πρόκειται για ένα διαζόντως δυναμικό σύστημα το οποίο έχει πολυάριθμες λειτουργίες * και διαδραματίζει καθοριστικής σημασίας ρόλο στις ανθρώπινες δραστηριότητες και στην επιβίωση των οικοσυστημάτων. Οι διαδικασίες που επιτρέπουν το σχηματισμό και την αναγέννηση του εδάφους είναι ιδιαίτερα αργές με αποτέλεσμα το έδαφος να θεωρείται μη ανανεώσιμος πόρος.

Οι κύριες διαδικασίες εδαφικής υποβάθμισης στην ΕΕ είναι η διάβρωση, η μείωση της περιεκτικότητας σε οργανικό υλικό, η μόλυνση, η αλάτωση, η καθίζηση, η υποβάθμιση της εδαφικής βιοποικιλότητας, η αδιαβροχοποίηση, καθώς και οι πλημμύρες και οι κατολισθήσεις.

Η υποβάθμιση του εδάφους αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στην Ευρώπη. Προκαλείται ή επιδεινώνεται από ανθρώπινες δραστηριότητες όπως οι ακατάλληλες γεωργικές και δασοκομικές πρακτικές, οι βιομηχανικές δραστηριότητες, ο τουρισμός, η εξάπλωση των αστικών κέντρων και της βιομηχανίας, καθώς και ο χωροταξικός σχεδιασμός.

Οι συνέπειές της είναι, μεταξύ άλλων, η μείωση της εδαφικής γονιμότητας, απώλειες άνθρακα και βιοποικιλότητας, ο περιορισμός της ικανότητας του εδάφους να συγκρατεί το νερό, η διατάραξη των κύκλων των αερίων και των θρεπτικών συστατικών και η μείωση της αποδόμησης των ρυπογόνων ουσιών. Η υποβάθμιση των εδαφών επηρεάζει τοιούτοτρόπως άμεσα την ποιότητα του νερού και του αέρα, τη βιοποικιλότητα και τις κλιματικές αλλαγές.

Παράλληλα μπορεί να επηρεάσει την υγεία του πληθυσμού ή να απειλήσει την ασφάλεια των ειδών ανθρώπινης και ζωικής διατροφής.

Από την ανάλυση των επιπτώσεων, η οποία διενεργήθηκε σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που χάραξε η Επιτροπή και βάσει των διαθέσιμων δεδομένων, προκύπτει ότι η υποβάθμιση του εδάφους μπορεί να κοστίζει μέχρι και 38 δισ. ευρώ ετησίως.

– **ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ : Να εξασφαλιστεί αιεφόρος χρήση του εδάφους**

Κατόπιν των ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι απαιτείται μια συνολική στρατηγική της ΕΕ για την προστασία του εδάφους. Στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής θα πρέπει να συνεκτιμώνται όλες οι διαφορετικές λειτουργίες που επιτελούνται στα διάφορων τύπων εδάφη, η μεταβλητότητα και πολυπλοκότητα των τελευταίων και το εύρος των διάφορων διεργασιών υποβάθμισης στις οποίες υπόκεινται, ενώ παράλληλα θα πρέπει να συνεκτιμώνται και πτυχές κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα.

Ο απώτερος στόχος είναι η προστασία και αιεφόρος χρήση του εδάφους με βάση τις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

1. Πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης του εδάφους και διατήρηση των λειτουργιών του:
  - όταν το έδαφος χρησιμοποιείται και οι λειτουργίες του αξιοποιούνται, πρέπει να αναλαμβάνεται δράση σχετικά με τη χρήση του εδάφους και τα διαχειριστικά σχήματα, και
  - όταν το έδαφος λειτουργεί ως καταβόθρα/αποδέκτης των αποτελεσμάτων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων ή περιβαλλοντικών φαινομένων, πρέπει να αναλαμβάνεται δράση στην πηγή.
2. Αποκατάσταση υποβαθμισμένων εδαφών σε τέτοιο βαθμό λειτουργικότητας ώστε να εξυπηρετούνται τρέχουσες και μελλοντικές χρήσεις, ενώ παράλληλα θα συνεκτιμώνται οι επιπτώσεις ως προς το κόστος αποκατάστασης του εδάφους.⁵²

51

---

⁵¹ Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/128181_el.htm

– Βαθμός παρέμβασης

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, απαιτείται δράση σε διάφορα επίπεδα - τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό. Η δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο έρχεται να προστεθεί στη δράση των κρατών μελών, δεδομένου ότι:

- **Η υποβάθμιση του εδάφους επηρεάζει άλλες περιβαλλοντικές συνιστώσες** για τις οποίες υπάρχει κοινοτική νομοθεσία. Τυχόν αδυναμία προστασίας του εδάφους θα υπονομεύσει μακροπρόθεσμα την αειφορία και την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη. Πράγματι, το έδαφος συνδέεται με τον αέρα και το νερό κατά τρόπο ώστε να καθορίζει την ποιότητά τους. Επιπλέον, οι λειτουργίες του εδάφους επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό συνιστώσες όπως είναι η βιοποικιλότητα, η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η διαχείριση των ακτών, ενώ συμβάλλουν και σε μετριασμό των κλιματικών αλλαγών.
- **Στρέβλωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς** – οι μεγάλες διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των καθεστώτων προστασίας του εδάφους στις διάφορες χώρες, αναφορικά ιδίως με τη ρύπανση του εδάφους, επιβάλλουν μερικές φορές πολύ διαφορετικές υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις δημιουργώντας έτσι ανισορροπίες στις πάγιες δαπάνες τους. Η έλλειψη τέτοιων καθεστώτων και η αβεβαιότητα ως προς τον βαθμό υποβάθμισης του εδάφους μπορούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να δημιουργήσουν φραγμούς στις ιδιωτικές επενδύσεις.
- **Διασυνοριακές επιπτώσεις** – το έδαφος, αν και κατά κανόνα αμετακίνητο, εμπλέκεται εντούτοις σε διασυνοριακές επιπτώσεις μέσω της υποβάθμισης αυτού σε ένα κράτος μέλος ή περιοχή. Οι απώλειες οργανικής ύλης του εδάφους σε ένα κράτος μέλος βλάπτουν την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η ΕΕ δυνάμει του πρωτοκόλλου του Κυότο. Φράγματα αποφράσσονται, ενώ σε άλλες υποδομές προξενούνται ζημιές από ιζηματικές ύλες προερχόμενες από μαζικές διαβρώσεις που σημειώθηκαν σε άλλη χώρα. Υπόγεια νερά σε όμορες χώρες ρυπαίνονται από μολυσμένες τοποθεσίες που βρίσκονται στην άλλη πλευρά των συνόρων. Έχει λοιπόν εξαιρετική σημασία να αναλαμβάνεται δράση στην πηγή για την πρόληψη ζημιών και εν συνεχεία να αναλαμβάνονται διορθωτικές δράσεις, διαφορετικά το κόστος της περιβαλλοντικής αποκατάστασης ενδέχεται να επιβαρύνει άλλο κράτος μέλος.
- **Ασφάλεια των τροφίμων** – η είσοδος μολυντικών ουσιών στο έδαφος μέσω καλλιεργειών παραγωγής τροφίμων και ζωοτροφών, καθώς και μέσω της εκτροφής ορισμένων ζώων για την παραγωγή τροφίμων, μπορεί να έχει μεγάλη επίπτωση στην ασφάλεια τροφίμων και ζωοτροφών, τα οποία θα μολύνονται ακόμη περισσότερο καθώς

διακινούνται ελεύθερα στην εσωτερική αγορά, με αποτέλεσμα να εκτίθεται σε κίνδυνο η υγεία ανθρώπων και ζώων. Η δράση στην πηγή και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με σκοπό την πρόληψη ή μείωση της ρύπανσης, αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα των αυστηρών μέτρων και ελέγχων της ΕΕ που αποσκοπούν σε εγγυημένη ασφάλεια τροφίμων και ζωοτροφών.

- **Διεθνής διάσταση** – στην υποβάθμιση του εδάφους δίδεται ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών και καταστατικών χαρτών. Με την καθιέρωση ενδεδειγμένου και συνεκτικού πλαισίου που θα μεταφραστεί σε βελτιωμένη γνώση και διαχείριση του εδάφους, η ΕΕ μπορεί να πρωτοστατήσει σε διεθνές επίπεδο, διευκολύνοντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνικής βοήθειας, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών των χωρών της.⁵²

Επιπλέον, η δράση σε επίπεδο ΕΕ θα έχει και προστιθέμενη αξία, καθώς θα συμβάλει στην προστασία της υγείας των ευρωπαίων πολιτών η οποία μπορεί να κλονιστεί ποικιλοτρόπως εξαιτίας της υποβάθμισης του εδάφους, ως αποτέλεσμα π.χ. έκθεσης σε μολυντικές ουσίες είτε με άμεση πρόσληψη (παιδιά που παίζουν έξω από το σπίτι) είτε με έμμεση πρόσληψη (μέσω μολυσμένων τροφίμων ή πόσιμου νερού). Επίσης, σε περιπτώσεις κατολισθήσεων μπορεί να υπάρξουν θύματα.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει τη χάραξη μιας στοχοθετημένης πολιτικής ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα και να εξασφαλιστεί μια συνολική προστασία του εδάφους. Αυτό δείχνει ότι η Επιτροπή έχει πλήρη επίγνωση της αναγκαιότητας να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας, καθώς και να λαμβάνονται αποφάσεις και να αναλαμβάνεται δράση στο καταλληλότερο επίπεδο. Για το σύνθημα «σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά», το έδαφος αποτελεί πρώτης τάξεως παράδειγμα.

– ΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ

– Η στρατηγική που προτείνεται από την Επιτροπή στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες:

- νομοθεσία-πλαίσιο με πρωταρχικό σκοπό την προστασία και αειφόρο χρήση του εδάφους·
- ενσωμάτωση της προστασίας του εδάφους στη διατύπωση και εφαρμογή εθνικών και κοινοτικών πολιτικών·

---

⁵² Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/128181_el.htm

- κάλυψη του σημερινού αναγνωρισμένου ελλείμματος γνώσης επί ορισμένων πτυχών της προστασίας του εδάφους μέσω έρευνας υποστηριζόμενης από κοινοτικά και εθνικά ερευνητικά προγράμματα·
- μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με την ανάγκη προστασίας του εδάφους.

– **Νομοθετική πρόταση**

Αφού εξέτασε διάφορες εναλλακτικές λύσεις, η Επιτροπή προτείνει μια οδηγία πλαίσιο ως το καλύτερο μέσο που μπορεί να εγγυηθεί μια συνολική προσέγγιση στο ζήτημα της προστασίας του εδάφους, ενώ παράλληλα τηρείται πλήρως η αρχή της επικουρικότητας. Στα κράτη μέλη θα επιβληθεί υποχρέωση λήψης ειδικών μέτρων για την αντιμετώπιση των φαινομένων που απειλούν το έδαφος, η οδηγία όμως θα τους αφήνει μεγάλη ελευθερία χειρισμού του τρόπου υλοποίησης της υποχρέωσης αυτής. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη αποφασίζουν σχετικά με το βαθμό αποδοχής κινδύνου, τις προσδοκίες ως προς τους προς επίτευξη στόχους και τα επιλεγόμενα μέτρα για την επίτευξή τους.

Αυτό σημαίνει αναγνώριση του γεγονότος ότι ορισμένες απειλές, όπως διάβρωση, μείωση της οργανικής ύλης, συμπύκνωση, αλάτωση και κατολισθήσεις, εμφανίζονται σε συγκεκριμένες περιοχές κινδύνου που πρέπει να εντοπιστούν. Ως προς τη ρύπανση και τη στεγανοποίηση/σφράγιση, ενδείκνυται περισσότερο μια προσέγγιση σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Η πρόταση θέτει το πλαίσιο εντός του οποίου θα πρέπει να εγκριθούν, στο κατάλληλο γεωγραφικό και διοικητικό επίπεδο, σχέδια προς αντιμετώπιση των απειλών εκεί όπου εμφανίζονται.

– **Έρευνα**

Χρειάζεται περαιτέρω έρευνα ώστε να καλυφθούν τα υπάρχοντα ελλείμματα γνώσης σχετικά με το έδαφος και να ενισχυθούν τα θεμέλια πάνω στα οποία θα στηριχτούν οι πολιτικές. Η Επιτροπή προτίθεται να ακολουθήσει τις συστάσεις που θα προκύψουν από τις διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς στις κάτωθι ομαδοποιημένες προτεραιότητες:

- διεργασίες που εξηγούν τις λειτουργίες του εδάφους (π.χ. ο ρόλος του εδάφους στον σχηματισμό CO₂ και στην προστασία της βιοποικιλότητας),
- χωρικές και χρονικές μεταβολές στις διεργασίες του εδάφους,
- οικολογικά, οικονομικά και κοινωνικά αίτια των κινδύνων που απειλούν το έδαφος,
- παράγοντες που επηρεάζουν τον οικολογικό ρόλο του εδάφους, και

- επιχειρησιακές διεργασίες και τεχνολογίες για την προστασία και αποκατάσταση του εδάφους.

Η πρόταση για το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο (2007-2013) καλύπτει την έρευνα με αντικείμενο τις λειτουργίες του εδάφους ως μέρος των πεδίων προτεραιότητας “Περιβάλλον” και “Τρόφιμα, γεωργία και βιοτεχνολογία”.

- **Πολιτική για την βιοποικιλότητα: η Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020**

Η παρούσα στρατηγική αποσκοπεί στην αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μέχρι το 2020, θέτοντας **έξι στόχους προτεραιότητας**. Η εν λόγω στρατηγική αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και ειδικότερα, της εμβληματικής πρωτοβουλίας «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους».

- **Ειδικός στόχος 1: διατήρηση και αποκατάσταση της φύσης**

Η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει για την καλύτερη εφαρμογή των οδηγιών για «τα πτηνά» και «τα ενδιαιτήματα». Αυτές οι δύο οδηγίες αποτελούν τη σπονδυλική στήλη της πολιτικής της ΕΕ σε θέματα βιοποικιλότητας. Μέχρι σήμερα, οι εν λόγω οδηγίες έχουν οδηγήσει σε μεγάλες επιτυχίες, όπως τη δημιουργία του δικτύου Natura 2000, του μεγαλύτερου παγκοσμίως δικτύου προστατευόμενων περιοχών που καλύπτει πάνω από 750 000 km². Εντούτοις, η πρόοδος δεν είναι ακόμη ικανοποιητική και δεν έχει επιτευχθεί κατάσταση διατήρησης όλων των ενδιαιτημάτων και των ειδών ευρωπαϊκής σημασίας. Προκειμένου να επιτευχθεί ο πρώτος ειδικός στόχος της παρούσας στρατηγικής, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν καλύτερα την παρούσα νομοθεσία. Ειδικότερα, πρέπει να διαχειριστούν και να αποκαταστήσουν τις περιοχές Natura 2000, επενδύοντας τους αναγκαίους πόρους σε αυτές. Οι εν λόγω δράσεις θα συμβάλλουν στην αναχαίτιση της απώλειας βιοποικιλότητας και θα επιτρέψουν την αποκατάστασή της, το αργότερο το 2020.

- **Ειδικός στόχος 2: διατήρηση και βελτίωση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών που παρέχουν**

Η ένταξη της πράσινης υποδομής στον χωροταξικό σχεδιασμό, η αποκατάσταση του 15 % των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων μέχρι το 2020 και η επίτευξη της προσέγγισης «μηδενική καθαρή απώλεια» για τα οικοσυστήματα και τις υπηρεσίες που παρέχουν μέχρι το 2015 είναι τα ουσιαστικά μέτρα για τη διατήρηση και τη βελτίωση των

οικοσυστημικών υπηρεσιών (για παράδειγμα, της επικονίασης των καλλιεργειών από τις μέλισσες).

Ειδικός στόχος 3: διασφάλιση της αειφορίας της γεωργίας και της δασοκομίας

Τα μέσα που προβλέπονται στο πλαίσιο της ΚΓΠ πρέπει να συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων – σε όλο το φάσμα των βοσκοτόπων, αρόσιμων γαιών και μόνιμων καλλιεργειών – οι οποίες υπάγονται σε μέτρα σχετιζόμενα με τη βιοποικιλότητα, μέχρι το 2020.

Τα σχέδια δασικής διαχείρισης ή τα ισοδύναμα μέσα για όλα τα δάση που ανήκουν στο Δημόσιο και τις δασικές εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος θα εφαρμοστούν μέχρι το 2020. Πρέπει να διασφαλίζουν αειφόρο δασική διαχείριση προκειμένου να λαμβάνουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη.

Τα μέτρα που εγκρίθηκαν για τη διασφάλιση ενός αειφόρου τρόπου διαχείρισης αυτών των δύο τομέων πρέπει επίσης να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων 1 και 2 της στρατηγικής.

Ειδικός στόχος 4: εξασφάλιση αειφόρου χρήσης των αλιευτικών πόρων

Τα μέτρα που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της κοινής αλιευτικής πολιτικής πρέπει να επιτρέψουν την επίτευξη Μέγιστης Βιώσιμης Απόδοσης (ΜΒΑ) μέχρι το 2015. Για αυτό, είναι ουσιαστικής σημασίας η επίτευξη της πληθυσμιακής κατανομής ανά ηλικία και μέγεθος που είναι ενδεικτική υγιούς αποθέματος. Χάρη σε μια διαχείριση της αλιείας χωρίς σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στα άλλα αποθέματα, είδη και οικοσυστήματα, θα είναι δυνατή η επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης μέχρι το 2020, όπως επιβάλλει η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική.

Ειδικός στόχος 5: καταπολέμηση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών⁵³

Με εξαίρεση την νομοθεσία για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξένων και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών, δεν υπάρχει σφαιρική πολιτική καθορισμένη από την ΕΕ για την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών. Ωστόσο αυτά τα είδη αποτελούν πραγματική απειλή για τη βιοποικιλότητα της ΕΕ. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να ταυτοποιηθούν, να απομονωθούν ή να εξαλειφθούν, και να ελέγχεται η είσοδος των

---

⁵³ Στρατηγική για την βιοποικιλότητα για το 2020. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://europa.eu/legislation_summaries/maritime_affairs_and_fisheries/fisheries_resources_and_environment/en0029_el.htm

χωροκατακτητικών ξένων ειδών ώστε να προλαμβάνεται η εμφάνιση νέων ειδών. Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή θα συμπληρώσει τις ελλείψεις της πολιτικής κατά των χωροκατακτητικών ξένων ειδών με ειδική νομοθετική πράξη .

Ειδικός στόχος 6: αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης της βιοποικιλότητας

Η ΕΕ πρέπει να αυξήσει τη συμβολή της στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που ανέλαβε κατά τη 10^η διάσκεψη των μερών (CdP10) της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα, που πραγματοποιήθηκε στη Ναγκόγια της Ιαπωνίας το 2010. Στην εν λόγω διάσκεψη, η ΕΕ δεσμεύτηκε να:

- επιτύχει τους διεθνείς στόχους που ορίστηκαν από το παγκόσμιο στρατηγικό σχέδιο για τη βιοποικιλότητα 2011-2020·
- να εφαρμόσει το πρωτόκολλο της Ναγκόγια σχετικά με την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και τη δίκαιη και ισότιμη συμμετοχή στα οφέλη που προκύπτουν από τη χρησιμοποίησή του (πρωτόκολλο ABS)· και
- να κινητοποιήσει πρόσθετους χρηματοδοτικούς πόρους που να ανταποκρίνονται στο ύψος της πρόκλησης της προστασίας της παγκόσμιας βιοποικιλότητας.

Πρωταρχικός στόχος για το 2020

Ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 και αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Εισαγωγικά στοιχεία

Διαδικασία Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων

Ο σύγχρονος καταναλωτής επιθυμεί όλο και περισσότερο να ενημερώνεται και να γνωρίζει για τις μεθόδους παραγωγής των τροφίμων καθ' όλα τα στάδια της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Ιδιαίτερα για τα βιολογικά προϊόντα, έχει θεσπιστεί το

κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο που εφαρμόζεται όχι μόνο στον πρωτογενή (μονάδες φυτικής και ζωικής παραγωγής) αλλά και στο δευτερογενή τομέα (μονάδες μεταποίησης, τυποποίησης, διάθεσης γεωργικών προϊόντων), έτσι ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση των δεσμεύσεων της νομοθεσίας που διέπει την βιολογική παραγωγή φυτικών και ζωικών προϊόντων, τη μεταποίηση, επισήμανση και εμπορία τους. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στους κατόχους εκμεταλλεύσεων που ασχολούνται με την παραγωγή, την τυποποίηση, μεταποίηση ή εμπορία των βιολογικών προϊόντων, μετά από την διαδικασία του ελέγχου, να αποκτήσουν την επίσημη αναγνώριση/ πιστοποίηση ότι τήρησαν τις δεσμεύσεις της ισχύουσας νομοθεσίας που διέπει τα προϊόντα αυτά. Παράλληλα, με τον τρόπο αυτό, αυξάνεται η αξιοπιστία των βιολογικών προϊόντων ενώπιον του καταναλωτικού κοινού, διασφαλίζεται η επωνυμία των προϊόντων αυτών και εξασφαλίζεται διαφάνεια καθ' όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.

Τον έλεγχο, αξιολόγηση και πιστοποίηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας, ώστε να κριθεί κατά πόσον πληρούνται οι απαιτήσεις της ισχύουσας Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, αναλαμβάνουν οι Οργανισμοί Ελέγχου και Πιστοποίησης (π.χ. ΒΙΟ Ελλάς). Οι Οργανισμοί αυτοί, προκειμένου να παρέχουν ελεγκτικό και πιστοποιητικό έργο, θα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας η οποία, μεταξύ άλλων, απαιτεί τη διαπίστευση από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ) σύμφωνα με το του πρότυπο ΕΛΟΤ EN 45011 καθώς και την έγκριση από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Αρχή Ελέγχου έχει ορισθεί ο Οργανισμός Πιστοποίησης & Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. – AgroCert, ενώ η Δ/ση Βιολογικής Γεωργίας του ΥΑΑ&Τ ασκεί την εποπτεία του συστήματος ελέγχου).

2.1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

3.1.1. Ιστορική ανασκόπηση

Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 24ης Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής και το ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, έχοντας υπόψη:

- 1 τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 43,
- 2 την πρόταση της Επιτροπής ,
- 3 τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ,
- 4 τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Εκτιμώντας ότι οι καταναλωτές ζητούν όλο και περισσότερο γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής βιολογικής παραγωγής με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια νέα αγορά για τα γεωργικά προϊόντα G ότι

- τα εν λόγω προϊόντα πωλούνται στην αγορά σε υψηλότερη τιμή, ενώ αυτός ο τρόπος παραγωγής συνεπάγεται λιγότερο εντατική χρησιμοποίηση των γαιών G
- στο πλαίσιο του επαναπροσανατολισμού της κοινής γεωργικής πολιτικής, αυτός ο τρόπος παραγωγής μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης γεωργικών προϊόντων, στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη της υπαίθρου G
- λόγω της αυξανόμενης ζήτησης, διατίθενται στην αγορά γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής με ενδείξεις που αναφέρουν ή αφήνουν να εννοηθεί από τους αγοραστές ότι έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο ή χωρίς τη χρησιμοποίηση συνθετικών χημικών προϊόντων G
- ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει κανόνες και διατάξεις ελέγχου όσον αφορά τη χρησιμοποίηση αυτών των ενδείξεων G⁵⁴
- \η ύπαρξη πλαισίου κοινοτικών κανόνων παραγωγής, επισήμανσης και ελέγχου θα προστατεύσει τη γεωργία με οικολογικές μεθόδους, στο μέτρο που το πλαίσιο αυτό θα εγγυάται συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών των προϊόντων με αυτές τις ενδείξεις, θα εμποδίζει την ανωνυμία στην αγορά βιολογικών προϊόντων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη διαφάνεια σε κάθε στάδιο της παραγωγής και της κατεργασίας, και θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αξιοπιστία αυτών των προϊόντων ενώπιον των καταναλωτών G ότι ο βιολογικός τρόπος παραγωγής συνιστά ιδιαίτερη μέθοδο παραγωγής σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης G,

---

⁵⁴ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991R2092:EL:HTML>

- κατά συνέπεια, θα πρέπει να προβλεφθεί ότι στην επισήμανση των μεταποιημένων προϊόντων, οι ενδείξεις που αναφέρονται στο βιολογικό τρόπο παραγωγής πρέπει να συνδέονται με τις ενδείξεις που αφορούν τα βιολογικά παραχθέντα συστατικά G
- για την εφαρμογή των προτεινομένων διατάξεων, θα πρέπει να προβλεφθούν ευέλικτες διαδικασίες που θα επιτρέπουν να προσαρμοστούν, να συμπληρωθούν ή να διευκρινισθούν ορισμένες τεχνικές λεπτομέρειες ή μέτρα για να ληφθεί υπόψη η κεκτημένη πείρα G
- ο παρών κανονισμός πρέπει να συμπληρωθεί, εντός εύλογης προθεσμίας, με αντίστοιχες διατάξεις στον τομέα της ζωϊκής παραγωγής G
- προς το συμφέρον των παραγωγών και των αγοραστών προϊόντων που φέρουν ενδείξεις σχετικές με βιολογικό τρόπο παραγωγής, είναι σκόπιμο να θεσπιστούν οι ελάχιστες εφαρμοστέες αρχές για να είναι δυνατή η εμπορία του προϊόντος με αυτές τις ενδείξεις G
- ο βιολογικός τρόπος παραγωγής συνεπάγεται σημαντικούς περιορισμούς στη χρησιμοποίηση λιπασμάτων ή φυτοφαρμάκων που μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή να έχουν ως αποτέλεσμα την ύπαρξη καταλοίπων στα γεωργικά προϊόντα G
- στα πλαίσια αυτά, είναι σκόπιμο να τηρούνται οι πρακτικές που είναι αποδεκτές στην Κοινότητα κατά την έκδοση του παρόντος κανονισμού, σύμφωνα με τους κώδικες πρακτικής που ισχύουν στην Κοινότητα εκείνη την στιγμή G
- θα πρέπει εξάλλου, στο μέλλον, να καθορισθούν οι αρχές που θα διέπουν την έγκριση προϊόντων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σ'αυτού του είδους τη γεωργία G
- εξάλλου, η βιολογική καλλιέργεια περιλαμβάνει ποικίλες καλλιεργητικές πρακτικές καθώς και περιορισμένη χρήση λιπασμάτων και μη χημικών βελτιωτικών χαμηλής διαλυτότητας G
- θα πρέπει να καθοριστούν οι πρακτικές αυτές και να προβλεφθούν οι προϋποθέσεις χρησιμοποίησης ορισμένων μη χημικών συνθετικών προϊόντων G
- οι προβλεπόμενες διαδικασίες επιτρέπουν να συμπληρωθεί, εάν χρειαστεί, το παράρτημα I με ειδικότερες διατάξεις προκειμένου να αποφευχθεί η παρουσία ορισμένων καταλοίπων συνθετικών χημικών προϊόντων από πηγές άλλες πλην της γεωργίας (περιβαλλοντική ρύπανση) στα ούτως παραγόμενα προϊόντα G
- η τήρηση των κανόνων παραγωγής καθιστά καταρχήν απαραίτητη τη διεξαγωγή ελέγχων σε όλα τα στάδια της παραγωγής και της εμπορίας G

- όλοι οι επιχειρηματίες που παράγουν, συσκευάζουν, εισάγουν ή διαθέτουν στο εμπόριο προϊόντα που φέρουν ενδείξεις σχετικά με το βιολογικό τρόπο παραγωγής πρέπει να υπόκεινται σε καθεστώς τακτικού ελέγχου, που να ανταποκρίνεται στις ελάχιστες κοινοτικές απαιτήσεις και να εφαρμόζεται από ορισθείσες αρχές ελέγχου ή/και από εγκεκριμένους και εποπτευομένους οργανισμούς G
- θα πρέπει να αναφέρεται στην επισήμανση των προϊόντων, που υπάγονται σ' αυτό το καθεστώς ελέγχου, κοινοτική ένδειξη ελέγχου.

3.1.2. Σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία

Δράση 1

- ❖ Η τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2826/2000 του Συμβουλίου (προώθηση στην εσωτερική αγορά), ώστε να δοθούν στην Επιτροπή περισσότερες δυνατότητες απευθείας δράσης για να διοργανώνει εκστρατείες ενημέρωσης και προώθησης με θέμα τη βιολογική γεωργία.
- ❖ Η έναρξη πολυετούς εκστρατείας ενημέρωσης και προώθησης σε όλη την έκταση της ΕΕ με σκοπό, αφενός την πληροφόρηση των καταναλωτών, των κυλικίων των δημόσιων οργανισμών, των σχολείων και άλλων βασικών παραγόντων της τροφικής αλυσίδας σχετικά με την αξία της βιολογικής γεωργίας, κυρίως τα περιβαλλοντικά οφέλη της και, αφετέρου, τη ευαισθητοποίηση των καταναλωτών και την καλύτερη αναγνώριση των βιολογικών προϊόντων εκ μέρους τους, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης του λογότυπου της ΕΕ.
- ❖ Η έναρξη εκστρατειών ενημέρωσης και προώθησης, προσαρμοσμένων στις ανάγκες σαφώς καθορισμένων τύπων καταναλωτών, όπως οι περιστασιακοί αγοραστές και τα δημόσια κυλικεία.
- ❖ Η ενίσχυση των προσπαθειών συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και επαγγελματικών οργανώσεων στην κατάστρωση στρατηγικής για τις εκστρατείες.

Δράση 2

Η δημιουργία και συντήρηση βάσης δεδομένων στο Διαδίκτυο, η οποία θα παραθέτει τα διάφορα ιδιωτικά και εθνικά πρότυπα (συμπεριλαμβανομένων των διεθνών προτύπων και των εθνικών προτύπων που τηρούνται στις κυριότερες αγορές εξαγωγών) σε αντιπαραβολή με το κοινοτικό πρότυπο.

Δράση 3

Η βελτίωση της συλλογής στατιστικών στοιχείων για την παραγωγή και την αγορά των βιολογικών προϊόντων.

Δράση 4

Η παροχή στα κράτη μέλη της δυνατότητας να συμπληρώνουν με ενισχύσεις τη στήριξη από την ΕΕ των οργανώσεων παραγωγών του κλάδου των οπωροκηπευτικών που εφαρμόζουν βιολογικές μεθόδους παραγωγής.

Δράση 5

Η Επιτροπή θα δημιουργήσει κατάλογο επιλογής σε δικτυακό τόπο, όπου θα απαριθμούνται όλα τα μέτρα της ΕΕ, των οποίων μπορεί να κάνει χρήση ο κλάδος της βιολογικής γεωργίας σε σχέση με την παραγωγή, την εμπορία και την ενημέρωση.

Δράση 6

Η Επιτροπή συνιστά ένθερμα στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν πλήρως στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης τα διαθέσιμα μέσα στήριξης της βιολογικής γεωργίας, λόγω χάριν καταρτίζοντας εθνικά ή περιφερειακά σχέδια δράσης με επίκεντρο:

- την τόνωση της ζήτησης με χρήση των νέων προγραμμάτων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας.
- ενέργειες για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των οφελών από πλευράς προστασίας του περιβάλλοντος και της φύσης.
- την παροχή κινήτρων στους γεωργούς που εφαρμόζουν βιολογικές μεθόδους για τη μετατροπή του συνόλου αντί μέρους της εκμετάλλευσης.
- την παροχή στους γεωργούς που εφαρμόζουν βιολογικές μεθόδους των ίδιων δυνατοτήτων λήψης στήριξης για επενδύσεις όπως στους υπόλοιπους γεωργούς.
- την παροχή κινήτρων στους παραγωγούς για τη διευκόλυνση της διανομής και της εμπορίας με την ενοποίηση της αλυσίδας παραγωγής μέσω (συμβατικών) διακανονισμών μεταξύ των διαφόρων παραγόντων.
- τη στήριξη των υπηρεσιών διάδοσης των γνώσεων.
- την εκπαίδευση και την κατάρτιση όλων των επιχειρηματιών του κλάδου της βιολογικής γεωργίας, που θα καλύπτει τη παραγωγή, τη μεταποίηση και την εμπορία.
- την προτίμηση στη βιολογική γεωργία ως διαχειριστική επιλογή σε περιβαλλοντικά ευπαθείς περιοχές (χωρίς περιορισμό της βιολογικής γεωργίας σε αυτές).

Δράση 7

Η ενίσχυση της έρευνας για τη βιολογική γεωργία και τις βιολογικές μεθόδους παραγωγής.

Δράση 8

Αύξηση της διαφάνειας του κανονισμού με ορισμό των βασικών αρχών της βιολογικής γεωργίας.

Δράση

Διασφάλιση της ακεραιότητας της βιολογικής γεωργίας με ενίσχυση των προτύπων και διατήρηση των προβλεπόμενων καταληκτικών ημερομηνιών των μεταβατικών περιόδων.

Δράση 10

Συμπλήρωση και περαιτέρω εναρμόνιση των προτύπων της βιολογικής γεωργίας με:

- κατάρτιση καταλόγου επιτρεπόμενων προσθέτων και βοηθημάτων επεξεργασίας για τα μεταποιημένα ζωικά προϊόντα·
- εξέταση του ενδεχομένου εκπόνησης ειδικών προτύπων για τους βιολογικούς οίνους·
- βελτίωση των προτύπων που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων·
- εξέταση της ανάγκης επέκτασης του πεδίου εφαρμογής σε άλλους τομείς, όπως οι υδατοκαλλιέργειες·
- εξέταση της ανάγκης βελτίωσης των προτύπων που αφορούν το περιβάλλον (χρήση ενέργειας, βιοποικιλότητα, προστασία του τοπίου κ.ά.).

Δράση 11

Σύσταση ανεξάρτητης επιτροπής εμπειρογνομόνων για την παροχή τεχνικών συμβουλών.

Δράση 12

- ❖ Προσθήκη στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου διατάξεων που θα διευκρινίζουν ότι τα προϊόντα στην ετικέτα των οποίων αναγράφεται ότι περιέχουν ΓΤΟ, δεν μπορούν να επισημαίνονται ως βιολογικά·
- ❖ τα γενικά όρια επισήμανσης ισούνται με τα όρια συμπτωματικής παρουσίας ΓΤΟ σε προϊόντα (πλην των σπόρων προς σπορά) που χρησιμοποιούνται στη βιολογική γεωργία.
- ❖ Η Επιτροπή εξακολουθεί να μελετά το ζήτημα του κατά πόσον είναι αναγκαίο να καθοριστούν, και σε ποιο ύψος, ειδικά όρια για τους σπόρους προς σπορά που

χρησιμοποιούνται στη βιολογική γεωργία.

Δράση 13

Βελτίωση των επιδόσεων των ελεγκτικών οργανισμών και αρχών με την εισαγωγή προσέγγισης βασισμένης στον κίνδυνο , με στόχο τους επιχειρηματίες που αντιπροσωπεύουν τον υψηλότερο κίνδυνο δολίων πρακτικών και της απαίτησης για διασταυρούμενους ελέγχους στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91.

Δράση 14

Συνέχιση των εργασιών που βρίσκονται σε εξέλιξη στο ΚΚΕρ και έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη μεθόδων δειγματοληψίας και ανάλυσης με δυνατότητα χρήσης στη βιολογική γεωργία.

Δράση 15

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μελετήσουν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του συστήματος ταυτοποίησης αγροτεμαχίων, που έχει καθιερωθεί στο πλαίσιο της διαχείρισης της ΚΓΠ, για τον εντοπισμό και την παρακολούθηση των γαιών στις οποίες ασκούνται δραστηριότητες βιολογικής γεωργίας.

Δράση 16

Βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των ελεγκτικών οργανισμών, καθώς και μεταξύ αυτών και των αρμόδιων για την εφαρμογή αρχών στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91.

Δράση 17

Ανάπτυξη ειδικού συστήματος διαπίστευσης των ελεγκτικών οργανισμών στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91.

Δράση 18

Η Επιτροπή θα δημοσιεύει τις ετήσιες εκθέσεις που υποβάλλουν τα κράτη μέλη σχετικά με την εποπτεία των εγκεκριμένων οργανισμών ελέγχου. Η δημοσίευση θα περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία για το είδος και τον αριθμό των παραβάσεων.

Δράση 19

- ❖ Ενίσχυση των προσπαθειών για την προσθήκη τρίτων χωρών στον κατάλογο ισοδυναμίας, συμπεριλαμβανομένων επιτόπιων αξιολογήσεων.
- ❖ Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ . 2092/91 του Συμβουλίου για τη βιολογική γεωργία, με αντικατάσταση της ισχύουσας εθνικής παρέκκλισης για τις εισαγωγές από ένα νέο μόνιμο σύστημα, στο οποίο θα χρησιμοποιούνται τεχνικές αξιολογήσεις ισοδυναμίας από οργανισμούς που θα ορίζει η Κοινότητα για το σκοπό αυτό. Το εν λόγω σύστημα μπορεί να περιλάβει, μετά από κατάλληλες διαβουλεύσεις, την κατάρτιση ενιαίου και διαρκούς κοινοτικού καταλόγου ελεγκτικών οργανισμών, οι οποίοι θα είναι αναγνωρισμένοι ως ισοδύναμοι για τις δραστηριότητές τους σε τρίτες χώρες που δεν συμπεριλαμβάνονται ήδη στον κατάλογο ισοδυναμίας.
- ❖ Συνέχιση της μέριμνας ώστε να λαμβάνονται υπόψη στον προσδιορισμό της ισοδυναμίας με τρίτες χώρες οι διαφορετικές κλι ματικές και γεωργικές συνθήκες και το στάδιο ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας στην εκάστοτε χώρα.
- ❖ Μετά την έναρξη ισχύος του ανωτέρω συστήματος, παροχή πρόσβασης στο λογότυπο της ΕΕ σε όλα τα εισαγόμενα προϊόντα.⁵⁶

Δράση 20

- ❖ Συστηματική σύγκριση μεταξύ του κοινοτικού προτύπου για τη βιολογική γεωργία, των κατευθυντήριων γραμμών του Codex Alimentarius και των προτύπων της IFOAM (βλ. επίσης δράση αριθ. 2).
- ❖ Ενίσχυση των προσπαθειών για την παγκόσμια εναρμόνιση και τη διατύπωση πολυμερούς έννοιας της ισοδυναμίας με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του Codex Alimentarius και σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις τρίτες χώρες και τον

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

ιδιωτικό τομέα.

- ❖ Στήριξη της δημιουργίας ικανότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ με διευκόλυνση της ενθάρτυσης σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρουν τα γενικότερα μέσα στήριξης, εάν χρησιμοποιηθούν για την προαγωγή της βιολογικής γεωργίας.
- ❖ Θα εξεταστούν και άλλα μέτρα για τη διευκόλυνση του εμπορίου βιολογικών προϊόντων από αναπτυσσόμενες χώρες.

Δράση 21

Ενίσχυση της αναγνώρισης των προτύπων της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία και των οικείων συστημάτων ελέγχου σε τρίτες χώρες με τη λήψη διαπραγματευτικής εντολής από το Συμβούλιο.

3.1.3. Σύντομη ανασκόπηση νομικού πλαισίου

Τον Ιούνιο του 2007 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με ένα νέο κανονισμό του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων. Ο παρών κανονισμός του Συμβουλίου περιέχει ορίζει τους στόχους, τις αρχές και τους γενικούς κανόνες για τη βιολογική παραγωγή.

Ο στόχος αυτού του νομικού πλαισίου ήταν να οριστεί μια νέα πορεία για τη συνεχή ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας. Αειφόρα συστήματα καλλιέργειας και η ποικιλία προϊόντων υψηλής ποιότητας είναι ο στόχος. Σε αυτή τη διαδικασία, ακόμη μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στην προστασία του περιβάλλοντος, τη βιοποικιλότητα και τα υψηλά πρότυπα προστασίας των ζώων. Επιπλέον, η νομοθεσία στοχεύει στη διασφάλιση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών ».

Η βιολογική παραγωγή πρέπει να σέβεται τα φυσικά συστήματα και τους κύκλους. Η αειφόρος παραγωγή πρέπει να επιτυγχάνεται στο μέτρο του δυνατού με τη βοήθεια βιολογικών και μηχανικών διαδικασιών παραγωγής, μέσω της γης που σχετίζονται με την παραγωγή και χωρίς τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ).

Στη βιολογική γεωργία, κλειστά κύκλοι με χρήση εσωτερικών πόρων και τις εισροές έναντι των ανοιχτών κύκλων χρήση εξωτερικών πόρων. Στην ιδανική περίπτωση, οι εξωτερικοί πόροι πρέπει να είναι βιολογικά και προέρχονται από

άλλα βιολογικά αγροκτήματα ή φυσικά ή αποκτηθεί με φυσικό τρόπο τα υλικά και ήπια, ευδιάλυτα ανόργανα λιπάσματα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όμως, χρήση χημικών συνθετικών πόρων και των εισροών μπορεί να επιτρέπεται εάν υφίστανται κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις. Σε περίπτωση που τα προϊόντα αυτά επιτρέπεται μετά από ενδελεχή έρευνα από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη, που αναφέρονται στους σχετικούς καταλόγους των παραρτημάτων του κανονισμού εφαρμογής της Επιτροπής.⁵⁵

Τα τρόφιμα μπορούν να σημαίνονται ως «βιολογικά», εάν τουλάχιστον το 95% των γεωργικών συστατικών τους είναι βιολογικά. Τα βιολογικά συστατικά σε μη βιολογικά τρόφιμα μπορούν να αναφέρονται ως βιολογικά στον κατάλογο των συστατικών, εφόσον το συστατικό αυτό έχει παραχθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία περί βιολογικών. Προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διαφάνεια, θα πρέπει να αναγράφεται ο κωδικός αριθμός του φορέα ελέγχου.

Η χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) και προϊόντων που έχουν παρασκευαστεί από ΓΤΟ εξακολουθεί να είναι απαγορευμένη στη βιολογική παραγωγή. Τα προϊόντα που περιέχουν ΓΤΟ δεν μπορούν να σημαίνονται ως βιολογικά. Ωστόσο, στην περίπτωση της τυχαίας ή τεχνικώς αναπόφευκτη παρουσία ΓΤΟ, ένας οριζόντιος κανονισμός καθορίζει το γενικό όριο επισήμανσης υπό τις οποίες ένα προϊόν δεν πρέπει να δείχνει την παρουσία των ΓΤΟ (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές ΕΕ L 268 της 18.10.2003). Το όριο αυτό καθορίζεται σε 0,9%. Με παρουσία ΓΤΟ κάτω από το όριο αυτό, ένα προϊόν μπορεί να συνεχίσει να επισημαίνονται ως βιολογικά ..

Σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, οι παραγωγοί συσκευασμένων βιολογικών τροφίμων θα πρέπει να χρησιμοποιούν το λογότυπο της ΕΕ (από την 1η Ιουλίου 2010). Η χρήση του λογοτύπου στα βιολογικά τρόφιμα από τρίτες χώρες, ωστόσο, είναι προαιρετική. Όταν χρησιμοποιείται ο λογότυπος βιολογικής παραγωγής της ΕΕ, πρέπει να αναγράφεται ο τόπος παραγωγής των γεωργικών συστατικών.

Η διανομή βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες στην αγορά της ΕΕ επιτρέπεται μόνο όταν αυτά παράγονται και ελέγχονται υπό τις ίδιες ή ισοδύναμες

---

⁵⁵ Brief overview. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-legislation/brief-overview/index_en.htm

συνθήκες με εκείνες για τους παραγωγούς βιολογικών προϊόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το καθεστώς εισαγωγών επεκτάθηκε με τη νομοθεσία του 2007. Προηγουμένως, θα μπορούσαν να εισαχθούν βιολογικών προϊόντων μόνο από τρίτες χώρες αναγνωρισμένες από την ΕΕ ή αγαθών των οποίων η παραγωγή ελεγχόταν από τα κράτη μέλη και τα οποία είχαν λάβει άδεια εισαγωγής.

Η διαδικασία για την έκδοση πιστοποιητικών εισαγωγής έχει αντικατασταθεί από νέο καθεστώς εισαγωγών. Φορείς ελέγχου που λειτουργούν σε τρίτες χώρες είναι πλέον άμεσα άδεια και να ελέγχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη.

Αυτή η νέα διαδικασία επιτρέπει στην Επιτροπή της ΕΕ να επιβλέπει και να παρακολουθεί την εισαγωγή βιολογικών προϊόντων και τον έλεγχο των εγγυήσεων περί βιολογικής. Επιπλέον, η βάση για την εκπόνηση των κανόνων της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα, όπως το κρασί, τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας και τα φύκια συμπεριλήφθηκε στη νέα νομοθεσία.

3.1.4. Παραγωγή και επισήμανση βιολογικών προϊόντων

Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007

Η εναρμόνιση της παραγωγής, της επισήμανσης και του ελέγχου βιολογικών προϊόντων διασφαλίζει θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των παραγωγών και ενισχύει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών όλο και περισσότερο στην Ευρώπη.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2007 για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 [Πράξη (εις) τροποποίησης].

Ο παρών κανονισμός ορίζει νέο νομικό πλαίσιο για τα βιολογικά προϊόντα. Θεσπίζει τους στόχους και τις αρχές που ισχύουν γι' αυτό τον τύπο παραγωγής και διευκρινίζει τους κανόνες σχετικά με την παραγωγή, την επισήμανση, τους ελέγχους και τις εμπορικές συναλλαγές με τρίτες χώρες. Η ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του κανονισμού είναι η 1η Ιανουαρίου 2009.

Πεδίο εφαρμογής

Το πλαίσιο που ορίζεται από τον παρόντα κανονισμό διέπει:

- τα γεωργικά προϊόντα (περιλαμβανομένων των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας) που δεν έχουν μεταποιηθεί ή έχουν μεταποιηθεί και προορίζονται για διατροφή του ανθρώπου.

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

- τις ζωοτροφές·
- το φυτικό υλικό αναπαραγωγής και τους σπόρους προς σπορά που χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια·
- τις ζύμες για τη διατροφή του ανθρώπου ή για ζωοτροφές.

Ο υπόψη κανονισμός περιλαμβάνει τους γενικούς στόχους και αρχές που χρησιμεύουν ως βάση για τη βιολογική γεωργία. Οι στόχοι αποβλέπουν στη βιώσιμη γεωργία και στην υψηλή ποιότητα παραγωγής, η οποία πρέπει να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καταναλωτών. Οι γενικές αρχές αφορούν, μεταξύ άλλων, τις ειδικές μεθόδους παραγωγής, τη χρήση φυσικών πόρων και τον αυστηρό περιορισμό τεχνητών χημικών πρώτων υλών. Επιπλέον, ο κανονισμός ορίζει τις ειδικές αρχές που αφορούν τη γεωργία, τη μεταποίηση βιολογικών τροφίμων και τις βιολογικές ζωοτροφές.

Κανόνες παραγωγής

Σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες βιολογικής παραγωγής, οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) απαγορεύονται σε όλες τους τις μορφές. Οι κανόνες που αφορούν την επισήμανση των τροφίμων παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να διασφαλίζουν την τήρηση αυτής της απαγόρευσης. Επίσης απαγορεύεται η επεξεργασία με ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

Οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να ασχολούνται ταυτόχρονα και με τους δύο τύπους γεωργικής παραγωγής (βιολογικής και μη βιολογικής) πρέπει να φροντίζουν για το διαχωρισμό ζώων και εδαφών.

Η βιολογική **φυτική παραγωγή** οφείλει να τηρεί ορισμένους κανόνες που αφορούν:⁵⁶

- τη λίπανση του εδάφους, που πρέπει να διατηρεί τη φυσική ζωή και τη γονιμότητα του εδάφους·
- την πρόληψη ζημιών, που πρέπει να βασίζεται σε φυσικές μεθόδους, αλλά μπορεί να προσφεύγει στη χρήση περιορισμένου πλήθους φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία επιτρέπει η Επιτροπή·
- τους σπόρους προς σπορά και το φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό, που πρέπει να παράγονται σύμφωνα με τη βιολογική μέθοδο·

⁵⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2007. **Αρχειο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:189:0001:0023:EL:PDF>

- τα προϊόντα καθαρισμού, που πρέπει να έχουν αποτελέσει αντικείμενο άδειας της Επιτροπής.

Τα άγρια φυτικά είδη που συλλέγονται σε ορισμένες ζώνες ταξινομούνται επίσης ως βιολογικά προϊόντα, στο βαθμό που πληρούν ορισμένους όρους όσον αφορά τη συλλογή τους και τη ζώνη προέλευσής τους. Τα **θαλασσινά φύκια** μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως βιολογικά προϊόντα, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις τόσο για τη ζώνη παραγωγής όσο και για τη ζώνη συλλογής τους.

Η βιολογική ζωική παραγωγή πρέπει να τηρεί ορισμένους κανόνες που αφορούν:

- την προέλευση των ζώων, που πρέπει να γεννιούνται και να εκτρέφονται σε βιολογικές εκμεταλλεύσεις·
- τις κτηνοτροφικές πρακτικές, που, μεταξύ άλλων, αφορούν ορισμένα χαρακτηριστικά του σταβλισμού·
- τις μεθόδους αναπαραγωγής των ζώων, γενικώς φυσικές·
- τις ζωοτροφές, που πρέπει να είναι βιολογικής προέλευσης·
- την πρόληψη ασθενειών·
- τον καθαρισμό και την απολύμανση, όπου χρησιμοποιούνται μόνο προϊόντα εγκεκριμένα από την Επιτροπή.

Για τα ζώα υδατοκαλλιέργειας εφαρμόζονται ανάλογοι ειδικοί κανόνες.

Η Επιτροπή επιτρέπει τη χρήση **περιορισμένου πλήθους προϊόντων και ουσιών** στη βιολογική γεωργία. Τα προϊόντα αυτά μπορούν να προορίζονται για τη φροντίδα φυτικών ειδών, για τις ζωοτροφές και για τον καθαρισμό των εγκαταστάσεων που χρησιμοποιούνται για τη ζωική και φυτική παραγωγή. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να καθορίζει ορισμένα όρια και προϋποθέσεις για την εφαρμογή των εν λόγω προϊόντων.

Οι εκμεταλλεύσεις που αρχίζουν δραστηριότητα βιολογικής παραγωγής οφείλουν να διέρχονται κάποια μεταβατική περίοδο μετατροπής. Οι κανόνες που καθορίζονται στον υπόψη κανονισμό διέπουν επίσης αυτή την περίοδο μετατροπής.

Οι **μεταποιημένες βιολογικές ζωοτροφές** πρέπει να περιέχουν βιολογικές πρώτες ύλες και δεν επιτρέπεται να έχουν υποστεί μεταποίηση με χρήση συνθετικών διαλυτών. Τα **μεταποιημένα τρόφιμα** πρέπει να περιέχουν κατά κύριο λόγο συστατικά γεωργικής προέλευσης. Αλλά συστατικά επιτρέπονται εφόσον

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

έχουν προηγουμένως αποτελέσει το αντικείμενο έγκρισης εκ μέρους της Επιτροπής. Οι βιολογικές ζύμες πρέπει να παράγονται από βιολογικά υποστρώματα και άλλα συστατικά για τα οποία έχει δοθεί άδεια.

Η Επιτροπή μπορεί να προβλέπει παρεκκλίσεις από τις διατάξεις σχετικά με τους στόχους, τους κανόνες παραγωγής και την επισήμανση. Οι παρεκκλίσεις αυτές παραμένουν περιορισμένες χρονικά και σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις.

Επισήμανση

Η επισήμανση, η δημοσιότητα ή τα εμπορικά έγγραφα είναι δυνατόν να περιέχουν όρους όπως «οικο» και «βιο» για το χαρακτηρισμό ως βιολογικού κάποιου προϊόντος, των συστατικών του ή των πρώτων υλών.

Η επισήμανση βιολογικού προϊόντος πρέπει να είναι ευχερώς ορατή στη συσκευασία και να περιέχει αναφορά στον οργανισμό ελέγχου που πιστοποιεί το υπόψη προϊόν.

Από την 1^η Ιουλίου 2010, η χρήση του λογότυπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα τρόφιμα που προέρχονται από βιολογική καλλιέργεια είναι υποχρεωτική. Το ίδιο ισχύει και για την ένδειξη του τύπου προέλευσης των πρώτων υλών που συνιστούν το προϊόν.

Έλεγχοι

Η τήρηση των διατάξεων που περιέχονται στον κανονισμό εξασφαλίζεται με σύστημα ελέγχου που λειτουργεί με βάση τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 882/2004 και με βάση μέτρα πρόληψης και ελέγχου που ορίζονται από την Επιτροπή. Το σύστημα αυτό εξασφαλίζει την ιχνηλασιμότητα των τροφίμων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002.⁵⁷

Το είδος και η συχνότητα των ελέγχων προσδιορίζονται με εκτίμηση επικινδυνότητας των παραβάσεων. Με τη διαχείριση των ελέγχων ασχολούνται αρχές οριζόμενες από τα κράτη μέλη. Υπό ορισμένους όρους, οι αρχές αυτές μπορούν να αναθέτουν καθήκοντα ελέγχου σε διαπιστευμένους οργανισμούς, αλλά παραμένουν υπεύθυνες για την επιτήρηση των διενεργούμενων ελέγχων και τη χορήγηση των εξουσιοδοτήσεων. Τα κράτη μέλη πρέπει να κοινοποιούν κατά

⁵⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2007. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:189:0001:0023:EL:PDF>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

τακτά διαστήματα στην Επιτροπή τον κατάλογο των αρχών και των οργανισμών ελέγχου⁵⁸.

Οι αρχές πρέπει επίσης να ελέγχουν τις δραστηριότητες κάθε επιχείρησης που ασχολείται με την εμπορία βιολογικού προϊόντος πριν από τη διάθεσή του στην αγορά. Σε συνέχεια του ελέγχου αυτού, η επιχείρηση λαμβάνει δικαιολογητικό που πιστοποιεί ότι τηρεί τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού. Εφόσον διαπιστωθούν παρατυπίες, η αρχή φροντίζει ώστε η επισήμανση των υπόψη προϊόντων να μην περιέχει καμία αναφορά στον τρόπο βιολογικής παραγωγής.

Εμπορικές ανταλλαγές με τρίτες χώρες

Τα προϊόντα προέλευσης τρίτων χωρών μπορούν επίσης να διατίθενται στην κοινοτική αγορά ως βιολογικά προϊόντα, στο βαθμό που τηρούν τις διατάξεις του κανονισμού και εφόσον έχουν αποτελέσει το αντικείμενο ελέγχου. Ο έλεγχος είναι δυνατόν να διεξάγεται είτε από οργανισμό αναγνωρισμένο από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα είτε από διαπιστευμένο οργανισμό ελέγχου.

Εμπορία και στατιστική επιτήρηση

Η εμπορία βιολογικού προϊόντος δεν είναι δυνατόν κατά κανέναν τρόπο να παρακωλύεται από τις αρχές κράτους μέλους άλλου από εκείνο της αρχής που έχει ελέγξει το προϊόν.

Η Επιτροπή αναπτύσσει δραστηριότητα στατιστικής επιτήρησης με βάση τα δεδομένα που δίνονται από τα κράτη μέλη. Η μόνιμη επιτροπή βιολογικής γεωργίας συνεπικουρεί την Επιτροπή στη χάραξη πολιτικών σχετικών με τη βιολογική γεωργία.

---

⁵⁸ κατάλογος των οργανισμών ή των αρχών που είναι επιφορτισμένοι με τον έλεγχο δημοσιεύθηκε το έτος 2007

3.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

3.2.1. Ιστορικό

Το 1992 με τον κανονισμό 2081/92 η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε για πρώτη φορά το καθεστώς, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων και με τον κανονισμό 2082/92 το καθεστώς, για τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Το 2006 με στόχο τη βελτίωση του συστήματος, οι παραπάνω κανονισμοί αντικαταστάθηκαν από τους 510/06 και 509/06 αντίστοιχα, χωρίς ωστόσο να μεταβληθεί το πεδίο εφαρμογής τους και η σκοπιμότητά τους.

Με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2012 «για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων» έχουν συγχωνευτεί σε ένα ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο οι ανωτέρω κανονισμοί (Καν(ΕΚ) 509/2006 και 510/2006). Παράλληλα στον εν λόγω κανονισμό έχουν προστεθεί και άλλα σχήματα ποιότητας όπως οι προαιρετικές ενδείξεις «Προϊόν ορεινής παραγωγής», «Προϊόν νησιωτικής γεωργίας» κ.λ.π.

Σύμφωνα με τους παραπάνω κανονισμούς και στο πλαίσιο του επαναπροσανατολισμού της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να στραφούν σε μορφές ολοκληρωμένης ανάπτυξης της υπαίθρου, μέσω της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα αφενός στους παραγωγούς (ιδίως των μειονεκτικών και απομακρυσμένων περιοχών) να προωθήσουν ευκολότερα προϊόντα τους που παρουσιάζουν εξειδικευμένα χαρακτηριστικά, πετυχαίνοντας καλύτερες τιμές στην αγορά και βελτιώνοντας έτσι το εισόδημά τους και αφ' ετέρου στους καταναλωτές να αγοράζουν προϊόντα ποιοτικά, με εγγυήσεις για τη παραγωγή, επεξεργασία και τη γεωγραφική καταγωγή τους.⁶⁰

3.2.2. Ευρωπαϊκά συστήματα ποιότητας - Πράσινη βίβλος της 15^{ης} Οκτωβρίου 2008 σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων

Με αυτό ακριβώς το πνεύμα, η Επιτροπή αποφάσισε να ξεκινήσει ένα προβληματισμό για τον τρόπο κατά τον οποίο μπορεί να παγιωθούν η καταλληλότερη πολιτική και το καταλληλότερο κανονιστικό πλαίσιο για τη προστασία και την προώθηση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, χωρίς να προκύπτουν επιπρόσθετο κόστος ή επιβαρύνσεις. Σε πρώτη φάση, προτίθεται να διενεργήσει ευρεία διαβούλευση για την καταλληλότητα των υφιστάμενων μέσων ή για τον τρόπο βελτίωσής τους και για να αναζητήσει νέες πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να δρομολογηθούν.

Στο Μέρος I εξετάζονται οι βασικές απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και τους κανόνες εμπορίας τους οποίους υποστηρίζει η ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που καθορίζουν συγκεκριμένες ιδιότητες του προϊόντος.

Στο Μέρος II εξετάζονται υφιστάμενα συστήματα ποιότητας τα οποία αφορούν γεωγραφικές ενδείξεις, 'εγγυημένα παραδοσιακά προϊόντα (ΕΠΠ)', προϊόντα από τις άκρως απόκεντρες περιοχές και τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς για τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας

Στο Μέρος III εξετάζονται τα συστήματα πιστοποίησης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με τα οποία μπορούν οι παραγωγοί να ενημερώνουν τους αγοραστές και τους καταναλωτές σχετικά με τα προϊόντα τους.

- **Το σύστημα γεωγραφικών ενδείξεων**

- **Γεωγραφικές ενδείξεις**

"Γεωγραφική ένδειξη" είναι μια ονομασία που περιγράφει ένα γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο του οποίου τα χαρακτηριστικά ή η φήμη οφείλονται στη γεωγραφική περιοχή από την οποία προέρχεται. Πολλοί καταναλωτές στην ΕΕ και, όλο και περισσότερο, ανά τον κόσμο, οι οποίοι θέλουν προϊόντα ποιότητας, θα τα αναζητήσουν και θα καταβάλουν υψηλότερη τιμή για αυθεντικά προϊόντα από συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Για τους γεωργούς και τους παραγωγούς, οι γεωγραφικές ενδείξεις μπορεί να αποτελέσουν σημαντική πηγή εισοδήματος και ασφάλειας, ενώ συγχρόνως τους προσφέρουν ικανοποίηση και υπερηφάνεια διότι παράγουν προϊόντα ποιότητας τα οποία αποτελούν μέρος της κληρονομιάς της Ευρώπης.

Έτσι εξηγείται η δημιουργία, από την ΕΕ, αρχείων γεωγραφικών ενδείξεων για τα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα, τα κρασιά και τα οινοπνευματώδη, με στόχο να

διευκολυνθεί η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας για τις ονομασίες των σχετικών προϊόντων. Η "γεωγραφική ένδειξη" περιλαμβάνει την "προστατευόμενη ονομασία προέλευσης" (ΠΟΠ) καθώς και τις "προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις" (ΠΓΕ). Προκειμένου μια ονομασία να χαρακτηριστεί ως ΠΟΠ, πρέπει καταρχήν όλα τα στάδια της παραγωγής[3] να πραγματοποιούνται στην γεωγραφική περιοχή και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος πρέπει να οφείλονται αποκλειστικά ή κυρίως στην γεωγραφική καταγωγή του. Για να λάβει ένα προϊόν την ΠΓΕ, πρέπει τουλάχιστον ένα στάδιο της παραγωγής του να έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή και ο σύνδεσμος με την εν λόγω περιοχή να οφείλεται σε συγκεκριμένη ποιότητα, στη φήμη ή άλλο σε χαρακτηριστικό που συνδέεται με την γεωγραφική περιοχή.

Στο σύστημα ΓΕ της ΕΕ μπορούν βεβαίως να συμμετέχουν ελεύθερα οι παραγωγοί τρίτων χωρών.

– Προστασία και επιβολή των γεωγραφικών ενδείξεων

➤ Προστασία

Η καταχώριση της γεωγραφικής ένδειξης εξασφαλίζει την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και παρέχει το δικαίωμα στους παραγωγούς και άλλους εμπορευόμενους, οι οποίοι αγοράζουν ή πωλούν το πρωτότυπο προϊόν, να χρησιμοποιούν την καταχωρισθείσα ονομασία. Η καταχωρισθείσα ονομασία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται για παρεμφερή προϊόντα, ακόμη και αν συνοδεύεται από όρους όπως "παρόμοιο", "τύπου", "είδους" ή αν στα προϊόντα αυτά αναφέρεται η ονομασία ως έχει ή η μετάφρασή της.⁶⁰

Η καταχώριση και προστασία μιας γεωγραφικής ένδειξης μπορεί να δημιουργήσει συγκρούσεις με τυχόν υφιστάμενους (ή πιθανούς) χρήστες της ονομασίας, όπως κατόχους εμπορικών σημάτων ή χρήστες ονομασιών φυτικών ποικιλιών και ζωικών φυλών που περιέχουν γεωγραφική ένδειξη. Ορισμένοι χρήστες ισχυρίζονται ότι η ονομασία χρησιμοποιείται με γενική έννοια, εφόσον μια ονομασία που είναι κοινή δεν μπορεί να καταχωρισθεί ως γεωγραφική ένδειξη. Υφίστανται νομοθετικοί κανόνες για την επίλυση των ζητημάτων αυτών και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει δώσει σημαντικές διευκρινίσεις για το θέμα του καθεστώτος της "γενικής ονομασίας".

Για την ευκολότερη αναγνώριση των προϊόντων με προστατευόμενη ΓΕ, η ΕΕ έχει δημιουργήσει σύμβολα που χρησιμοποιούνται στα προϊόντα τα οποία διατίθενται στο εμπόριο με καταχωρισθείσα ονομασία.

➤ **Επιβολή**

Οι έλεγχοι στους οποίους έχουν συμφωνήσει να υποβάλλονται οι γεωργοί σε ό, τι αφορά τις προδιαγραφές των προϊόντων διενεργούνται από δημόσιες αρχές ή ιδιωτικούς φορείς πιστοποίησης. Επιπλέον, τα κράτη μέλη διενεργούν διοικητικούς ελέγχους για τη χρήση των καταχωρισθεισών ονομασιών επί προϊόντων τα οποία διατίθενται για διανομή και στο λιανικό εμπόριο δυνάμει συγκεκριμένης νομοθεσίας η οποία αφορά τους οίνους και τα οινοπνευματώδη, και οι οποίοι αποτελούν μέρος του επίσημου ελέγχου βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ για τα τρόφιμα σε ό, τι αφορά άλλα προϊόντα.

Οι εν λόγω έλεγχοι που διενεργούν οι δημόσιες αρχές για τις γεωγραφικές ενδείξεις διακρίνουν το μέσο από την προστασία του κατατεθέντος σήματος. Το εμπορικό σήμα είναι μέσο ιδιωτικού δικαίου. Ο κάτοχός του οφείλει να το διεκδικήσει με αγωγή, εφόσον χρειάζεται.

– **Οι γεωγραφικές ενδείξεις ως συστατικά των μεταποιημένων προϊόντων**

Στις ετικέτες μεταποιημένων και έτοιμων προϊόντων αναγράφονται συχνά σημαντικά συστατικά τους. Στην περίπτωση που ένα συστατικό καλύπτεται από "προστατευόμενη ονομασία προέλευσης" (ΠΟΠ) ή από "προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη" (ΠΓΕ), ο παραγωγός του μεταποιημένου προϊόντος μπορεί να θέλει να διαφημίσει την παρουσία του συστατικού αυτού κάνοντας χρήση της καταχωρισθείσας ονομασίας. Ωστόσο, ενδέχεται οι παραγωγοί του συστατικού να φέρουν αντίρρηση σε ό, τι αφορά στη χρήση της καταχωρισθείσας ονομασίας για την εμπορία μεταποιημένου προϊόντος.

Στους γενικούς κανόνες σχετικά με την πληροφόρηση των καταναλωτών περιλαμβάνονται διατάξεις για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να διαφημίζονται τα συστατικά αυτά προς αποφυγή της παραπλάνησης των καταναλωτών. Για παράδειγμα, αν ένα συστατικό χρησιμοποιείται στην ονομασία για την πώληση, η αναλογία του συστατικού πρέπει να αναφέρεται στον κατάλογο των συστατικών.

– **Προέλευση πρώτων υλών σε προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη**

Για να τηρείται ο ορισμός της ΠΓΕ ένα μόνο βήμα της διαδικασίας παραγωγής πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή στην οποία οφείλεται και η ονομασία. Για πολλές ΠΓΕ (και για ορισμένες ΠΟΠ) μεταποιημένων προϊόντων, οι πρώτες ύλες προέρχονται εκτός της εν λόγω περιοχής. Υπάρχουν καταναλωτές οι οποίοι μπορεί να θεωρούν ότι οι πρώτες ύλες προέρχονται από την περιοχή ενώ άλλοι μπορεί να θεωρούν ότι οι ειδικευμένοι παραγωγοί εντός της γεωγραφικής

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

περιοχής επιλέγουν την καλύτερης ποιότητας πρώτη ύλη ανεξαρτήτως προέλευσης. Και οι προσδοκίες των καταναλωτών μπορεί να διαφέρουν αναλόγως του τύπου του προϊόντος.

– **Συνοχή και απλούστευση των συστημάτων γεωγραφικής ένδειξης**

Σήμερα υπάρχουν τρία συστήματα καταχώρισης και προστασίας των γεωργικών γεωγραφικών ενδείξεων στην ΕΕ: ένα για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα, ένα για τα αλκοολούχα και ένα για τον οίνο. Αυτό οφείλεται εν μέρει στις ιδιαιτερότητες των προϊόντων και στην προσδευτική υλοποίηση συστήματος προστασίας για κάθε τύπο προϊόντος.

Ενώ, οι βάσεις για τα τρία συστήματα είναι παρόμοιες: τύπος προστασίας, ορισμοί, διοικητική επιβολή, σχέση με τα εμπορικά σήματα, κανόνες συνύπαρξης με ομώνυμες ονομασίες, δημιουργία αρχείου και ρόλος της προδιαγραφής προϊόντος, υπάρχουν διαδικαστικές και άλλες διαφορές οι οποίες βασίζονται σε συγκεκριμένες απαιτήσεις για κάθε τύπο προϊόντος. Για παράδειγμα, αμφότερα τα μέσα ΠΟΠ και ΠΓΕ είναι διαθέσιμα για τους οίνους και τα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα, όμως μόνο ΠΓΕ μπορούν να καταχωρισθούν για τα οινοπνευματώδη.

• **Το σύστημα των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων (ΕΠΠ)**

‘Εγγυημένα παραδοσιακά προϊόντα’ (ΕΠΠ) είναι οι ονομασίες γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων που παράγονται με τη χρήση παραδοσιακών πρώτων υλών ή παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής, ή που έχουν παραδοσιακή σύνθεση. Το σύστημα καλύπτει γεωργικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση και ποικιλία τροφίμων όπως η μύρα, τα είδη ζαχαροπλαστικής, τα ζυμαρικά, τα προμαγειρευμένα γεύματα, οι σούπες, τα παγωτά και οι γρανίτες.

Από το 1992, έτος κατά το οποίο καθιερώθηκε, καταχωρίστηκαν μόνο 20 ΕΠΠ. Αναμένεται η καταχώριση περίπου 30 προϊόντων. Ακόμη και αν καταχωριστούν και τα 20 προϊόντα, ο αριθμός παραμένει πολύ χαμηλός. Λίγες από τις καταχωρισθείσες ονομασίες έχουν σημασία από οικονομικής πλευράς.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η καταχώριση χρησιμεύει μόνο για τον προσδιορισμό της παραδοσιακής μορφής του προϊόντος: τα μη παραδοσιακά προϊόντα μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν την ίδια ονομασία. Περισσότερο από τα δύο τρίτα των αιτούντων επέλεξαν καταχώριση αυτής της μορφής, χωρίς επιφύλαξη της χρήσης της ονομασίας. Εναλλακτική λύση αποτελεί

η αποκλειστική καταχώριση της ονομασίας και στη περίπτωση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για την περιγραφή προϊόντος που είναι σύμφωνο με την προδιαγραφή, ανεξάρτητα από το αν φέρεται επ' αυτού η ένδειξη 'εγγυημένο παραδοσιακό προϊόν', η συντομογραφία 'ΕΠΠ' ή ο λογότυπος της ΕΕ. Αυτό δείχνει ότι οι περισσότερες καταχωρίσεις ΕΠΠ χρησιμεύουν μόνο για την αναγνώριση του παραδοσιακού προϊόντος και όχι για την προστασία της ονομασίας.

Κάθε παραγωγός που επιτρέπει τη διενέργεια των απαιτούμενων ελέγχων μπορεί να παράγει και να εμπορεύεται παραδοσιακά προϊόντα δυνάμει του συστήματος. Ωστόσο, φαίνεται ότι λίγοι εμπορευόμενοι που δεν βρίσκονται στη χώρα από την οποία έγινε η αρχική αίτηση, επωφελήθηκαν της διάταξης αυτής των ρυθμίσεων περί ΕΠΠ.

- **Το σύστημα του Κανονισμού (ΕΚ) αρ. 834/2007 για την παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων**

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 και ιδίως οι τίτλοι III, IV και V θεσπίζουν τις βασικές απαιτήσεις όσον αφορά την παραγωγή, την επισήμανση και τον έλεγχο των βιολογικών προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής. Πρέπει να θεσπιστούν οι κανόνες εφαρμογής αυτών των απαιτήσεων.
- Απαιτείται περισσότερος χρόνος για την επεξεργασία των νέων λεπτομερών κανόνων παραγωγής όσον αφορά ορισμένα είδη ζώων, τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια, τα φύκια και τις ζύμες που χρησιμοποιούνται ως τρόφιμα ή ζωοτροφές σε κοινοτικό επίπεδο, η οποία πρέπει συνεπώς να γίνει σε μεταγενέστερο στάδιο. Πρέπει, άρα, να εξαιρεθούν αυτά τα προϊόντα από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Εντούτοις, σε ορισμένα είδη ζώων, στα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας και τα φύκια πρέπει να εφαρμόζονται, τηρουμένων των αναλογιών, οι κοινοτικοί κανόνες παραγωγής, ελέγχου και επισήμανσης, σύμφωνα με το άρθρο 42 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/ 2007.
- Κρίνεται σκόπιμο να διατυπωθούν ορισμένοι ορισμοί για να αποφευχθούν οι ασάφειες και να διασφαλιστεί η ενιαία εφαρμογή των κανόνων βιολογικής παραγωγής.
- Η βιολογική φυτική παραγωγή βασίζεται στην θρέψη των φυτών κατ' εξοχήν μέσω του εδαφικού οικοσυστήματος. . Κατά φυτοπροστασίας, συνέπεια, πρέπει να

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

απαγορευτεί η υδροπονική καλλιέργεια κατά την οποία τα φυτά αναπτύσσονται έχοντας τις ρίζες τους σε αδρανές θρεπτικό μέσο με διαλυτές ανόργανες και θρεπτικές ουσίες.⁵⁹

- Η βιολογική φυτική παραγωγή απαιτεί ποικίλες καλλιεργητικές πρακτικές και περιορισμένη χρήση λιπασμάτων και βελτιωτικών του εδάφους χαμηλής διαλυτότητας και, ως εκ τούτου, οι εν λόγω πρακτικές πρέπει να προσδιορίζονται. Συγκεκριμένα, πρέπει να καθοριστούν οι όροι χρησιμοποίησης ορισμένων μη συνθετικών προϊόντων.
- Πρέπει να περιοριστεί σημαντικά η χρήση φυτοφαρμάκων με δυνητικές βλαβερές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή με αποτέλεσμα την παρουσία καταλοίπων στα γεωργικά προϊόντα. Πρέπει να λαμβάνονται κατά προτίμηση προληπτικά μέτρα για την καταπολέμηση των παρασίτων, των ασθενειών και των ζιζανίων. Ακόμα, πρέπει να καθοριστούν οι όροι χρησιμοποίησης ορισμένων προϊόντων
- Για τους σκοπούς της βιολογικής γεωργίας εγκρίθηκε η χρησιμοποίηση ορισμένων προϊόντων φυτοπροστασίας, λιπασμάτων, βελτιωτικών του εδάφους και ορισμένων μη βιολογικών πρώτων υλών ζωοτροφών, πρόσθετων υλών ζωοτροφών και βοηθητικών μέσων επεξεργασίας, καθώς και ορισμένων προϊόντων καθαρισμού και απολύμανσης, βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου και με σαφώς προσδιορισμένους όρους. Για να διασφαλιστεί η συνέχεια της βιολογικής γεωργίας, πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει η έγκριση της χρησιμοποίησης των εν λόγω προϊόντων και ουσιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 παράγραφος 3 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007. Επιπλέον, για λόγους σαφήνειας, πρέπει να περιληφθούν στα παραρτήματα του παρόντος κανονισμού τα προϊόντα και οι ουσίες που είχαν εγκριθεί βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Στους καταλόγους αυτούς είναι δυνατό να προστεθούν στο μέλλον, με διαφορετική νομική βάση, και άλλα προϊόντα και ουσίες, ιδίως βάσει του άρθρου 16 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007. Πρέπει, συνεπώς, να προσδιοριστεί το χωριστό καθεστώς κάθε κατηγορίας προϊόντων και ουσιών με τη βοήθεια ενός συμβόλου στον κατάλογο των προϊόντων.
- Ένα ολοκληρωμένο σύστημα βιολογικής γεωργίας απαιτεί η ζωική παραγωγή να

⁵⁹ Πρασινη Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

είναι συνδεδεμένη με τη γη, όπου η παραγόμενη κόπρος χρησιμοποιείται ως λίπασμα για την καλλιέργεια των φυτών. Επειδή η κτηνοτροφία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την διαχείριση της γεωργικής γης, πρέπει να προβλεφθεί η απαγόρευση της κτηνοτροφίας εκτός εδάφους. Στην βιολογική κτηνοτροφία, η επιλογή φυλών πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ικανότητα προσαρμογής τους στις τοπικές συνθήκες, τη ζωτικότητα τους και την αντοχή τους σε ασθένειες και πρέπει να ενθαρρύνεται η ευρεία βιοποικιλότητα.⁶⁰

- Ορισμένες φορές, οι επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες προμήθειας ζώων αναπαραγωγής βιολογικής εκτροφής από ένα περιορισμένο απόθεμα γονιδίων, γεγονός που θα μπορούσε να εμποδίσει την ανάπτυξη του τομέα. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα εισαγωγής στην εκμετάλλευση περιορισμένου αριθμού ζώων μη βιολογικής εκτροφής για τους σκοπούς της αναπαραγωγής.
- Η βιολογική κτηνοτροφία πρέπει να διασφαλίζει την ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών της συμπεριφοράς των ζώων. Ως προς αυτό, οι συνθήκες σταβλισμού όλων των ειδών ζώων πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες των ζώων όσον αφορά τον αερισμό, τον φωτισμό, τον διαθέσιμο χώρο και την άνεση και πρέπει, κατά συνέπεια, να διατίθεται επαρκής χώρος που θα παρέχει ελευθερία κίνησης του κάθε ζώου και θα επιτρέπει την ανάπτυξη της φυσικής κοινωνικής συμπεριφοράς του ζώου. Πρέπει να θεσπιστούν ειδικές συνθήκες σταβλισμού και μέθοδοι εκτροφής για ορισμένα είδη ζώων, περιλαμβανομένων των μελισσών. Αυτές οι ειδικές συνθήκες σταβλισμού πρέπει να εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο όσον αφορά την καλή μεταχείριση των ζώων, η οποία αποτελεί προτεραιότητα για τη βιολογική κτηνοτροφία και υπερβαίνει ενδεχομένως τα κοινοτικά πρότυπα για την καλή μεταχείριση των ζώων τα οποία εφαρμόζονται στην κτηνοτροφία γενικά. Με βάση τις πρακτικές βιολογικής κτηνοτροφίας πρέπει να απαγορεύεται η υπερβολικά ταχεία εκτροφή πουλερικών. Συνεπώς, πρέπει να θεσπισθούν ειδικές διατάξεις αποτροπής μεθόδων εντατικής εκτροφής. Ειδικότερα, τα πουλερικά πρέπει είτε να εκτρέφονται μέχρι να φθάσουν σε μια ελάχιστη ηλικία είτε να προέρχονται από στελέχη πουλερικών βραδείας ανάπτυξης, έτσι ώστε να μην παρέχονται κίνητρα για την χρησιμοποίηση μεθόδων εντατικής εκτροφής σε καμία

⁶⁰ Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

από τις δύο περιπτώσεις.

- Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα ζώα πρέπει να έχουν μόνιμη πρόσβαση σε υπαίθριες εκτάσεις βοσκής, εφόσον το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες, και αυτές οι υπαίθριες εκτάσεις θα πρέπει κατά βάση να οργανώνονται στο πλαίσιο κατάλληλου συστήματος εναλλαγής.
- Για να αποτραπεί η περιβαλλοντική ρύπανση των φυσικών πόρων, ιδίως του εδάφους και των υδάτων, από θρεπτικές ουσίες, πρέπει να καθοριστεί ένα ανώτατο όριο χρησιμοποιούμενης κόπρου ανά εκτάριο και πυκνότητας ζώων ανά εκτάριο. Το όριο αυτό πρέπει να σχετίζεται με την περιεκτικότητα της κοπριάς σε άζωτο.
- Πρέπει να απαγορευθούν οι ακρωτηριασμοί που επιφέρουν άγχος, βλάβη, ασθένεια ή ταλαιπωρία στα ζώα. Ορισμένες, ωστόσο, επεμβάσεις που είναι απαραίτητες για ορισμένους τύπους παραγωγής και για την ασφάλεια των ζώων και των ανθρώπων μπορεί να επιτρέπονται με συγκεκριμένους περιορισμούς.⁶¹
- Τα ζώα πρέπει να τρέφονται με χλόη, χορτονομή και ζωοτροφές που παράγονται σύμφωνα με τους κανόνες της βιολογικής γεωργίας και προέρχονται κατά προτίμηση από την ίδια εκμετάλλευση, με βάση τις φυσιολογικές ανάγκες τους. Επιπλέον, για να ικανοποιηθούν οι βασικές διατροφικές ανάγκες των ζώων, ενδέχεται να απαιτηθεί η χρησιμοποίηση ορισμένων ανόργανων ουσιών, ιχνοστοιχείων και βιταμινών με σαφώς προσδιορισμένους όρους.⁶²
- Επειδή εκτιμάται ότι θα εξακολουθήσουν να υφίστανται οι τρέχουσες περιφερειακές διαφορές ως προς την δυνατότητα να λαμβάνουν τα μηρυκαστικά ζώα βιολογικής εκτροφής τις ζωτικά απαραίτητες βιταμίνες Α, D και Ε μέσω της τροφής τους, λόγω των κλιματικών συνθηκών και των διαθέσιμων πηγών ζωοτροφών, θα πρέπει να επιτραπεί η χρήση αυτών των βιταμινών για τα μηρυκαστικά.
- Η μέριμνα για την υγεία των ζώων πρέπει να βασίζεται κυρίως στην πρόληψη των ασθενειών. Πρέπει ακόμη να λαμβάνονται ειδικά μέτρα καθαρισμού και απολύμανσης.

---

⁶¹ Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

⁶² Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

- Απαγορεύεται η προληπτική χορήγηση συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμακευτικών σκευασμάτων στην βιολογική κτηνοτροφία. Εντούτοις, σε περίπτωση ασθένειας ή τραύματος ενός ζώου που απαιτεί άμεση θεραπευτική αγωγή, η χρησιμοποίηση συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμακευτικών σκευασμάτων πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως απαραίτητο. Επιπλέον, για να διασφαλιστεί η πληρότητα της βιολογικής παραγωγής προς όφελος των καταναλωτών, πρέπει να λαμβάνονται περιοριστικά μέτρα, όπως ο διπλασιασμός της περιόδου απόσυρσης μετά την χρησιμοποίηση χημικά συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμακευτικών σκευασμάτων.
- Πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες πρόληψης των ασθενειών και κτηνιατρικής αγωγής στην μελισσοκομία.
- Οι επιχειρήσεις παραγωγής ζωοτροφών ή τροφίμων πρέπει να ακολουθούν τις ενδεδειγμένες διαδικασίες με βάση το συστηματικό προσδιορισμό των κρίσιμων σταδίων μεταποίησης, για να εξασφαλιστεί ότι τα παραγόμενα μεταποιημένα προϊόντα είναι σύμφωνα με τους κανόνες βιολογικής παραγωγής.
- Είναι απαραίτητη η χρησιμοποίηση ορισμένων μη βιολογικών προϊόντων και ουσιών για να διασφαλιστεί η παραγωγή ορισμένων μεταποιημένων τροφίμων και ζωοτροφών βιολογικής παραγωγής. Απαιτείται περισσότερος χρόνος για την εναρμόνιση των κανόνων επεξεργασίας του οίνου σε κοινοτικό επίπεδο. Συνεπώς, τα προαναφερθέντα προϊόντα πρέπει να εξαιρεθούν όσον αφορά την επεξεργασία οίνου μέχρις ότου καθορισθούν ειδικοί κανόνες σε μελλοντικό στάδιο.
- Για τους σκοπούς της μεταποίησης βιολογικών τροφίμων, ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 ενέκρινε, με σαφώς προσδιορισμένους όρους, την χρησιμοποίηση ορισμένων βοηθητικών μέσων επεξεργασίας και μη βιολογικών συστατικών γεωργικής προέλευσης. Για να εξασφαλιστεί η συνέχεια της βιολογικής γεωργίας, πρέπει να εξακολουθήσει να επιτρέπεται η χρησιμοποίηση των εν λόγω προϊόντων και ουσιών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 21 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007. Για λόγους σαφήνειας, πρέπει ακόμη να περιληφθούν στα παραρτήματα του παρόντος κανονισμού τα προϊόντα και οι ουσίες που είχαν εγκριθεί βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Στους καταλόγους αυτούς μπορούν να προστεθούν στο μέλλον και άλλα προϊόντα και ουσίες σύμφωνα με διαφορετική νομική βάση, συγκεκριμένα το άρθρο 21 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007. Πρέπει, λοιπόν, να προσδιοριστεί το διακριτό καθεστώς κάθε κατηγορίας προϊόντων και ουσιών με

την προσθήκη ενός συμβόλου στον κατάλογο.⁶³

- Υπό ορισμένους όρους, επιτρέπεται η ταυτόχρονη συλλογή και μεταφορά βιολογικών και μη βιολογικών προϊόντων. Πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις για τον σωστό διαχωρισμό των βιολογικών και των μη βιολογικών προϊόντων κατά τον χειρισμό τους και για να αποτραπεί κάθε ανάμειξή τους.
- Για την μετατροπή από την συμβατική στην βιολογική γεωργία απαιτούνται ορισμένες περιόδους προσαρμογής όλων των χρησιμοποιούμενων μέσων. Πρέπει να καθοριστούν ειδικά χρονικά διαστήματα για τους διάφορους τομείς παραγωγής σε συνάρτηση με τον προηγούμενο τύπο της παραγωγής.
- Βάσει του άρθρου 22 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007, πρέπει να καθοριστούν ειδικοί όροι εφαρμογής των προβλεπόμενων στο ίδιο άρθρο εξαιρέσεων. Αυτοί οι κανόνες πρέπει να καθοριστούν σε συνάρτηση με τη μη διαθεσιμότητα ζώων βιολογικής παραγωγής, ζωοτροφών, κεριού μελισσών, σπόρων για σπορά και κονδύλων γεωμήλων προς φύτευση και οργανικών συστατικών καθώς και με ειδικά προβλήματα που συνδέονται με τη διαχείριση του ζωικού κεφαλαίου και συνθήκες καταστροφών.
- Οι γεωγραφικές και διαρθρωτικές διαφορές ως προς τις γεωργικές και κλιματικές δυσκολίες ενδέχεται να εμποδίζουν την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής σε ορισμένες περιοχές και για τον λόγο αυτό απαιτούνται εξαιρέσεις για ορισμένες πρακτικές όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των κτιρίων σταβλισμού των ζώων και των εγκαταστάσεων. Συνεπώς, πρέπει να επιτρέπεται η πρόσδεση των ζώων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις μικρού μεγέθους, υπό σαφώς προσδιορισμένες συνθήκες που σχετίζονται με την γεωγραφική τους θέση και διαρθρωτικές δυσκολίες, ιδίως σε ορεινές περιοχές, και αυτό μόνο όταν δεν είναι εφικτός ο ομαδικός σταβλισμός των ζώων με βάση τις ανάγκες της συμπεριφοράς τους.
- Για να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη σε πρώτο στάδιο ενός τομέα βιολογικής κτηνοτροφίας, χορηγήθηκαν ορισμένες παρεκ-κλίσεις προσωρινού χαρακτήρα όσον αφορά την πρόσδεση ζώων, τις συνθήκες σταβλισμού και τον δείκτη πυκνότητας των ζώων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Οι παρεκκλίσεις αυτές πρέπει να διατηρηθούν, σε μεταβατική βάση, μέχρι την ημερομηνία λήξεώς τους για να μην διαταραχθεί ο τομέας της βιολογικής

⁶³ Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

γεωργίας.⁶⁴

- Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της επικονίασης στον τομέα της βιολογικής μελισσοκομίας, πρέπει να προβλεφθούν παρεκκλίσεις που επιτρέπουν την παράλληλη παραγωγή βιολογικών και μη βιολογικών προϊόντων μελισσοκομίας στην ίδια εκμετάλλευση.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες να προμηθευτούν ζώα βιολογικής εκτροφής και βιολογικές ζωοτροφές και, ως εκ τούτου, πρέπει να επιτραπεί η χρησιμοποίηση περιορισμένου αριθμού μη βιολογικών εισροών σε περιορισμένες ποσότητες.
- Οι παραγωγοί που εφαρμόζουν μεθόδους βιολογικής παραγωγής έχουν καταβάλει μεγάλες προσπάθειες για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής σπόρων και πολλαπλασιαστικού υλικού με στόχο να δημιουργηθεί ένα μεγάλο φάσμα φυτικών ποικιλιών για τις οποίες υπάρχουν βιολογικοί σπόροι και αγενές φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό. Παρόλα αυτά, για πολλά είδη δεν υπάρχουν ακόμη αρκετοί σπόροι βιολογικής παραγωγής και αγενές φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό και, σε αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να επιτρέπεται η χρησιμοποίηση μη βιολογικών σπόρων και φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού.
- Για τον εφοδιασμό των επιχειρήσεων με βιολογικούς σπόρους για σπορά και σπόρους γεωμήλων, κάθε κράτος μέλος πρέπει να διασφαλίζει ότι υπάρχει βάση δεδομένων η οποία περιλαμβάνει τις ποικιλίες βιολογικών σπόρων για σπορά και κονδύλων γεωμήλων προς φύτευση που είναι διαθέσιμοι στην αγορά.
- Η διαχείριση ενηλίκων βοοειδών μπορεί να θέτει σε κίνδυνο τον εκτροφέα και άλλα πρόσωπα που χειρίζονται τα ζώα. Για τον λόγο αυτό, πρέπει να προβλεφθούν παρεκκλίσεις κατά το τελικό στάδιο πάχυνσης των θηλαστικών, ιδίως των βοοειδών.⁶⁵
- Οι καταστροφικές περιπτώσεις ή η εξάπλωση ασθενειών των ζώων ή των φυτών μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη βιολογική παραγωγή των περιοχών στις οποίες συμβαίνουν. Πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλιστεί

⁶⁴ Πρασινη Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

⁶⁵ Πρασινη Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

η διατήρηση ή η αποκατάσταση της γεωργικής δραστηριότητας. Πρέπει, συνεπώς, να επιτραπεί, για περιορισμένο διάστημα, η χρησιμοποίηση ζώων μη βιολογικής εκτροφής ή μη βιολογικών σπόρων για σπορά στις περιοχές που πλήττονται.

- Σύμφωνα με τα άρθρα 24 παράγραφος 3 και 25 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007, πρέπει να θεσπιστούν ειδικά κριτήρια σχετικά με την εμφάνιση, τη σύνθεση, το μέγεθος και το σχέδιο του κοινοτικού λογότυπου καθώς και την παρουσίαση και τη σύνθεση του κωδικού της αρχής ελέγχου ή του φορέα ελέγχου και της αναφοράς του τόπου στον οποίο έχει παραχθεί το γεωργικό προϊόν.
- Σύμφωνα με το άρθρο 26 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/ 2007, πρέπει να καθοριστούν ειδικές απαιτήσεις για την επισήμανση των βιολογικών ζωοτροφών, λαμβανομένων υπόψη των ποικιλιών και της σύνθεσης των ζωοτροφών και των οριζόντιων διατάξεων επισήμανσης που εφαρμόζονται στις ζωοτροφές.
- Εκτός από το σύστημα ελέγχου του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 882/ 2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη διενέργεια επισήμων ελέγχων της συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία περί ζωοτροφών και τροφίμων και προς τους κανόνες για την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων, πρέπει να θεσπιστούν και ειδικά μέτρα ελέγχου, ειδικότερα λεπτομερείς απαιτήσεις για όλα τα στάδια παραγωγής, επεξεργασίας και διανομής βιολογικών προϊόντων.
- Τα κοινοποιούμενα στοιχεία από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούνται άμεσα και όσο το δυνατό αποτελεσματικότερα για τη διαχείριση των στατιστικών δεδομένων και των στοιχείων αναφοράς. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, όλες οι πληροφορίες πρέπει να είναι διαθέσιμες ή να κοινοποιούνται μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής σε ηλεκτρονική ή ψηφιακή μορφή.⁶⁶
- Οι ανταλλαγές πληροφοριών και εγγράφων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και η παροχή και η κοινοποίηση πληροφοριών από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή γενικά πραγματοποιούνται ηλεκτρονικά ή σε ψηφιακή μορφή. Για να βελτιωθούν ο τρόπος και ο βαθμός χρησιμοποίησης αυτών των ανταλλαγών πληροφοριών σχετικά με τους κανόνες της βιολογικής παραγωγής, είναι

⁶⁶ Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

απαραίτητο να προσ-αρμωστούν τα υφιστάμενα ή να δημιουργηθούν νέα μηχανογραφικά συστήματα. Πρέπει να προβλεφθούν διατάξεις από την Επιτροπή προς το σκοπό αυτό και να εφαρμοστούν αφού ενημερωθούν τα κράτη μέλη μέσω της επιτροπής βιολογικής παραγωγής.

- Οι όροι επεξεργασίας των πληροφοριών από αυτά τα μηχανογραφικά συστήματα και η μορφή και το περιεχόμενο των κοινοποιούμενων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/ 2007 εγγράφων πρέπει να προσαρμόζονται συχνά, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις των εφαρμοστέων κανόνων ή των απαιτήσεων διαχείρισης. Είναι επίσης απαραίτητη η ομοιόμορφη παρουσίαση των εγγράφων που αποστέλλονται από τα κράτη μέλη. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, να απλουστευθούν οι διαδικασίες και να εξασφαλιστεί η άμεση λειτουργία αυτών των ηλεκτρονικών συστημάτων, πρέπει να καθοριστούν η μορφή και το περιεχόμενο των εγγράφων βάσει υποδειγμάτων ή ερωτηματολογίων, τα οποία πρέπει να προσαρμόζονται και να επικαιροποιούνται από την Επιτροπή, αφού προηγουμένως ενημερώνεται η επιτροπή βιολογικής παραγωγής.
- Πρέπει να θεσπισθούν μεταβατικά μέτρα για ορισμένες διατάξεις που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/ 91 για να μην τεθεί σε κίνδυνο η συνέχεια της γεωργικής παραγωγής.⁶⁷
- Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 207/93 της Επιτροπής, της 29ης Ιανουαρίου 1993, για τον καθορισμό του περιεχομένου του παραρτήματος VI του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής και για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 παράγραφος 4 του εν λόγω κανονισμού, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1452/2003 της Επιτροπής, της 14ης Αυγούστου 2003, για διατήρηση της παρέκκλισης που προβλέπεται από το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες ποικιλίες σπόρων προς σπορά και το πολλαπλασιαστικό υλικό και την καθιέρωση διαδικαστικών κανόνων και κριτηρίων σχετικά με αυτή την παρέκκλιση και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 223/2003 της Επιτροπής, της 5ης Φεβρουαρίου 2003, για τις απαιτήσεις στον τομέα της επισήμανσης τις συναφείς με τον βιολογικό τρόπο παραγωγής

⁶⁷ Πρασινή Βιβλος σχετικά με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων: πρότυπα προϊόντων, απαιτήσεις για τη γεωργική παραγωγή και συστήματα ποιότητας /* COM/2008/0641 τελικό */. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0641:FIN:EL:HTML>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

ζωοτροφών, σύνθετων ζωοτροφών και πρώτων υλών ζωοτροφών και για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 πρέπει να καταργηθούν και να αντικατασταθούν από νέο κανονισμό.

- Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 καταργείται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 834/2007 με ημερομηνία εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2009. Ορισμένες από τις διατάξεις του, ωστόσο, πρέπει να συνεχίσουν να εφαρμόζονται, με ορισμένες προσαρμογές, και πρέπει, συνεπώς, να προσαρμοστούν στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού. Για λόγους σαφήνειας, είναι απαραίτητο να δηλωθεί η αντιστοιχία ανάμεσα σε εκείνες τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 και τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού.
- Τα μέτρα που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό είναι σύμφωνα με τη γνώμη της κανονιστικής επιτροπής βιολογικής παραγωγής.

- **Το σύστημα προώθησης των ποιοτικών προϊόντων προερχόμενων από τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες**

Η νομοθεσία περί των ειδικών μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της ΕΕ προβλέπει την καθιέρωση γραφικού συμβόλου με το οποίο διασφαλίζεται η μεγαλύτερη διάδοση και κατανάλωση ποιοτικών γεωργικών προϊόντων, είτε στην φυσική τους κατάσταση είτε μεταποιημένα, και τα οποία ειδικά προέρχονται από τις περιφέρειες αυτές. Η χρήση του συμβόλου παρακολουθείται από φορείς διοριζόμενους από τις εθνικές αρχές και οι προϋποθέσεις που αφορούν τη χρήση του προβλέπονται από τις ενδιαφερόμενες εμπορικές οργανώσεις. Τα γεωργικά προϊόντα στα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί το σύμβολο πρέπει να πληρούν απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται με βάση τους κανόνες της ΕΕ ή ελλείπει αυτών, με βάση τα διεθνή πρότυπα.

Εφόσον χρειάζεται, μπορεί να υιοθετηθούν επιπρόσθετες ειδικές απαιτήσεις για προϊόντα των εξόχως απόκεντρων περιφερειών κατόπιν πρότασης αντιπροσωπευτικών εμπορικών οργανώσεων. Τη δυνατότητα αυτή χρησιμοποίησαν μέχρι τώρα οι παραγωγοί των ισπανικών και γαλλικών εξόχως απόκεντρων περιφερειών (π.χ. για τον ανανά, τις μπανάνες, τα πεπόνια και άλλα εξωτικά φρούτα από τη Γουαδελούπη, τη Μαρτινίκα και την Ρεϋνιόν και για τις μπανάνες, τις τομάτες, τα αγγούρια και άλλα φρούτα και λαχανικά καθώς και άνθη και οίνο που παράγονται στις Καναρίους νήσους).

Σκοπός των πρωτοβουλιών αυτών είναι να παρακινήθούν οι γεωργοί να τηρούν τις απαιτήσεις ποιότητας για τα προϊόντα τους και να προστεθεί αξία στην τοπική παραγωγή των περιφερειών οι οποίες μειονεκτούν επειδή είναι απομακρυσμένες από την ηπειρωτική ΕΕ ή επειδή είναι νησιωτικές, και λόγω των δυσχερών γεωγραφικών και μετεωρολογικών συνθηκών. Έτσι, το γραφικό σύμβολο και οι συναφείς απαιτήσεις που αφορούν στην παραγωγή πρέπει να συμβάλουν ώστε να καταστεί ανταγωνιστικότερος ο γεωργικός τομέας, τόσο στην τοπική όσο και στις εξωτερικές αγορές.

3.2.3. Ευρωπαϊκά συστήματα ποιότητας - Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 2012, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ,

- i. τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 43 παράγραφος 2 και το άρθρο 118 πρώτο εδάφιο,
- ii. την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,
- iii. Κατόπιν διαβίβασης του σχεδίου νομοθετικής πράξης στα εθνικά κοινοβούλια,
- iv. τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
- v. τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- Η ποιότητα και η ποικιλομορφία της γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής και της υδατοκαλλιέργειας της Ένωσης συνιστούν ένα από τα σημαντικά της πλεονεκτήματα, παρέχοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στους παραγωγούς της Ένωσης και συμβάλλοντας σημαντικά στη ζωντανή πολιτιστική και γαστρονομική της παράδοση. Αυτό οφείλεται στις δεξιότητες και την αποφασιστικότητα των γεωργών και παραγωγών της Ένωσης που έχουν διατηρήσει ζωντανές τις παραδόσεις, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις εξελίξεις όσον αφορά νέες μεθόδους και υλικά παραγωγής.
- Οι πολίτες και οι καταναλωτές της Ένωσης ολοένα και περισσότερο ζητούν προϊόντα ποιότητας, καθώς και παραδοσιακά προϊόντα. Ενδιαφέρονται επίσης για τη διατήρηση της ποικιλομορφίας της γεωργικής παραγωγής στην Ένωση.

Αποτέλεσμα είναι η αυξημένη ζήτηση γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων με ταυτοποιήσιμα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που συνδέονται ιδίως με τη γεωγραφική τους προέλευση.

- Οι παραγωγοί μπορούν να εξακολουθήσουν να παράγουν ποικίλο φάσμα ποιοτικών προϊόντων μόνον εάν λαμβάνουν δίκαιη ανταμοιβή για τους κόπους τους. Για να συμβεί αυτό απαιτείται να είναι σε θέση να γνωστοποιούν στους αγοραστές και τους καταναλωτές τα χαρακτηριστικά του προϊόντος τους υπό συνθήκες ισότιμου ανταγωνισμού. Θα πρέπει επίσης να μπορούν να ταυτοποιούν σωστά τα προϊόντα τους στην αγορά.⁶⁸
- Η εφαρμογή συστημάτων ποιότητας για τους παραγωγούς τα οποία τους ανταμείβουν για τις προσπάθειές τους να παράγουν ποικίλο φάσμα προϊόντων ποιότητας μπορεί να είναι ωφέλιμη για την αγροτική οικονομία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερος για τις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, τις ορεινές περιοχές και τις πιο απομακρυσμένες περιφέρειες, όπου ο γεωργικός κλάδος καλύπτει σημαντικό τμήμα της οικονομίας και το κόστος παραγωγής είναι υψηλό. Με τον τρόπο αυτό, τα συστήματα ποιότητας μπορούν και συμβάλλουν στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης καθώς και στις πολιτικές στήριξης της αγοράς και του εισοδήματος στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), συμπληρώνοντας τις πολιτικές αυτές. Μπορούν, ιδίως, να συμβάλλουν σε περιοχές όπου ο γεωργικός κλάδος έχει μεγαλύτερη οικονομική σημασία και ειδικότερα σε μειονεκτικές περιοχές.
- Στις προτεραιότητες πολιτικής της Ευρώπης 2020 που καθορίζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Ευρώπη 2020: μια στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη", συγκαταλέγονται οι στόχοι της ανάπτυξης μιας ανταγωνιστικής οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία και της προώθησης μιας οικονομίας με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή. Η πολιτική για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων θα πρέπει επομένως να παρέχει στους παραγωγούς τα κατάλληλα εργαλεία για την καλύτερη ταυτοποίηση και προώθηση εκείνων των

---

⁶⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/LexUnServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τοπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

προϊόντων τους που διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, προστατεύοντας ταυτόχρονα τους εν λόγω παραγωγούς από αθέμιτες πρακτικές.

- Τα συμπληρωματικά μέτρα που προβλέπονται θα πρέπει να πληρούν τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.⁶⁹
- Μέτρα πολιτικής που αφορούν την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1601/91 του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1991, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοινικών προϊόντων, στην οδηγία 2001/110/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2001, για το μέλι, και ιδίως στο άρθρο 2 αυτής, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 247/2006 του Συμβουλίου, της 30ής Ιανουαρίου 2006, περί καθορισμού ειδικών μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιοχές της Ένωσης, και ιδίως στο άρθρο 14 αυτού, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 509/2006 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα που χαρακτηρίζονται ως εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 510/2006 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2007, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα (Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ), και ιδίως στο μέρος II τίτλος II κεφάλαιο I τμήμα I και στο τμήμα Ια υποτμήμα I αυτού, και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2007, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων, καθώς και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 110/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών.

---

⁶⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

- Τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα θα πρέπει να υπόκεινται, όσον αφορά την επισήμανσή τους, στους γενικούς κανόνες που θεσπίστηκαν με την οδηγία 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων, και ειδικότερα στις διατάξεις για την πρόληψη της επισήμανσης που ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση στους καταναλωτές ή να τους παραπλανήσει.⁷⁰
- Η ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την πολιτική για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων προσδιόρισε ότι η επίτευξη μεγαλύτερης συνολικής συνέπειας και συνοχής της πολιτικής για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων αποτελεί προτεραιότητα.
- Το σύστημα των γεωγραφικών ενδείξεων για γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα και το σύστημα των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων παρουσιάζουν ορισμένους κοινούς στόχους και διατάξεις.
- Η Ένωση εφαρμόζει από καιρό μια προσέγγιση με στόχο την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου της ΚΓΠ. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να εφαρμοσθεί επίσης στους κανονισμούς που αφορούν την πολιτική ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, χωρίς με τον τρόπο αυτό να θέτει υπό αμφισβήτηση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων προϊόντων.
- Ορισμένοι κανονισμοί που αποτελούν τμήμα της πολιτικής για την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων αναθεωρήθηκαν πρόσφατα αλλά δεν έχουν ακόμη εφαρμοσθεί πλήρως. Κατά συνέπεια δεν θα πρέπει να περιληφθούν στον παρόντα κανονισμό. Ωστόσο, θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν η νομοθεσία θα έχει πλήρως εφαρμοσθεί.
- Βάσει των ανωτέρω, οι ακόλουθες διατάξεις θα πρέπει να συγχωνευθούν σε ένα ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο που θα περιλαμβάνει τις νέες ή ενημερωμένες διατάξεις των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 509/2006 και (ΕΚ) αριθ. 510/2006, καθώς και όσες

---

⁷⁰ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

διατάξεις των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 509/2006 και (ΕΚ) αριθ. 510/2006 διατηρούνται.

- Συνεπώς, για λόγους σαφήνειας και διαφάνειας, οι κανονισμοί (ΕΚ) αριθ. 509/2006 και (ΕΚ) αριθ. 510/2006 θα πρέπει να καταργηθούν και να αντικατασταθούν από τον παρόντα κανονισμό.
- Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να περιορισθεί στα γεωργικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση και περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της Συνθήκης και σε κατάλογο προϊόντων που δεν εμπίπτουν στο εν λόγω παράρτημα και συνδέονται στενά με τη γεωργική παραγωγή ή την αγροτική οικονομία.
- Οι κανόνες που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό θα πρέπει να εφαρμόζονται χωρίς να θίγουν την ισχύουσα νομοθεσία της Ένωσης για τους οίνους, τους αρωματισμένους οίνους, τα αλκοολούχα ποτά, τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας και τις εξόχως απόκεντρες περιοχές.
- Το πεδίο εφαρμογής για τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις θα πρέπει να περιορισθεί σε προϊόντα για τα οποία υπάρχει ουσιαστικός δεσμός μεταξύ των χαρακτηριστικών του προϊόντος ή τροφίμου και της γεωγραφικής προέλευσης. Η υπαγωγή στο τρέχον σύστημα ορισμένων μόνον τύπων σοκολάτας ως προϊόντων ζαχαροπλαστικής αποτελεί ανωμαλία προς διόρθωση.⁷¹
- Οι ειδικοί στόχοι της προστασίας των ονομασιών προέλευσης και των γεωγραφικών ενδείξεων εξασφαλίζουν δίκαιη απόδοση για τους γεωργούς και τους παραγωγούς, όσον αφορά τα στοιχεία ποιότητας και τα χαρακτηριστικά δεδομένου προϊόντος ή του τρόπου παραγωγής του, και την παροχή σαφούς πληροφόρησης για προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά συνδεδεμένα με τη γεωγραφική προέλευση, ώστε οι καταναλωτές να είναι καλύτερα ενημερωμένοι όταν επιλέγουν τα προϊόντα που αγοράζουν.
- Η εξασφάλιση του ομοιόμορφου σεβασμού, σε όλη την Ένωση, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με τις ονομασίες που προστατεύονται

---

⁷¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

στην Ένωση αποτελεί προτεραιότητα η οποία μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα σε επίπεδο Ένωσης.

- Ένα ενωσιακό πλαίσιο που προστατεύει τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις, προβλέποντας την καταχώρισή τους σε μητρώο, διευκολύνει την ανάπτυξη των μέσων αυτών, δεδομένου ότι η επακόλουθη, πιο ομοιόμορφη προσέγγιση εξασφαλίζει ισότιμο ανταγωνισμό μεταξύ των παραγωγών προϊόντων που φέρουν τις εν λόγω ενδείξεις και ενισχύει την αξιοπιστία αυτών των προϊόντων στα μάτια των καταναλωτών. Θα πρέπει να προβλεφθούν διατάξεις για την ανάπτυξη ονομασιών προέλευσης και γεωγραφικών ενδείξεων σε επίπεδο Ένωσης και για να προωθηθεί η δημιουργία μηχανισμών για την προστασία τους σε τρίτες χώρες, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) ή πολυμερών και διμερών συμφωνιών, ώστε να διευκολυνθεί με αυτόν τον τρόπο η αναγνώριση της ποιότητας των προϊόντων και του τρόπου παραγωγής τους ως παράγοντα προστιθέμενης αξίας.
- Λαμβανομένης υπόψη της πείρας που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2081/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 510/2006, είναι αναγκαίο να αντιμετωπισθούν ορισμένα ζητήματα, να αποσαφηνισθούν και να απλουστευθούν ορισμένοι κανόνες και να εξορθολογισθούν οι διαδικασίες του εν λόγω συστήματος.
- Λαμβανομένης υπόψη της υφιστάμενης πρακτικής, τα δύο διαφορετικά μέσα πιστοποίησης του δεσμού μεταξύ του προϊόντος και της γεωγραφικής του προέλευσης, δηλαδή η προστατευόμενη ονομασία προέλευσης και η προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, θα πρέπει να ορισθούν περαιτέρω και να διατηρηθούν. Θα πρέπει, χωρίς αλλαγή της βασικής έννοιας των μέσων αυτών, να εγκριθούν ορισμένες τροποποιήσεις των ορισμών, προκειμένου να ληφθεί καλύτερα υπόψη ο ορισμός των γεωγραφικών ενδείξεων που περιλαμβάνεται στη συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου και να καταστεί η κατανόηση των ενδείξεων αυτών απλούστερη και σαφέστερη για τις επιχειρήσεις.
- Τα γεωργικά προϊόντα ή τρόφιμα που φέρουν τέτοια γεωγραφική περιγραφή θα πρέπει να πληρούν ορισμένους όρους που περιλαμβάνονται στις προδιαγραφές, όπως συγκεκριμένες απαιτήσεις με στόχο την προστασία των φυσικών πόρων ή

του τοπίου στην περιοχή παραγωγής ή τη βελτίωση της διαβίωσης των εκτρεφόμενων ζώων.

- Για να δικαιούνται προστασία στην επικράτεια των κρατών μελών, οι ονομασίες προέλευσης και οι γεωγραφικές ενδείξεις θα πρέπει να καταχωρίζονται μόνο σε ενωσιακό επίπεδο. Από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης καταχώρισης σε επίπεδο Ένωσης τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν μεταβατική προστασία σε εθνικό επίπεδο χωρίς να θίγεται το ενδοενωσιακό ή διεθνές εμπόριο. Η προστασία που παρέχεται από τον παρόντα κανονισμό με την καταχώριση θα πρέπει να είναι επίσης διαθέσιμη για ονομασίες προέλευσης και γεωγραφικές ενδείξεις τρίτων χωρών που πληρούν τα αντίστοιχα κριτήρια και προστατεύονται στη χώρα προέλευσης.⁷²
- Η διαδικασία καταχώρισης σε ενωσιακό επίπεδο θα πρέπει να επιτρέπει σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με έννομο συμφέρον από κράτος μέλος εκτός του κράτους μέλους το οποίο αφορά η αίτηση ή από τρίτη χώρα να ασκεί τα δικαιώματά του κοινοποιώντας τις ενστάσεις του.
- Η καταχώριση των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων στο μητρώο θα πρέπει επίσης να παρέχει πληροφορίες στους καταναλωτές και τους ασχολούμενους με την εμπορική διακίνηση των προϊόντων.
- Η Ένωση διαπραγματεύεται διεθνείς συμφωνίες, που περιλαμβάνουν τις σχετικές με την προστασία των ονομασιών προέλευσης και των γεωγραφικών ενδείξεων, με τους εμπορικούς της εταίρους. Προκειμένου να διευκολύνεται η παροχή πληροφοριών στο κοινό σχετικά με τις ονομασίες που προστατεύονται με τον τρόπο αυτό και ιδίως να διασφαλίζονται η προστασία και ο έλεγχος της χρήσης των εν λόγω ονομασιών, οι ονομασίες μπορούν να καταχωρίζονται στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων. Οι ονομασίες πρέπει να καταχωρίζονται στο μητρώο ως

---

⁷² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις, εκτός εάν χαρακτηρίζονται ρητά ως ονομασίες προέλευσης στις σχετικές διεθνείς συμφωνίες.⁷³

- Λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους, θα πρέπει να θεσπισθούν ειδικές διατάξεις για την επισήμανση όσον αφορά τις προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης και τις προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις, οι οποίες να απαιτούν από τους παραγωγούς να χρησιμοποιούν στη συσκευασία τα κατάλληλα ενωσιακά σύμβολα ή ενδείξεις. Στην περίπτωση των ενωσιακών ονομασιών, η χρήση αυτών των συμβόλων ή των ενδείξεων θα πρέπει να καταστεί υποχρεωτική στην περίπτωση των ενωσιακών ονομασιών, ώστε να γίνουν ευρύτερα γνωστά στους καταναλωτές τα προϊόντα της εν λόγω κατηγορίας και οι εγγυήσεις που συνδέονται με αυτά και να καταστεί δυνατή η ευκολότερη αναγνώριση των εν λόγω προϊόντων στην αγορά και κατά τον τρόπο αυτό να διευκολύνονται οι έλεγχοι. Λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων του ΠΟΕ, η χρήση αυτών των συμβόλων ή ενδείξεων θα πρέπει να είναι προαιρετική για τις γεωγραφικές ενδείξεις και τις ονομασίες προέλευσης καταγωγής τρίτης χώρας.
- Θα πρέπει να παρέχεται προστασία στις ονομασίες που περιλαμβάνονται στο μητρώο, ώστε να εξασφαλισθεί η θεμιτή χρήση τους και να αποτραπούν πρακτικές που μπορούν να παραπλανήσουν τους καταναλωτές. Επιπλέον, θα πρέπει να αποσαφηνισθούν τα μέσα που εξασφαλίζουν την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης, ιδίως όσον αφορά τον ρόλο των ομάδων παραγωγών και των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών.
- Θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικές παρεκκλίσεις, οι οποίες να επιτρέπουν, για μεταβατικά χρονικά διαστήματα, τη χρήση καταχωρισμένης ονομασίας εκ παραλλήλου με άλλες ονομασίες. Οι εν λόγω παρεκκλίσεις θα πρέπει να είναι απλούστερες και σαφέστερες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, για να αντιμετωπισθούν προσωρινές δυσκολίες και με μακροπρόθεσμο στόχο την εξασφάλιση της

---

⁷³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

συμμόρφωσης όλων των παραγωγών με τις προδιαγραφές, οι εν λόγω παρεκκλίσεις μπορούν να εγκρίνονται για χρονικό διάστημα έως 10 ετών.⁷⁴

- Θα πρέπει να διευκρινισθεί το πεδίο προστασίας που προβλέπεται από τον παρόντα κανονισμό, ιδίως όσον αφορά τους περιορισμούς της καταχώρισης νέων εμπορικών σημάτων που θεσπίζονται στην οδηγία 2008/95/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων οι οποίοι συγκρούονται με την καταχώριση προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων, όπως ήδη ισχύει για την καταχώριση νέων εμπορικών σημάτων σε επίπεδο Ένωσης. Χρειάζεται αντίστοιχη διευκρίνιση και όσον αφορά τους κατόχους προγενέστερων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως όσον αφορούν τα εμπορικά σήματα και ομώνυμες ονομασίες που έχουν καταχωρισθεί ως προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης ή προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις.
- Η προστασία των ονομασιών προέλευσης και των γεωγραφικών ενδείξεων θα πρέπει να ελεκταθεί στην αθέμιτη χρήση, την απομίμηση και την επίκληση των καταχωρισμένων ονομασιών σε εμπορεύματα καθώς και σε υπηρεσίες προκειμένου να εξασφαλισθεί υψηλό επίπεδο προστασίας και να ευθυγραμμισθεί η προστασία με αυτήν που ισχύει για τον αμπελοοινικό τομέα. Όταν προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης ή προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις χρησιμοποιούνται ως συστατικά, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την επισήμανση των τροφίμων στα οποία χρησιμοποιούνται προϊόντα με προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις (ΠΓΕ) ως συστατικά".
- Οι ονομασίες που είναι ήδη καταχωρισμένες βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 510/2006 στις 3 Ιανουαρίου 2013 θα πρέπει να εξακολουθήσουν να

---

⁷⁴ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

προστατεύονται βάσει του παρόντος κανονισμού και θα πρέπει να συμπεριληφθούν αυτομάτως στο μητρώο.⁷⁵

- Ο συγκεκριμένος στόχος του συστήματος που αφορά τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα είναι να διευκολύνει τους παραγωγούς παραδοσιακών προϊόντων στην ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τα στοιχεία τα οποία προσδίδουν αξία στα προϊόντα τους. Ωστόσο, δεδομένου ότι έχουν καταχωρισθεί ελάχιστες ονομασίες, το ισχύον σύστημα για τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα δεν έχει επιτύχει τους στόχους του. Οι ισχύουσες διατάξεις θα πρέπει επομένως να βελτιωθούν, να αποσαφηνισθούν και να αποκτήσουν αυστηρότερο χαρακτήρα, ώστε το σύστημα να καταστεί πιο κατανοητό, λειτουργικό και ελκυστικό για τους υποψήφιους αιτούντες.
- Το τρέχον σύστημα παρέχει την επιλογή καταχώρισης μιας ονομασίας για σκοπούς ταυτοποίησης χωρίς δέσμευσή της στην Ένωση. Καθώς αυτή η επιλογή δεν έχει γίνει πλήρως κατανοητή από τους ενδιαφερόμενους φορείς και δεδομένου ότι η ταυτοποίηση παραδοσιακών προϊόντων μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε επίπεδο κράτους μέλους ή σε περιφερειακό επίπεδο κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η επιλογή αυτή θα πρέπει να καταργηθεί. Βάσει της εμπειρίας, το σύστημα θα πρέπει να αφορά μόνο τη δέσμευση ονομασιών στο σύνολο της Ένωσης.
- Για να εξασφαλισθεί ότι οι ονομασίες γνήσιων παραδοσιακών προϊόντων θα καταχωρίζονται βάσει του συστήματος, θα πρέπει να προσαρμοστούν τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις καταχώρισης ονομασίας, ιδίως εκείνες που αφορούν τον ορισμό της έννοιας "παραδοσιακό", η οποία θα πρέπει να καλύπτει προϊόντα τα οποία παράγονται επί μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Για να εξασφαλισθούν η συμμόρφωση των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων με τις προδιαγραφές τους καθώς και η συνοχή τους, θα πρέπει οι ίδιοι οι παραγωγοί, οργανωμένοι σε ομάδες, να ορίζουν το προϊόν εκπονώντας προδιαγραφές. Η επιλογή της καταχώρισης μιας ονομασίας ως εγγυημένου

---

⁷⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλιμάτας στη Μεσσηνία

παραδοσιακού ιδιότυπου προϊόντος θα πρέπει να παρέχεται στους παραγωγούς τρίτων χωρών.

- Για να δικαιούνται δέσμευση της ονομασίας τους, τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα θα πρέπει να καταχωρίζονται σε επίπεδο Ένωσης. Η καταχώριση στο μητρώο θα πρέπει επίσης να παρέχει πληροφορίες στους καταναλωτές και τους ασχολούμενους με την εμπορική διακίνηση των προϊόντων.⁷⁶
- Για να αποφεύγεται η δημιουργία άνισων όρων ανταγωνισμού, κάθε παραγωγός, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών τρίτων χωρών, θα πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιεί μια καταχωρισμένη ονομασία εγγυημένου παραδοσιακού ιδιότυπου προϊόντος, εφόσον το εν λόγω προϊόν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των σχετικών προδιαγραφών και ο παραγωγός υπάγεται σε σύστημα ελέγχων. Για τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα που παράγονται στην Ένωση, το σύμβολο της Ένωσης θα πρέπει να αναγράφεται στην ετικέτα και θα πρέπει να είναι δυνατόν να συνοδεύεται από την ένδειξη "εγγυημένο παραδοσιακό ιδιότυπο προϊόν".
- Προκειμένου να προστατεύονται οι καταχωρισμένες ονομασίες από αθέμιτη χρήση ή από πρακτικές οι οποίες μπορούν να παραπλανήσουν τους καταναλωτές, η χρήση τους θα πρέπει να υπόκειται σε δέσμευση.
- Για τις ήδη καταχωρισμένες δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 509/2006 ονομασίες οι οποίες, στις 3 Ιανουαρίου 2013, δεν θα ενέλιπταν διαφορετικά στο πεδίο εφαρμογής του, οι όροι χρήσης που καθορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 509/2006 θα πρέπει να εξακολουθήσουν να ισχύουν για μεταβατική περίοδο.
- Θα πρέπει να θεσπισθεί διαδικασία για την καταχώριση ονομασιών που είναι καταχωρισμένες χωρίς δέσμευση της ονομασίας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 509/2006, προκειμένου να μπορέσουν να καταχωρισθούν με δέσμευση της ονομασίας.⁷⁷

---

⁷⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

⁷⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην

- Θα πρέπει, εξάλλου, να προβλεφθούν μεταβατικά μέτρα που θα εφαρμόζονται στις αιτήσεις καταχώρισης οι οποίες θα έχουν υποβληθεί στην Επιτροπή πριν από τις 3 Ιανουαρίου 2013.
- Θα πρέπει να καθιερωθεί επίσης μια δεύτερη σειρά συστημάτων ποιότητας, βασισμένων σε ποιοτικές ενδείξεις που προσθέτουν αξία, τα οποία θα μπορούν να γνωστοποιηθούν στην εσωτερική αγορά και να εφαρμοσθούν σε προαιρετική βάση. Αυτές οι προαιρετικές ενδείξεις ποιότητας θα πρέπει να αναφέρουν ιδιαίτερα οριζόντια χαρακτηριστικά όσον αφορά μία ή περισσότερες κατηγορίες προϊόντων, μεθόδους καλλιέργειας ή εκτροφής ή στοιχεία των μεθόδων μεταποίησης που ισχύουν για συγκεκριμένες περιοχές. Η προαιρετική ένδειξη "προϊόν ορεινής παραγωγής" πληροί έως τώρα τις προϋποθέσεις και θα προσδώσει πρόσθετη αξία στο προϊόν στην αγορά. Προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή της οδηγίας 2000/13/EK όταν η επισήμανση των τροφίμων ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση στους καταναλωτές σε σχέση με τις προαιρετικές ενδείξεις ποιότητας, συμπεριλαμβανομένης ιδίως της ένδειξης "προϊόντα ορεινής παραγωγής", η Επιτροπή μπορεί να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές.
- Προκειμένου να αποκτήσουν οι παραγωγοί ορεινών περιοχών ένα αποτελεσματικό μέσο για την καλύτερη εμπορία των προϊόντων τους και για τον περιορισμό των σημερινών κινδύνων σύγχυσης των καταναλωτών όσον αφορά την ορεινή προέλευση των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά, θα πρέπει να προβλεφθεί η θέσπιση, σε επίπεδο Ένωσης, προαιρετικής ένδειξης ποιότητας για τα προϊόντα ορεινής παραγωγής. Ο ορισμός των ορεινών περιοχών θα πρέπει να βασισθεί στα γενικά κριτήρια ταξινόμησης που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό ορεινής περιοχής στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).⁷⁸

ιστοσελίδα

:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF)

⁷⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα

:

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF)

- Η προστιθέμενη αξία των γεωγραφικών ενδείξεων και των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων βασίζεται στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Για να εδραιωθεί η εμπιστοσύνη αυτή, θα πρέπει οι ενδείξεις να συνοδεύονται από αποτελεσματικές εξακριβώσεις και ελέγχους. Αυτά τα συστήματα ποιότητας θα πρέπει να υπόκεινται σε σύστημα παρακολούθησης με επισήμους ελέγχους, σύμφωνα με τις αρχές που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 882/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη διενέργεια επισήμων ελέγχων της συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία περί ζωοτροφών και τροφίμων και προς τους κανόνες για την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων, θα πρέπει δε να συμπεριλαμβάνουν σύστημα ελέγχων σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής. Προκειμένου να διευκολυνθεί η καλύτερη εφαρμογή, από τα κράτη μέλη, των διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 882/2004 σχετικά με τους ελέγχους των γεωγραφικών ενδείξεων και των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, στον παρόντα κανονισμό θα πρέπει να περιλαμβάνονται παραπομπές στα πλέον συναφή άρθρα.
- Για να παρέχεται στους καταναλωτές η εγγύηση ότι τα προϊόντα που φέρουν τις προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις και τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υπόκεινται σε σύστημα εξακρίβωσης της συμμόρφωσης προς τις προδιαγραφές των προϊόντων.
- Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να πληρούν ορισμένα λειτουργικά κριτήρια, ώστε να εξασφαλίζονται η αμεροληψία και η αποτελεσματικότητά τους. Θα πρέπει να προβλεφθεί η θέσπιση διατάξεων όσον αφορά τη μεταβίβαση ορισμένων αρμοδιοτήτων σε οργανισμούς ελέγχου για την εκτέλεση ειδικών ελεγκτικών καθηκόντων.
- Για τη διαπίστευση των οργανισμών ελέγχου θα πρέπει να χρησιμοποιούνται τα ευρωπαϊκά πρότυπα (πρότυπα EN) που έχουν αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN) και τα διεθνή πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO), τα οποία θα πρέπει επίσης να εφαρμόζονται από τους εν λόγω οργανισμούς κατά τις εργασίες τους. Η διαπίστευση αυτών των οργανισμών θα πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 765/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

Συμβουλίου, της 9ης Ιουλίου 2008, για τον καθορισμό των απαιτήσεων διαπίστευσης και εποπτείας της αγοράς όσον αφορά την εμπορία των προϊόντων.

- Στα πολυετή εθνικά σχέδια ελέγχου και στις ετήσιες εκθέσεις που εκπονούνται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 882/2004 θα πρέπει να περιλαμβάνεται ενημέρωση για τις δραστηριότητες ελέγχου που αφορούν τις γεωγραφικές ενδείξεις και τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα.⁷⁹
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν τέλη για την κάλυψη των δαπανών τους.
- Οι ισχύοντες κανόνες που αφορούν τη συνέχιση της χρήσης ονομασιών γενικού χαρακτήρα θα πρέπει να διευκρινισθούν, ώστε οι γενικές ενδείξεις που είναι όμοιες με προστατευόμενη ή δεσμευμένη ονομασία ή ένδειξη ή αποτελούν τμήμα τέτοιας ονομασίας ή ένδειξης να διατηρούν τον γενικό τους χαρακτήρα.
- Η ημερομηνία για τον καθορισμό της αρχαιότητας εμπορικού σήματος και ονομασίας προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης θα πρέπει να είναι η ημερομηνία υποβολής αίτησης καταχώρισης του εμπορικού σήματος στην Ένωση ή στα κράτη μέλη και η ημερομηνία υποβολής αίτησης προστασίας της ονομασίας προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης στην Επιτροπή.
- Οι διατάξεις για την απόρριψη ή συνύπαρξη ονομασίας προέλευσης ή γεωγραφικής ένδειξης λόγω σύγκρουσης με προγενέστερο εμπορικό σήμα θα πρέπει να εξακολουθήσουν να ισχύουν.
- Τα κριτήρια βάσει των οποίων θα πρέπει τα μεταγενέστερα εμπορικά σήματα να απορρίπτονται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, να ακυρώνονται για λόγους σύγκρουσης με προγενέστερη ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη θα πρέπει να αντιστοιχούν στο εύρος της προστασίας που παρέχεται σε ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη.
- Οι διατάξεις που αφορούν συστήματα τα οποία κατοχυρώνουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ειδικότερα αυτές που έχουν θεσπισθεί βάσει του συστήματος ποιότητας για τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις και αυτές που έχουν θεσπισθεί βάσει της νομοθεσίας περί εμπορικών σημάτων δεν

⁷⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

θα πρέπει να θίγονται από τη δέσμευση ονομασιών και την καθιέρωση ενδείξεων και συμβόλων βάσει των συστημάτων ποιότητας για τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα και για τις προαιρετικές ενδείξεις ποιότητας.⁸⁰

- Ο ρόλος των ομάδων θα πρέπει να αποσαφηνισθεί και να αναγνωρισθεί. Οι ομάδες διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία υποβολής αιτήσεων για την καταχώριση ονομασιών που συνιστούν ονομασίες προέλευσης, γεωγραφικές ενδείξεις και εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα, καθώς και στην τροποποίηση των προδιαγραφών και των αιτήσεων ακύρωσης. Οι ομάδες μπορούν επίσης να αναπτύξουν δραστηριότητες σχετικές με την επιτήρηση της επιβολής της προστασίας των καταχωρισμένων ονομασιών, τη συμμόρφωση της παραγωγής με τις προδιαγραφές των προϊόντων, την ενημέρωση και την προώθηση της καταχωρισμένης ονομασίας, καθώς και, γενικά, κάθε δραστηριότητα που αποβλέπει στη βελτίωση της αξίας των καταχωρισμένων ονομασιών και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων ποιότητας. Επιπλέον θα πρέπει να παρακολουθεί τη θέση των προϊόντων στην αγορά. Ωστόσο, οι δραστηριότητες αυτές δεν θα πρέπει να διευκολύνουν ούτε να οδηγούν σε συμπεριφορές που αντιβαίνουν στις αρχές του υγιούς ανταγωνισμού και δεν συνάδουν προς τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης.
- Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι ονομασίες που καταχωρίζονται ως ονομασίες προέλευσης, γεωγραφικές ενδείξεις και εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα πληρούν τους όρους του παρόντος κανονισμού, οι αιτήσεις θα πρέπει να εξετάζονται από τις εθνικές αρχές του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, σύμφωνα με ελάχιστες κοινές διατάξεις που περιλαμβάνουν εθνική διαδικασία ενστάσεων. Η Επιτροπή θα πρέπει κατόπιν να εξετάζει ενδελεχώς τις αιτήσεις ώστε να εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν πρόδηλα σφάλματα και ότι έχουν ληφθεί υπόψη η νομοθεσία της Ένωσης και τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων που βρίσκονται εκτός του κράτους μέλους στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση.
- Η καταχώριση ως ονομασίες προέλευσης, γεωγραφικές ενδείξεις και εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα θα πρέπει να είναι δυνατή για τις ονομασίες

⁸⁰ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών που πληρούν τους όρους του παρόντος κανονισμού.⁸¹

- Τα σύμβολα, οι ενδείξεις και οι συντομογραφίες που βεβαιώνουν τη συμμετοχή σε σύστημα ποιότητας καθώς και τα αντίστοιχα δικαιώματα που αφορούν την Ένωση θα πρέπει να προστατεύονται στην Ένωση, καθώς και στις τρίτες χώρες, ώστε να εξασφαλίζεται ότι θα χρησιμοποιούνται σε γνήσια προϊόντα και ότι δεν θα παραπλανώνται οι καταναλωτές όσον αφορά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων. Επιπλέον, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η προστασία, η Επιτροπή θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε εύλογους δημοσιονομικούς πόρους με κεντρική διαχείριση εντός του πλαισίου του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής.
- Η διαδικασία καταχώρισης προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης, προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων και εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των περιόδων εξέτασης και ενστάσεων, θα πρέπει να συντομευθεί και να βελτιωθεί, ιδίως όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων. Η Επιτροπή, σε ορισμένες περιπτώσεις επικουρούμενη από τα κράτη μέλη, θα πρέπει να είναι αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τις καταχωρίσεις. Θα πρέπει να θεσπισθούν διαδικασίες οι οποίες θα επιτρέπουν την τροποποίηση των προδιαγραφών προϊόντος μετά την καταχώριση, καθώς και την ακύρωση καταχωρισμένων ονομασιών, ιδίως εάν το προϊόν δεν πληροί πλέον τις αντίστοιχες προδιαγραφές προϊόντος ή εάν μια ονομασία δεν χρησιμοποιείται πλέον στην αγορά.⁸²

---

⁸¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

⁸² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

- Προκειμένου να διευκολυνθεί η διασυννοριακή υποβολή αιτήσεων για κοινή καταχώριση προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης, προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων ή εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, θα πρέπει να προβλεφθούν κατάλληλες διαδικασίες.
- Προκειμένου να συμπληρωθούν ή να τροποποιηθούν ορισμένα μη ουσιώδη στοιχεία του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να ανατεθεί στην Επιτροπή εξουσία έκδοσης πράξεων σύμφωνα με το άρθρο 290 της Συνθήκης όσον αφορά τη συμπλήρωση του καταλόγου προϊόντων που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι του παρόντος κανονισμού, τον καθορισμό περιορισμών και παρεκκλίσεων όσον αφορά την προέλευση των ζωοτροφών σε περίπτωση ονομασίας προέλευσης, τον καθορισμό περιορισμών και παρεκκλίσεων όσον ⁸³αφορά τη σφαγή ζώων ή την προέλευση των πρώτων υλών, τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τον περιορισμό των πληροφοριών που περιέχονται στις προδιαγραφές του προϊόντος, τη θέσπιση των συμβόλων της Ένωσης, τη θέσπιση πρόσθετων μεταβατικών κανόνων προκειμένου να προστατεύονται τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα των παραγωγών ή των ενδιαφερομένων, τη θέσπιση περαιτέρω λεπτομερειών για τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τις ονομασίες εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων που αφορούν τα κριτήρια για προαιρετικές ενδείξεις ποιότητας, τη δέσμευση μιας πρόσθετης προαιρετικής ένδειξης ποιότητας και τον καθορισμό των όρων χρήσης της και την τροποποίηση των εν λόγω όρων χρήσης, τη θέσπιση παρεκκλίσεων από τους όρους χρήσης του όρου "προϊόν ορεινής παραγωγής" και την καθιέρωση των μεθόδων παραγωγής και άλλων σχετικών κριτηρίων για τη χρήση της εν λόγω προαιρετικής ένδειξης ποιότητας και ειδικότερα τη θέσπιση των όρων υπό τους οποίους οι πρώτες ύλες ή οι ζωοτροφές είναι δυνατόν να προέρχονται από μη ορεινές περιοχές, τη θέσπιση πρόσθετων κανόνων για τον προσδιορισμό του γενικού χαρακτήρα των ενδείξεων στην Ένωση, τον προσδιορισμό της χρήσης της ονομασίας φυτικής ποικιλίας ή φυλής ζώων και τη θέσπιση των κανόνων διεξαγωγής της εθνικής διαδικασίας

---

⁸³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

ενστάσεων για κοινές αιτήσεις που αφορούν το έδαφος περισσότερων του ενός κρατών και για τη συμπλήρωση των κανόνων της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων, της διαδικασίας ενστάσεων, της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθούν οι αιτήσεις τροποποίησης και της διαδικασίας ακύρωσης εν γένει. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διεξάγει η Επιτροπή τις κατάλληλες διαβουλεύσεις κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες, ακόμα και σε επίπεδο εμπειρογνομόνων. Η Επιτροπή, όταν ετοιμάζει και συντάσσει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, θα πρέπει να εξασφαλίζει την ταυτόχρονη, έγκαιρη και κατάλληλη διαβίβαση των σχετικών εγγράφων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.⁸⁴

- Προκειμένου να εξασφαλισθούν ενιαίες προϋποθέσεις για την εκτέλεση του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να ανατεθούν στην Επιτροπή εκτελεστικές αρμοδιότητες όσον αφορά τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τη μορφή των προδιαγραφών του προϊόντος, τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη μορφή και το περιεχόμενο του μητρώου των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων, τον ορισμό των τεχνικών χαρακτηριστικών των συμβόλων της Ένωσης και των ενδείξεων, καθώς και των κανόνων χρήσης τους στα προϊόντα, μεταξύ άλλων όσον αφορά το κατάλληλο κείμενο που πρέπει να χρησιμοποιείται στις διάφορες γλώσσες, τη χορήγηση και παράταση μεταβατικών περιόδων για προσωρινές παρεκκλίσεις όσον αφορά τη χρήση των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων, τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη μορφή και το περιεχόμενο του μητρώου εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, τη θέσπιση κανόνων προστασίας των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, τη θέσπιση όλων των μέτρων σχετικά με έντυπα, διαδικασίες και άλλες τεχνικές λεπτομέρειες που απαιτούνται για την εφαρμογή του τίτλου IV, τη θέσπιση κανόνων χρήσης των προαιρετικών ενδείξεων ποιότητας, τη θέσπιση κανόνων ενιαίας προστασίας των ενδείξεων, συντμήσεων και συμβόλων που παραπέμπουν στα συστήματα ποιότητας, τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη διαδικασία, τη μορφή και την υποβολή των

---

⁸⁴ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:el:PDF>

αιτήσεων καταχώρισης και των ενστάσεων, την απόρριψη της αίτησης, την απόφαση σχετικά με την καταχώριση ονομασίας εάν δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία, τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη διαδικασία, τη μορφή και την υποβολή αίτησης τροποποίησης, την ακύρωση της καταχώρισης προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης ή εγγυημένου παραδοσιακού ιδιότυπου προϊόντος και τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη διαδικασία και τη μορφή της διαδικασίας ακύρωσης και την υποβολή των αιτήσεων ακύρωσης. Οι εν λόγω αρμοδιότητες θα πρέπει να ασκούνται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 182/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για τη θέσπιση κανόνων και γενικών αρχών σχετικά με τους τρόπους ελέγχου από τα κράτη μέλη της άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων από την Επιτροπή.

- Όσον αφορά τη θέσπιση και τήρηση μητρώων των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης, των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων και των εγγυημένων παραδοσιακών ιδιότυπων προϊόντων, που έχουν αναγνωρισθεί βάσει του παρόντος συστήματος, τον ορισμό των μέσων δημοσιοποίησης του ονόματος και της διεύθυνσης των οργανισμών πιστοποίησης προϊόντων και την καταχώριση ονομασίας εάν δεν υπάρχει καμία κοινοποίηση ένστασης ή καμία παραδεκτή αιτιολογημένη δήλωση ένστασης ή, σε περίπτωση που υπάρχει, έχει επιτευχθεί συμφωνία, θα πρέπει να εξουσιοδοτηθεί η Επιτροπή να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις χωρίς εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 182/2011.

3.2.3. Η σκοπιμότητα εισαγωγής της Ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» ως προαιρετικής ένδειξης ποιότητας

Σύμφωνα με το άρθρο 32 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων¹, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλει, το αργότερο έως τις 4 Ιανουαρίου 2014, έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, η οποία θα συνοδεύεται, εφόσον χρειάζεται, από κατάλληλες νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τη σκοπιμότητα μιας νέας ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας».

Το άρθρο 32 ορίζει ότι η ένδειξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- για τα προϊόντα που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, τα οποία

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της Συνθήκης· και

- για τα προϊόντα οι πρώτες ύλες των οποίων προέρχονται από νησιωτικές περιοχές· και
- όσον αφορά τα μεταποιημένα προϊόντα, η μεταποίηση πρέπει να γίνεται σε νησιωτικές περιοχές, εάν επηρεάζει ουσιαστικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος.

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης η προαιρετική ένδειξη ποιότητας «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» αποτελεί, γενική/οριζόντια ένδειξη που θα πρέπει να αναγράφεται στην ετικέτα προϊόντος χωρίς να αναφέρεται η ονομασία συγκεκριμένου νησιού ούτε άλλο εικονιστικό σύμβολο, όπως π.χ. λογότυπο.

Η ένδειξη μπορεί να χρησιμοποιείται μόνο για την περιγραφή προϊόντων:

- που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο·
- που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της Συνθήκης· και
- οι πρώτες ύλες των οποίων προέρχονται από νησιωτικές περιοχές.

Για τα μεταποιημένα προϊόντα, η μεταποίηση πρέπει να έχει γίνει σε νησιωτικές περιοχές, εάν επηρεάζει ουσιαστικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τελικού προϊόντος.

➤ ως «νησιωτική γεωργία» νοείται η παραγωγή γεωργικών προϊόντων και τροφίμων σε νησιά·

➤ ως «νησιωτικό προϊόν» νοείται γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο που παράγεται σε νησί.

Αντίθετα με άλλες γεωγραφικές έννοιες, η έννοια «νησί» φαίνεται ότι είναι εύκολο να περιγραφεί: πρόκειται για ένα κομμάτι στεριάς που περιβάλλεται από θάλασσα. Ωστόσο, πιο ακριβείς ορισμοί έχουν συχνά χρησιμοποιηθεί για συγκεκριμένους σκοπούς, λαμβάνοντας υπόψη πρόσθετα κριτήρια, όπως:

- το μέγεθος (από την άποψη της έκτασης ή του πληθυσμού)·
- η ύπαρξη σταθερής ζεύξης με την ηπειρωτική χώρα ή η απομάκρυνση από αυτήν· ή
- η ύπαρξη περιφερειακών διοικητικών αρχών.

Για **στατιστικούς σκοπούς**, η Eurostat έχει καθορίσει τα ακόλουθα κριτήρια για τον ορισμό του νησιού:

- ελάχιστη επιφάνεια 1 km²,

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

- ελάχιστη απόσταση 1 κη μεταξύ του νησιού και της ηπειρωτικής χώρας,
- πληθυσμός άνω των 50 κατοίκων·
- απουσία σταθερής ζεύξης με την ηπειρωτική χώρα (π.χ. γέφυρα, σήραγγα, ανάχωμα)· και
- απουσία σ' αυτό πρωτεύουσας κράτους μέλους της ΕΕ.

εφαρμογή των κριτηρίων αυτών στο πλαίσιο της επισήμανσης γεωργικών προϊόντων θα παρουσίαζε ορισμένες δυσκολίες. Για παράδειγμα, τα νησιά που διαθέτουν σταθερή ζεύξη με την ηπειρωτική χώρα, χωρίς να είναι πραγματικά οικονομικά ενσωματωμένα σ' αυτήν, θα εξαιρούνταν, όπως και πολλά νησιά με μικρούς πληθυσμούς. Τα αρχιπελάγη με περισσότερους από 50 κατοίκους, αποτελούμενα από πολλά νησιά καθένα από τα οποία έχει λιγότερους από 50 κατοίκους (αυτό ισχύει για πολλά νησιά της Φινλανδίας και της Σουηδίας) δεν θα καλύπτονταν, παρόλο που αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες.⁸⁵

Για τα **διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής**, τα νησιά ορίζονται ως «νησιωτικά κράτη μέλη που είναι επιλέξιμα δυνάμει του Ταμείου Συνοχής, και άλλα νησιά, εκτός από εκείνα στα οποία βρίσκεται η πρωτεύουσα κράτους μέλους ή τα οποία έχουν σταθερή ζεύξη με την ηπειρωτική χώρα». Σε αντίθεση με τον ορισμό της Eurostat, ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει όλα τα μικρά και παράκτια νησιά και δύο νησιωτικά κράτη μέλη (Μάλτα και Κύπρο), αν και δεν περιλαμβάνει την Ιρλανδία ή το Ηνωμένο Βασίλειο, ούτε πολλά μικρά νησιά που διαθέτουν σταθερή ζεύξη με την ηπειρωτική χώρα.

Λόγω των διαφορετικών ορισμών, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια ο αριθμός νησιών της ΕΕ. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο αριθμός αυτός κυμαίνεται από περίπου 300, βάσει των πλέον περιοριστικών ορισμών (χωρίς σταθερή ζεύξη, ελάχιστο μέγεθος, κ.λπ.), ως άνω των 300 000 (κυρίως στη Φινλανδία και Σουηδία) εάν χρησιμοποιηθούν καθαρά γεωμορφολογικά κριτήρια⁸.

Μολονότι τα νησιά αυτά είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους από γεωμορφολογική, φυσική, δημογραφική, πολιτισμική και διοικητική άποψη, εντούτοις παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

- πολλά νησιά είναι ορεινά·
- το κλίμα τους συχνά είναι τυπικά θαλάσσιο·
- η τοποθεσία τους συνεπάγεται «περιφερειακό χαρακτήρα» και δύσκολη

⁸⁵ Η σκοπιμότητα εισαγωγής της Ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» ως προαιρετικής ένδειξης ποιότητας. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0888:FIN:el:PDF>

πρόσβαση·

- το φυσικό τους κεφάλαιο είναι μοναδικό και ευάλωτο·
- τα δημογραφικά τους στοιχεία παρουσιάζουν συνήθως μία δυναμική (με εξαίρεση τα μικρότερα νησιά, τα οποία παρουσιάζουν μία τάση πληθυσμιακής συρρίκνωσης).
- διαθέτουν ισχυρή πολιτιστική ταυτότητα· και
- σε πολλές περιπτώσεις, έχουν αυτόνομη διοίκηση.

Ο σκοπός για τον οποίο ζητείται ο ορισμός του «νησιού» καθορίζει και τον τρόπο του ορισμού αυτού. Όσον αφορά την επισήμανση των νησιωτικών γεωργικών προϊόντων, είναι σκόπιμο να προσδιοριστεί επακριβώς το μήνυμα που πρέπει να μεταφέρει η ετικέτα προκειμένου να αποφασιστεί ποιος είναι ο καταλληλότερος ορισμός.

Συνοψίζοντας τις ανωτέρω σκέψεις:⁸⁶

➤ Η νησιωτική γεωργία παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, αλλά πρόκειται κυρίως για **διαρθρωτικές προκλήσεις** και όχι για ιδιομορφίες που αντικατοπτρίζονται στα προϊόντα. Οι προκλήσεις αυτές αποτελούν ήδη αντικείμενο παρεμβάσεων όπως τα διαρθρωτικά ταμεία, τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, τα καθεστώτα άμεσων ενισχύσεων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, η πολιτική μεταφορών, ερευνητικά προγράμματα, στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, κ.λπ.

➤ Μπορεί να θεωρηθεί ότι τα διαρθρωτικά προβλήματα έχουν θετικό αντίκτυπο στις **ιδιότητες/χαρακτηριστικά** των νησιωτικών προϊόντων και στις μεθόδους παραγωγής (π.χ. με τη διατήρηση της ποιότητας, της τεχνογνωσίας και των πρώτων υλών, καθώς και τη βελτίωση των τοπικών τεχνικών μεταποίησης).

Ο συνδυασμός φυσικών και ανθρώπινων παραγόντων μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή νησιωτικών προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία όμως είναι κατά κανόνα συγκεκριμένα για ένα **δεδομένο νησί**. Δεδομένου ότι τα νησιά διαφέρουν πολύ μεταξύ τους, δεν φαίνεται ρεαλιστικός ο εντοπισμός ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κοινών για το σύνολο των προϊόντων

⁸⁶ Η σκοπιμότητα εισαγωγής της Ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» ως προαιρετικής ένδειξης ποιότητας. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0888:FIN:el:PDF>

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

τους, ή τουλάχιστον για τα προϊόντα του παραρτήματος Ι που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο.⁸⁷

---

⁸⁷ Η σκοπιμότητα εισαγωγής της Ένδειξης «προϊόν νησιωτικής γεωργίας» ως προαιρετικής ένδειξης ποιότητας. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0888:FIN:el:PDF>

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

4.1. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

Η πορεία της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα

Η βιολογική γεωργία εμφανίζεται στη χώρα μας στις αρχές της δεκαετίας του '80. Το 1982 ξεκίνησε πρόγραμμα βιολογικής καλλιέργειας της κορινθιακής σταφίδας στην επαρχία Αιγιαλείας

του νομού Αχαΐας, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της

Παναγιειάλειας Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών, με παραγωγή που προοριζόταν για εξαγωγή στη Δανία. Η πιστοποίηση γινόταν από τον Scal (οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης της Δανίας). Στα μέσα της ίδιας δεκαετίας ξεκινάει και η παραγωγή ελαιολάδου στην περιοχή της Μάνης. Το λάδι και οι ελιές επίσης εξάγονταν προς τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, κυρίως τη Γερμανία. Η παραγωγή τους επίσης

επιβλεπόταν από ξένους οργανισμούς ελέγχου και πιστοποίησης (Scal, Soil Association, Naturland).

Το 1988 ξεκίνησε το πρώτο μεγάλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας στο Δήμο Γιαννιτσών, που διήρκεσε δύο έτη. Ένα άλλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που αφορούσε τη βιολογική καλλιέργεια αρωματικών φυτών, οργανώθηκε το 1989 από τη Νομαρχία Μαγνησίας. Το 1992 ξεκίνησε ένα πρόγραμμα στην περιοχή του δυτικού τμήματος του Δέλτα του Νέστου που αφορούσε την ανάπτυξη ενός βιολογικού συστήματος λίπανσης της ορυζοκαλλιέργειας ως συμβολή στην προστασία των υγρότοπων της Μεσογείου. Το 1993, από τη WWF ξεκίνησε ένα πρόγραμμα που αφορούσε τη βιολογική καλλιέργεια βάμβακος σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Το ίδιο έτος ξεκίνησε ένα πρόγραμμα σύγκρισης βιολογικής και συμβατικής γεωργίας στη περιοχή της λίμνης Κερκίνης.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η βιολογική γεωργία επεκτείνεται τόσο σε προϊόντα, όσο και σε περιοχές. Έτσι, έχουμε την παραγωγή εσπεριδοειδών στη

Λακωνία, αμπελοκαλλιέργεια στη Νάουσα, ακτινίδια, βαμβάκι, δημητριακά. Το ενδιαφέρον ολοένα μεγαλώνει, καθώς τα περισσότερα από αυτά τα προϊόντα, τα οποία ελέγχονται

και πιστοποιούνται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς, βρίσκουν καλή εμπορική διέξοδο κατά κύριο λόγο σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Για την περίοδο μέχρι το 1992 πάντως, δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία όσο αφορά την καλλιέργεια των βιολογικών προϊόντων.

Στη συνέχεια, ορόσημο στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας ήταν το 1993, χρονιά που άρχισε (έστω και με καθυστέρηση δύο ετών) η εφαρμογή του κοινοτικού Κανονισμού 2092/91 για τη βιολογική γεωργία. Από τότε αρχίζει και η επίσημη

καταγραφή της πορείας της βιοκαλλιέργειας στη χώρα μας, η οποία παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη. Από 7000 στρ.βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων το 1993, φτάσαμε τα 267070 το 2000.

Η μεγαλύτερη αύξηση των στρεμμάτων των βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων (119%) παρατηρείται το 1996, όταν άρχισε να εφαρμόζεται στη χώρα μας ο Κανονισμός 2078/92 της ΕΕ που αφορά της επιδοτήσεις για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων.⁸⁸

Η συνολική έκταση της βιολογικής γεωργίας στο τέλος του 2000 αντιστοιχούσε στο 0,72% της συνολικά καλλιεργούμενης έκτασης στην Ελλάδα. Αυτό το ποσοστό, συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα της ΕΕ, είναι το χαμηλότερο. Αντιθέτως όμως, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης που παρατηρείται στη χώρα μας είναι από τους μεγαλύτερους στην Κοινότητα. Επίσης, χρήσιμο θα ήταν να αναφέρουμε ορισμένες οργανώσεις καλλιεργητών και καταναλωτών:

❖ ΕΕΒΕ – Ένωση Επαγγελματιών Βιοκαλλιεργητών Ελλάδας. Αντιπροσωπεύει τους έλληνες καλλιεργητές οργανικών προϊόντων σε εκθέσεις και στο Υπουργείο Γεωργίας, διοργανώνει εβδομαδιαίως λαϊκές αγορές κ.ά.

❖ ΡΕΑ – Ελληνική Διεπιστημονική Εταιρεία για την Οικολογική Γεωργία. Συγκεντρώνει επιστήμονες με οικολογικό ενδιαφέρον οι οποίοι θέλουν να υποστηρίξουν και να προσφέρουν ενημέρωση στον τομέα της βιολογικής γεωργίας.

⁸⁸ ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ. Εργασία Σπουδάστριας Ευγενία Κέππα «Η εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας και οι προοπτικές της για την Ελλάδα σελ. 42. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/13/6/400.pdf

❖ Εργαστήρι Οικολογικής Πρακτικής. Οργανώνει διαλέξεις και εκθέσεις σχετικές με την οικολογία και την οργανική γεωργία στη Θεσσαλονίκη.

❖ Ένωση Καταναλωτών Βιολογικών Γεωργικών Προϊόντων. Στοχεύει στην ενημέρωση των καταναλωτών.

Στην Ελλάδα υπάρχει συνεργασία με τα μέλη του IFOAM (International Federation of Agricultural Movements). Η δράση των διαφόρων ομάδων στη χώρα μας στα πλαίσια του IFOAM συντονίζεται από το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων(MAIX – Mediterranean Agronomic Institute of Chania - MAICh)

Το θεσμικό πλαίσιο⁸⁹

Η εφαρμογή του Κανονισμού 2092/91 στη χώρα μας και η νομοθετική ρύθμιση του θέματος του ελέγχου και της πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων φυτικής προέλευσης ξεκίνησε το 1993. Προηγήθηκαν κάποιες υπουργικές αποφάσεις με βάση τις οποίες προετοιμάστηκε η εφαρμογή του 2092/91. Συγκεκριμένα με υπουργική απόφαση συστήθηκε το

Γραφείο Βιολογικών Προϊόντων Φυτικής Προελεύσεως, το οποίο είναι αρμόδιο για την εκπροσώπησή μας στα όργανα της Ε.Ε., την ενημέρωση των περιφερειακών Διευθύνσεων Γεωργίας και κυρίως την εποπτεία του εθνικού συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων.

Με άλλη μεταγενέστερη υπουργική απόφαση συστήνεται η

Επιτροπή Βιολογικών Προϊόντων η οποία αποτελείται από 15 μέλη: εκπροσώπους Διευθύνσεων του Υπουργείου Γεωργίας και συναφών φορέων (ΠΑΣΕΓΕΣ, Γενικό Χημείο του Κράτους, Υπουργείο Εμπορίου, ΑΤΕ κ.ά.) και συνιστά γνωμοδοτικό προς τον Υπουργό Γεωργίας όργανο, το οποίο συνεπικουρεί την αρμόδια αρχή του Υπουργείου και κύριο έργο του είναι:

- Ο καθορισμός των προδιαγραφών λειτουργίας βάσει των οποίων εγκρίνονται οι Οργανισμοί Ελέγχου και Πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων.
- Η έγκριση αδειών λειτουργίας των Οργανισμών Ελέγχου και Πιστοποίησης.
- Η επιβολή κυρώσεων στους οργανισμούς αυτούς, ή ακόμη και σε επιχειρηματίες σε περίπτωση που διαπιστωθούν παραβάσεις ή παρατυπίες.

⁸⁹ ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ. Εργασία Σπουδάστριας Ευγενία Κέππα «Η εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας και οι προοπτικές της για την Ελλάδα σελ. 44. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/13/6/400.pdf

– Η προώθηση θεμάτων που σχετίζονται με τη εν γένει ανάπτυξη του τομέα της βιολογικής γεωργίας.

Ακολουθεί υπουργική απόφαση σύμφωνα με την οποία καθορίζεται η οργάνωση, η λειτουργία καθώς και τα μέλη της παραπάνω επιτροπής.

Στη συνέχεια, με άλλη υπουργική απόφαση καθορίζεται το σύστημα ελέγχου σε εφαρμογή των άρθρων 8 και 9 του Καν. 2092/91, και εγκαθιδρύεται σύστημα

ελέγχου και πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων, το οποίο διαχειρίζονται εγκεκριμένοι ιδιωτικοί οργανισμοί, οι οποίοι επιβλέπονται από την αρμόδια Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας, ως αρμόδια εθνική αρχή (Γραφείο βιολογικών προϊόντων φυτικής προέλευσης). Επίσης, με υπουργικές αποφάσεις χορηγήθηκαν άδειες λειτουργίας σε τρεις ιδιωτικούς οργανισμούς ελέγχου και πιστοποίησης.

Με πιο πρόσφατες υπουργικές αποφάσεις καθορίζεται το σύστημα ελέγχου στο οποίο υπόκεινται οι επιχειρηματίες (παραγωγοί, μεταποιητές, εισαγωγείς) βιολογικών προϊόντων.

4.2. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το άνοιγμα των οικονομιών στο διεθνή ανταγωνισμό, η αλματώδης τεχνολογική εξέλιξη, η εισαγωγή καινοτομιών και η αναγκαιότητα συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην ποιοτική αναβάθμιση των προσφερομένων τελικών προϊόντων και υπηρεσιών, υποχρεώνουν όλους μας να αναθεωρήσουμε βασικούς τρόπους οργάνωσης και λειτουργίας της παραγωγικής μηχανής.

Δεν αμφισβητεί πλέον κανείς σήμερα ότι, τα συστήματα διαχείρισης ποιότητας είναι επωφελή για το κοινωνικό σύνολο αφού έχουν θετικές συνέπειες για τον πολίτη, τον καταναλωτή και τον εργαζόμενο. Με την έννοια αυτή, η Ποιότητα αποκτά έναν ολοκληρωμένο ρόλο, ο οποίος οδηγεί στη βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων της χώρας και την ικανοποίηση των καταναλωτικών αναγκών, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Βασική προϋπόθεση όμως για την ανάπτυξη της Ποιότητας, είναι η ανάπτυξη

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία και ολοκλήρωση των αναγκαίων υποδομών, χωρίς τις οποίες δεν μπορεί να υλοποιηθεί αποτελεσματικά ο στόχος της Ποιότητας.

ΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ⁹⁰

Ένα Εθνικό Σύστημα Ποιότητας Προϊόντων πρέπει να στηρίζεται στις ακόλουθες υποδομές – συστήματα:

- Τυποποίηση
- Διαπίστευση
- Πιστοποίηση
- Έλεγχος Αγοράς (Επιθεώρηση)
- Εργαστήρια Δοκιμών και Ελέγχων
- Μετρολογία

---

⁹⁰ «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 19. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

Για τη δημιουργία και τη λειτουργία ενός ολοκληρωμένου Εθνικού Πλαισίου

Ποιότητας απαιτείται :

▫ **Τυποποίηση** (Σύνταξη και Έκδοση Προτύπων) των προϊόντων και υπηρεσιών

▫ **Διαπίστευση** (αναγνώριση της ικανότητας ενός φορέα να εκτελεί συγκεκριμένα καθήκοντα) εργαστηρίων και φορέων που εμπλέκονται στις λειτουργίες: δοκιμών, επιθεωρήσεων, ελέγχων και πιστοποίησης

▫ **Πιστοποίηση** (διαπίστωση της συμμόρφωσης προς προδιαγεγραμμένες απαιτήσεις: πρότυπα, κανονισμοί κ.ά.) προϊόντων ή υπηρεσιών

▫ **Μετρολογία** (διακρίβωση οργάνων)

▫ **Έλεγχος της Αγοράς** (Επιθεώρηση) και

▫ **Λειτουργία Δικτύου Αναγνωρισμένων και Διαπιστευμένων**

Εργαστηρίων

που θα ελέγχουν την ασφάλεια και την ποιότητα των Προϊόντων.

Βασικοί Στόχοι του Συστήματος Ποιότητας είναι η προστασία του καταναλωτή, η ασφάλεια των πολιτών και η προστασία της δημόσιας υγείας.

Δευτερεύοντες Στόχοι του Συστήματος είναι η λειτουργία της αγοράς με ενιαίους κανόνες, η στήριξη των κανόνων εφαρμογής του εμπορίου (τοπικού και διεθνούς) και η πληροφόρηση των πολιτών σε θέματα ποιότητας.

Έμμεσος Στόχος είναι η στήριξη της πολιτείας σε αποφάσεις πολιτικής για το Σύστημα Ποιότητας.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Οι ανάγκες που επιβάλλουν την δημιουργία και την ολοκλήρωση ενός Εθνικού Συστήματος Ποιότητας προέρχονται από τις ανάγκες για τη δημιουργία και λειτουργία των επιμέρους συστημάτων που απαρτίζουν το Σύστημα Ποιότητας:

▫ Η εφαρμογή ενός **Εθνικού Συστήματος Πιστοποίησης** της Ποιότητας είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη στήριξη της εθνικής οικονομίας και την εξυγίανση του κυκλώματος Παραγωγής – Αγοράς – Κατανάλωσης.⁹¹ Προστατεύει

⁹¹ «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 20. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

τον καταναλωτή δίνοντας την εγγύηση για την απαιτούμενη

ποιότητα του προϊόντος που αγοράζει, αλλά και τον παραγωγό από τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Επιπλέον, η πιστοποίηση των προϊόντων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κυκλοφορία στην αγορά όσον προϊόντων διέπονται από την κοινοτική νομοθεσία (κοινοτική σήμανση CE) και βοηθάει στην αποδοχή από την αγορά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των προϊόντων.

➤ Η ύπαρξη **Διαπιστευμένων Εργαστηρίων Ελέγχου** της ασφάλειας και ποιότητας των προϊόντων επιβάλλεται κυρίως από:

- την απαίτηση για σωστό και αξιόπιστο έλεγχο της αγοράς,
- την τήρηση των υποχρεωτικών απαιτήσεων της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας,
- την ανάγκη που προκύπτει για τη χορήγηση σήματος συμμόρφωσης (ποιότητας) και σήμανσης CE,
- τη σωστή προετοιμασία των επιχειρήσεων, που δεν διαθέτουν δικά τους εργαστήρια, για ανάπτυξη Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας.

➤ Σημαντική ανάγκη, που συνδέεται άμεσα με τη δημιουργία και λειτουργία διαπιστευμένων εργαστηρίων ελέγχου ποιότητας, αποτελεί και η λειτουργία του **Εθνικού Συμβουλίου Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ)**. Η επίσημη αξιολόγηση και αναγνώριση που θα προσφέρει το ΕΣΥΔ σε φορείς οι οποίοι εμπλέκονται σε λειτουργίες δοκιμών, επιθεωρήσεων και πιστοποίησης θα αποτελεί εγγύηση της ορθής και αξιόπιστης λειτουργίας τους καθώς και της αποδοχής και της διεθνούς αναγνώρισης των εκθέσεων, πιστοποιητικών και σημάτων που χορηγούν.⁹²

➤ Η οργάνωση και η διαχείριση των λειτουργιών του **Ελέγχου της Αγοράς** (έλεγχος της τήρησης της νομοθεσίας για τα προϊόντα που κυκλοφορούν, της σωστής σήμανσής τους, της αξιόπιστης λειτουργίας εργαστηριακών δοκιμών, οργανισμών επιθεώρησης και πιστοποίησης) αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας ως κράτος μέλος της Ε.Ε. και βασική υποδομή του Εθνικού Πλαισίου Ποιότητας.

⁹² «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 20. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

➤ Η δημιουργία ολοκληρωμένου **Συστήματος Μετρολογικών Υπηρεσιών** αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αναβάθμιση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών και αφορά τόσο στα εργαστήρια ελέγχου όσο και στις επιχειρήσεις που αποκτούν πιστοποιητικό Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας. Η ανάγκη προέρχεται από την απαίτηση για διακρίβωση συσκευών ελέγχου και συσχέτιση της ακρίβειας των αποτελεσμάτων μεμονωμένων μετρήσεων με τα εθνικά μετρικά πρότυπα.

➤ Η χρησιμότητα της **Τυποποίησης** είναι πολλαπλή. Προσφέρει έναν προνομιακό τρόπο οργάνωσης στις οικονομικές σχέσεις αλλά και στις σχέσεις μέσα και έξω από τη βιομηχανία. Δεδομένου ότι τα πρότυπα αποτελούν βάση για την έκδοση πιστοποιητικών συμμόρφωσης και πιστοποιητικών ποιότητας καθώς και την απονομή σημάτων συμμόρφωσης, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί η Τυποποίηση ως δράση υποδομής για όλο το Σύστημα Ποιότητας.

Η ύπαρξη προτύπων καλύπτει την αδιάβλητη λειτουργία των εργαστηρίων δοκιμών, την διασφάλιση της ποιότητας των επιχειρήσεων, την πιστοποίηση των Ελληνικών προϊόντων και γενικά τον ορθολογισμό κάθε δραστηριότητας. Επίσης τα πρότυπα διευκολύνουν το έργο των δημοσίων αρχών είτε ενσωματωμένα σε νόμους, είτε προτεινόμενα σαν βάση αναφοράς. Σε επίπεδο δε του καταναλωτή προσφέρουν ασφάλεια, υγιεινή και συμβατότητα.⁹³

Ας σημειωθεί ότι η ανάπτυξη της Ελληνικής Τυποποίησης, κυρίως στους τομείς που έχουν αναπτύξει δραστηριότητα οι Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί Τυποποίησης (κατόπιν εντολών της κοινότητας), αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας, προκειμένου να εναρμονισθεί η εθνική μας νομοθεσία με την κοινοτική.

---

⁹³ «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 20. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Το Εθνικό Σύστημα Τυποποίησης

Ο αρμόδιος εθνικός Φορέας για την ανάπτυξη Ελληνικών Προτύπων είναι ο **ΕΛΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης)**.

Τα Ελληνικά Πρότυπα προέρχονται είτε από το Τεχνικό Πρόγραμμα του ΕΛΟΤ είτε από το Τεχνικό Πρόγραμμα των Ευρωπαϊκών Επιτροπών Τυποποίησης (CEN, CENELEC, ETSI), τα οποία έχει υποχρέωση ο ΕΛΟΤ, ως καταστατικό μέλος των Επιτροπών αυτών, να εφαρμόσει.

Κύριο μέσο για την εκπόνηση των Ελληνικών Προτύπων και τη συμμετοχή της χώρας μας στην ευρωπαϊκή και διεθνή τυποποίηση αποτελούν οι Τεχνικές Επιτροπές και οι Ομάδες Εργασίας που έχει συστήσει ο ΕΛΟΤ. Τα μέλη των Τεχνικών Επιτροπών είναι εκπρόσωποι εθνικών φορέων που έχουν σχέση με τον επιμέρους εξειδικευμένο τομέα, στον οποίο δραστηριοποιείται η Τεχνική Επιτροπή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 80% της τυποποίησης λαμβάνει χώρα σε ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο. Αυτό επιβάλλει την ενεργή συμμετοχή της χώρας μας στις διαδικασίες κατάρτισης των προτύπων.

Το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης

Το **ΕΣΥΔ (Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης)** ιδρύθηκε στο Υπουργείο Ανάπτυξης με το Ν.2231/1994 (ΦΕΚ 139 Α), ο οποίος τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 του Ν.2642/1998 (ΦΕΚ 216 Α), με σκοπό την καθιέρωση και τη λειτουργία στην Ελλάδα Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης.

Η οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΥΔ βασίστηκε σε επιχειρησιακό σχέδιο το οποίο εκπονήθηκε, ύστερα από διεθνή διαγωνισμό, από ένωση εταιρειών με επικεφαλής τη Βρετανική Εταιρεία Διαπίστευσης (UKAS).

Σύμφωνα με τον Ιδρυτικό του Νόμο, το ΕΣΥΔ αποτελεί τον εθνικό φορέα διαπίστευσης. Χορηγεί πιστοποιητικά διαπίστευσης σε φορείς πιστοποίησης, σε φορείς επιθεώρησης και ελέγχου, σε εργαστήρια δοκιμών και σε εργαστήρια μετρολογίας, που έχουν την έδρα τους ή τα υποκαταστήματά τους στην Ελλάδα.

⁹⁴ Στο ΕΣΥΔ συμμετέχουν εκπρόσωποι Υπουργείων (Ανάπτυξης, ΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, Εθνικής Άμυνας, Μεταφορών και Επικοινωνιών) και Φορέων (ΤΕΕ, Σ.Ε.Β. ΓΣΕΕ, της Ελληνικής Ένωσης Εργαστηρίων και της Ένωσης Ελλήνων

---

⁹⁴ «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 23. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

Χημικών), καθώς επίσης και ένας καθηγητής ΑΕΙ ως Πρόεδρος του Συμβουλίου. Με τη σύνθεση αυτή εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και αμεροληψία της λειτουργίας του Συμβουλίου.

Το έργο του ΕΣΥΔ υποστηρίζεται από Γενικές Τεχνικές Επιτροπές και Ειδικές Τεχνικές Επιτροπές στις οποίες συμμετέχουν εξειδικευμένοι κατά τομέα εμπειρογνώμονες.

Τα εργαστήρια και οι φορείς διαπιστεύονται με βάση τα κριτήρια, τα οποία εμπεριέχονται στα ευρωπαϊκά πρότυπα της σειράς EN 45000 (ΕΛΟΤ EN 45000), στις αντίστοιχες οδηγίες του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης ISO (International Organization for Standardization), καθώς και σε κριτήρια που καθορίζονται από τους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς Διαπίστευσης WELAC (Western European Laboratories Accreditation Cooperation).

Το Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης

Ο εθνικός φορέας πιστοποίησης είναι ο **ΕΛΟΤ**, ο οποίος δραστηριοποιείται κυρίως στην πιστοποίηση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας κατά ISO 9000 (πρότυπα της σειράς ΕΛΟΤ EN ISO 9000).

Στον τομέα αυτό δραστηριοποιείται και ο **ΟΠΕΓΕΠ (Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων)** ο οποίος ιδρύθηκε με το Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200 Α). Ο ΟΠΕΓΕΠ είναι Ν.Π.Ι. και λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας.

Σκοπός του ΟΠΕΓΕΠ είναι η παραγωγή και η διασφάλιση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, η προστασία των όρων που αφορούν την προέλευσή τους και η προώθηση φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων.

Επίσης στον τομέα της πιστοποίησης δραστηριοποιούνται και αρκετοί ιδιωτικοί φορείς πιστοποίησης όπως BVQI, TÜV, κ.λπ. οι οποίοι αποτελούν κλάδους αντίστοιχων διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων. Οι φορείς αυτοί δραστηριοποιούνται κυρίως στην πιστοποίηση συστημάτων ποιότητας και λιγότερο στην πιστοποίηση συμμόρφωσης προϊόντων. Στην Ελλάδα διαθέτουν μόνο γραφεία, έχουν περιορισμένο αριθμό επιθεωρητών και το πιστοποιητικό χορηγείται από τον οίκο του εξωτερικού.

Το Εθνικό Σύστημα Ελέγχου Ποιότητας

Στο Εθνικό Σύστημα Ελέγχου της Αγοράς και της Ποιότητας των Προϊόντων συμμετέχουν:

- Φορείς του δημοσίου τομέα με αρμοδιότητες ελέγχου – επιθεώρησης της αγοράς.
- Φορείς που ανήκουν στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα και διαθέτουν εργαστήρια για τον ποιοτικό έλεγχο προϊόντων.
- Ιδιωτικά εργαστήρια που πραγματοποιούν εργαστηριακές αναλύσεις και ποιοτικούς ελέγχους σε μια σειρά προϊόντων.
- Εργαστήρια βιομηχανικών επιχειρήσεων που αναπτύχθηκαν για να καλύψουν τις συγκεκριμένες ανάγκες τους σχετικά με τον ποιοτικό έλεγχο των προϊόντων που παράγουν.

Επισημαίνεται ότι, ο εργαστηριακός έλεγχος που υλοποιείται στα πλαίσια επισήμων ελέγχων, διενεργείται αποκλειστικά σε εργαστήρια του δημοσίου ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα.

Το Εθνικό Σύστημα Μετρολογίας

Το Εθνικό Σύστημα Μετρολογίας συνίσταται από:

- Το **Ελληνικό Ινστιτούτο Μετρολογίας ΕΙΜ**
- Ιδιωτικά και δημόσια εργαστήρια διακρίβωσης

Το πρώτο βήμα για τη λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Μετρολογίας αποτέλεσε η ίδρυση του Ελληνικού Ινστιτούτου Μετρολογίας με τον Ν.2231/1994 (ΦΕΚ 139 Α).

Το ΕΙΜ είναι Ν.Π.Ι. ., εποπτευόμενο από το Υπουργείο Ανάπτυξης, αποτελεί τον εθνικό φορέα Μετρολογίας και τον επίσημο τεχνικό σύμβουλο της πολιτείας σε θέματα Μετρολογίας⁹⁵.

Το ΕΙΜ διαθέτει τα Εθνικά Πρότυπα της χώρας μας με τη βοήθεια των οποίων

---

⁹⁵ Στα θέματα Μετρολογίας υπάγονται ο καθορισμός των μονάδων μέτρησης των διαφόρων φυσικών μεγεθών, ο καθορισμός των απαραίτητων τεχνικών ή μεθόδων για την εκτέλεση των μετρήσεων, η προώθηση εγκρίσεων τύπου στα όργανα μέτρησης σε συνεργασία με αναγνωρισμένο φορέα πιστοποίησης, η διατήρηση και φύλαξη των Προτύπων Αναφοράς – εθνικών πρωτευόντων και δευτερευόντων – των οργάνων ή συσκευών ή των διατάξεων μέτρησης των επτά βασικών μονάδων του Διεθνούς Συστήματος Μονάδων (SI) καθώς και παραγώγων μονάδων και των συμπληρωματικών μονάδων, η χορήγηση πιστοποιητικών διακρίβωσης οργάνων, υλικών αναφοράς κ.λπ.

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

διακριβώνονται τα Πρότυπα Εργασίας των Εργαστηρίων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, ώστε να εξασφαλίζεται η ιχνηλασιμότητα των μετρήσεων.

Στον τομέα της διακρίβωσης οργάνων και συσκευών δραστηριοποιούνται εργαστήρια δημοσίων κυρίως φορέων όπως του Υπουργείου Ανάπτυξης, του ΥΠΕΧΩΔΕ (Κεντρικό Εργαστήριο Δημοσίων Έργων), η Υπηρεσία Διακριβώσεων Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, κ.λπ.

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το θεσμικό πλαίσιο πάνω στο οποίο στηρίζεται ο Επίσημος Έλεγχος των

Τροφίμων, αποτελείται κυρίως από:

□ Τον **Κώδικα Τροφίμων και Ποτών (Κ.Π.Τ.)** που περιλαμβάνει τις οριζόντιες και κάθετες κοινοτικές, νομοθετικές ρυθμίσεις για τα τρόφιμα, την εξέταση των τροφίμων για τα πρόσθετα, ξένες προσμίξεις, αρτυματικές ύλες, γλυκαντικές ύλες, υλικά και αντικείμενα που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, την επισήμανση καθώς και τον έλεγχο των τροφίμων. Ο Κ.Π.Τ. περιλαμβάνει επίσης τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις και προδιαγραφές ποιότητας.

Οι διατάξεις καταρτίζονται από το **Ανώτατο Χημικό Συμβούλιο (Α.Χ.Σ.)**, μετά από εισήγηση των Κεντρικών Διευθύνσεων του Γενικού Χημείου του Κράτους (Γ.Χ.Κ.)

□ Τον **Υγειονομικό Κώδικα Τροφίμων** που περιλαμβάνει τις νομοθετικές διατάξεις σχετικά με τη μικροβιολογική ασφάλεια των τροφίμων, καθώς και τους κανόνες υγιεινής που πρέπει να ισχύουν σε όλες τις εγκαταστάσεις που διακινούνται τρόφιμα, από τον παραγωγό ως το τελικό προϊόν.

Οι παραπάνω διατάξεις καταρτίζονται από το **Ανώτατο Επιστημονικό Υγειονομικό Συμβούλιο** του Υπουργείου Υγείας.

□ **Κτηνιατρικές υγειονομικές διατάξεις** σχετικά με τη μικροβιολογική ασφάλεια προϊόντων ζωικής προέλευσης, καθώς και κανόνες υγιεινής για τα σφαγεία, τις μονάδες κοπής και τα σημεία λιανικής πώλησης των προϊόντων αυτών.

Οι κτηνιατρικές υγειονομικές διατάξεις καταρτίζονται από τη **Γεν. Δ/ση Κτηνιατρικής** του Υπουργείου Γεωργίας.

□ **Φυτοϋγειονομικές διατάξεις** σχετικά με τις προδιαγραφές προϊόντων φυτικής προέλευσης και τους κανόνες που πρέπει να ισχύουν στα στάδια της παραγωγής, της επεξεργασίας, της αποθήκευσης, της μεταφοράς και της μεταποίησης καθώς και της εμπορίας των προϊόντων αυτών.

Οι φυτοϋγειονομικές διατάξεις καταρτίζονται από τη **Γεν. Δ/νση Φυτικής Παραγωγής του Υπουργείου Γεωργίας**.

□ Τον **Αγορανομικό Κώδικα** που περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την κυκλοφορία, τη διάθεση, την κατανάλωση και την επισήμανση των προϊόντων. Οι Αγορανομικές διατάξεις καταρτίζονται από τη **Γ.Γ. Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης**.⁹⁶

□ **Νομοθετικές διατάξεις για τον έλεγχο των ποσίων υδάτων** που καταρτίζονται από το **Υπουργείο Υγείας**.

□ Τη **Φαρμακευτική Νομοθεσία** που καταρτίζεται από το **Επιστημονικό Συμβούλιο Εγκρίσεων του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.)**.

□ Πλήθος άλλων διατάξεων που αφορούν συγκεκριμένα προϊόντα ή ομάδες προϊόντων.

Το βασικό νομικό πλαίσιο του Επίσημου Ελέγχου Τροφίμων στη Χώρα μας αποτελεί η **ΚΥΑ 11/92 (ΦΕΚ 313 Β)** που αφορά στην προσθήκη στον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών του άρθρου 12α «Επίσημος Έλεγχος Τροφίμων» σε εναρμόνιση με την **Κοινοτική Οδηγία 89/397/Ε.Ο.Κ.**, για τον συντονισμό των υπηρεσιών ελέγχου τροφίμων.

Η Οδηγία 89/397/Ε.Ο.Κ. συμπληρώνεται από δύο ακόμη βασικές οδηγίες:

- Τη **Οδηγία 93/99/Ε.Ο.Κ.** «**Σχετικά με τα πρόσθετα μέτρα που αφορούν τον Επίσημο Έλεγχο Τροφίμων**»
- Τη **Οδηγία 93/43/Ε.Ο.Κ.** «**Για την Υγιεινή των Τροφίμων**»

⁹⁶ «Το Εθνικό Σύστημα Ποιοτικού Ελέγχου των Τροφίμων» σελ. 28. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/12/2/301.pdf

5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ : ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. Η ΠΑΡΟΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Τελική έκθεση - Δεκέμβριος 2009

Αυτή η μελέτη, που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής (IEEP), Ηνωμένο Βασίλειο. Τα συμπεράσματα και απόψεις που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση είναι αυτές των συμβούλων και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να εξετάσει την έννοια των δημόσιων αγαθών, όπως ισχύει για τη γεωργία στην Ευρώπη και να αξιολογήσει το ρόλο και τη σημασία των μέτρων της ΚΓΠ για την ενθάρρυνση της παροχής δημόσιων αγαθών από τη γεωργία. Τα στοιχεία αντλεί από ένα ευρύ φάσμα πηγών, συμπεριλαμβανομένης της επιστημονικής βιβλιογραφίας, των μελετών αξιολόγησης, μια σε βάθος ανάλυση του πολιτικού πλαισίου, μαζί με λεπτομερείς πληροφορίες που συλλέγονται από οκτώ περιφερειακές περιπτώσιολογικές μελέτες που διεξάγονται στην Τσεχική Δημοκρατία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Ρουμανία, η Ισπανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο μεταξύ Απριλίου και Ιουλίου 2009.

Η Δημόσια Αγαθά Concept

Στην Ευρώπη, η γεωργία έχει λάβει ένα σταθερό επίπεδο της δημόσιας στήριξης κατά τη διάρκεια των τελευταία 50 χρόνια. Άλλους παραγωγικούς τομείς που δεν αποτελούν αντικείμενο δημόσιας παρέμβασης για απαιτηθεί η κλίμακα, γεγονός που εγείρει το ερώτημα γιατί συνεχίζει να δοθεί αύξηση της ανταγωνιστικότητας και προσανατολισμό προς την αγορά του εν λόγω τομέα. Σε ορισμένες απόψεις, η γεωργία είναι σαν άλλους οικονομικούς τομείς, με μεγάλο αριθμό παραγωγούς που συμμετέχουν σε μια σειρά από αγορές τροφίμων, ιών, και των πρώτων υλών για την ενέργεια και τα βιομηχανικά προϊόντα.

Σε άλλες απόψεις, έχει ειδική characteristics which mean that the potential for the provision of public goods in χαρακτηριστικά που σημαίνει ότι το δυναμικό για την παροχή

δημόσιων αγαθών το πεδίο του περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στον τομέα αυτό. Είναι ευρέως υποστηρίξε ότι η διασφάλιση της παροχής δημόσιων αγαθών αποτελεί βασίμο λόγο για δημόσια παρέμβαση στην οικονομία της αγοράς. Η έννοια των δημόσιων αγαθών είναι καλά εδραιωμένη στην οικονομική θεωρία η οποία ορίζει δημόσιων αγαθών από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Μη εξαιρέσιμη - αν το προϊόν είναι διαθέσιμο σε ένα άτομο, ενώ άλλοι δεν μπορούν να αποκλειστούν από τα οφέλη που παρέχει.

Μη αντίπαλος - εάν το αγαθό που καταναλώνεται από ένα άτομο δεν μειώνει το διαθέσιμο ποσό για τους άλλους.

Στην πραγματικότητα, αυτά τα χαρακτηριστικά της μη-excludability και μη αντιπαλότητα μπορεί να είναι εκτίθενται σε σχεδόν οποιονδήποτε βαθμό, και μάλιστα καθαρά δημόσια αγαθά είναι σπάνιες. Αυτό είναι επειδή υπάρχει το ενδεχόμενο να αποκλείσει μερικές φορές - συχνά με μεγάλο κόστος - ανθρώπους που δεν συμβάλλουν στην κάλυψη των δαπανών που συνδέονται με την παροχή μιας συγκεκριμένης δημόσιο αγαθό, και ορισμένα δημόσια αγαθά, όπως η δημοφιλής πολιτιστικά τοπία, μπορεί να γίνει συμφόρηση, με αποτέλεσμα την απώλεια της απόλαυσης.

Έτσι, οποιοδήποτε δεδομένο δημόσιο αγαθό μπορεί να βρίσκεται κατά μήκος αυτό που μπορεί να περιγραφεί ως μια συνέχεια της «publicness». Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δημόσιων αγαθών, η παροχή τους δεν μπορεί να είναι

εξασφαλίζονται μέσω των αγορών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν excludability και μη-αντιπαλότητα στην κατανάλωση σημαίνει ότι οι χρήστες δεν έχουν κανένα κίνητρο να πληρώσει για τα δημόσια αγαθά, συχνά που οδηγούν σε υπερεκμετάλλευση. Από την πλευρά της προσφοράς, οι αγρότες έχουν ελάχιστα κίνητρα για να παρέχουν δημόσια αγαθά, επειδή δεν πληρώνονται για να το πράξουν.⁹⁷

Οι δύο αυτοί παράγοντες εξηγούν την ανεπαρκή εφοδιασμό των δημόσιων αγαθών, και κατά συνέπεια, την απουσία της λειτουργίας των αγορών, η δημόσια παρέμβαση είναι απαραίτητη για να επιτευχθεί μια επιθυμητό επίπεδο παροχής σύμφωνα με τις κοινωνικές ζήτηση. Τούτου λεχθέντος, η δημόσια παρέμβαση δεν είναι πάντα απαραίτητη για να εξασφαλίσει την παροχή των δημόσιων αγαθών που παρέχουν από τη γεωργία. Ορισμένες ποσότητες των δημόσιων αγαθών μπορεί να παρέχεται παρεμπιπτόντως, ως παρενέργεια

⁹⁷ The Provision of Public Goods through Agriculture in the European Union. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/public-goods/summary_en_fr.pdf

των οικονομικά βιώσιμων δραστηριοτήτων, είτε ως αποτέλεσμα της αγρότης αλτρουισμού ή ιδιοτέλεια.

Για να επιτευχθεί ένα επιθυμητό επίπεδο των δημόσιων αγαθών, οι δράσεις πολιτικής που απαιτούνται, εκτός εάν η ζήτηση ικανοποιείται από τυχαίες παράδοση. Σε περίπτωση που οι δράσεις αυτές υπερβαίνουν το απαιτήσεις που ορίζονται στη νομοθετική βάση, όπως κατοχυρώνεται στις οδηγίες της ΕΕ, την εθνική νομοθεσία και τα πρότυπα της ορθής πρακτικής, που απαιτούν οι πληρωμές να γεωργούς για την παροχή δημόσιων αγαθών. Επειδή ο γεωργός κατέχει το ακίνητο δικαιώματα και τους ελέγχους οι παράγοντες της παραγωγής, η σημαντικότερη από τις οποίες είναι ιδιόκτητο γήπεδο, τα οικονομικά κίνητρα για να ενθαρρύνουν τους αγρότες εκτρέψουν τα μέσα παραγωγής τους από την αποτελεσματική παραγωγή των γεωργικών εμπορεύματα στην παροχή δημόσιων αγαθών, η οποία συνεπάγεται πρόσθετο κόστος ή / και διαφυγόν εισόδημα. Έτσι, οι αγρότες θα πρέπει να δοθούν κίνητρα για την επιδίωξη ορισμένων γεωργίας πρακτικές προκειμένου να διατηρήσει τα χαρακτηριστικά του τοπίου, την αποκατάσταση και τη διατήρηση της

συγκεκριμένων ενδιαιτημάτων, ή να διαχειρίζονται τους φυσικούς πόρους, όπως το νερό και το έδαφος, για παράδειγμα. Με άλλα λόγια, η κοινωνία πρέπει να αγοράσει αυτό που ισοδυναμεί με ένα ανακατανομή των πόρων για την υποστήριξη της παροχής δημόσιων αγαθών.

Τα κύρια Δημόσια αγαθά παρεχόμενα από τη γεωργία

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα των δημόσιων αγαθών που σχετίζονται με τη γεωργία, πολλές από τις οποίες χαίρουν υψηλής εκτίμησης από την κοινωνία. Η πιο σημαντική από αυτές είναι του περιβάλλοντος - όπως γεωργικά τοπία, βιοποικιλότητα των γεωργικών εκτάσεων, την ποιότητα του νερού, το νερό διαθεσιμότητας, της λειτουργικότητας του εδάφους, το κλίμα σταθερότητας (εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου), σταθερότητα του κλίματος (αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα), την ποιότητα του αέρα, την ανθεκτικότητα σε πλημμύρες και πυρκαγιές - όπως καθώς και μια διαφορετική ακολουθία των περισσότερων κοινωνικών δημόσιων αγαθών, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας των τροφίμων, της αγροτικής ζωτικότητα και την καλή διαβίωση των εκτρεφόμενων ζώων και την υγεία.

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2 της έκθεσης, όλοι μοιράζονται τα χαρακτηριστικά των μη- αντιπαλότητα και μη excludability σε διάφορους βαθμούς. Πολλές από αυτές είναι σύνθετες οντότητες, με τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών χαρακτηριστικά. Η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί παράδειγμα από δημόσιο αγαθό με ξεχωριστή ιδιωτική χαρακτηριστικά. Παρά το γεγονός ότι οι αγορές είναι η καλύτερα ρυθμιστές της

προσφοράς τροφίμων, υπάρχουν κίνδυνοι που προκύπτουν από μια πιθανή κάμψη των προμηθειών που δεν προκύπτουν με άλλα εμπορεύματα λιγότερο στο επίκεντρο την ανθρώπινη ευημερία. Ως εκ τούτου, ενώ η υπόθεση για τη δημόσια παρέμβαση σε σχέση με τις επισιτιστική ασφάλεια *per se* είναι μικρό, διασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή και ασφαλή τρόφιμα σε όλα φορές δικαιολογεί την κυβερνητική δράση.

Η μελέτη επικεντρώνεται στις δέκα κύρια περιβαλλοντικά δημόσια αγαθά που παρέχονται από γεωργίας. Ο λόγος για αυτή την εστίαση είναι ότι υπάρχει απόδειξη της ανεπαρκούς αυτών των περιβαλλοντικών δημόσιων αγαθών σε σχέση με την κλίμακα της κοινωνικής ζήτησης και έχουν μια σημαντική αλληλεπίδραση με τη γεωργία. Αυτό τους καθιστά ένα προτεραιότητα για τη δημόσια τάξη και την υπόθεση για την παρέμβαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της ΚΓΠ είναι ισχυρή.

Τα περισσότερα κοινωνικά δημόσια αγαθά που παρέχονται μέσω της γεωργίας στην Ευρώπη δεν είναι διερευνώνται στη μελέτη, αν και περαιτέρω έρευνες σε αυτούς και τους ορίζουν σχέση με τη γεωργία πιο συγκεκριμένα, για την ανάπτυξη δεικτών για την ανίχνευση ανεπαρκούς όπου υπάρχει, και για να εκτιμηθεί η έκταση της δημόσιας ζήτησης θα χρήσιμο να ενημερωθούν οι μελλοντικές συζητήσεις πολιτικής.

Τα δημόσια αγαθά αξίας της ευρωπαϊκής εισαγγελικής

Η μελέτη καταδεικνύει ότι το ευρωπαϊκό κοινό δίνει μεγάλη αξία για την περιβάλλοντος. ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΟ έρευνες δείχνουν διαδεδομένη ανησυχία για περιβαλλοντικά θέματα - ιδίως όσον αφορά την απώλεια της βιοποικιλότητας, η μετριασμό της αλλαγής του κλίματος, ρύπανση των υδάτων και του αέρα, καθώς και την εξάντληση των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των εδαφών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, υπάρχει και τεκμηριωμένη ζήτηση για πρόσβαση στην ύπαιθρο, προστατευόμενες περιοχές και σε ορισμένες τοπία, όπως συλλαμβάνεται από τον μεγάλο αριθμό των επισκεπτών σε εθνικά πάρκα και τα αποθεματικά της φύσης, και ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού είναι μέλη των περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Επιπλέον, οι πολλαπλές μελέτες που έχουν διεξαχθεί με τη χρήση των ενδεχόμενων τεχνικών αποτίμησης και άλλα μεθοδολογίες για την εκτίμηση των κοινωνικών προτιμήσεων για το τοπίο και τη βιοποικιλότητα, σε ειδικότερα. Αυτά αποκαλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θετικών αξιών, συμπεριλαμβανομένων των μη-χρήσης αξίες, και ένα υποθετικό προθυμία να πληρώσουν για ορισμένα περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσιών, ακόμη και αν τα άτομα που εκφράζουν αυτές τις προτιμήσεις μπορεί να μην είναι άμεσοι χρήστες των εν λόγω εμπορευμάτων. Οι συλλογικές αξίες ότι η κοινωνία θέσει για το περιβάλλον με τη σειρά

τους αντανακλώνται στις πολιτικές τους στόχους που ορίζουν ένα επιθυμητό επίπεδο των δημόσιων αγαθών.

Τα δημόσια αγαθά είναι δημοφιλές ευρωπαϊκό δημόσιο

Η μελέτη δείχνει ότι η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη αποδίδει μεγάλη αξία στην περιβάλλοντος. Στάση έρευνες δείχνουν ότι οι ανησυχίες περιβαλλοντικά ζητήματα είναι διαδεδομένη - ιδίως όσον αφορά τις η απώλεια της βιοποικιλότητας, στο μετριασμό της αλλαγής του κλίματος, της ρύπανσης νερό και τον αέρα και η εξάντληση των φυσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της γης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, υπάρχει ένα καλά τεκμηριωμένο αίτημα πρόσβασης αγροτικές περιοχές, προστατευόμενες περιοχές και σε ορισμένες τοπία, όπως αποκάλυψε στο μεγάλο αριθμό επισκεπτών σε εθνικά πάρκα και καταφύγια, και μερίδιο σημαντικό πληθυσμό προσκολλάται σε Οργανισμούς Όχι (ΜΚΟ) του περιβάλλοντος. Επιπλέον, πολυάριθμες μελέτες χρησιμοποιώντας ενδεχόμενων τεχνικών αποτίμησης και άλλες μέθοδοι έχουν πραγματοποιούνται για την αξιολόγηση κοινωνικές προτιμήσεις, ιδιαίτερα για τοπίων και της βιοποικιλότητας. Μπορούν επίσης να τηρούν ένα ευρύ φάσμα των τιμών θετικές, συμπεριλαμβανομένων τιμές που δεν σχετίζονται με τη χρήση και θα υποθετική αμοιβή για ορισμένα περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, ενώ ίδια άτομα που εκφράζουν αυτές οι προτιμήσεις δεν είναι πάντα άμεσοι χρήστες των εν λόγω εμπορευμάτων. Συλλογικών αξιών που κοινωνία αποδίδεται στο περιβάλλον με τη σειρά τους αντικατοπτρίζονται στους στόχους συγκεκριμένες πολιτικές που καθορίζουν το επιθυμητό επίπεδο της προσφοράς κοινό.

Μια σειρά από κοινωνικο-οικονομικά οφέλη εξαρτάται από την ύπαρξη ορισμένα δημόσια αγαθά

Εκτός από την εγγενή αξία των δημόσιων αγαθών στην κοινωνία, μια σειρά από κοινωνικά και οικονομικά οφέλη του δεύτερου βαθμού συμβαίνει, η οποία εξαρτάται μερικώς ή ολικώς, την ύπαρξη των δημόσιων αγαθών που παρέχονται από γεωργίας. Η παραγωγή αυτών των παροχών του δεύτερου βαθμού highlights η σημασία της διατήρησης ή βελτίωσης του περιβάλλοντος, δεν μόνο για την εγγενή αξία της, αλλά και για το δυναμικό ρόλο που διαδραματίζει τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές, αυξάνοντας

και τη ζωτικότητα τους και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων που ζουν εκεί, και, γενικότερα, της κοινωνίας.

Επιρροές για την οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών στην Ευρώπη είναι πολλαπλά. Ωστόσο, το δυναμικό για μια περιοχή για την προαγωγή της περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτιστική πρωτεύουσα να αποκτήσει ένα πλεονέκτημα οικονομία είναι καλά τεκμηριωμένη στη βιβλιογραφία. Σε ορισμένες Ευρωπαϊκές περιφέρειες, ελκυστικές γεωργικά τοπία, η παρουσία της βιοποικιλότητας αγροτικές περιοχές και ιστορικά στοιχεία παρέχουν ευκαιρίες οικονομικών για μια σειρά από οικονομικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός και η αγροτική ψυχαγωγία, τα προϊόντα και τα τρόφιμα ειδικότητας, καθώς επίσης και την παροχή ελκυστικός τόπος για τη δημιουργία επιχειρήσεων. Κέρδη οικονομική αυτού του είδους δεν περιορίζονται στις πιο αγροτικές περιοχές δυναμική. Η παροχή δημόσιων αγαθών - όπως η διατήρηση της στοιχεία του γεωργικού τοπίου, βεράντες και πέτρινους τοίχους - παρέχει οικονομικά οφέλη και την απασχόληση σε γεωργούς ή τους τοπικούς φορείς, ενώ ενθαρρύνει τις δεξιότητες εξοικονόμησης παραδοσιακά. Επιπλέον, ορισμένα προϊόντα ενός των βιώσιμων γεωργικών συστημάτων περιβαλλοντική άποψη έχουν τη δυνατότητα να διακριθούν λόγω τους συνδυασμό με τις μεθόδους παραγωγής ή ειδικές πλαίσιο και δικαιολογείται σε αυτή τη βάση, η υψηλότερη τιμή.

Η πρόκληση της εφαρμογής της διαχείρισης ενός τόσο περίπλοκου περιβαλλοντικά οφέλη, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα σε αγροτικές κοινότητες. Ειδικότερα είναι να διασφαλιστεί ότι η οικονομική ανάπτυξη λαμβάνει χώρα με βιώσιμο τρόπο, η περιβαλλοντική άποψη. Φαίνεται ότι υπάρχει απαιτούν όχι μόνο ότι η πολιτική ενθαρρύνει την παροχή δημόσιων αγαθών του περιβάλλοντος, αλλά και ότι το πολιτικό πλαίσιο είναι επαρκώς ολοκληρωμένη για να εξασφαλίζουν ότι, όταν προκύπτουν κοινωνικές και οικονομικές συνέργειες, ευνοούνται.

Υπάρχουν ενδείξεις για την παροχή των δημόσιων αγαθών

Κατά την αξιολόγηση αν η αίτηση της εταιρείας σε δημόσια αγαθά ικανοποιείται, οι δείκτες παρέχουν ένα μέτρο της κατάστασης της περιβαλλοντικής μέσου δεδομένη. Ως εκ τούτου, παρέχουν μια ένδειξη του κατά πόσον η παροχή των αγαθών δημόσια συνδέονται με τη γεωργία είναι επαρκής. Το σύνολο των δεικτών 36 σχετικές ΕΕ προτείνει μια κατάσταση στο πλαίσιο της προσφοράς. Εκεί ήταν η επιδείνωση των περιβαλλοντικών συνθηκών πάροδο του χρόνου, με εξαίρεση βελτίωση της ποιότητας του αέρα, βελτιώσεις σε τμήματα ποιότητα του εδάφους και την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από γεωργίας. Αυτή η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική, ακόμη και όπου η πρόοδος έχουν γίνει, σίγουρα υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για περαιτέρω βελτιώσεις.

Συγκεκριμένα, μεμονωμένοι δείκτες εμφανίζουν συνεχή μείωση των πληθυσμών των πτηνών του αγρού (αν και στην τελευταία δεκαετία, η κατάσταση έχει σταθεροποιηθεί στην ΕΕ), την κακή κατάσταση διατήρησης της πλειοψηφίας των περιοχών του δικτύου Natura 2000, τα υψηλά επίπεδα της διάβρωσης του εδάφους από το νερό και τον άνεμο, μια μείωση της οργανικής ύλης από το έδαφος, bad "περιβαλλοντική κατάσταση" πολλά σώματα νερού που προκύπτει ιδιαίτερα διάχυτη ρύπανση, τα υψηλά επίπεδα της δειγματοληψίας νερού, ιδιαίτερα σε περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα έλλειψης νερού, και απώλεια του χαρακτήρα της αξίας των τοπίων που απειλούνται από την απώλεια των στοιχείων απλούστευσης του τοπίου και κατώτερα στελέχη.

Αποδεικτικά στοιχεία των υπό προμήθεια ενισχύονται περαιτέρω από το εκτιμήσεις της χρηματικής αξίας των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών και το κόστος της αδράνειας. Οι λίγες μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε μακροοικονομικό επίπεδο δείχνουν ότι οι νομισματικές αξίες θα μπορούσαν να είναι πολύ σημαντική και απώλεια ευημερίας που σχετίζονται με την υποβάθμισή τους είναι μια τάξη μεγέθους συγκρίσιμες. Αναφέρουν ότι η εταιρεία υποτιμά συστηματικά το βαθμό της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και το κόστος μιας δράσης που για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών αποτελεσμάτων θα μπορούσε να είναι ουσιαστικά χαμηλότερο από αυτό της αδράνειας. Οι εκτιμήσεις αυτές παρέχουν μια σημαντική κίνητρο για να ενισχυθούν οι δράσεις και δημοσιονομικοί πόροι για την βελτίωση της παροχής δημόσιων περιβαλλοντικών αγαθών.

Η ανάγκη δημόσιας παρέμβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Με βάση αυτά τα στοιχεία, φαίνεται να υπάρχει ένα σημαντικό δημόσιο συμφέρον επιτευχθούν μακροπρόθεσμα, βιώσιμα επίπεδα των δημόσιων αγαθών περιβάλλοντος, που προβλέπονται από τη γεωργία. Η δράση της κυβέρνησης είναι αναγκαία για την επίτευξή του.

Το καταλληλότερο επίπεδο ανταπόκρισης εξαρτάται από έναν αριθμό παράγοντες. Πολλά δημόσια αγαθά που παρέχονται από τη γεωργία, όπως η σταθερότητα το κλίμα ή τη βιοποικιλότητα είναι διασυνοριακού χαρακτήρα, ενώ άλλοι, όπως ανθεκτικότητα σε πλημμύρες ή πυρκαγιές, μπορεί να οριστεί ως τοπική ή περιφερειακή δημόσια αγαθά. Ενώ αυτά τα χαρακτηριστικά είναι κάποια επίδραση στην κλίμακα της παρέμβασης, σύμφωνα με τις αρχές επικουρικότητας και της φορολογικής ισοδυναμίας, υπάρχουν μια σειρά από λόγους παρέμβαση σε κοινοτικό επίπεδο. Πολλά από αυτά τα δημόσια αγαθά έχουν μια ισχυρή στοιχείο των συνόρων ή είναι θέματα κοινού ενδιαφέροντος σε ολόκληρη την

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

Ευρωπαϊκή Ένωση. Με ως εκ τούτου, να πάρει προσφορά τους είναι ένα κατάλληλο θέμα των πολιτικών Ευρωπαϊκό. Επιπλέον, η οικονομική αλληλεγγύης για τη στήριξη των δαπανών του παροχή δημοσίων αγαθών τηρεί τις αρχές της κοινωνικής συνοχής και οικονομικών.

Συγκρουόμενων απαιτήσεων για τη χρήση γης στην ΕΕ

Εκτός από την ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνίας σε δημόσια αγαθά του περιβάλλοντος, υπάρχουν ανταγωνιστικές απαιτήσεις για τη χρήση του εδάφους στην Ευρώπη, οι οποίες είναι πιθανό να επιδεινωθεί στο μέλλον. Εμείς μπορεί να αναμένεται ότι οι ουσιαστικές αλλαγές δυναμικά συμβαίνουν στη διαχείριση της γης εξαιτίας των διαφορετικών πιέσεων, με πιθανή επίδραση μερικών από αυτές τις τάσεις, αυξήθηκε αναπτύσσεται και αυξάνοντας την επιφάνεια για αροτραίες καλλιέργειες.

Πολλοί θα είναι σε άμεση σύγκρουση με την παροχή δημοσίων αγαθών και ως εκ τούτου, συμβάλλουν στην αύξηση του κινδύνου υπό προμήθεια σε περίπτωση όπου η πολιτική παρέμβαση είναι ανεπαρκής. Η γη είναι ένας πεπερασμένος πόρος, η παροχή των δημοσίων αγαθών που συνδέονται με χρήση της γης θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την κοινωνική βέλτιστο στην Ευρώπη, τόσο Τρέχον λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις ανάγκες και τις απαιτήσεις μελλοντικές γενιές. Τι θεωρείται ότι είναι προς το συμφέρον της κοινωνία αντικατοπτρίζει κοινούς στόχους πολιτικής για τα τρόφιμα, περιβάλλον, η βιοενέργεια και η κοινωνική και οικονομική συνοχή, αλλά είναι ουσιώδες ότι όλες οι προτεραιότητες της Ευρώπης αξιολογείται κατά τρόπο στρατηγικής και ολοκληρωμένης, δίνοντας τέλεια προσοχή σε συμβιβασμούς μπορεί να περιλαμβάνει την επίτευξη των στόχων αυτών. Τέλος, όλα ευρύτερων αναγκών της Ευρώπης από τη γεωργία δεν είναι ικανοποιημένος από γαιοκτήμονες εντός της ΕΕ, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές Τρόφιμα και άλλα βιοϋλικών. Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη να εξεταστεί η ολοκληρωμένο μοντέλο της χρήσης γης και της γεωργικής δραστηριότητας, όταν σκεφτόμαστε ρόλος της γεωργίας στην παροχή κοινωνία με συνεχή ροή των εμπορευμάτων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό.

Έξι Προκλήσεις για τη γεωργική πολιτική της ΕΕ μέλλον

Η ανάγκη για παροχή δημοσίων αγαθών στην Ευρώπη θα είναι έγκυρη και συνεκτική δικαιολογία για μια μελλοντική ΚΓΠ. Η πρόκληση για την ενθάρρυνση αυτής της διάταξης σχετικά με την κλίμακα που απαιτείται για την κάλυψη των κοινωνικών ζήτησης είναι μεγάλη, αλλά η πολιτική έχει αρκετές δυνάμεις για το σκοπό αυτό. Η ενσωμάτωση των

αρχών του Γκέτεμποργκ για την αειφόρου ανάπτυξης στην ΚΓΠ κατά τη διάρκεια των διαδοχικών μεταρρυθμίσεων παρέχει επαρκές περιθώριο για ένα ευρύ φάσμα των δράσεων πολιτικής που επηρεάζουν τη γεωργία και διαχείριση του περιβάλλοντος της γης. Επιπλέον, η ΚΓΠ παρέχει ένα συνεκτικό Ευρωπαϊκό πλαίσιο, λαμβανομένων υπόψη των κοινών στόχων, κοινής αγοράς η γεωργία και η ανάγκη να διατηρηθεί μια ευρεία ίσους όρους ανταγωνισμού για τους αγρότες. Το έχει την ευελιξία να ληφθούν υπόψη ποικίλες περιφερειακές και εθνικές συνθήκες χωρίς να χάσει τη διαφάνεια εάν οι πολιτικές είναι καλά σχεδιασμένη και να χορηγείται

Αντιμέτωπη με την πρόκληση της αντιμετώπισης του ανεπαρκούς των δημόσιων αγαθών, η ΚΓΠ θα πρέπει να διατηρήσει μια σειρά μέσων σε θέση να αντιμετωπίσει το ποικιλία των γεωργικών συνθηκών στην Ευρώπη και την πλήρη σουίτα των περιβαλλοντικών δημόσιων αγαθών. Μπορεί να εντοπίσει έξι βασικές προκλήσεις αν κοιτάξουμε μπροστά προς μια αναθεώρησης της ΚΓΠ στην οποία η εστίαση στην παροχή δημόσιων περιβαλλοντικών αγαθά ενισχύεται. Αυτά είναι :

- Δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στόχων σε η καρδιά της πολιτικής: Ένα συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής που απαιτείται για την διαχειρίζονται τις εντάσεις στους στόχους πολιτικής και να εξασφαλίζεται η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεις της αειφόρου γεωργίας.

- Καθιέρωση κατάλληλων στόχων: Με επίκεντρο την δημόσια περιβαλλοντική αγαθά, θα είναι σημαντικό να ορισθούν σαφείς στόχοι για το πλήρες φάσμα των δημόσια αγαθά που είναι συναφή πολιτικά μέτρα που προορίζονται να παραδώσει.

- Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των μέτρων: Η επιλογή του μέτρα πολιτικής που απαιτούνται για την επίτευξη αυτών των στόχων σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτεί να δίνεται η απαιτούμενη προσοχή στην ανάγκη να ληφθούν μέτρα για να είναι και

αποτελεσματική και αποδοτική

- Βελτίωση της εφαρμογής: Η χρήση μιας σειράς μέτρων πολιτικής συνέργεια μπορεί να βοηθήσει να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα. Αυτό απαιτεί μια συντονισμένη προσέγγιση στο σχεδιασμό συστήματος και την ενίσχυση της συνεργασίας των θεσμικών φορέων ικανοτήτων σε επίπεδο κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών και ικανοτήτων για να αγροτών

- Η αποτελεσματική παρακολούθηση και αξιολόγηση: Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της οι επιπτώσεις των δαπανών στο πλαίσιο της ΚΓΠ είναι ζωτικής σημασίας

για την εξασφάλιση λογοδοσία και να επιτρέψει τη βελτίωση που πρέπει να γίνουν από πλευράς της σχεδιασμό και τη στοχοθέτηση της στήριξης.

Το κοινό πλαίσιο παρακολούθησης και Πλαίσιο Αξιολόγησης (ΚΠΠΑ) για την Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης παρέχει ένα

Γερά θεμέλια σε αυτό το θέμα

• Εξασφάλιση επαρκών δημοσιονομικών πόρων: Υπολογισμοί σχετικά με τη χρηματοδότηση απαιτήσεις καταδεικνύουν την σημαντική διαφορά στην κλίμακα του χρηματοδότησης που εκτιμάται ότι θα χρειαστούν για την επίτευξη των ευρωπαϊκών περιβαλλοντικών στόχους, και ότι επί του παρόντος διαθέσιμες για τα μέτρα της ΚΓΠ στοχευμένες προς δημόσιων αγαθών. Εξασφάλιση επαρκών δημοσιονομικών πόρων για την υποστήριξη της παροχής δημόσιων αγαθών φαίνεται να είναι μια σαφής προτεραιότητα για το μέλλον.

5.2. Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΔΟΓΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα "Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση" (2000/C 204/07)

Στις 21 Οκτωβρίου 1999, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην κατάρτιση γνωμοδότησης για τον "Ρόλο της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση"

Το τμήμα "Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον" στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2000, με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Borrego Izquierdo και της κας Sanchez Miguel, σύμφωνα με την απόφαση του τμήματος της 19ης Απριλίου 2000.

Κατά την 373η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Μαΐου 2000 (συνεδρίαση της 24ης Μαΐου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 109 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.⁹⁸

⁹⁸ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα :

1. Εισαγωγή

1.1. Η διασφάλιση της ισότητας των δικαιωμάτων και των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών ήταν και παραμένει βασικός στόχος τόσο σε διεθνές όσο και σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Ο εν λόγω στόχος αναγνωρίστηκε γραπτώς για πρώτη φορά στον συστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών του 1946. Στη συνέχεια ανελήφθησαν πολυάριθμες δράσεις και πολιτικές και θεσπίστηκαν κανόνες προς αυτή την κατεύθυνση, με βασικό στόχο τη διασφάλιση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, όπως στην περίπτωση της Συνθήκης της Ρώμης το 1957(1) και πιο πρόσφατα της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1997, με την οποία τροποποιήθηκε η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι ιδρυτικές συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και καθιερώνονται πλέον ειδικά προγράμματα για την προώθηση της ισότητας(2).

1.2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη θεσπίσει ειδική πολιτική για τις αγρότισσες η οποία όμως, ακόμη και μετά την υιοθέτηση του Προγράμματος Δράσης 2000, δεν εφαρμόζεται στην πράξη στο σύνολό της. Επίσης θα πρέπει να τονισθεί ότι υφίστανται ακόμη και οι ακόλουθες κανονιστικές διατάξεις που μπορούν να εφαρμοσθούν στη συγκεκριμένη περίπτωση: η πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου, η οποία περιλαμβάνει το μέρος εκείνο του Προγράμματος Δράσης 2000 που αφορά την ΚΓΠ, η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ που αποφασίσθηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Μαρτίου 1999(3), ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1999 σχετικά με την υποστήριξη εκ μέρους του ΕΓΤΠΕ της ανάπτυξης της υπαίθρου και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 με τον οποίο θεσπίζονται γενικές διατάξεις σχετικά με τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

2. Στόχοι της γνωμοδότησης

2.1. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι ο σαφέστερος προσδιορισμός της κατάστασης που επικρατεί και του ρόλου που διαδραματίζει η γυναίκα στις αγροτικές περιοχές της ΕΕ, λαμβανομένης υπόψη της ελάχιστης προσοχής που έχει επιδειχθεί για το ζήτημα των επιπτώσεων της διαφοροποίησης σε ό,τι αφορά την προσφορά θέσεων απασχόλησης για τις αγρότισσες. Επίσης, εξετάζονται οι διαφορετικές ανάγκες που έχουν οι γυναίκες στους τομείς της κατάρτισης και της απασχόλησης στο πλαίσιο των στρατηγικών ανάπτυξης της υπαίθρου.

2.2. Δεδομένου ότι δεν υφίστανται πρόσφατα στοιχεία, ιδιαίτερα στατιστικά, θα επιδιώξουμε την περιγραφή τόσο της επικρατούσας κατάστασης όσο και των πραγματικών αναγκών και προσδοκιών των γυναικών των αγροτικών περιοχών της ΕΕ, με στόχο τον προσδιορισμό και την προβολή των εμπειριών των εν λόγω αγροτισσών στους τομείς της κατάρτισης και της γεωργικής απασχόλησης, καθώς και των εμποδίων που παρεμβάλλονται στη συμμετοχή τους στη μισθωτή εργασία και στην επίσημη οικονομική δραστηριότητα.

2.3. Επίσης, θα επιδιωχθεί η αναζήτηση τόσο των κατάλληλων λύσεων σχετικά με την αναγνώριση του σημαντικού ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι γυναίκες στο πλαίσιο των προσπαθειών για την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, όσο και τρόπων βελτίωσης της επαγγελματικής, πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης τους.

3. Η αγρότισσα και η ανάπτυξη της υπαίθρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁹⁹

3.1. Η αγρότισσα ως ακρογωνιαίος λίθος της ανάπτυξης της υπαίθρου

3.1.1. Τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν κυρίως το ρόλο των γυναικών είτε ως αγροτισσών είτε ως μητέρων που ασχολούνται με τα παιδιά τους, αλλά είναι σαφές ότι ο όρος "γυναίκα της υπαίθρου" δεν είναι συνώνυμος με τον όρο "αγρότισσα". Παρά το γεγονός ότι οι αγρότισσες αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό μέρος των γυναικών που ζουν και εργάζονται στις αγροτικές περιοχές που εξαρτώνται άμεσα από τη γεωργική δραστηριότητα, η παρούσα γνωμοδότηση ενδιαφέρεται, ευρύτερα, για το ζήτημα της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών.

3.1.2. "Αγρότισσα" θεωρείται η γυναίκα που ασκεί γεωργική δραστηριότητα, είτε ως ιδιοκτήτρια μίας εκμετάλλευσης είτε ως συνιδιοκτήτρια και σύζυγος ενός γεωργού που απασχολείται με καθεστώς πλήρους ή μερικής απασχόλησης σε μία γεωργική εκμετάλλευση. Βάσει των στατιστικών στοιχείων, οι αγρότισσες αντιπροσωπεύουν σήμερα το 1/3 του ενεργού γεωργικού πληθυσμού, δηλαδή το 34 % του συνολικού πληθυσμού. Από αυτές μόνον το 10 % είναι ιδιοκτήτριες των εκμεταλλεύσεων, παρά το γεγονός ότι το εν λόγω ποσοστό διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Μπορούμε να προβούμε στη διάκριση δύο κατηγοριών χωρών: στις χώρες που παρουσιάζουν διαρθρωτική υστέρηση ο αριθμός των γυναικών που είναι ιδιοκτήτριες είναι υψηλότερος του κοινοτικού μέσου όρου,

⁹⁹ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034*. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AW0g4HICQ&usq=AFQjCNHCyz3C5MHqXT031Lq59QI0FmYPvg

ενώ το ποσοστό των εν λόγω γυναικών μειώνεται στις χώρες με εξειδικευμένη και εντατική γεωργική παραγωγή.

3.1.3. Ο νέος κανονισμός για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου (1257/1999) περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό των αρχών της Διάσκεψης του Cork που πραγματοποιήθηκε το 1996. Μεταξύ των εν λόγω αρχών θα πρέπει να επισημανθούν οι ακόλουθες: ανάγκη υιοθέτησης μίας πολιτικής αειφόρου ανάπτυξης της υπαίθρου, προσπάθεια πολυεπιστημονικής και πολυτομεακής αντιμετώπισης του προβλήματος και κατά συνέπεια υιοθέτηση μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης και στρατηγικής παρέμβασης με διαφοροποιημένες λύσεις, διασφάλιση της ορθής χρήσης των φυσικών πόρων, μεγαλύτερη εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και μεγαλύτερη συνεργασία, μέσω της συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών.¹⁰⁰

3.1.4. Θα πρέπει να επισημανθεί το σημαντικό έργο που μπορούν να προσφέρουν οι γυναίκες στο πλαίσιο της εφαρμογής του συνόλου των μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 33 του προαναφερθέντος κανονισμού(4), της αγροτοπεριβαλλοντικής πολιτικής, του Προγράμματος Δράσης 2000 και της πρόσφατης μεταρρύθμισης της ΚΓΠ.

3.1.5. Λόγω της πολυμορφίας των αγροτικών περιοχών της ΕΕ, η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα πρέπει να διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της συμπληρωματικότητας και να βασίζεται στην συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων επιπέδων: τοπικού, περιφερειακού, εθνικού και διεθνούς.

3.1.6. Θα πρέπει να καταστεί σαφής ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της γεωργίας, όπως αυτός περιγράφεται στη Δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου που πραγματοποιήθηκε στις 12 και 13 Δεκεμβρίου 1997.

3.1.7. Ο στόχος που θα πρέπει να επιδιωχθεί, μέσω μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης, είναι η δημιουργία μίας πολυλειτουργικής γεωργίας που θα είναι ικανή να προωθήσει την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των κατοίκων τους. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας η οποία βασίζεται στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, όλες οι αγροτικές περιοχές δεν διαθέτουν τις ίδιες δυνατότητες εξέλιξης. Κάθε περιοχή έχει τη δική της ταυτότητα και τα δικά της ενδογενή χαρακτηριστικά στα οποία θα πρέπει να βασισθεί η εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων(5).

¹⁰⁰ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034.* Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=ria&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=vb86U_PmE8ua0AWpg4HICO&usq=AFOiCNHcyz3C5MHqXT031Lq59OI0FmYPvg

3.1.8. Η πολυλειτουργικότητα αποτελεί εγγενές στοιχείο του αγροτικού κόσμου. Θα πρέπει να αποδεχθούμε χωρίς δισταγμό το γεγονός ότι οι γεωργικές πολιτικές και οι πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου αδιάσπαστου συνόλου. Παρά το γεγονός ότι η γεωργία αποτελεί την κύρια απασχόληση του αγροτικού κόσμου, σε ένα λιγότερο ή περισσότερο μακρινό μέλλον, η σημερινή κατάσταση θα μπορούσε να αναστραφεί πλήρως, ιδιαίτερα όσον αφορά τις περιφέρειες που βρίσκονται στη δυσχερέστερη θέση, διότι, όπως έχει διαπιστωθεί, τις προκλήσεις που θέτει η απαίτηση για μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα μπορούν να τις αντιμετωπίσουν μόνον οι περιφέρειες που προέβησαν στην αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεών τους και στην διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους, δημιουργώντας κατά τον τρόπο αυτό έναν ισχυρό επιχειρησιακό ιστό που μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες των κατοίκων τους, και στο πλαίσιο του οποίου οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο λόγω της συμβολής τους στη διατήρηση μόνιμων κατοίκων.

3.2. Αλλαγές που έλαβαν χώρα στην αγροτική Ευρώπη

3.2.1. Ο αγροτικός κόσμος διανύει περίοδο σημαντικών αλλαγών και μετασχηματισμών που αντικατοπτρίζονται στις ριζικές αναδιαρθρώσεις που λαμβάνουν χώρα: μείωση του αριθμού των γεωργών, γήρανση του πληθυσμού, εγκατάλειψη της υπαίθρου και απώλεια της πολιτιστικής ταυτότητας.¹⁰¹

3.2.1. Παρά τη σημαντική βελτίωση των υποδομών και των εξοπλισμών που παρατηρήθηκε κατά τα τελευταία έτη στις αγροτικές περιοχές, συνεχίζεται η εγκατάλειψη ορισμένων εξ αυτών, οι οποίες, σε πολλές περιπτώσεις, ήταν ήδη αραιοκατοικημένες, από τους κατοίκους τους. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα ανησυχητική δεδομένου ότι οι περιοχές της υπαίθρου εγκαταλείπονται κυρίως από τους νέους και δυναμικότερους κατοίκους τους.

3.2.3. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως στις περιορισμένες δυνατότητες εξασφάλισης εισοδήματος και εξεύρεσης κάποιας θέσεως απασχόλησης, καθώς και στη μεγάλη δυσκολία πρόσβασης στα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα και στις υπηρεσίες υγείας και ψυχαγωγίας. Ακόμη, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η ελάχιστη κοινωνική αναγνώριση της γεωργικής δραστηριότητας και του αγροτικού κόσμου και τα προβλήματα κοινωνικής συμμετοχής που αντιμετωπίζουν πολλές γυναίκες.

---

¹⁰¹ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rcct=j&a=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsOFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AWpg4HICO&use=AFOjCNHcyz3C5MHqXT031Lq59QI0FmYPvg

3.2.4. Η αυξανόμενη ένταξη των γυναικών στο χώρο της μισθωτής εργασίας επηρεάζει επίσης σημαντικά τις αγροτικές περιοχές, ενώ οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι γυναίκες για την αναζωογόνηση των εν λόγω περιοχών πολλαπλασιάζονται. Κατά συνέπεια, λόγω του ρόλου που διαδραματίζουν ως παράγοντες αναζωογόνησης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, η δημιουργία των συνθηκών εκείνων που συμβάλλουν στην παραμονή και την επιστροφή των γυναικών στις αγροτικές περιοχές θα πρέπει να αποτελεί βασικό στόχο όλων των παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται με στόχο την ενδυνάμωση των μειονεκτικών περιοχών και την προώθηση της ανάπτυξης της υπαίθρου.

4. Εκπαίδευση και κατάρτιση¹⁰²

4.1. Η εκπαίδευση και κατάρτιση των ατόμων που κατοικούν στις αγροτικές περιοχές αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξής τους. Και τούτο συμβαίνει σε τέτοιο βαθμό ώστε θεωρείται ότι τα δύο αυτά στοιχεία αποτελούν τη βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της ΕΕ. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει ήδη αναγνωρίσει τη σημασία τους, δεδομένου ότι στο Λευκό Βιβλίο σχετικά με την ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική επισημαίνεται ότι η πραγματοποίηση επενδύσεων στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης καθώς και της κοινωνικής συνοχής της.

4.2. Παρά το γεγονός ότι η σημασία της κατάρτισης ως παράγοντος ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας έχει γενικά αναγνωρισθεί, σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές αποτελεί πρωταρχική ανάγκη διότι αποτελεί τη βάση για τη διασφάλιση οιασδήποτε μελλοντικής ανάπτυξης, τόσο λόγω των αλλαγών που σημειώνονται όσο και λόγω των κοινωνικοοικονομικών ιδιαιτεροτήτων των εν λόγω περιοχών.

4.3. Στην ενημερωτική έκθεση με τίτλο "Ο ρόλος των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ζωή, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας" αναφέρεται ότι "η κατάρτιση και ο επαγγελματικός προσανατολισμός θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τρόπο ώστε να εστιάζονται στις ειδικές ανάγκες των δύο φύλων και να υποστηρίζουν διαρθρώσεις επαρκώς συνυφασμένες με μια δεδομένη επικράτεια. Η επιμόρφωση των γυναικών θα πρέπει όχι μόνον να προβλέπει τις παραμέτρους που συνδέονται στενά με την επαγγελματική κατάρτιση, αλλά και να συνοψίζει πάντοτε στόχους που άπτονται της γενικής και βασικής επιμόρφωσης. Και τούτο προκειμένου να

¹⁰² Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rcct=j&a=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ej=vyb86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFQjCNHcVz3C5MHqXT031La59QI0FmYPvg

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

καταστεί δυνατό, αφενός, να καλυφθούν ενδεχόμενες ελλείψεις στον τομέα της γενικής κατάρτισης (λειτουργικός αναλφαβητισμός) και, αφετέρου, να διασφαλιστεί ότι - πέρα από το στόχο της προσαρμοστικότητας σε μία θέση εργασίας - προάγεται η συνειδητοποίηση των αντικειμενικών ή δυνητικών ίδιων ικανοτήτων."

4.4. Λαμβανομένου υπόψη του δυαδικού χαρακτήρα των συστημάτων κατάρτισης τα οποία διαχειρίζονται ορισμένα κράτη μέλη, το κυριότερο πρόβλημα που παρουσιάζεται αφορά το γεγονός ότι οι γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές όχι μόνον αδυνατούν, κυρίως λόγω ηλικίας, να επωφεληθούν από τα επίσημα προγράμματα παροχής επαγγελματικής κατάρτισης που καθιστούν δυνατή τη χορήγηση επισήμων τίτλων, αλλά, ακόμη και στην περίπτωση των γυναικών που μπορούν να συμμετάσχουν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, χορηγούνται πιστοποιητικά ικανότητας για να καταλάβουν μια θέση απασχόλησης χωρίς η εν λόγω κατάρτιση να είναι επίσημα αναγνωρισμένη. Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί το ανεπαρκές φάσμα μαθημάτων τα οποία διδάσκονται οι αγρότισσες, γεγονός που δημιουργεί δυσκολίες στην κατάρτιση των γυναικών σε επαγγέλματα στα οποία δεν αντιπροσωπεύονται ικανοποιητικά και καθιστά αδύνατη τόσο την προσαρμογή των προγραμμάτων στις πραγματικές ανάγκες της κάθε περιοχής όσο και την αναγνώριση των τίτλων που τους χορηγούνται εκτός της περιοχής τους, στο πλαίσιο ενός εναρμονισμένου συστήματος χορήγησης πιστοποιητικών.¹⁰³

4.5. Θα πρέπει να επισημανθεί ο καθοριστικής σημασίας ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει για τις αγροτικές περιοχές η εξ αποστάσεως παροχή εκπαίδευσης.

4.6. Στις περισσότερες περιοχές του κόσμου ο αριθμός των γυναικών που λαμβάνουν ακαδημαϊκή μόρφωση είναι κατά πολύ μικρότερος του αντίστοιχου αριθμού των ανδρών. Το φαινόμενο αυτό είναι περισσότερο έντονο στις αγροτικές περιοχές. Η επαγγελματική κατάρτιση που παρέχεται στις περισσότερες χώρες της Κοινότητας έχει περισσότερο αστικό προσανατολισμό και δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες κατάρτισης των αγροτικών περιοχών. Είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την παροχή γεωργικής κατάρτισης και όχι μόνον βιομηχανικής κατάρτισης.

4.7. Ένα από τα μέτρα που συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της υπαίθρου είναι η εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων, όπως το πρόγραμμα Leader+(7), τα οποία έχουν ως στόχο την απόκτηση δεξιοτήτων και την κατάρτιση στους τομείς της καινοτομίας και

¹⁰³ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιχμή ανάπτυξης της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=ria&uact=8&ved=0CCsQFiAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=vb86U_PmE8ua0AWog4HICO&usq=AFOiCNHcvz3C5MHaXT031La59OI0FmYPvg

της τεχνολογίας, ώστε να καταστεί δυνατή η αναγνώριση του ρόλου των γυναικών στο πλαίσιο της λειτουργίας των οικονομιών των αγροτικών περιοχών(8).

4.8. Εξάλλου, υπάρχει και το πρόγραμμα Equal, το οποίο αφορά γενικά τις γυναίκες, τα μειονεκτούντα άτομα και τις εθνικές μειονότητες.

5. Απασχόληση¹⁰⁴

5.1. Αποτελεί γεγονός ότι η ανεργία στις αγροτικές περιοχές πλήττει περισσότερο τις γυναίκες και λιγότερο τους άνδρες.

5.2. Οι μεγαλύτερες αποκλίσεις ως προς το ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των αγροτικών και των αστικών περιοχών οφείλονται όχι μόνο στον αγροτικό χαρακτήρα των περιοχών αλλά και στο διαφορετικό ποσοστό απασχόλησης των δύο φύλων.

5.3. Ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην ύπαρξη της εν λόγω απόκλισης είναι η ηλικία, δεδομένου ότι οι αγρότισσες αφιερώνουν λιγότερο χρόνο για την απόκτηση κατάρτισης, λόγω του ότι εισέρχονται νωρίτερα στην ενεργό ζωή.

5.4. Η συμμετοχή των γυναικών στους τρεις κυριότερους τομείς δραστηριότητας (γεωργία, βιομηχανία, υπηρεσίες) καθιστά εμφανή τη σημαντική αύξηση του ποσοστού των γυναικών που απασχολούνται στον τομέα των υπηρεσιών και καταδεικνύει το πόσο θα συνεισφέρει, σταδιακά, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας των εν λόγω περιοχών.

5.5. Η απασχόληση των αγροτισσών επικεντρώνεται σε δραστηριότητες που δεν απαιτούν κάποια εξειδίκευση ή όπου το απαιτούμενο επίπεδο εξειδίκευσης είναι χαμηλό. Οι κυριότεροι παράγοντες που περιορίζουν την πρόσβαση των γυναικών στην απασχόληση είναι οι ακόλουθοι: ανεπαρκείς θέσεις απασχόλησης, μεγάλες αποστάσεις και δυσκολίες μεταφοράς, ακατάλληλες υπηρεσίες και εγκαταστάσεις υποστήριξης, ανισότητες ως προς την κατανομή των ευθυνών σε σχέση με τις οικιακές εργασίες και τις οικογενειακές υποχρεώσεις, χορήγηση χαμηλότερων μισθών σε σχέση με τους άνδρες και συγκεκριμένες πολιτισμικές νοοτροπίες.

5.6. Κατά τη διάρκεια του έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 20 και 21 Νοεμβρίου 1997(9) καταρτίστηκαν οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές για το έτος 1998. Θα πρέπει να επισημανθεί το μέρος IV που αφορά την ενίσχυση της πολιτικής για τη διασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών.

¹⁰⁴ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsOFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=vy86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AF0iCNHcyz3C5MHqXT031La59QI0FmYPvg

5.7. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στην οικονομία των παραγωγικών περιφερειών, δίδοντας τη δυνατότητα συμπληρωματικής απασχόλησης, σε σχέση με την αποκλειστικά αγροτική απασχόληση, μέσω της παραγωγής και εμπορίας βιοτεχνικών προϊόντων, για τα οποία υφίσταται σήμερα σημαντική ζήτηση στην αγορά, και της παροχής υπηρεσιών που λαμβάνει χώρα στις αγροτικές περιοχές, όπως παραδείγματος χάρη ο αγροτουρισμός. Παρά το γεγονός ότι ο αριθμός τους διαφέρει από χώρα σε χώρα της ΕΕ, τα κράτη μέλη στα οποία οι εν λόγω συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό της γεωργικής δραστηριότητας παρουσιάζουν την μεγαλύτερη παραγωγική και εμπορική αποτελεσματικότητα, γεγονός που καταδεικνύει τη σημαντική συμβολή τους στην αγροτική ανάπτυξη και στη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων.

6. Ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγρότισσες της ΕΕ¹⁰⁵

6.1. Ιδιοκτησιακό καθεστώς των εκμεταλλεύσεων

6.1.1. Ένα από τα κυριότερα προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο της εξέτασης του γεωργικού τομέα, είναι η δυσκολία προσδιορισμού των ανθρώπινων πόρων που διαθέτει ο γεωργικός τομέας των διαφόρων χωρών. Η διαφορετική ιδιότητα με την οποία απασχολείται κάποιος στη γεωργία (ιδιοκτήτης, υπεύθυνος εκμετάλλευσης, απασχολούμενος σε οικογενειακή επιχείρηση, μισθωτός), ο τρόπος απασχόλησής του (μερική απασχόληση, κύρια απασχόληση, πλήρης απασχόληση, συνεχής απασχόληση, περιστασιακή απασχόληση, εποχιακή απασχόληση κ.λπ.), η ανυπαρξία διάκρισης μεταξύ της γεωργικής απασχόλησης, της απασχόλησης με στόχο το βιοπορισμό ση και της βιοτεχνικής απασχόλησης και η προσφυγή στη χρήση των ειδικών καθεστώτων κοινωνικής ασφάλισης, αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που παρεμβάλλουν εμπόδια στον προσδιορισμό του πραγματικού αριθμού των απασχολούμενων στον γεωργικό τομέα. Η εν λόγω κατάσταση είναι ακόμη πιο δύσκολη σε σχέση με τις γυναίκες, λόγω, κυρίως, της κεκαλυμμένης απασχόλησής τους σε γεωργικές εργασίες και της ανυπαρξίας μίας σαφούς διαχωριστικής γραμμής μεταξύ της εργασίας που πραγματοποιείται στην ίδια τη γεωργική εκμετάλλευση και της εργασίας που πραγματοποιείται στο σπίτι και άλλων γεωργικών εργασιών.

¹⁰⁵ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιεφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rc=tj&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsOFiAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFOjCNHcvz3C5MHqXT031Lq59Qj0FmYPvg

6.1.2. Ακόμη θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μία σειρά από άλλους, καθοριστικής σημασίας, παράγοντες που συνδέονται με την εξέταση της εν λόγω κατάστασης, όπως οι ακόλουθοι:

6.1.2.1. Η συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων από διαφορετικές πηγές καθιστά σχεδόν αδύνατη τη διεξοδική σύγκριση των στοιχείων που αφορούν τις γυναίκες. Επίσης, θα πρέπει να τονισθεί ότι ορισμένες από τις πηγές που χρησιμοποιούνται δεν κάνουν διάκριση μεταξύ της συμπεριφοράς των δύο φύλων.

6.1.2.2. Η φορολογία συγκαταλέγεται στους παράγοντες που συμβάλλουν στην απόκρυψη της πραγματικής απασχόλησης των ανδρών. Σε πολλές περιπτώσεις η μεταβίβαση ρόλων ως προς την ευθύνη λειτουργίας της εκμετάλλευσης μεταξύ των συζύγων, ιδιαίτερα όταν η κύρια απασχόληση του συζύγου δεν είναι γεωργική, γίνεται με στόχο την κατανομή των εισοδημάτων και τη μείωση των φορολογικών βαρών της οικογένειας.

6.1.2.3. Το ειδικό γεωργικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης χρησιμοποιείται πολλές φορές εκ μέρους των αγροτισσών ως μέσο εξασφάλισης σύνταξης.

6.1.3. Στις χώρες της Ένωσης, οι οικογενειακές εκμεταλλεύσεις αποτελούν τη βασική διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Στην Ευρώπη υπάρχουν 7 εκ. εκμεταλλεύσεις, το 67 % των οποίων έχουν έκταση από 1 έως 10 εκτάρια, δηλαδή ο χαρακτήρας τους είναι οικογενειακός. Από αυτές 5 εκ. βρίσκονται στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, την Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία, γεγονός που αντικατοπτρίζει τα ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της γεωργικής ταυτότητας της Ευρώπης. Η επιβίωση της εν λόγω ταυτότητας όμως απειλείται διότι δεν έχει γίνει ευρύτερα γνωστό και δεν έχει συνειδητοποιηθεί ότι, λόγω του ρόλου που διαδραματίζει και της θέσης που κατέχει στο πλαίσιο της γεωργικής δραστηριότητας, είναι απαραίτητη η διατήρησή της για την επιβίωση και ανάπτυξη της υπαίθρου(10).

6.1.4. Θα ήταν σκόπιμο να προσδιορισθεί ο αριθμός των γυναικών που συμβάλλουν στην οικονομική δραστηριότητα της εκμετάλλευσης, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ της συνολικής συνεισφοράς στη γεωργία, στις εθνικές οικονομίες και στην οικονομία της ΕΕ, ώστε μεταγενέστερα να διευκολυνθεί ο προσδιορισμός της συμβολής των ιδιοκτητριών εκμεταλλεύσεων και των μισθωτών.

6.1.5. Η εργασία της αγρότισσας στην οικογενειακή εκμετάλλευση είναι πολύ δύσκολο να προσδιορισθεί επακριβώς, αφενός διότι σε αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι οικιακές εργασίες που πραγματοποιεί και αφετέρου διότι το είδος της παραγωγικής εργασίας που

εκτελεί είναι δύσκολο να μετρηθεί. Η συμβολή της πάντως στη γεωργική δραστηριότητα είναι βέβαιο ότι είναι υποτιμημένη.

6.2. Οι αγρότισσες και η κοινωνική ασφάλιση¹⁰⁶

6.2.1. Η δυσκολία προσδιορισμού της θέσης των αγροτισσών καθίσταται εμφανής στο πλαίσιο των διαφόρων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που εφαρμόζονται για αυτές στην ΕΕ. Απλοποιώντας τα πράγματα μπορούμε να προσδιορίσουμε ένα γενικό καθεστώς το οποίο ισχύει για όλους τους εργαζομένους, ανεξάρτητα από τη δραστηριότητα που ασκούν και το περιβάλλον στο οποίο την ασκούν, και ένα ειδικό καθεστώς που λαμβάνει διάφορες μορφές ανάλογα με την ασκούμενη δραστηριότητα και στο οποίο υπάγεται και η γεωργική απασχόληση.

6.2.2. Το γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης εξασφαλίζει σημαντικές κοινωνικές παροχές στους εργαζομένους που υπάγονται σε αυτό, τους οποίους και διαφοροποιεί σε σχέση με τα ειδικά καθεστάτα, και παρέχει πολύ πιο συγκεκριμένα οφέλη στις γυναίκες που απασχολούνται ως μισθωτές στον γεωργικό τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά την προστασία της υγείας και ειδικότερα στην περίπτωση ασθενειών, μητρότητας, διακοπών, συντάξεων, κ.λπ.

6.2.3. Αντιθέτως, στην περίπτωση των ειδικών καθεστώτων, τα εν λόγω δικαιώματα κατοχυρώνονται μόνον στην περίπτωση που οι γυναίκες εμφανίζονται είτε ως ιδιοκτήτριες των εκμεταλλεύσεων είτε ως μισθωτές στο γεωργικό τομέα. Σε κάθε άλλη περίπτωση απολαμβάνουν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης μόνο υπό την ιδιότητα των συζύγων(11). Αυτή είναι μια από τις αιτίες της καθυστερημένης εγγραφής των αγροτισσών στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, καθώς αναζητούν τα δικαιώματα που δεν μπορούν να αποκτήσουν, ιδίως όσον αφορά την εξασφάλιση συντάξεων, με την ένταξή τους στο ειδικό καθεστώς.

6.2.4. Θα ήταν εύλογο να συνεχισθεί, εκ μέρους της ΕΕ, η εφαρμογή της οδηγίας 86/613/ΕΟΚ σχετικά με την αναγνώριση της εργασίας των νυμφευμένων γυναικών, βασικός στόχος της οποίας είναι η μείωση των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης σχετικά με τη γεωργική δραστηριότητα.

6.2.5. Ενδεχομένως, οι γυναίκες που, ενώ δεν ασκούν άλλη δραστηριότητα εκτός της γεωργικής, δηλώνουν ότι καταβάλλουν εισφορές στο γενικό σύστημα κοινωνικής

¹⁰⁶ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsOFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLexUriServ%2FLexUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=vyB86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFOjCNHcvz3C5MHqXT031Lq59Oj0FmYPvg

ασφάλισης, τις καταβάλλουν στην πραγματικότητα ως αυτόνομες εργαζόμενες. Το γεγονός αυτό ίσως αντικατοπτρίζει τις νομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που καταβάλλουν εισφορές στο γεωργικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Οι εν λόγω δυσκολίες συνδέονται επίσης και με την απαίτηση για "μόνιμη", ως ένα σημείο, απασχόληση που αποτελεί ένα από τα κριτήρια για την ένταξή τους στο προαναφερθέν σύστημα, κριτήριο άλλωστε που είναι πολύ ασαφές και σε ορισμένες περιπτώσεις ελάχιστα ρεαλιστικό, δεδομένου ότι σχετίζεται άμεσα με την οικονομική διάσταση της εκμετάλλευσης. Κατά συνέπεια, καθίσταται σαφές ότι η οικονομική υπόσταση της εκμετάλλευσης επηρεάζει άμεσα το επίπεδο των εισφορών που καταβάλλουν οι αγρότισσες.

7. Προτάσεις και συμπεράσματα¹⁰⁷

7.1. Η διασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στις αγροτικές περιοχές θα πρέπει να έχει ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και θα πρέπει να ενσωματωθεί σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές που αφορούν την ανάπτυξη της υπαίθρου. Για το λόγο αυτό κατά την εφαρμογή των εν λόγω πολιτικών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και των δύο φύλων. Επίσης, η Επιτροπή θα πρέπει, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του επόμενου προγράμματος για την ισότητα των ευκαιριών που πρόκειται να τεθεί σε ισχύ το 2001, να λάβει υπόψη τις προτάσεις που υποβάλλει η ΟΚΕ.

7.2. Οι πολιτικές για την προώθηση της ισότητας θα πρέπει να επιδιώκουν την παραμονή των γυναικών στον τόπο καταγωγής τους προκειμένου να διασφαλισθεί η διατήρηση των αναγκαίων πληθυσμιακών ισορροπιών και της βιώσιμης ανάπτυξης.

7.3. Η δημιουργία ενός ελκυστικού περιβάλλοντος στις αγροτικές περιοχές, με τη δημιουργία των βασικών υποδομών είναι ζήτημα καθοριστικής σημασίας, διότι κατά τον τρόπο αυτό θα διευκολυνθεί η πρόσβαση των γυναικών τόσο στην κατάρτιση όσο και στην απασχόληση. Το ίδιο ισχύει και για τις υπηρεσίες αντικατάστασης και τις υπηρεσίες υποστήριξης της διαχείρισης της εκμετάλλευσης.

7.4. Θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών με μεγαλύτερη συμμετοχή και των θεσμικών οργάνων, και με παροχή κινήτρων σε ισότιμη βάση για την ανάπτυξη.

7.5. Θα πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη αξιοποίησης κατά προτεραιότητα της διαφοροποίησης στην οποία οι γυναίκες διαδραματίζουν συχνά πρωταγωνιστικό ρόλο

¹⁰⁷ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιχμή ανάπτυξης της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=i&rc=i&a=&esrc=s&source=web&ccd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsOFiAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=vb86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFOjCNHcvz3C5MHqXT031La59OI0FmYPvg

(ΜΜΕ, παραγωγή περιφερειακών προϊόντων, βιοτεχνία και αγροτουρισμός), και με τον τρόπο αυτό να ενισχυθεί η πολυλειτουργικότητα.

7.6. Θα πρέπει να υπάρξει συντονισμός μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων και των συστημάτων κατάρτισης και των παραγωγικών συστημάτων ώστε να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της εγκατάλειψης της υπαίθρου. Η παροχή εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα βασικής εκπαίδευσης και γενικής κατάρτισης (συμπεριλαμβανομένης της παροχής εκπαίδευσης εξ αποστάσεως), αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη μεταγενέστερη ορθή αξιοποίηση των πόρων και των ικανοτήτων που αποκτώνται, ενώ η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης με τη χορήγηση επισήμων τίτλων συμφωνεί με τις νέες εργασιακές ανάγκες.

7.7. Η ΟΚΕ έχει συνειδητοποιήσει το πόσο σημαντικό είναι τα συστήματα παροχής κατάρτισης να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των αγροτισσών και τις ειδικές συνθήκες υπό τις οποίες ζουν. Για το λόγο αυτό η παρεχόμενη βοήθεια θα πρέπει να αποσκοπεί στην τόνωση της αυτολεποίθησής τους και στη διασφάλιση της συμμετοχής τους τόσο στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων όσο και στη γενικότερη κοινωνικοοικονομική ζωή. Θα πρέπει να προωθηθεί η χρήση τοπικών οικονομικών πόρων με στόχο την προώθηση σχεδίων ανάπτυξης της υπαίθρου.

7.8. Θα πρέπει να συνεχισθεί η εφαρμογή ορισμένων πρωτοβουλιών, όπως οι πρωτοβουλίες Leader+ και Equal, διότι συμβάλλουν σημαντικά στη προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στον τομέα της κατάρτισης που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Ένα μέρος των εν λόγω πρωτοβουλιών θα πρέπει να αφορά ειδικά τις αγρότισσες.¹⁰⁸

7.9. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την προοδευτική εφαρμογή εκ μέρους των διαφόρων κρατών μελών των κανονιστικών ρυθμίσεων που αποσκοπούν στη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, με την καθιέρωση της δυνατότητας διαπραγμάτευσης σχετικά με την εφαρμογή ελαστικών ωραρίων που θα επιτρέψουν την δίκαιη κατανομή των οικογενειακών βαρών μεταξύ ανδρών και γυναικών, με την προώθηση νέων σχημάτων που θα καταστήσουν δυνατή την ικανοποίηση των αναγκών των ατόμων που χρειάζονται φροντίδα και ιδιαίτερα των παιδιών, των ηλικιωμένων, των ασθενών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, και με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την προστασία της μητρότητας.

¹⁰⁸ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rci=j&q=&esrc=s&source=web&ccd=1&cad=ria&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFOjCNHcvz3C5MHqXT031Lq59OI0FmYPvg

7.10. Θα πρέπει να προωθηθεί η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι διάφορες χρηματοπιστωτικές τεχνικές κατά τη χορήγηση αγροτικών δανείων, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη συνέργια μεταξύ των χρησιμοποιούμενων ιδιωτικών και δημόσιων κεφαλαίων και να περιορισθούν οι οικονομικές υποχρεώσεις των ΜΜΕ. Κατά τον τρόπο αυτό θα διευκολυνθεί η πρόσβαση στη λήψη δανείων με ευνοϊκούς όρους ή μικροδανείων, γεγονός που θα συμβάλει στην ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών εκ μέρους των γυναικών(12).

7.11. Η μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της ευημερίας των αγροτικών περιοχών, δίδοντας έμφαση στην υποστήριξη των νέων καθώς και σε όλες τις νέες δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν οι γυναίκες. Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να λαμβάνονται υπόψη, στο πλαίσιο των προγραμμάτων που εγκρίνονται από το ΕΚΤ, οι ανάγκες των αγροτισσών, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διάδοση της χρήσης των νέων τεχνολογιών, ώστε να καταστεί δυνατή η μεγαλύτερη αναγνώριση και προώθηση των δραστηριοτήτων και των προϊόντων των αγροτισσών.

7.12. Αν η ανάπτυξη της υπαίθρου νοηθεί ως ενδογενής και σταθερή διεργασία, είναι απαραίτητη η οργάνωση του τοπικού γυναικείου πληθυσμού σε ενώσεις και ομάδες εργασίας, ώστε να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή του και να συμβάλει στην προώθηση της κατάρτισης των υφιστάμενων ανθρωπίνων πόρων και στο σχεδιασμό στρατηγικών ανάδειξης των τοπικών αναπτυξιακών παραγόντων.¹⁰⁹

7.13. Θα ήταν πολύ χρήσιμο να ληφθούν τα κατάλληλα διαχειριστικά μέτρα με στόχο τη διευκόλυνση του συντονισμού των ενεργειών όλων των συνεταιριστικών κινημάτων και οργανώσεων των αγροτισσών που υπάρχουν στα κράτη μέλη, ώστε να καταστεί δυνατή η μόνιμη εκπροσώπηση των αγροτισσών σε όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Κατά τον τρόπο αυτό θα υπάρξει μεγαλύτερη ενημέρωση και ανταλλαγή εμπειριών για τη μελέτη των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κάθε περιοχή και θα δοθεί η δυνατότητα εξεύρεσης των κατάλληλων λύσεων.

7.14. Όσον αφορά τα ειδικά προβλήματα που αφορούν το ιδιοκτησιακό καθεστώς των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να αναληφθούν άμεσα προσπάθειες για την αναγνώριση, σε όποιες χώρες αυτό δεν έχει ακόμη γίνει, της εργασίας

¹⁰⁹ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιφύρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=ria&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AWpg4HICQ&usq=AFOjCNHcvz3C5MHqXT031La59QI0FmYPvg

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

που πραγματοποιούν οι γυναίκες σύζυγοι στο πλαίσιο της εκμετάλλευσης. Όσον αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές των γυναικών, μία πιθανή λύση θα ήταν η καθιέρωση μίας ενιαίας ασφαλιστικής εισφοράς τόσο για τους ανεξάρτητους γεωργούς όσο και για τους βοηθούς τους.¹¹⁰

Η ευρωπαϊκή πολιτική υπέρ της ισότητας των ευκαιριών, βασίζεται στο άρθρο 119 της Συνθήκης της Ρώμης που προβλέπει την εφαρμογή της αρχής της παροχής ίσων αμοιβών για άνδρες και γυναίκες. Το εν λόγω άρθρο έχει αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη μίας ουσιαστικής κοινωνικής πολιτικής.

Σήμερα περιλαμβάνονται στο IV πρόγραμμα δράσης για την ισότητα των ευκαιριών (1996-2000).

Η νέα πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου που περιλαμβάνεται στην ΚΓΠ έχει ως στόχο, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας καθώς και την ισότητα των παρεχόμενων ευκαιριών.

Το εν λόγω άρθρο του κανονισμού αφορά αποκλειστικά τις αγροτικές περιοχές και προβλέπει τη λήψη μίας σειράς μέτρων με σκοπό την ανάπτυξη του συνόλου των αγροτικών περιοχών. Μεταξύ των εν λόγω μέτρων θα πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα: εμπορία προϊόντων ποιότητας, παροχή βασικών υπηρεσιών για τον αγροτικό πληθυσμό, διαφοροποίηση των αγροτικών δραστηριοτήτων και των άλλων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία ώστε να υπάρχει η δυνατότητα απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων, προώθηση του τουρισμού και της βιοτεχνίας, παροχή υπηρεσιών αντικατάστασης καθώς και βοηθητικών υπηρεσιών στον τομέα της διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων, κ.λπ.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πολυλειτουργικότητα βλέπε τη γνωμοδότηση με θέμα "Μια πολιτική για την εδραίωση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου", ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 76 και τη γνωμοδότηση με θέμα "Οι γεωργοπεριβαλλοντικοί στόχοι που πρέπει να επιδιωχθούν κατά προτεραιότητα στο πλαίσιο της πολυλειτουργικής γεωργίας που προβλέπεται από την Agenda 2000", ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 68.

Τη θέση αυτή επιβεβαιώνει και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Λευκή Βίβλο για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση.

¹¹⁰ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : http://www.google.gr/url?sa=t&rct=i&a=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A52000IE0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86U_PmE8ua0AWpg4HICO&usq=AFOjCNHcycz3C5MHqXT031Lq59OI0FmYPvg

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

Προς το παρόν έχουν εγκριθεί οι οδηγίες για το πρόγραμμα Leader+, στόχος του οποίου είναι η κατά προτεραιότητα υποστήριξη της υιοθέτησης πρότυπων στρατηγικών για την ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών περιοχών.

Θα πρέπει να επισημανθεί η γνωμοδότηση Leader+, ΕΕ C 51 της 23.2.2000 όπου γίνεται ειδική αναφορά στις ανάγκες των αγροτισσών.

Το 1998 αποτέλεσε έτος εδραίωσης της διαδικασίας αναγνώρισης της ισότητας των ευκαιριών ως βασικού στοιχείου του ευρωπαϊκού προτύπου δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

Πηγή: Eurostat, "Η Ευρώπη σε αριθμούς", 5η έκδοση.

Κοινοτική οδηγία σχετικά με την αναγνώριση της εργασίας των νυμφευμένων γυναικών, 86/613/ΕΟΚ, της 11ης Δεκεμβρίου 1986.

Παραδείγματος χάρη στη Σουηδία λειτουργεί ειδική τράπεζα για γυναίκες.¹¹¹

---

¹¹¹ Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της αγρότισσας στην αιτιόφορο ανάπτυξη της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» *Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000 σ. 0029 – 0034*. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2FLEXUriServ%2FLEXUriServ.do%3Furi%3DCELEX%3A520001E0586%3AEL%3ANOT&ei=yb86UPmE8ua0AWpg4HICO&usq=AFOiCNHcyz3C5MHqXT031La59OI0FmYPvg>

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΩ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΗΓΩΝ) ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (ΜΕΣΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Καλαμάτα, πρωτεύουσα του Νομού Μεσσηνίας, βρίσκεται στο μυχό του Μεσσηνιακού κόλπου και είναι κτισμένη στους πρόποδες του Ταυγέτου στη θέση των αρχαίων Φαρών. Αποτελεί το διοικητικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο της Νοτιοδυτικής Πελοποννήσου σε απόσταση 215 χλμ. από την Πάτρα και 240 χλμ. από την Αθήνα.

Η Καλαμάτα βρίσκεται νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου και συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Είναι μια πόλη για όλα τα γούστα. Ο επισκέπτης της Καλαμάτας έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει τις ομορφιές πολλών παραθαλάσσιων και ορεινών περιοχών που βρίσκονται κοντά σε αυτήν, όπως είναι ο παραδοσιακός οικισμός της Μάνης, η γραφική Πύλος, η Μεθώνη και η Κορώνη, η Φοινικούντα, η Στούπα και πολλά άλλα μέρη που θα αρέσουν ακόμα και στον πιο απαιτητικό ταξιδιώτη.

2. Γεωγραφικός Προσδιορισμός

Η Καλαμάτα είναι πόλη της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου, πρωτεύουσα του νομού Μεσσηνίας και λιμάνι της Νότιας ηπειρωτικής Ελλάδας. Είναι χτισμένη στους πρόποδες του όρους Καλάθι (παρυφή του Ταυγέτου), στην καρδιά του Μεσσηνιακού Κόλπου. Απέχει 239 χλμ από την Αθήνα και 215 χλμ από τη Πάτρα. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2011) έχει 54.567 κατοίκους. Έχει εύκρατο

Μεσογειακό κλίμα με ζεστό χειμώνα και ήπια καλοκαίρια. Η Καλαμάτα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Πελοποννήσου (μετά την Πάτρα) και η ιστορία της ξεκινά από τον Όμηρο, ο οποίος αναφέρει τις Φαρές, αρχαία πόλη χτισμένη περίπου εκεί που βρίσκεται σήμερα το φράγκικο κάστρο της πόλης. Αποτελεί σημαντικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής καθώς και διοικητικό κέντρο του νομού Μεσσηνίας.

Η Καλαμάτα έχει έντονη νυχτερινή ζωή χειμώνα και καλοκαίρι καθώς **συνδυάζει υπέροχα το βουνό με την θάλασσα**. Στην Καλαμάτα εδρεύει ΤΕΙ και Σχολές του **Πανεπιστημίου Πελοποννήσου**. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει εκτεταμένες **αναπλάσεις** που έχουν αλλάξει την εικόνα της πόλης (κεντρική πλατεία, οδός Φαρών, Ιστορικό Κέντρο, παραλιακή, πεζόδρομοι κλπ), ενώ έχει κατασκευασθεί **ποδηλατόδρομος**, ο οποίος αρχίζει από την αγορά, στο ύψος του ΚΤΕΛ και διασχίζοντας όλη την πόλη σε μια μαγική διαδρομή περνώντας από την κεντρική πλατεία και το πάρκο του ΟΣΕ καταλήγει στη παραλία. Η πόλη διαθέτει πλήρεις και σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις όπου μπορεί καθένας να αθληθεί. Τέλος, διαθέτει νέο, **σύγχρονο νοσοκομείο** καθώς επίσης και **διεθνές αεροδρόμιο**. Στην Καλαμάτα διοργανώνονται κάθε χρόνο σπουδαίες και υψηλής ποιότητας **πολιτιστικές εκδηλώσεις** με κορυφαία το **Διεθνές Φεστιβάλ Χορού**.

3. Γεωμορφολογία

Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του Δήμου είναι μία σύνθεση από πεδινές, ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις που έχουν ως κύριο γνώρισμα το μεγάλο μέρος που καταλαμβάνει ο ορεινός όγκος του Ταΰγέτου. Η αναγνώριση του φυσικού περιβάλλοντος δίνει μία παραθαλάσσια και πεδινή περιοχή με λίγα χαμηλά ημιορεινά τμήματα, με μεγάλη πυκνότητα και μέγεθος καλλιεργειών, καθώς και ορεινά τμήματα όπου εκτός των καλλιεργειών κυριαρχούν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις. Η κατανομή των χρήσεων γης του δήμου περιγράφεται ως κατά 25% γεωργικού χαρακτήρα, 36% βοσκότοποι, 33% δασικές εκτάσεις και 6% υπόλοιπες εκτάσεις.

Γνώρισμα του δήμου είναι η αρκετών χιλιομέτρων ακτογραμμή του καθώς και η εκτεταμένη του παραλία, χαρακτηριστικό της οποίας είναι τα καθαρά νερά και οι οργανωμένες πλαζ της. Τα νερά και οι ακτές του Μεσσηνιακού Κόλπου έχουν βραβευτεί και διαθέτουν σήμα «Γαλάζιας Σημαίας».

Σε ότι αφορά τα ιδιαίτερα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή υπάγονται διοικητικά περιοχές ενταγμένες στο Διεθνές Δίκτυο «Φύση 2000» με κωδική ονομασία GR 2550001 «Φαράγγι Νέδωντα», GR 2550006 «Όρος Ταΰγετος» και GR2540005 «Λαγκάδα Τρύπης.

Στα ανατολικά της πόλης υψώνεται ο επιβλητικός Ταΰγετος, ο οποίος αποτελεί μία οροσειρά με μακριά ράχη μήκους 115 χιλιομέτρων, μέγιστου πλάτους 30 χιλιομέτρων και συνολικής έκτασης 2.500 τ. χιλιόμετρα. Η οροσειρά χωρίζεται σε 3 ορεινούς όγκους. Τον βόρειο Ταΰγετο, τον κεντρικό Ταΰγετο και το όρος Ταίναρο ή Σαγγιά.

Ο ποταμός Νέδων διασχίζει την πόλη της Καλαμάτας. Η εκβολή του βρίσκεται δυτικά του λιμανιού της Καλαμάτας και η λεκάνη απορροής του στη δυτική πλευρά του βόρειου τμήματος του Ταΰγету. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της περιοχής είναι η βαθιά στενή χαράδρα, μήκους εννιά χιλιομέτρων που βρίσκεται μεταξύ της περιοχής Χάνι Λαγού και του στρατιωτικού πεδίου βολής, ακριβώς βόρεια της Καλαμάτας.

4. Κλίμα

Γενικά η Μεσσηνία έχει χαρακτηριστικό ήπιο, εύκρατο κλίμα (εκτός φυσικά των ορεινών περιοχών που είναι πιο τραχύ), αφού το ετήσιο θερμομετρικό εύρος κυμαίνεται περίπου μεταξύ των 13 - 19ο C. Ακόμη η Μεσσηνία παρουσιάζει μεγάλη ηλιοφάνεια, μία από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα. Οι βροχές είναι αρκετές και πέφτουν το χειμώνα. Τα καλοκαίρια είναι ζεστά και ξερά. Οι βροχοπτώσεις κυμαίνονται από 600 χιλιοστά στα νότια του Νομού (Φοινικούντα-Μεθώνη) μέχρι τα 1500 χιλιοστά στα πιο ορεινά και στα 800-1200 χιλιοστά στις κεντρικές και βόρειες πεδινές και ημιορεινές περιοχές. Όλα αυτά κάνουν το μεσσηνιακό κάμπο ιδανικό για καλλιέργειες πρώιμων και όψιμων προϊόντων ιδιαίτερα λαχανικών αλλά και εσπεριδοειδών και της γνωστής ελιάς, με κύρια είδη την ελιά Καλαμών και την Κορωνέικη.

Το κλίμα, που επικρατεί στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Καλαμάτας, καθορίζεται τόσο από την επίδραση της θάλασσας όσο και από αυτή του Ταΰγету. Κυριαρχεί λανθασμένη άποψη ότι η Καλαμάτα έχει πολύ υγρασία. Έχει υγρασία μεν, αλλά τις κρίσιμες βραδινές ώρες, κυριαρχεί η απόγειος αύρα, αέρας Βορειοανατολικής συνιστώσας που κατέρχεται μέσω της κοιλάδας του ποταμού

Νέδοντα που πηγάζει από τον Ταύγετο, γεγονός που μετριάζει την υγρασία και καθιστά πιο υγιεινό το κλίμα. Η ψυχρή περίοδος διαρκεί από το Νοέμβριο έως τον Απρίλιο και η θερμή από το Μάιο έως τον Οκτώβριο.

5. Πληθυσμιακά στοιχεία

Ο Δήμος Καλαμάτας που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καλλικράτης την 1η Ιανουαρίου 2011 προέκυψε από την συνένωση των πρώην Δήμων Άριος, Αρφαρών, Θουρίας και Καλαμάτας. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 440,3 τ.χλμ, ενώ ο πληθυσμός του ανέρχεται σε 69.849 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Έδρα του Δήμου είναι η Καλαμάτα.

6. Οικονομικά στοιχεία

Η οικονομία της Καλαμάτας στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην αγροτική παραγωγή και πιο συγκεκριμένα στην παραγωγή ελαιόλαδου, ελιάς, σύκων, σταφίδας και οπωροκηπευτικών. Πηγή πλούτου της Καλαμάτας αποτελούν επίσης και βιομηχανίες τυποποίησης και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων όπως επίσης και η καπνοβιομηχανία Καρέλιας.

7. Κοινωνικά στοιχεία

- Βοήθεια στο Σπίτι
- Δημοτικό Εστιατόριο
- Δημοτικό Ιατρείο
- Δημοτικό Παντοπωλείο
- Δημοτικοί Λαχανόκηποι
- Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων Δήμου Καλαμάτας (ΚΑΠΗ)
- Κέντρο Συμβουλευτικής Γυναικών Θυμάτων Βίας
- Κοινωνικό Φαρμακείο
- Παιδικοί Σταθμοί

8. Περιβάλλον και περιβαλλοντική κατάσταση

Αγροτική Ζώνη

- **Ελαιώνες**

Στο Δήμο Καλαμάτας υπάρχουν μεγάλης έκτασης ελαιώνες που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της καλλιεργήσιμης γης του Δήμου και του Νομού Μεσσηνίας γενικότερα. Το οικοσύστημα «ελαιώνας» εκτός από τη συμβολή του στην οικονομία και την απασχόληση αποτελεί σημαντικό στοιχείο της φύσης που το τελευταίο χρονικό διάστημα έχει αναδειχθεί η σπουδαιότητά του και η ανάγκη προστασίας του. Περικλείει πλούσια πανίδα και χλωρίδα και το γεγονός ότι αναπτύσσεται στα δύσκολα και ξηρά περιβάλλοντα, πέρα από τη χλωρίδα και την πανίδα που στηρίζει, συγκρατεί και πολύτιμους φυσικούς πόρους, όπως το έδαφος και το νερό. Το δένδρο της ελιάς παραμένει ζωντανό και αποδοτικό για αιώνες χωρίς ιδιαίτερη ανθρώπινη φροντίδα. Τέτοιες αιωνόβιες ελιές έχουν διατηρηθεί σε διάφορες περιοχές. Η ελιά που βρίσκεται στο ΕΘΙΑΓΕ (Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας-Ινστιτούτο Ελαιάς και Οπωροκηπευτικών Καλαμάτας) έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης, με την υπ' αριθμ 200995/7950 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας (ΦΕΚ 121Δ/21-2-1980) ως **αιωνόβιο δέντρο** και αντιπροσωπευτικό της ποικιλίας «**Ελαιών Καλαμάτας**».

Ορεινή Ζώνη

- **Ορεινός όγκος Ταυγέτου**

Δεσπόζουσα θέση σε όλο αυτό το φυσικό τοπίο έχει ο ορεινός όγκος του Ταυγέτου που αποτελεί μια οροσειρά με μακριά ράχη μήκους 115 χλμ μεγίστου πλάτους 30 χλμ και συνολικής έκτασης 2.500 τ.χλμ., και αποτελεί ένα σπάνιο οικοσύστημα, τόσο για τη χλωρίδα όσο και για την πανίδα του.

- **Δάσος Ταυγέτου**

Ο ορεινός όγκος του Ταυγέτου καλύπτεται σ' όλη του την έκταση από πυκνό δάσος με κυρίαρχα δέντρα τα έλατα και τα πεύκα. Το δάσος του Ταυγέτου αποτελεί το μεγαλύτερο πνεύμονα πρασίνου τόσο για την πόλη της Καλαμάτας, όσο και της ευρύτερης περιοχής, αφού ξεκινάει από τις παρυφές της πόλης. Μαζί με τα ορεινά

χωριά του Ταΰγету αποτελούν ένα οικοσύστημα ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που χρήζει προστασίας.

- **Χλωρίδα – Πανίδα Ταΰγету**

Περισσότερα από 700 είδη φυτών συνθέτουν τη σπάνια χλωρίδα του Ταΰγету, από τα οποία 120 ελληνικά ενδημικά φυτά, ενώ 32 συναντώνται αποκλειστικά στον Ταΰγету. Στο βιβλίο του Γεωργίου Σφήκα «Βοτανικοί Παράδεισοι της Ελλάδας» ο Ταΰγетος επιλέγεται λόγω της σπανιότητας της χλωρίδας στους 17 «Βοτανικούς Παράδεισους».

Αποτελεί επίσης καταφύγιο σημαντικού αριθμού άγριων ζώων και πουλιών. Έχουν παρατηρηθεί 85 είδη πουλιών, 19 θηλαστικών ζώων και 33 ερπετών, και αποτελεί τη μία από τις δύο σημαντικές περιοχές της Πελοποννήσου για τις πεταλούδες και τα έντομα.

Οι ορεινοί σχηματισμοί του Ταΰγету συνθέτουν την άγρια ομορφιά του και αποτελούν πρόκληση για τους περιπατητές και ορειβάτες. Οι περιοχές Φαράγγι Νέδοντα και Όρος Ταΰγетος έχουν ενταχθεί στο διεθνές δίκτυο Natura 2000 ως προστατευόμενες.

- **Προστατευόμενες περιοχές Natura**

Εντός των ορίων του Δήμου Καλαμάτας υπάρχουν συνολικά 3 προστατευόμενες περιοχές:

Όνομασία	Κωδικός	Έκταση (HA)
Φαράγγι Νέδοντα	GR2550001	1.241,86
Όρος Ταΰγетος	GR2550006	53.367,45
Πηγές και εκβολές Παμίσου	GR2550002	

Παραλιακή Ζώνη

Ιδιαίτερα σημαντική για το φυσικό τοπίο αποτελεί η μεγάλου μήκους ακτογραμμή που φτάνει τα 10,3 χλμ καθώς και η εκτεταμένη παραλία, χαρακτηριστικό της οποίας είναι τα καθαρά νερά και οι οργανωμένες πλαζ της που

αποτελούν πόλο έλξης πολλών επισκεπτών. Τα νερά και οι ακτές του Μεσσηνιακού Κόλπου έχουν βραβευτεί και διαθέτουν σήμα **Γαλάζιας Σημαίας** στις περιοχές Ανάσταση, Φιλοξένια, & Μικρή Μαντίνεια.

Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει τις ακτές που υπάρχουν στο Δήμο Καλαμάτας.

- **Ακτές Δήμου Καλαμάτας**

Όνομασία	Μέτρα
Ανατολική Καλαμάτα – Βέργα	2.600
Αγριλιά (Βέργα – Αλμυρός)	660
Μικρή Μαντίνεια	785
Δυτική Καλαμάτα	260
Ανάληψη – Αεροπορία	6.000

Υδάτινοι Πόροι

Το Δήμο Καλαμάτας διασχίζουν τρία ποτάμια, ο Νέδων, ο Πάμισος και ο Άρις.

- **Ποταμός Νέδων**

Ιδιαίτερα σημαντικό για την πόλη της Καλαμάτας είναι ο **ποταμός Νέδοντας** ως υδάτινο στοιχείο της φύσης μέσα στο αστικό περιβάλλον. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι η βαθιά στενή χαράδρα, μήκους εννέα (9) χλμ, που βρίσκεται μεταξύ της περιοχής "Λαγού Χάνι" και του στρατιωτικού πεδίου βολής, ακριβώς βόρεια της Καλαμάτας. Το γραμμικό ανάπτυγμά του και οι παραποτάμιες ζώνες του, εφ' όσον προστατευθούν μπορούν να αποτελέσουν ιδιαίτερο φυσικό πόλο αναφοράς της πόλης. Ήδη με το ΓΠΣ Καλαμάτας, ο ποταμός Νέδοντας χαρακτηρίζεται ως περιβαλλοντικό πάρκο με αυστηρούς περιορισμούς στις επιτρεπόμενες χρήσεις του παραποτάμιου χώρου.

- **Ποταμός Πάμισος**

Ο **ποταμός Πάμισος** πηγάζει από τις πηγές Αγίου Φλώρου. Πρόκειται για μεγάλη καρστική ανάβλυση, το ολικό μήκος του μετώπου της οποίας ξεπερνά τα 400 μέτρα και βρίσκεται σε υψόμετρο 40 μ. Οι πηγές παρέχουν σταθερά τεράστιες ποσότητες καθαρού νερού, που κυμαίνεται από 6.000 έως 20.000 κυβικά την ώρα. Η περιοχή

χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη αισθητικά αξιόλογης παρόχθιας περιοχής με μεγάλα πλατάνια και άλλα είδη παρόχθιας βλάστησης, σημαντικά στοιχεία για την οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Η περιοχή των πηγών χαρακτηρίζεται από υδρόβιες φυτοκοινωνίες, όπου κυριαρχούν είδη όπως: *Nymphaea alba*, *Typha domingensis*, *Equisetum telmateia*, *Zantedeschia aethiopica* και διάφορα είδη *Juncus*, *Carex* κτλ. Η περιοχή «Πηγές και εκβολές Παμίσου» έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000.

❖ **Φράγμα ποταμού Παμίσου**

Σημαντικό σημείο αναφοράς φυσικού πλούτου αποτελεί η περιοχή του φράγματος του ποταμού Παμίσου, πλάι στον οικισμό Άρι. Το συγκεκριμένο φράγμα έχει δημιουργήσει μια περιοχή με ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά, τόσο λιμναία, όσο και παραποτάμια. Φιλοξενεί σημαντικά είδη άγριας ζωής πολλά από τα οποία προστατεύονται από την οδηγία 79/409 Ε.Ο.Κ.

❖ **Χλωρίδα – Πανίδα φράγματος Παμίσου**

Έχουν εντοπιστεί 9 είδη ψαριών γλυκού νερού, 2 από αυτά ενδημικά της Ν. Πελοποννήσου, 125 είδη πουλιών και το σπάνιο θηλαστικό «βίδρα» που αναφέρεται από τους ντόπιους με το αρχαιοελληνικό όνομα «Κυνοπόταμος». Επίσης έχουν εντοπιστεί ενδημικά υδροχαρή φυτά της Ν. Πελοποννήσου, παραποτάμια δάση πλατάνου, πεδινής φτελιάς, ιτιάς και ασημόλευκας καθώς και υδρόβια και υδροχαρή χλωρίδα με χαρακτηριστικά την Ίριδα των βάλτων, τα Νούφαρα, το Μυριόφυλλο, τον Ποταμογείτονα.

• **Ποταμός Άρις**

Ο ποταμός Άρις πηγάζει από την περιοχή του Πηδύματος με μέση παροχή 900 κ.μ. ανά ώρα, τροφοδοτεί τα αρδευτικά έργα της περιοχής του Άρι, της Αιθαίας και της Αμφειας και χύνεται στη θαλάσσια περιοχή της Διασποράς.

• **Προστατευόμενες περιοχές από οδηγίες Ε.Ε.**

Ονομασία	Οδηγία
Προστατευόμενα είδη πανίδας στο φράγμα Παμίσου στον οικισμό Άρις	79/409 Ε.Ο.Κ

9. Παραγωγικοί τομείς

Πρωτογενής Τομέας

Στη Περιφέρεια Πελοποννήσου παράγεται σημαντικός αριθμός προϊόντων ΠΟΠ(Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης) και ΠΓΕ (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης), όπως; Ελιές, Ελαιόλαδο, Τυριά, Φρούτα, Λαχανικά, Ξηροί Καρποί, Όσπρια και Προϊόντα Ζωϊκής Προέλευσης. Η σχετική θέση του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σε σύγκριση και με το μέγεθος του τομέα στη χώρα, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου συμμετείχε το 2009 κατά 9,5% στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία του πρωτογενή τομέα της χώρας. Ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας το ίδιο έτος συμμετείχε περίπου κατά 6,3% στη συνολική Περιφερειακή Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.

Στο σύνολο των γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2005) κυριαρχούν οι Δενδρώδεις καλλιέργειες (62,6%) και ακολουθεί η κατηγορία των λοιπών εκτάσεων (18,9%), οι οποίες περιλαμβάνουν οικογενειακούς λαχανόκηπους, μόνιμα λιβάδια και βοσκότοπους, άγονους βοσκότοπους, φυτώρια, άλλες πολυετείς φυτείες και οι αγραναπαύσεις).

Σημαντικό μέρος όμως των γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας καταλαμβάνεται και από ετήσιες καλλιέργειες (12,5%). Η σημασία της στήριξης της προώθησης των προϊόντων γεωργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει αποτυπωθεί στην πρόταση για το “καλάθι προϊόντων της Περιφέρειας”, το οποίο αποτελείται από το σύνολο των χαρακτηριστικών προϊόντων της περιοχής, τα οποία καλλιεργούνται παραδοσιακά, αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής, έχουν ισχυρή φήμη και μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης και την «αιχμή του δόρατος» για την ανάπτυξη της περιοχής.

Από το σύνολο των συνολικά χρησιμοποιούμενων γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας το 2007, το 44,8% αποτελούν αρδευόμενες εκτάσεις (εκτάσεις που χρησιμοποιούν νερό άρδευσης με οποιονδήποτε τρόπο όπως π.χ. ιδιωτική ή κοινοτική γεώτρηση και δίκτυο, γειτνίαση με πηγές νερού, ποτάμια κλπ.) ενώ το 40% αποτελούν αρδευθείσες εκτάσεις.¹¹²

¹¹² ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ. Στρατηγικός Σχεδιασμός σελ. 26. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://ppel.gov.gr/wp-content/uploads/2012/09/%CE%A3%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%91%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3->

Οι αυξανόμενες ανάγκες για άρδευση των γεωργικών εκτάσεων σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας έχει οδηγήσει στην υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα, ενώ παράλληλα εντοπίζονται ελλείψεις σε αρδευτικές παροχές. Σημαντική παράμετρος για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και τη βελτίωση της παραγωγικότητας της γεωργικής γης αποτελεί η κατεύθυνση της Περιφέρειας για ανάπτυξη έργων συγκέντρωσης και διάθεσης όμβριων υδάτων (φράγματα) για γεωργική χρήση.

Πέρα από τα παραπάνω αναφερθέντα προβλήματα, θα πρέπει να αναφερθούν τα γενικότερα προβλήματα της γεωργίας, που αφορούν στον μικρό κλήρο, στην υπερβολική χρήση λιπασμάτων, την έλλειψη ενσωμάτωσης τεχνολογιών στην παραγωγή, τις αδυναμίες ενσωμάτωσης καινοτομιών, τη μικρή διείσδυση της βιολογικής καλλιέργειας, τη χαμηλή οργάνωση σε ομάδες παραγωγών αλλά και την αδυναμία κατάλληλης προβολής και προώθησης των γεωργικών προϊόντων στην αγορά (τοπική, εθνική, διεθνή).

Η συμβολή της Περιφέρειας στην κτηνοτροφική δραστηριότητα της χώρας υπολείπεται της αντίστοιχης γεωργικής. Η αξία της ζωικής παραγωγής της Περιφέρειας το 2007 τη κατατάσσει στην όγδοη θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, διατηρώντας το 7,3% της συνολικής αξίας των κτηνοτροφικών προϊόντων που παράγεται στην Ελλάδα.

Στην ευρύτερη περιοχή των θαλάσσιων περιοχών που περιβάλλουν την Περιφέρεια Πελοποννήσου ασκείται σημαντική θαλάσσια αλιευτική δραστηριότητα. Ο συνολικός αριθμός αλιευτικών σκαφών της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται στο 10% περίπου των σκαφών της χώρας, υπολειπόμενων όμως σε υποδύναμη και δυναμικότητα (στοιχεία Ε.Π. Αλιείας 2007-2013).

Σημαντική συγκέντρωση δραστηριοτήτων του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας και ιδιαίτερα της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας θαλασσιών ειδών (ένας κατ' εξοχήν εξαγωγικός κλάδος) εντοπίζεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, η οποία βρίσκεται στη δεύτερη θέση σε αριθμό μονάδων παραγωγής τσιπούρας και λαυρακιού μετά τη Στερεά Ελλάδα.

Χαρακτηριστικό τέλος των υποδομών θαλάσσιας αλιείας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί η απουσία οργανωμένης ιχθυόσκαλας, η ανάγκη ανάπτυξης νέων αλιευτικών καταφυγίων, καθώς και επενδύσεων αναβάθμισης και προστασίας/ασφάλειας των υφιστάμενων αλιευτικών καταφυγίων από τους έντονους κυματισμούς και τη διάβρωση των ακτών.

Αύξηση των εξαγωγών στο πρωτογενή τομέα παραγωγής το 2013

Αύξηση στις Ελληνικές εξαγωγές σημειώθηκε κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους, 2012, σε δύο από τις πέντε μεγάλες κατηγορίες προϊόντων. Τα αγροτικά προϊόντα και οι πρώτες ύλες διατήρησαν την εξωστρέφεια των αγροτικών επιχειρήσεων και αύξησαν κατά 5,9% τις εξαγωγές της χώρας μας, παρά τον ανταγωνισμό από τις γειτονικές χώρες – Ιταλία και Ισπανία. Στον αντίποδα τα βιομηχανικά προϊόντα, τα οποία υπέστησαν μικρή μείωση, κατά -1,4%, καθώς και τα είδη και συναλλαγές, μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες, με μείωση κατά -12,9%.

Από ότι όλα δείχνουν, το 2013 συνεχίζει την αύξηση των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων, κατά 3%, και την εντονότερη προβολή της χώρας μας στις αγορές του εξωτερικού. Όλο και περισσότερες βιομηχανίες -γαλακτοβιομηχανίες, ζυθοποιίες, βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, καλλυντικών, ακόμα και βιοκαυσίμων – Ελληνικές αλλά και ξένες, εναποθέτουν τις ελπίδες για τη παραγωγή των προϊόντων τους στις πρώτες ύλες που παράγουν οι Ελληνικές αγροτικές επιχειρήσεις-υπολογίζεται ότι σήμερα περισσότερα από 900.000 στρέμματα σε όλη την Ελλάδα παράγουν από σιτηρά έως και ενεργειακά φυτά τα οποία χρησιμοποιούνται ως πρώτες ύλες από βιομηχανίες.

Αξίζει να αναφερθεί πως οι απευθείας συνεργασίες με Έλληνες αγρότες μεμονωμένα-και όχι με αγροτικούς συνεταιρισμούς- μέσω της συμβολαιακής γεωργίας έχουν πληθύνει.

Η στροφή σε απευθείας συνεργασίες εισαγωγικών επιχειρήσεων και Ελλήνων αγροτών προσφέρει συγκριτικά πλεονεκτήματα τόσο στους εισαγωγείς όσο και στους εξαγωγείς. Οι μεν έχουν τη δυνατότητα του καλύτερου έλεγχου της πρώτης ύλης όσον αφορά την ποιότητα αλλά και το όφελος της καλύτερης τιμής. Οι δε είναι σε θέση να κάνουν έναν καλύτερο προγραμματισμό, αφού με την υπογραφή συμβολαίων γνωρίζουν εκ των προτέρων τι και πόσο θα παράγουν, για ποιο χρονικό διάστημα και πόσα χρήματα θα εισπράξουν.

Τα αγαθά που κατακτούν τις αγορές του εξωτερικού είναι αρκετά και συνεχώς πολλαπλασιάζονται . Τόσο το Ελληνικό ελαιόλαδο ,η φέτα και τα φρούτα , όσο και ο Κρητικός οίνος, κατακτούν σταδιακά την αγορά της Ιαπωνίας, της Γαλλίας , της Ουκρανίας και της Αμερικής , αντίστοιχα. Η εισαγωγή φέτας , αλλά και λοιπών τυροκομικών προϊόντων στη Γαλλία, από την Ελλάδα ,παρουσιάζει αύξηση κατά 4% επί των συνολικών Γαλλικών εισαγωγών φέτας, σύμφωνα με έρευνα αγοράς του τομέα τυροκομικών προϊόντων στη Γαλλία, του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της πρεσβείας Παρισίων. Περιπλέον , μεγάλη αύξηση στις Ελληνικές εξαγωγές έχει καταγραφεί στα νωπά φρούτα προς την αγορά της Ουκρανίας και το έντονο ενδιαφέρον για τον Κρητικό οίνο από την αγορά της Αμερικής , ο οποίος έχει αποσπάσει διεθνείς βραβεύσεις και διακρίσεις σε διαγωνισμούς που έλαβαν χώρο στην Αμερική , στη Γερμανία και στο Χονγκ Κονγκ.¹¹³

Η αύξηση των εξαγωγών ελαιολάδου κατά 221,2% -με ποσοστό 89,8% των εξαγωγών να αφορά χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης- συνεχίζεται με μία εντυπωσιακή ανοδική πορεία. Πρόσφατα εκδηλώθηκε επιχειρηματικό ενδιαφέρον για το ελαιόλαδο από ξένες εισαγωγικές εταιρείες. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο στήριξης της ελληνικής εξωστρέφειας και επιχειρηματικότητας, το Γραφείο Ο.Ε.Υ.Τόκιο διευθέτησε επιχειρηματικές συναντήσεις μεταξύ των ελληνικών εταιρειών παραγωγής & εμπορίας ελαιολάδου “Etesian Gold” και “Olive Vision” και κορυφαίων Ιαπωνικών εισαγωγικών εταιρειών ελαιολάδου και τροφίμων , στο Τόκιο και στην Οσάκα. Οι συναντήσεις έθεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη μίας αμοιβαίας επωφελούς επιχειρηματικής συνεργασίας.

Οι εν λόγω ελληνικές εταιρείες, των οποίων οι ονομασίες είναι εμπνευσμένες από την αρχαία Ελληνική μυθολογία (Etesian: στα αρχαία Ελληνικά έτησιαι ήταν οι άνεμοι που φυσούσαν το καλοκαίρι προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση των υψηλών θερμοκρασιών ,έτσι η καλλιέργεια των ελαιοδένδρων ευνοούνταν . Moria Elea: Moria Ελαία ονομάσθηκε η πρώτη ελιά που φυτεύτηκε από την θεά Αθηνά

---

¹¹³ Αύξηση των εξαγωγών στο πρωτογενή τομέα παραγωγής το 2013. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην [ιστοσελίδα](http://www.universitypress.gr/%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B5%CF%82%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CF%82%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CE%B1%CF%822/) :

στην Ακρόπολη) έχουν βραβευτεί από παγκόσμιους διαγωνισμούς εξαιρετικής γεύσης παρθένου ελαιολάδου και σχεδιασμού συσκευασίας.

Από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, επιπλέον, έχει υπογραφεί σύμβαση με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών Τυποποίησης Ελαιολάδου για την προώθηση του ελληνικού λαδιού με τίτλο «Πρόγραμμα Ενεργειών Ενημέρωσης και Προώθησης Ευρωπαϊκού Ελαιολάδου σε τρίτες εκτός Ε.Ε. χώρες – Great Olive Oil». Το πρόγραμμα απευθύνεται σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις αγορές των ΗΠΑ, του Καναδά, της Αυστραλίας και της Νορβηγίας.

Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας του Δήμου φαίνεται ότι κατέχει σημαντική θέση στον παραγωγικό και κοινωνικοοικονομικό ιστό του Δήμου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της απασχόλησης, αλλά και από τον αριθμό καταστημάτων που καταγράφονται στο Δήμο. Όπως διαφαίνεται από τα διαθέσιμα στοιχεία, τα οποία προέρχονται από την επεξεργασία στατιστικών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ και του Επιμελητηρίου Καλαμάτας, ο δευτερογενής τομέας του Δήμου, εστιάζεται κατά κύριο λόγο στη **μεταποιητική** και δευτερευόντως στην **κατασκευαστική δραστηριότητα**, η εξορυκτική δραστηριότητα είναι πολύ μικρή, ενώ δεν υπάρχει άλλη δραστηριότητα του δευτερογενούς τομέα.

Όσον αφορά στις **θέσεις απασχόλησης**, παρατηρείται σημαντική μείωση μεταξύ 2001 και 2011 σε απόλυτο αριθμό θέσεων, της τάξης του 15%, αλλά και ταυτόχρονη αποδυνάμωση του τομέα ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό αριθμό απασχολουμένων του Δήμου, έναντι του τριτογενή τομέα. Παρόλα αυτά, ο δευτερογενής τομέας εξακολουθεί να είναι ο δεύτερος, σε αριθμό απασχολουμένων, συγκεντρώνοντας το 21% του συνόλου των απασχολουμένων. Πρέπει να επισημανθεί ότι, στις επιχειρήσεις του τομέα, κυρίως σε όσες σχετίζονται με κατασκευαστική δραστηριότητα, εκτός από τους ντόπιους, απασχολείται και σημαντικός αριθμός αλλοδαπών εργαζομένων.

Με βάση τα στοιχεία του Επιμελητηρίου, οι σημαντικότεροι κλάδοι στους οποίους εξειδικεύονται οι επιχειρήσεις είναι:

1. Ο κλάδος της **βιομηχανίας τροφίμων και ποτών**. Οι επιχειρήσεις του κλάδου αυτού αξιοποιούν τα τοπικά αγροτικά προϊόντα που παράγονται στον Δήμο και στους άλλους Δήμους της Μεσσηνίας (όπως ελαιόλαδο, σταφίδα, σύκα, ελιές, πατάτα) στα οποία δίδεται προστιθεμένη αξία και απασχολούνται εργαζόμενοι της Καλαμάτας. Είναι μικρές για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, οικογενειακές επιχειρήσεις με λίγα κεφάλαια κίνησης. Οι επιχειρήσεις που απαντώνται συχνότερα είναι επιχειρήσεις επεξεργασίας και τυποποίησης ελαιόλαδου, ελιών, βιοτεχνίες παρασκευής αλλαντικών, τυροκομεία, βιοτεχνίες αποφλοιώσης/συσκευασίας ξηρών καρπών, εργαστήρια παρασκευής άρτου και ζαχαροπλαστικής, οινοποιεία και ποτοποιεία.

2. Ο κλάδος της **κατασκευής μεταλλικών προϊόντων**, όπου περιλαμβάνονται κυρίως επιχειρήσεις επεξεργασίας αλουμινίου και σιδήρου, κατασκευής κουφωμάτων, κατασκευής προϊόντων από σίδηρο και επιχειρήσεις συναφών δραστηριοτήτων.

3. Η **βιομηχανία ξύλου και προϊόντων από ξύλο και φελλό**. Εδώ κυριαρχούν τα ξυλουργικά εργαστήρια και τα εργαστήρια κατασκευής ξύλινων κουφωμάτων.

4. Ο κλάδος των **εκδόσεων, εκτυπώσεων**, όπου περιλαμβάνονται τυπογραφεία, φωτογραφεία κλπ

5. Η **κατασκευή επίπλων**.

6. Οι υπόλοιπες μικρού πλήθους μεταποιητικές επιχειρήσεις του Δήμου δραστηριοποιούνται στην παραγωγή **κλωστοϋφαντουργικών υλών**, στην **κατασκευή ειδών ένδυσης**, στην **κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (κασουτσούκ) και πλαστικές ύλες**, στην **κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά**, στην **κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού και**

7. **κάποιους ακόμα κλάδους**, με πολύ μικρό αριθμό επιχειρήσεων.

8. Πρέπει να επισημανθεί η λειτουργία της **καπνοβιομηχανίας «ΚΑΡΕΛΙΑ»** στην περιοχή της Καλαμάτας, η οποία κάνοντας ενεργητική τελειοποίηση καπνού, είναι σημαντική για τη συνολική οικονομική φυσιογνωμία του, δεδομένου του μεγέθους της επιχείρησης (συνολική εγκατεστημένη ισχύς 6.775 HP) και του αριθμού ατόμων που απασχολούνται σε αυτήν (περίπου 500).

9. Όσον αφορά την **κατασκευαστική δραστηριότητα**, αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα για το Δήμο, η οποία συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή του ακαθάριστου προϊόντος του τομέα. Οι επιχειρήσεις του Δήμου που

δραστηριοποιούνται στην κατασκευή, έχουν ως αντικείμενο εργασίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με οικοδομική δραστηριότητα.

Ως προς τη χωρική κατανομή των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα, διαπιστώνεται ότι η κύρια συγκέντρωση παρατηρείται, όπως είναι αναμενόμενο, στην Καλαμάτα και στις όμορες Κοινότητες, το Ασπρόχωμα, τη Σπερχόγεια, τη Θουρία και τη Βέργα, όπου συγκεντρώνεται το 97% των επιχειρήσεων του Δήμου. Διαμορφώνεται έτσι ένας πόλος συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων στη δυτική πλευρά του Δήμου, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές του υπάρχουν ελάχιστες ή και καθόλου επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα.

Τέλος, όσον αφορά στις οργανωμένες περιοχές υποδοχής βιομηχανικών-βιοτεχνικών επιχειρήσεων, στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας, υπάρχει μια ΒΙ.ΠΕ (ΕΤΒΑ) στην περιοχή της Σπερχογείας, καθώς και ένα ΒΙΟ.ΠΑ.

Όσον αφορά τη **ΒΙ.ΠΕ**, η πληρότητά της είναι 70% και οι εγκατεστημένες επιχειρήσεις εντός αυτής εξειδικεύονται στον κλάδο των τροφίμων και ποτών, του χονδρικού εμπορίου τροφίμων και ποτών, στην κατασκευή ψυκτικών θαλάμων, στις εκδόσεις/εκτυπώσεις, στην κατασκευή προϊόντων από ξύλο, και στις σιδηροκατασκευές.¹¹⁴

Όσον αφορά το **ΒΙΟΠΑ**, φορέας διαχείρισής του είναι η Κτηματική Καλαμάτας Δημοτική Ανώνυμη Εταιρεία «ΔΙΟΚΛΗΣ Α.Ε.». Με βάση τα στοιχεία της Εταιρείας, το ΒΙΟΠΑ εκτείνεται σε 52.000 τ.μ. και φιλοξενεί 62 επιχειρήσεις, φθάνοντας το 100% της πληρότητάς του. Οι επιχειρήσεις αυτές εξειδικεύονται:

- εικοσιοκτώ (28) στον κλάδο του εμπορίου, εκ των οποίων οι είκοσι δύο (22) στη συντήρηση και επισκευή οχημάτων,
- επτά (7) στην κατασκευή επίπλων,
- επτά (7) στην κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες,
- πέντε (5) επιχειρήσεις στον κλάδο των μεταφορών,
- τέσσερις (4) επιχειρήσεις, στον κλάδο της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών και άλλες τόσες στον κλάδο της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων,
- τρεις (3) επιχειρήσεις, στον κλάδο των εκδόσεων / εκτυπώσεων,
- δύο (2) στον κλάδο των κατασκευών και επίσης δύο στην κατασκευή χαρτοπολτού και προϊόντων από χαρτί,

¹¹⁴ Δήμος Καλαμάτας. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://www.kalamata.gr/>

- μία (1) επιχείρηση εξειδικεύεται στην παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και μία (1) στην παροχή υπηρεσιών (πλύσιμο / στέγνωμα ρούχων).

Η **βιομηχανική κρίση** στο Νομό Μεσσηνίας άρχισε περίπου στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Για μεγάλο χρονικό διάστημα ο Νόμος στήριξε την ανάπτυξη του σε ένα σχετικά περιορισμένο αριθμό μονάδων που ήταν προσανατολισμένες σε παραδοσιακούς κλάδους βιομηχανικής δραστηριότητας (π.χ. κλωστοϋφαντουργία). Η κρίση που στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έπληξε τους κλάδους αυτούς, σε συνδυασμό με πολιτικές μαζικής ανασυγκρότησης ή εκποίησης προβληματικών επιχειρήσεων των κλάδων αυτών, επέφεραν μία γενικότερη αποδιοργάνωση της παραγωγικής βάσης στο Νομό. Άμεσες συνέπειες της κρίσης αυτής ήταν πού υψηλά φαινόμενα της ανεργίας και η αποδιοργάνωση όχι μόνο του οικονομικού αλλά και του κοινωνικού ιστού.

Τριτογενής Τομέας

Ο τομέας της παροχής υπηρεσιών του Δήμου Καλαμάτας καλύπτει τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων, ενώ ταυτόχρονα παρέχει εξειδικευμένες εξυπηρετήσεις, ως διοικητικό –οικονομικό κέντρο, με εμβέλεια που ξεπερνάει τα όρια του Νομού. Παράλληλα, η περιοχή του Δήμου, αποτελεί τουριστικό προορισμό, πολιτιστικής και επαγγελματικής κατεύθυνσης. Συγκεκριμένα, υπάρχει το δίπολο **Καλαμάτας-Βέργας**, στο οποίο συγκεντρώνεται περίπου το 40% της τουριστικής κίνησης του Νομού, με βάση τη μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η μεν πόλη της **Καλαμάτας**, ως προορισμός πολιτιστικού και επαγγελματικού τουρισμού, η δε **Βέργα** ως πόλος ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας. Ταυτόχρονα, η Καλαμάτα αποτελεί δίοδο πρόσβασης σε τουριστικούς πόλους του Νομού Μεσσηνίας, της **Καρδαμύλης - Στούπας, Πεταλιδίου – Κορώνης και Πύλου – Μεθώνης – Φοινικούντας**, περιοχές οι οποίες αποτελούν κατεξοχήν προορισμούς διακοπών.

Εξαιτίας αυτών των χαρακτηριστικών που συγκεντρώνει, ο Δήμος παρέχει εξυπηρετήσεις σε όλους τους τομείς των υπηρεσιών, ήτοι **διοικητικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, μεταφορών κλπ.**, καθώς και **τουριστικές εξυπηρετήσεις**, λόγω της τουριστικής κίνησης, τόσο στην πόλη της Καλαμάτας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή, η οποία συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Παράλληλα, η πολιτιστική φυσιογνωμία του Δήμου και η δράση που

αναπτύσσεται στον τομέα αυτό, συμβάλλουν στην ενίσχυση του ρόλου του ως κέντρου παροχής υπηρεσιών υπερτοπικής σημασίας.

Οι απασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα υπερτερούν έναντι των απασχολουμένων των δύο άλλων παραγωγικών τομέων, ως απόλυτος αριθμός θέσεων, και κατ' ακολουθία ως συμμετοχή στο σύνολο των θέσεων απασχόλησης στο Δήμο.

Οι επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα του Δήμου, βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ Μεσσηνίας, αποτελούν το 80% περίπου των συνολικών επιχειρήσεων. Σε αυτές, κυριαρχούν οι κλάδοι της παροχής υπηρεσιών, του εμπορίου και των Ξενοδοχείων-εστιατορίων, ενώ σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων, σημειώνονται στον κλάδο των μεταφορών.¹¹⁵

Στην **παροχή υπηρεσιών** αξιοσημείωτη παρουσία έχουν η εκπαίδευση, τηλεπικοινωνίες, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ενοικίαση μηχανημάτων – εξοπλισμού, υγεία, νομικές λογιστικές υπηρεσίες, παροχή προστασίας και έρευνας, διαφήμιση, επιστημονικές δραστηριότητες, χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες πληροφορική κλπ.

Στον **κλάδο του εμπορίου** περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως εμπορικές δραστηριότητες δηλαδή τόσο το εμπόριο-συντήρηση οχημάτων και η πώληση καυσίμων, όσο και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο

Στον **κλάδο των ξενοδοχείων – εστιατορίων** περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις εστίασης (εστιατόρια, ταβέρνες, καφετέριες), αλλά και αριθμός επιχειρήσεων ενοικίασης δωματίων.

Στον **κλάδο των μεταφορών** περιλαμβάνονται όλες οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες στις χερσαίες και πλωτές μεταφορές και τις συναφείς δραστηριότητες.

Ως προς τη χωρική οργάνωση των επιχειρήσεων, όπως είναι αναμενόμενο, η μεγαλύτερη συγκέντρωση, 96%, παρατηρείται στις Δ.Ε.Καλαμάτας και Θουρίας, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές του Δήμου εμφανίζονται ελάχιστες ή και καθόλου επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα. Στις περιοχές αυτές, η κάλυψη των άμεσων / καθημερινών αναγκών γίνεται από τις γειτονικές Κοινότητες, ενώ, οι λοιπές ανάγκες των κατοίκων, τόσο καταναλωτικές, όσο και περισσότερο εξειδικευμένες, καλύπτονται από την πόλη της Καλαμάτας.

---

¹¹⁵ Δήμος Καλαμάτας. Αρχείο δικτυακά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα : <http://www.kalamata.gr/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της έρευνάς μας, είναι να κατανοήσουμε κατά πόσο η βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων, είναι διαδεδομένη στην περιοχή του δήμου Καλαμάτας του νομού Μεσσηνίας. Πιο συγκεκριμένα, η περίπτωση του βιολογικού και ποιοτικού ελαιόλαδου.

2. ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα της έρευνας μας αποτελούνταν από 100 άτομα. Εξ αυτών, τα 57 ήταν γυναίκες και τα υπόλοιπα 43 άνδρες.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 29 άτομα είχαν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 24 άτομα την δευτεροβάθμια, 31 είχαν πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ 16 άτομα είχαν μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους σπουδών

Από το σύνολο των συμμετεχόντων, 16 άτομα ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, 12 ιδιωτικοί υπάλληλοι, 11 ελεύθεροι επαγγελματίες, 14 επιχειρηματίες, 21 συνταξιούχοι, 13 φοιτητές/τριες και τέλος, 13 άτομα ασχολούνταν με οικιακές εργασίες.

Το 27% ανήκε στην ηλικιακή κατηγορία από 18 έως 24 ετών, το 18% ήταν μεταξύ 25 και 34 ετών, το 22% μεταξύ 35 και 44 ετών, το 17% μεταξύ 45 και 54 ετών, ενώ, τέλος, 16 άτομα (16%) ήταν άνω των 55 ετών.

40 άτομα ήταν έγγαμα, 41 άγαμα, 11 διαζευγμένα και 8 χήροι/ες.

3. ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα διεξήχθη κατά τους μήνες Μάρτιο – Απρίλιο 2014 στον δήμο Καλαμάτας.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

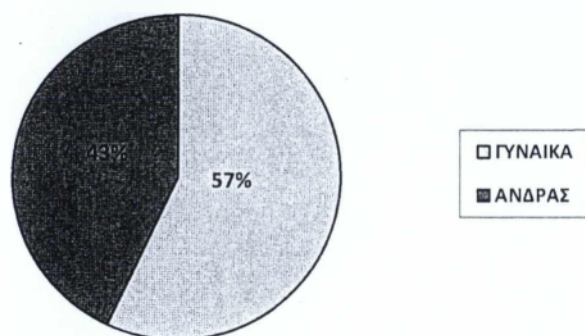
Για την πραγματοποίηση της έρευνάς μας, χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου.

5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Κλειστού τύπου, με απλές και διευκρινιστικές ερωτήσεις ώστε να είναι κατανοητές.

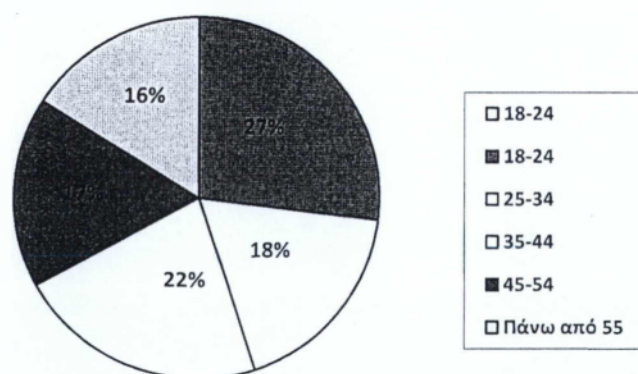
6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Παρακαλώ σημειώστε το φύλο σας

Το δείγμα της έρευνας μας αποτελούνταν από 100 άτομα. Εξ αυτών, τα 57 ήταν γυναίκες και τα υπόλοιπα 43 άνδρες.

Παρακαλώ σημειώστε την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε

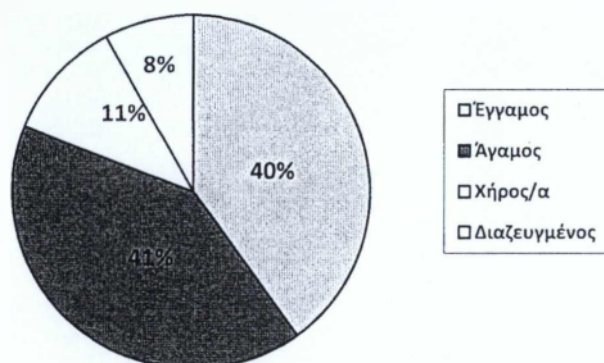
Το 27% ανήκε στην ηλικιακή κατηγορία από 18 έως 24 ετών, το 18% ήταν μεταξύ 25 και 34 ετών, το 22% μεταξύ 35 και 44 ετών, το 17% μεταξύ 45 και 54 ετών, ενώ, τέλος, 16 άτομα (16%) ήταν άνω των 55 ετών.

Παρακαλώ σημειώστε το επάγγελμά σας ιδιότητα

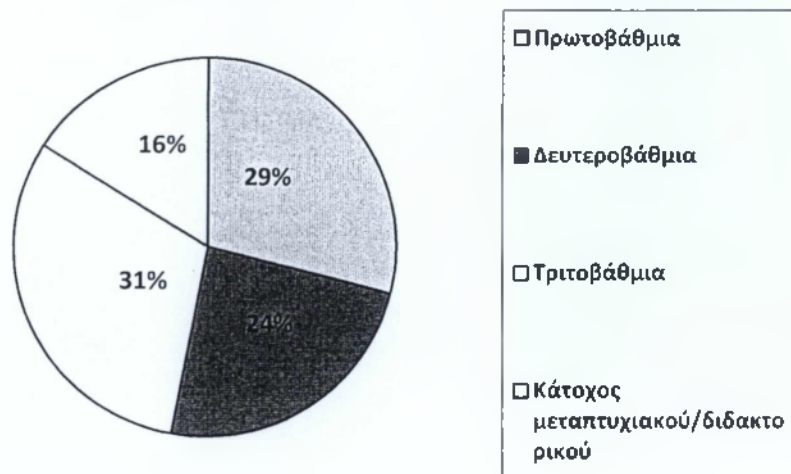
Από το σύνολο των συμμετεχόντων, 16 άτομα ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, 12 ιδιωτικοί υπάλληλοι, 11 ελεύθεροι επαγγελματίες, 14 επιχειρηματίες, 21 συνταξιούχοι, 13 φοιτητές/τριες και τέλος, 13 άτομα ασχολούνταν με οικιακές εργασίες.

Παρακαλώ σημειώστε την οικογενειακή σας κατάσταση

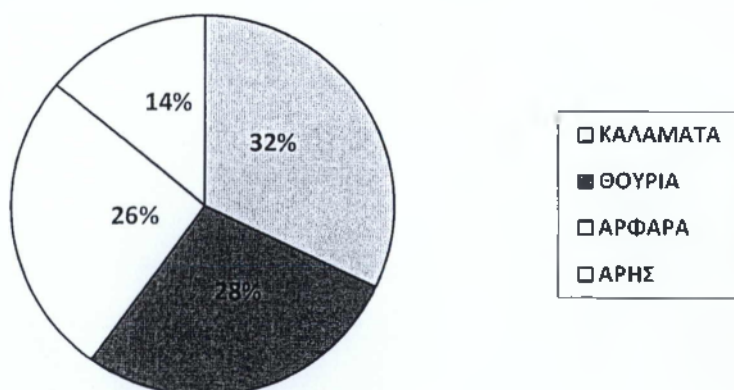
40 άτομα ήταν έγγαμα, 41 άγαμα, 11 διαζευγμένα και 8 χήροι/ες.

Παρακαλώ σημειώστε το επίπεδο μόρφωσή σας

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 29 άτομα είχαν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 24 άτομα την δευτεροβάθμια, 31 είχαν πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ 16 άτομα είχαν μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους σπουδών.

Περιοχή διαμονής

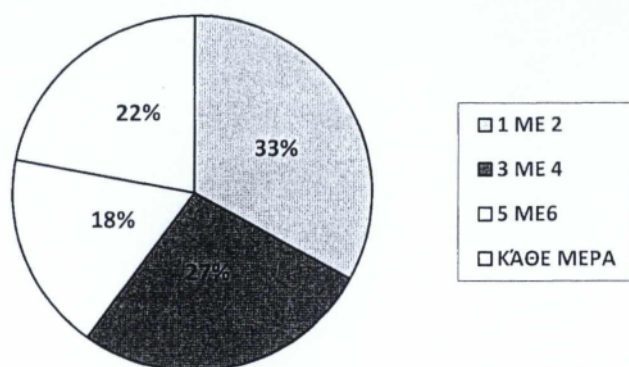

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 32 μένουν καλαμάτα, 28 στη θουρία, 26 στα αρφαρα και 14 στον άρη.

1. Καταναλώνετε τα προϊόντα της ελιάς;

Όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι καταναλώνουν τα προϊόντα της ελιάς (100%).

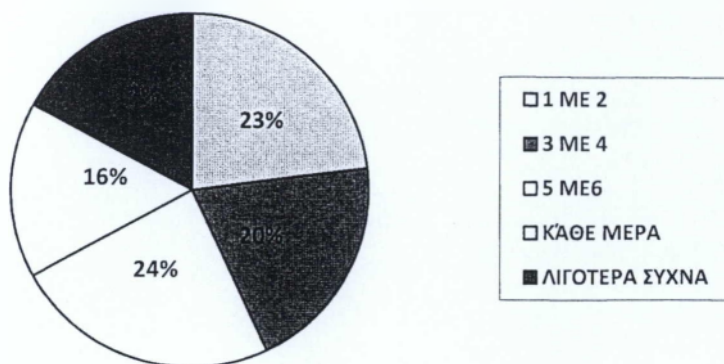
I. Αν ναι, πόσο συχνά την εβδομάδα;

Το 33% καταναλώνει προϊόντα της ελιάς 1-2 φορές την εβδομάδα, το 27% 3-4 φορές την εβδομάδα, το 18% 5-6 φορές ανά εβδομάδα, και τέλος το 22% καταναλώνει τα προϊόντα αυτά κάθε μέρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Παρατηρούμε εδώ ότι η καταναλώσει της ελιάς σε εβδομαδιαία βάση είναι σχεδόν καθημερινή. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι το αγνό λαδί της ελιάς υπερέχει σε σχέση με κάθε άλλη λιπαρή ουσία που χρησιμοποιείται στην ανθρώπινη διατροφή όπως πχ βουτυρο, ηλιέλαιο κοκ.

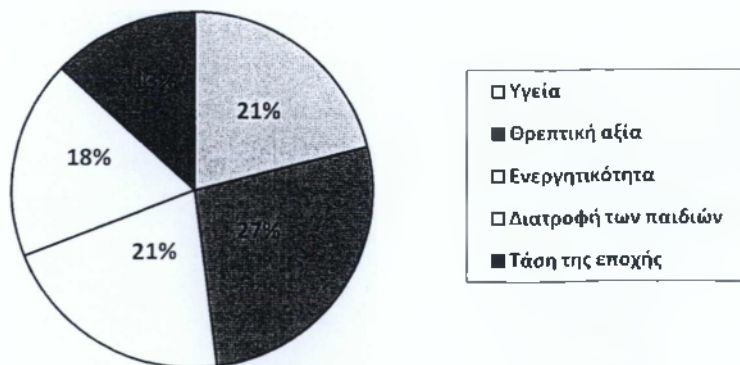
II. Πόσο συχνά αγοράζετε βιολογικά προϊόντα ελιάς;

Το 23% αγοράζει βιολογικά προϊόντα ελιάς 1-2 φορές την εβδομάδα, το 20% 3-4 φορές, το 24% 5-6 φορές ανά εβδομάδα, το 16% κάθε μέρα, ενώ τέλος υπάρχει και ένα ποσοστό 17% που τα αγοράζει λιγότερο συχνά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Εδώ φαίνεται ότι η αγορά βιολογικών προϊόντων ελιάς έχει αρκετά υψηλά ποσοστά και αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι η ηλικία, η εκπαίδευση και το μέγεθος του νοικοκυριού διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτό. Οι καταναλωτές μεγαλύτερης ηλικίας, καλύτερης μόρφωσης, αλλά και άτομα που ζουν σε μεγάλα νοικοκυριά είναι περισσότερο πιθανό να αγοράσουν βιολογικά προϊόντα. Επίσης, άλλος ένας παράγοντας είναι το υψηλό εισόδημα των καταναλωτών. Άτομα με υψηλό εισόδημα αγοράζουν περισσότερο βιολογικά προϊόντα.

2. Ποιους παράγοντες λαμβάνετε υπόψη σας;

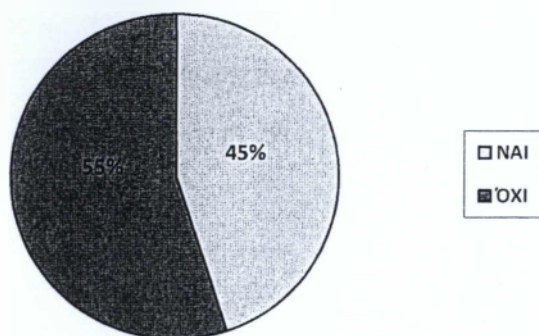

Το 21% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι λαμβάνει υπόψη του κατά την επιλογή βιολογικών προϊόντων την υγεία, το 27% τη θρεπτική αξία, το 21% την ενεργητικότητα, το 18% τη διατροφή των παιδιών του και το 13% την τάση της εποχής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Από τα αποτελέσματα των καταναλωτών διαπιστώνουμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό συγκεκριμένα το 27% λαμβάνει υπόψη για την αγορά βιολογικών προϊόντων για την θρεπτική αξία τους αφού περιέχουν περισσότερες βιταμίνες και ιχνοστοιχεία σε σύγκριση με τα προϊόντα συμβατικής καλλιέργειας. Ακολουθεί ένα ποσοστό 21% όπου εδώ συναντάμε την ενεργητικότητα και την υγεία. Έπειτα υπάρχει το 18% όπου είναι η διατροφή των παιδιών και τέλος με 13% όπου έχουν την τάση της εποχής. Εδώ φαίνεται ότι ο <<πράσινος>> τρόπος ζωής έχει γίνει μόδα, αλλά, κυρίως, αναγκη. Το κυριότερο πλεονέκτημα των βιολογικών προϊόντων είναι είναι ότι παράγονται χωρίς χημικά και φυτοφάρμακα.

3. Θεωρείτε ότι τα προϊόντα της ελιάς (τρόφιμα και μη), είναι απαραίτητα για την υγιή καθημερινή ζωή του ανθρώπου;

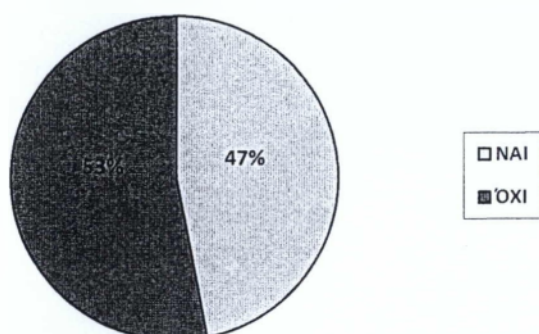

Το 45% των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι τα προϊόντα ελιάς είναι απαραίτητα για την υγιή καθημερινή ζωή του ανθρώπου, ενώ το υπόλοιπο 55% δήλωσε ότι τα προϊόντα αυτά δεν είναι απαραίτητα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Εδώ φαίνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό από το δείγμα δεν θεωρεί απαραίτητα τα βιολογικά προϊόντα στην καθημερινή ζωή. Φαίνεται ότι η γνώση των βιολογικών προϊόντων αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει την απόφαση για αγορά τους, καθώς μόνο μέσω της γνώσης οι καταναλωτές είναι σε

θέση να διαφοροποιήσουν το βιολογικό προϊόν από το συμβατικό και συνεπώς να σχηματίσουν θετική στάση και αντίληψη για την ποιότητα του.

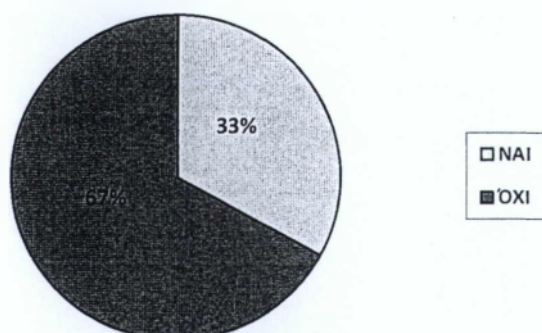
4. Γνωρίζετε τη θρεπτική αξία του ελαιόλαδου;

Το 47% απάντησε ότι γνωρίζει τη θρεπτική αξία του ελαιολάδου, ενώ το 53% δεν τη γνωρίζει τόσο καλά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Έτσι σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα φαίνεται ότι απουσιάζει η γνώση των καταναλωτών για την θρεπτική αξία του ελαιολάδου φθάνοντας το 53% ,οι λόγοι αυτή μπορεί να είναι οικονομικοί ή ακόμα και να οφείλονται στην έλλειψη γνώσης.Επισης αρκετά μεγάλο ποσοστό το 47% διαφαίνεται η γνώση της θρεπτικής αξίας του ελαιολάδου.

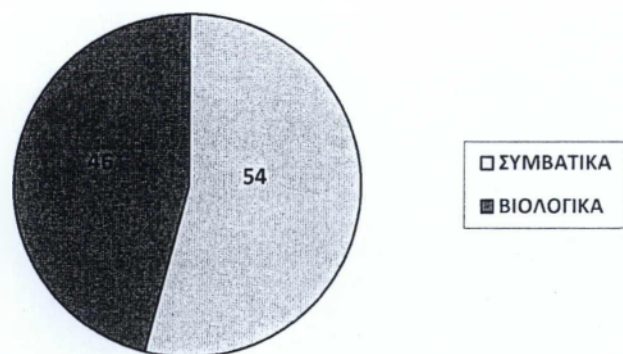
5. Γνωρίζετε τι σημαίνει ο όρος «βιολογικά προϊόντα»;

Μόνο το 33% των ερωτούμενων γνώριζαν τη σημαίνει ο όρος «βιολογικά προϊόντα», ενώ αντίστοιχα το 67% δεν γνώριζε επακριβώς αυτό τον όρο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Βλέπουμε ένα ποσοστό της τάξεως του 67% να δηλώνει πλήρη άγνοια για τον όρο <<βιολογικά προϊόντα>>, αυτό συμβαίνει γιατί σε αρκετούς καταναλωτές ο Όρος <<βιολογικά>> παραπέμπει σε ανθρωπινή παρέμβαση και απομακρύνει από τα φυσικά προϊόντα ,ενώ σε άλλες περιπτώσεις δημιουργεί ταύτιση με ακόμα και με τα μεταλλαγμένα προϊόντα.

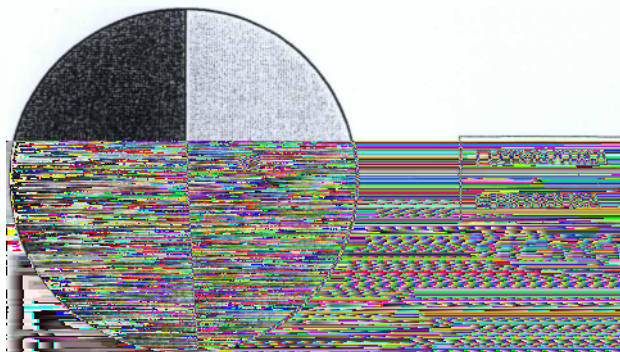
6. Θεωρείτε ότι είναι καλύτερης ποιότητας τα συμβατικά ή τα βιολογικά προϊόντα;

Το 54% των συμμετεχόντων θεωρούσε ότι τα συμβατικά προϊόντα είναι καλύτερης ποιότητας, ενώ το 46% θεωρούσε ότι τα βιολογικά προϊόντα είναι καλύτερης ποιότητας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Εδώ φαίνεται ότι το δείγμα θεωρεί τα συμβατικά προϊόντα καλύτερης ποιότητας από ότι τα βιολογικά και οφείλεται στο γεγονός ότι πρέπει να υπάρξει συνεχής πληροφόρηση σε μακροχρόνια βάση για τα βιολογικά προϊόντα. Και να υπάρξουν οι οικονομικές δυνατότητες ώστε ο καταναλωτής να μπορέσει να αγοράσει την συνήθως ακριβή βιολογική τροφή.

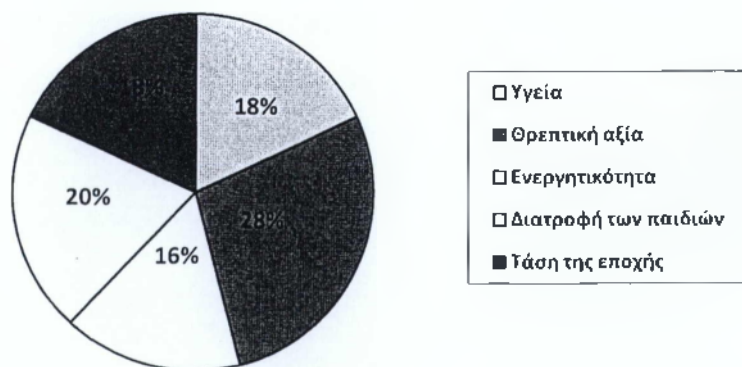
a. Θεωρείτε πως η εμφάνιση ενός προϊόντος υπερισχύει της ποιότητας, όσον αφορά στην αγοραστική του δύναμη;

Το 49% θεωρούσε ότι η εμφάνιση ενός προϊόντος υπερτερεί της ποιότητας, όσον αφορά την αγοραστική του δύναμη, ενώ το 51% θεωρούσε ότι η ποιότητα του προϊόντος υπερτερεί σε σχέση με την εμφάνισή του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Επομένως βάσει των απαντήσεων παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων και μάλιστα το 51% για την ακρίβεια γνωρίζει πως η εμφάνιση ενός προϊόντος υπερισχύει της ποιότητας όσο αφορά την αγοραστική δύναμη του στα βιολογικά προϊόντα. Στον αντίποδα των παραπάνω ένα επίσης σχετικά υψηλό ποσοστό της τάξεως το 49% επικαλείται ότι τα συμβατικά προϊόντα υπερισχύουν της ποιότητας όσο αφορά στην αγοραστική του δύναμη.

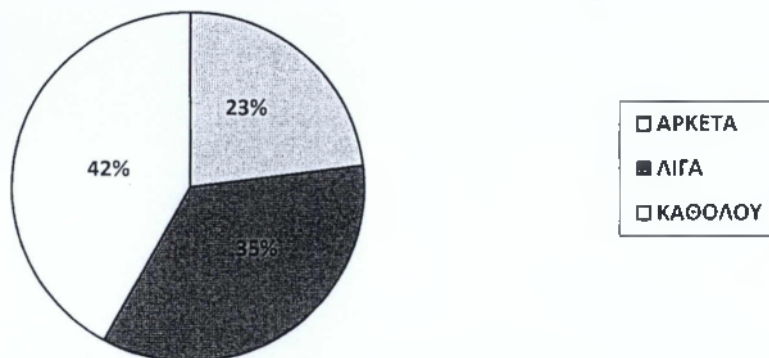
7. Αν αγοράζετε βιολογικά προϊόντα ελιάς, για ποιο λόγο το κάνετε;

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 18% αγοράζει βιολογικά προϊόντα αγριελιάς για την υγεία, το 28% για τη θρεπτική τους αξία, το 16% για την ενεργητικότητα, το 20% για τη σωστή διατροφή των παιδιών τους και το 18% λόγω της τάση που επικρατεί στην παρούσα εποχή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Μέσα από τις απαντήσεις των καταναλωτών παρατηρούμε ότι το 28% θα αγόραζε βιολογικά προϊόντα ελιάς για την θρεπτική αξία που έχουν. Βλέπουμε ότι το 18% "παρασυρθηκε" από την τάση της εποχής για αγορά βιολογικών προϊόντων ελιάς. Ίσως σε αυτή την απόφαση αρχικά να τους ώθησε η περιέργεια για τα νέα προϊόντα. Επίσης ίδιο ποσοστό 18% θα αγόραζε για την υγεία. Επιπλέον έχουμε ένα 20% για την διατροφή των παιδιών και τέλος το 16% για την ενεργητικότητα.

8. Πόσα επιπλέον χρήματα είστε διατεθειμένοι να ξοδέψετε για την αγορά βιολογικών προϊόντων;

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 42% δεν θα διαθέσει καθόλου χρήματα, το 35% θα διαθέσει λίγα και μόλις το 22% θα διαθέσει αρκετά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Βλέπουμε ένα μεγάλο ποσοστό 42% συγκεκριμένα να δηλώνει ότι δεν μπορεί να διαθέσει επιπλέον χρήματα για τα βιολογικά προϊόντα. Η οικονομική κρίση αναγκάζει πολλούς να στραφούν σε όλο ένα και φτηνότερα τρόφιμα και σε μικρότερη ποσότητα. Κατα συνέπεια λοιπόν ο καταναλωτής δυσκολεύεται να διαθέσει χρήματα για βιολογικά προϊόντα.

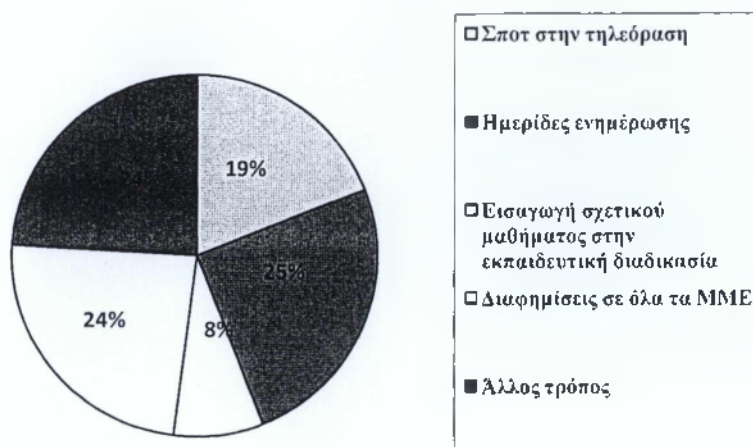
9. Από πού έχετε πληροφορηθεί για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς;

Το 20% απάντησε ότι έχει πληροφορηθεί για τα βιολογικά προϊόντα ελιάς από το διαδίκτυο, το 24% από φίλους, το 21% από την τηλεόραση, το 15% από άλλο είδος διαφήμισης και τέλος, το 20% από τον διατροφολόγο του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων πληροφορούνται για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς από φίλους. Ακολουθούν πληροφορίες από την τηλεόραση όπου έχει κατακλύσει την ζωή μας. Την τρίτη θέση έχουν διαδίκτυο και από κάποιον διατροφολόγο. Τέλος πληροφορίες υπάρχουν και από κάποιο άλλο είδος διαφήμισης.

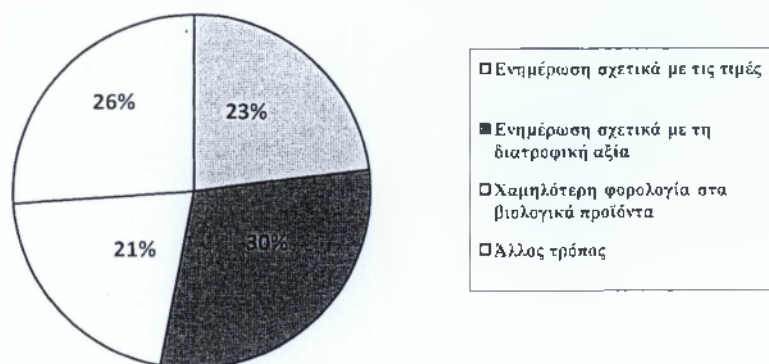
10. Πού και πώς θα θέλατε να ενημερώνει το κράτος τους καταναλωτές για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς;

Στην ερώτηση σχετικά με το από θα ήθελαν οι συμμετέχοντες να ενημερώνει το κράτος τους καταναλωτές για τα βιολογικά προϊόντα, το 19% απάντησε ότι θα ήθελε αυτό να συμβαίνει μέσω σποτ στην τηλεόραση, το 25% μέσω ημερίδων ενημέρωσης, το 8% μέσω εισαγωγής σχετικού μαθήματος στην εκπαιδευτική διαδικασία, το 24% με διαφημίσεις σε όλα τα ΜΜΕ, ενώ ένα ποσοστό 24% δήλωσε ότι θα ήθελε να ενημερώνεται με άλλους τρόπους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Το δείγμα μας δείχνει ότι η ανεύρεση των βιολογικών προϊόντων της ελιάς είναι πια εύκολη για τον καταναλωτή λόγω της διάδοσης αυτών των προϊόντων στην αγορά. Το κράτος πλέον μπορεί να ενημερώνει τους καταναλωτές για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς με πολλούς και διάφορους τρόπους όπως με τα ΜΜΕ με της διαφημίσεις.

11. Πώς νομίζετε το κράτος μπορεί να προστατεύει τον καταναλωτή όσο αφορά τα βιολογικά προϊόντα ελιάς;

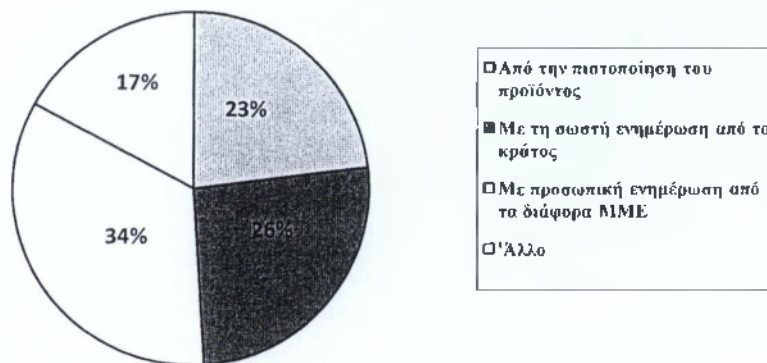

Το 23% πιστεύει ότι το κράτος μπορεί να προστατεύσει τον καταναλωτή ενημερώνοντάς τον σχετικά με τις τιμές των βιολογικών προϊόντων ελιάς, το 30% ενημερώνοντάς τον σχετικά με τη διατροφική τους αξία, το 21% χαμηλώνοντας τη φορολογία στα βιολογικά προϊόντα, ώστε να είναι πιο φθηνά και τέλος, το 26% με κάποιον άλλο τρόπο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτών πιστεύει ότι το κράτος των προστατεύει όσο αφορά τα βιολογικά προϊόντα ελιάς με την ενημέρωση σχετικά με την διατροφική αξία. Παρολο αυτά υπάρχει και ένα μεγάλο ποσοστό που πιστεύει σε κάποιον άλλον τροπο. Ακολουθεί η ενημέρωση σχετικά με τις τιμές και τελευταία η χαμηλότερη φορολογία στα βιολογικά προϊόντα.

12. Πώς μπορεί να είναι σίγουρος ο καταναλωτής ότι τα προϊόντα ελιάς που αγοράζει είναι βιολογικά;

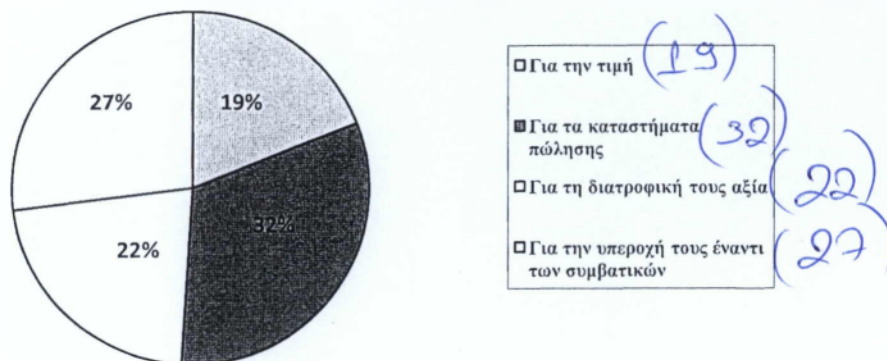

Το 23% δήλωσε ότι ο καταναλωτής μπορεί να είναι σίγουρος ότι τα προϊόντα ελιάς που αγοράζει είναι βιολογικά από την πιστοποίησή τους, το 26% από τη σωστή ενημέρωση που θα παρέχει το κράτος, το 34% από την προσωπική ενημέρωση από τα διάφορα ΜΜΕ και το 17% από κάποιον άλλο τρόπο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Επομένως βάση των απαντήσεων παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων το 34% είναι σίγουροι ότι τα προϊόντα ελιάς που αγοράζει είναι βιολογικά με βάση την προσωπική ενημέρωση από τα διάφορα ΜΜΕ. Συνεχίζουμε με ένα επίσης υψηλά ποσοστό υψηλό 26% που πιστεύει ότι είναι με βάση την σωστή ενημέρωση από το κράτος. Έχουμε στην συνέχεια το ποσοστό 23% από την πιστοποίηση του προϊόντος, και ένα ποσοστό με 17% με κάποιο άλλο τρόπο.

13. Τι είδους πληροφορίες πιστεύετε ότι πρέπει να έχει ένας καταναλωτής που αγοράζει βιολογικά προϊόντα ελιάς;

Το 19% από τους συμμετέχοντες απάντησε ότι η βασική πληροφορία που πρέπει να έχει ο καταναλωτής που αγοράζει προϊόντα ελιάς είναι η τιμή τους, το 32% πληροφορίες σχετικά με τα καταστήματα που πουλούν αυτά τα προϊόντα, το 22% πληροφορίες για τη διατροφική τους αξία και το 27% πληροφορίες για την υπεροχή των βιολογικών προϊόντων έναντι των συμβατικών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι την κυριότερη πληροφορία που πρέπει να έχει ο καταναλωτής για αγορά βιολογικών προϊόντων ελιάς πρέπει να είναι τα καταστήματα πώλησης. Ακολουθεί η υπεροχή τους έναντι των συμβατικών. Τρίτων για την διατροφική τους αξία και τέλος για την τιμή τους.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα

Η βιολογική γεωργία ως εναλλακτικός τρόπος γεωργίας είναι μια πολλά υποσχόμενη δραστηριότητα σε χώρες όπως η Ελλάδα όπου μπορεί να αντικαταστήσει ένα μέρος της συμβατικής γεωργίας.

Η αγορά των βιολογικών προϊόντων είναι μικρή και για να επιζήσουν είναι ανάγκη να διεισδύσουν στην αγορά και να αυξήσουν το μερίδιο τους σε αυτή.

Μία τέτοια προσπάθεια θα πρέπει να στηριχτεί στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης των καταναλωτών προς τα βιολογικά προϊόντα και την αποτελεσματική οργάνωση της αγοράς. Η προσπάθεια αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την ένταξη των βιολογικών προϊόντων τόσο στις καθημερινές καταναλωτικές συνήθειες ολόκληρου του πληθυσμού όσο και στις εμπορικές δραστηριότητες του λιανικού και χονδρικού εμπορίου. Θα πρέπει να προσφέρονται με όλους τους δυνατούς τρόπους και παράλληλα προς τα προϊόντα της συμβατικής γεωργίας. Η πληροφόρηση, η αξιόπιστη πιστοποίηση, η τυποποίηση, συσκευασία και επωνυμία τους αποτελούν βασικούς τομείς δράσεως που θα πρέπει να συγκεντρώσουν το ενδιαφέρον των βιοκαλλιεργητών, της πολιτείας και του εμπορίου. Μία τέτοια προσπάθεια θα πρέπει να είναι μεθοδική, συνεπής και μακροχρόνια για τα βιολογικά προϊόντα. Επίσης η κατανάλωση τους εξασφαλίζει την καλή υγεία του πληθυσμού και η παραγωγή τους την προστασία του περιβάλλοντος.

Άλλωστε επιλέγοντας προϊόντα βιολογικής γεωργίας, επιλέγουμε ποιότητα ζωής.

Μετά την διεξαγωγή της έρευνας αυτής παρατηρήσαμε τα εξής δεδομένα:

- Το 33% καταναλώνει προϊόντα της ελιάς 1-2 φορές την εβδομάδα,
- Το 24% αγοράζει βιολογικά προϊόντα ελιάς 5-6 φορές την εβδομάδα,
- Το 27% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι λαμβάνει υπόψη του κατά την επιλογή βιολογικών προϊόντων τη θρεπτική αξία,

- Το 5% των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι τα προϊόντα ελιάς δεν είναι απαραίτητα για την υγιή καθημερινή ζωή του ανθρώπου,
- Το 53% απάντησε ότι δεν γνωρίζει τόσο καλά τη θρεπτική αξία του ελαιολάδου,
- Το 67% των ερωτούμενων δεν γνώριζαν τη σημαίνει ο όρος «βιολογικά προϊόντα»,
- Το 54% των συμμετεχόντων θεωρούσε ότι τα συμβατικά προϊόντα είναι καλύτερης ποιότητας,
- Το 51% θεωρούσε ότι η ποιότητα του προϊόντος υπερτερεί σε σχέση με την εμφάνισή του.
- Το 28% αγοράζει βιολογικά προϊόντα αγριελιάς για την θρεπτική τους αξία,
- Το 32% από τους συμμετέχοντες απάντησε ότι η βασική πληροφορία που πρέπει να έχει ο καταναλωτής που αγοράζει προϊόντα ελιάς είναι οι πληροφορίες σχετικά με τα καταστήματα που πουλούν αυτά τα προϊόντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία

1. ΔΗΩ – 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιολογικής Γεωργίας, Βιολογική Καλλιέργεια της Ελιάς, Καλαμάτα 1994
2. Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ 3.1α Πρόγραμμα Αειφορική Γεωργία (Επιμέλεια έκδοσης: Καθηγητής Σφακιωτάκης Ευάγγελος), Ολοκληρωμένη Παραγωγή Γεωργικών Προϊόντων – Οπωροκηπευτικών, Θεσ/νίκη 2000
3. Επιτροπάκης Τρύφωνας Εμμ., Γεωπόνος, Βιολογική Γεωργία, Βιβλιοεκδοτική Α.Ε., Αθήνα 2000
4. Παλάτος Γ., Κυρκενίδης Ι., 2006 Βιολογική Γεωργία, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη
5. Ποντικής Κώστας, Ελαιοκομία, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Πειραιάς 1992
6. Σφακιωτάκης Ευάγγελος, Μαθήματα Ελαιοκομίας, τυρο ΜΑΝ, Θεσ/νίκη 1993
7. (Δρ.) Φωτόπουλος Χρ. Β., Οικονομικές προοπτικές της βιολογικής γεωργίας, Γεωπονικά τεύχος 363, 1996
8. ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας, Ε.Π.Ε.Α Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης "Βιολογική Γεωργία" Ενέργεια, 2004. Βιολογική Καλλιέργεια της ελιάς στην Κρήτη. Προβλήματα και προοπτικές, http://www.chania.teicrete.gr/bio_geo/Biologikh_Elia/elia.htm
9. ICAP (2001) "Βιολογικές καλλιέργειες – Βιολογικά προϊόντα ", Αθήνα.
10. Williams C. (2002) "Nutritional quality of organic food: Shades of grey or shades of green?", Proceedings of the nutrition Society, 61
11. Birchurd K (2001) "Europe tackles consumers fears over food safety", Lancet, 357
12. Tan CC., Wang YP., Lee CC. (1998) "Effect of organic fertilizers on nitrate, Cu and Zn contents in vegetables", Journal of agricultural forest, 47
13. Σιώμος, Γ., (1994), «Συμπεριφορά Καταναλωτή και Στρατηγική Μάρκετινγκ», Εκδόσεις Σταμούλης, Τόμος Α, Αθήνα – Πειραιάς.
14. Μπαμπίλης Χαράλαμπος, «Βιώσιμη Αναπτυξη Παρακτιων Περιοχων. Η Περιπτωση της Βουλιαγμενης».
15. International Union for Conservation of Nature (Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης).

16. Βασικές έννοιες της επιστήμης των οικονομικών του περιβάλλοντος (Κείμενο δημόσιας διάλεξης) 5 Ιουνίου 2002 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος 2002 Ομιλητής: Ευθύμης Ζαγοριανάκος.
17. Εγκυκλοπαίδεια Δομή.
18. Α. Ζιμπουλάκη "Διεθνές Δίκαιο" - Αθήνα 1979.
19. Οδηγία 91/676/ΕΟΚ.
20. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
21. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία.
22. Πράσινη Βίβλος της 15^{ης} Οκτωβρίου 2008.
23. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1151/2012.
24. ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ. Εργασία Σπουδάστριας Ευγενία Κέππα «Η εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας και οι προοπτικές της για την Ελλάδα.
25. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.

SITE :

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://www.kalamata.gr/>

http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment

http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/public-goods/summary_en_fr.pdf

<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/2012-02-02-07-52-07>

<http://skepsitrofikinisi.blogspot.gr/2011/04/food-sovereignty.html>

<http://www.google.gr>

<http://www.daoutop.gr>

<http://www.inout.gr>

<http://www.bio-hellas.gr>

<http://www.ekdd.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Παρακαλώ σημειώστε το φύλο σας

- ο Γυναίκα
- ο Άντρας

Παρακαλώ σημειώστε την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε

- ο 18-24
- ο 25-34
- ο 35-44
- ο 45-54
- ο Πάνω από 55

Παρακαλώ σημειώστε το επάγγελμά σας ιδιότητα

- ο Δημόσιος υπάλληλος
- ο Ιδιωτικός υπάλληλος
- ο Ελεύθερος επαγγελματίας
- ο Επιχειρηματίας
- ο Συνταξιούχος
- ο Φοιτητής/σπουδαστής
- ο Οικιακά

Παρακαλώ σημειώστε την οικογενειακή σας κατάσταση

- ο Έγγαμος
- ο Άγαμος
- ο Διαζευγμένος
- ο Χήρος/α

Παρακαλώ σημειώστε το επίπεδο μόρφωσή σας

- ο Πρωτοβάθμια (απόφοιτος δημοτικού)
- ο Δευτεροβάθμια (απόφοιτος λυκείου)
- ο Τριτοβάθμια (απόφοιτος Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.)

ο Κάτοχος μεταπτυχιακού/διδακτορικού

ο Άλλο:

Περιοχή διαμονής

1. Καταναλώνετε τα προϊόντα της ελιάς;

I. Αν ναι, πόσο συχνά την εβδομάδα;

1-2 φορές

3-4 φορές

5-6 φορές

Κάθε μέρα

II. Πόσο συχνά αγοράζετε βιολογικά προϊόντα ελιάς;

1-2 φορές

3-4 φορές

5-6 φορές

Κάθε μέρα

Λιγότερο συχνά

2. Ποιους παράγοντες λαμβάνετε υπόψη σας;

a Υγεία

b Θρεπτική αξία

c Ένεργητικότητα

d Διατροφή των παιδιών

e Τάση της εποχής

3. Θεωρείτε ότι τα προϊόντα της ελιάς (τρόφιμα και μη), είναι απαραίτητα για την υγιή καθημερινή ζωή του ανθρώπου;

4. Γνωρίζετε τη θρεπτική αξία του ελαιόλαδου;

5. Γνωρίζετε τι σημαίνει ο όρος «βιολογικά προϊόντα»;

6. Θεωρείτε ότι είναι καλύτερης ποιότητας τα συμβατικά ή τα βιολογικά

προϊόντα:

- a .Θεωρείτε πως η εμφάνιση ενός προϊόντος υπερισχύει της ποιότητας, όσον αφορά στην αγοραστική του δύναμη;

7. Αν αγοράζετε βιολογικά προϊόντα ελιάς, για ποιο λόγο το κάνετε;

- a Υγεία
- b Θρεπτική αξία
- c Ενεργητικότητα
- d Διατροφή των παιδιών
- e Τάση της εποχής

8. Πόσα επιπλέον χρήματα είστε διατεθειμένοι να ξοδέψετε για την αγορά βιολογικών προϊόντων;

9. Από πού έχετε πληροφορηθεί για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς;

- Διαδίκτυο
- a Φίλους
  - b Τηλεόραση
  - c Άλλο είδος διαφήμισης
  - d Από το διατροφολόγο σας

10. Πού και πώς θα θέλατε να ενημερώνει το κράτος τους καταναλωτές για τα βιολογικά προϊόντα της ελιάς;

- a Σποτ στην τηλεόραση
- b Ημερίδες ενημέρωσης
- c Εισαγωγή σχετικού μαθήματος στην εκπαιδευτική διαδικασία
- d Διαφημίσεις σε όλα τα ΜΜΕ
- e Άλλος τρόπος

11. Πώς νομίζετε το κράτος μπορεί να προστατεύει τον καταναλωτή όσο αφορά τα βιολογικά προϊόντα ελιάς;

- a Ενημέρωση σχετικά με τις τιμές
- b Ενημέρωση σχετικά με τη διατροφική αξία

Βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη και προώθηση τυπικών τοπικών προϊόντων. Η περίπτωση της παραγωγής βιολογικού ελαιόλαδου και ποιοτικού ελαιόλαδου στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας στη Μεσσηνία

- c Χαμηλότερη φορολογία στα βιολογικά προϊόντα, ώστε να είναι πιο φθηνά
- d Άλλος τρόπος

12. Πώς μπορεί να είναι σίγουρος ο καταναλωτής ότι τα προϊόντα ελιάς που αγοράζει είναι βιολογικά;

- a Από την πιστοποίηση του προϊόντος
- b Με τη σωστή ενημέρωση από το κράτος
- c Με προσωπική ενημέρωση από τα διάφορα ΜΜΕ
- d Άλλο

13. Τι είδους πληροφορίες πιστεύετε ότι πρέπει να έχει ένας καταναλωτής που αγοράζει βιολογικά προϊόντα ελιάς;

- a Για την τιμή
- b Για τα καταστήματα πώλησης
- c Για τη διατροφική τους αξία
- d Για την υπεροχή τους έναντι των συμβατικών